

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

Kemikaalivaldkonna töö tõhusama korraldamise kontseptsiooni väljatöötamine

2023

Märts

**Kemikaalivaldkonna töö tõhusama
korraldamise kontseptsiooni
väljatöötamine ning analüüs ja
ettepanekud pädevuste ja seonduvate
tegevuste optimaalsemaks jaotuseks**

Tellinud Keskkonnaministeerium

Uuringu kemikaalivaldkonna töö tõhusama korraldamise kontseptsiooni väljatöötamisest ning analüüsist ja ettepanekutest pädevuste ja seonduvate tegevuste optimaalsemaks jaotuseks tellis Keskkonnaministeerium ja selle tegi Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE.

AUTORID:

Jaanus Veemaa
Veiko Sepp
Ave Viks
Ene Tubelt

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuringute keskus. Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-309, 51003, Tartu
+372 51 60 975
veiko.sepp@ut.ee
<http://rake.ut.ee>

ISBN: 978-9985-4-1382-1 (pdf)

Sisukord

KASUTATUD LÜHENDID	7
<u>TÖÖ LÜHIKOKKUVÕTE</u>	9
<u>1. TÖÖ EESMÄRK JA METOODIKA</u>	12
<u>2. KEMIKAALIVALDKONNA MÄÄRATLEMINE</u>	14
2.1.1. KEMIKAALIVALDKONNA KORRALDUST REGULEERIVAD OLULISEMAD ÕIGUSAKTID JA KAVAD.....	16
2.1.2. KEMIKAALIVALDKONNA KORRALDUSLIKUD ÜLESANDED	26
2.1.3. TÄITMATA VÕI ÜLEARUSED KORRALDUSLIKUD ÜLESANDED KEMIKAALIVALDKONNAS.....	29
2.1.4. ÜLESANDEID TÄITVAD INSTITUTSIOONID	30
2.1.5. KEMIKAALIVALDKONNA MUUD OSAPOOLED, NENDE ROLLID JA OMAVAHELISED SEOSSED	32
<u>3. KEMIKAALIVALDKONNA OSAPOOLTE ARUSAAMAD VALDKONNAST, SELLE KORRALDUSLIKE ÜLESANNETE PROBLEEMIDEST JA ARENGUVAJADUSTEST</u>	35
3.1. KEMIKAALIVALDKONNA MÕISTMINE	35
3.2. KORRALDUSLIKE ÜLESANNETE TÄITMISE PROBLEEMID JA VÕIMALUSED	38
3.2.1. KEMIKAALIPOLIITIKA JA -STRATEEGIA.....	38
3.2.2. POLIITIKA KUJUNDAMINE (RAHVUSVAHELINE TASAND)	40
3.2.3. ÕIGUSLOOME	41
3.2.4. KEMIKAALIDE HINDAMINE.....	42
3.2.5. LUBADE MENETLEMINE.....	43
3.2.6. ANDMEHALDUS.....	44
3.2.7. KOOSTÖÖ ASUTUSTE VAHEL	46
3.2.8. KOOSTÖÖ ETTEVÕTETE NING VALITSUSVÄLISTE ORGANISATSIOONIDEGA	47
3.2.9. ETTEVÕTETE TEADLIKKUSE TÕSTMINE	48
3.2.10. ELANIKKONNA TEAVITAMINE JA TEADLIKKUSE TÕSTMINE.....	48
3.2.11. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS.....	49
3.2.12. JÄRELEVALVE	50
3.2.13. PERSONALI ARENDAMINE.....	57
3.3. KORRALDUSLIKE ÜLESANNETE ÜLDISED VÄLJAKUTSED	62
3.4. KEMIKAALIVALDKONNA KORRALDAMISE IDEEKORJE TULEMUSED	65
3.4.1. JUHTIV MINISTEERIUM	66
3.4.2. KEMIKAALIOHUTUSE KOMISJON	67
3.4.3. ÜHE ASUTUSE MUDEL	69
3.4.4. ÜHE MINISTEERIUMI OSAKONNA MUDEL	71
3.4.5. MITME ASUTUSE/ STRUKTUURIÜKSUSE MUDEL	71
3.4.6. STATUS QUO.....	71
<u>4. KOORDINATSIOONI TÕHUSTAMINE KUI PEAMINE MUUTMISVAJADUS</u>	72
<u>5. KEMIKAALIVALDKONNA KORRALDUSE PROBLEEMID JA LAHENDUSETTEPANEKUD</u>	79

5.1.1. KEMIKAALIPOLIITIKA JA -STRATEEGIA.....	79
5.1.2. POLIITIKA KUJUNDAMINE (RAHVUSVAHELINE TASAND)	82
5.1.3. ÕIGUSLOOME	83
5.1.4. KEMIKAALIDE HINDAMINE.....	85
5.1.5. LUBADE MENETLEMINE.....	86
5.1.6. ANDMEHALDUS.....	88
5.1.7. KOOSTÖÖ ETTEVÖTETE NING VALITSUSVÄLISTE ORGANISATSIOONIDEGA	89
5.1.8. ETTEVÖTETE JA ELANIKKONNA TEADLIKKUSE TÕSTMINE JA NÕUSTAMINE	89
5.1.9. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS	91
5.1.10. JÄRELEVALVE	92
5.1.11. PERSONALI ARENDAMINE.....	100
<u>KIRJANDUS.....</u>	104
<u>LISAD.....</u>	107
LISA 1. KEMIKAALIVALDKONNA KORRALDUSLIKE ÜLESANNETE KAARDISTUS	107
1.1. POLIITIKAKUJUNDAMINE	108
1.2. ÕIGUSLOOME.....	115
1.3. TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE	122
1.4. TOETUSMEETMETE DISAIN JA ELLUVIIMINE.....	126
1.5. KEMIKAALIDE HINDAMINE JA REGISTREERIMINE	128
1.6. RISKIHINDAMINE	130
1.7. DOKUMENTIDE KONTROLL JA KOOSKÕLASTAMINE.....	131
1.8. LUBADE MENETLEMINE.....	134
1.9. EKSAMINEERIMINE.....	138
1.10. ARUANDLUS.....	140
1.11. ANDMEHALDUS.....	145
1.12. SEIRE TEGEVUSED	149
1.13. TEAVITUSTEGEVUSED	151
1.14. ELANIKKONNA JA ETTEVÖTJATE TEADLIKKUSE TÕSTMINE JA NÕUSTAMINE.....	156
1.15. ASUTUSTEVAHELINE KOOSTÖÖ.....	160
1.16. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ.....	164
1.17. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS	181
1.18. RIIKLIK JÄRELEVALVE.....	183
1.19. RIIKLIKU SUNNI RAKENDAMINE.....	194
1.20. PERSONALI KOMPETENSI TÕSTMINE	197
1.21. KOV KORRALDAMINE	200
LISA 2. KONSULTEERIMISEL OSALENUD ASUTUSED.....	201
LISA 3. INTERVJUEERITUD	202
LISA 4. ARUTELUSEMINARIDES OSALEJAD	203

Kasutatud lühendid

ADR	The Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road
AÕKS	Atmosfääriõhu kaitse seadus
CLP	The Classification, Labelling and Packaging
DHS	Dokumendihaldussüsteem
ECHA	The European Chemicals Agency
EL	Euroopa Liit
EMTA	Maksu- ja Tolliamet
EMÜ	Euroopa Majandusühendus
Eurostat	European Statistical Office
EÜ	Euroopa Ühendus
HTM	Haridus- ja Teadusministeerium
JäätS	Jäätmeseadus
KAM	Kaitseministeerium
KAPO	Kaitsepolitsei amet
KAUR	Keskkonnaagentuur
KeA	Keskkonnaamet
KeM	Keskkonnaministeerium
KeMS	Kemikaaliseadus
KOV	Kohalik omavalitsus
LMS	Lõhkematerjaliseadus
MeM	Maaeluministeerium
MKM	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
NPALS	Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
PIC	The Prior Informed Consent
POS	Püsivad orgaanilised saasteained
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
PRIA	Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet
PTA	Põllumajandus- ja Toiduamet
PäA	Päästeamet
RAM	Rahandusministeerium
RA	Ravimiamet
RavS	Ravimiseadus
REACH	Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals
RoHS	Restriction of Hazardous Substances Directive

SeoS	Seadme ohutuse seadus
SiM	Siseministerium
SMGS	The Agreement on International Goods Transport by Rail
SoM	Sotsiaalministerium
TA	Teadus- ja arendustegevus
TeA	Terviseamet
THS	Tööstusheite seadus
TI	Tööinspeksioon
TRAM	Transpordiamet
TTJA	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet
TuOS	Tuleohutuse seadus
UNECE	The United Nations Economic Commission for Europe
VeeS	Veeseadus
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon
ÜVVK	Ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Töö lühikokkuvõte

Globaalsel tasandil on riigid leppinud kokku eesmärgi saavutada kemikaalide ja jäätmete tervise- ning keskkonnahoidlikus käitlemises läbi kogu nende elutsükli. Selleks on vajalik vähendada oluliselt kemikaalide sattumist õhku, vette või pinnasesse, ning piirata nende kahjulikku mõju tervisele ja keskkonnale, sh läbi ohtlike kemikaalide asendamise järjepideva juurutamise. Ohutust tagavate eesmärkide täitmine peab sealjuures olema kooskõlaline konkurentsivõimelise kemikaalimajanduse toimimise tagamise ja soodustamisega. Nende komplekssete väljakutsetega toimetulekuks on riikidel oluline järjepidevalt ning korrakindlalt tõhustada kemikaalimajandusega seotud tegevuste korraldamist.

Käesolevas uuringus keskenduti kemikaalivaldkonna ühtse korralduse tõhustamise ja suunamise võimaluste leidmisele. Uuringu eesmärgi täitmiseks seati sihiks valdkonna korralduse olukorra analüüsimine, korraldust puudutavate probleemide välja selgitamine ning arenguvajaduste kohta ettepanekute sõnastamine. Uuringu ülesannete täitmiseks määratleti kemikaalivaldkonna piirid, koostati korralduslike ülesannete ülevaade ning selgitati välja valdkonna korraldamise puudujäägid, väljakutsed ning võimalikud lahendused.

Teadmist koguti analüüsidest rahvusvahelisi ja Eesti tasandi kemikaalivaldkonna õigusakte, temaatilisi teadustekste, uuringute raporteid ja korralduslikke juhendeid ning räägiti suulise intervjuu vormis valdkonna korralduslike ülesannete täitvate riigiasutuste ametnike ning valdkonna ekspertidega. Analüüsi alusel kujundatud lahendustettepanekute valideerimiseks viidi läbi aruteluseminarid vastutavate ministriumite ja rakendusasutuste ekspertidega.

Kemikaalivaldkonna määratlemisel tugineti kliendikesksele valdkonna tunnetusele, elutsükli teooriale ning arusaamale riigiasutuste korralduslike ülesannete integreeritud ja optimeeritud täitmisest valdkonna toimimise tagamisel.

Kliendikeskse arusaamise järgi koondub kemikaalivaldkond ümber kemikaalimajanduse, mille olemasolu on eelduseks kemikaaliohutuse nõuete tekkele. Kemikaalimajandus hõlmab kemikaalidega seotud ettevõtlust ning tarbimist, mis leiab aset kemikaalide elutsükli erinevates etappides. Kemikaalide elutsükli võib jaotada viieks peamiseks etapiks: kemikaalide tootmiseks vajamineva toorme ammutamine, kemikaalide tootmine, kemikaalide turule toomine (sh märgistamine, pakendamine, vedu (sh eksport-import), müük), kemikaalide kasutamine ning kemikaalide jäätmekäitlus. Kemikaalivaldkonna toimimise tagamise peamised korralduslikud ülesanded on poliitikakujundamine, õigusloome, lubade menetlemine ning järelevalve.

Kemikaalivaldkonna arendamisel on oluliseks üldiste arengusuundade ja rõhuasetuste määratlemine ning seotud tegevustesse panustamine. Tuginedes uuringus kasutatud erialases kirjanduses soovitatule ning intervjuudest kogutud ekspertteadmisele on kemikaalivaldkonna arendamisel Eestis mõistlik järgida järgnevaid rõhuasetusi:

- 1) Panustada kemikaalivaldkonna korralduse järjepidevasse tõhustamisse, sh parandada riiklikku õigusraamistikku toetudes elutsükli põhisele lähenemisele, tugevdada institutsioone ning programme;
- 2) Tõhustada ministriumite vahelist koordineerimise mehhanisme ning integreerida kemikaalide ja jäätmete küsimused olulistesse sektoripoliitikatesse ja tegevustesse (sh leida

- üles ning rakendada tegevustesse sektoripoliitikate võimalused kemikaalide ja jäätmete vähendamise ja ohustamise eesmärgi täita);
- 3) Arendada korralduse ülesandeid toetavaid IT-taristust, sh registreid, andmekogusid ning infovahetuse formaalseid raamistikke;
 - 4) Pöörata rohkem tähelepanu kemikaalide riskihindamisele ning riskide haldamisele;
 - 5) Teha valdkonna arengu seiret ning kujundada seireks vastavad indikaatorid – väljundindikaatorid ning mõjuindikaatorid;
 - 6) Tuua senisest rohkem teaduslikku teadmist otsustusprotsessi, poliitikakujundamise ning seiresse;
 - 7) Kaasata senisest paremini erasektorit, sh arendades koostöös vabatahtlikke standardeid;
 - 8) Suurendada laboriteenuse ostmist erasektorist. Vajalik on laborite vastavus hea laboritava tingimustele ja neutraalsus nii riigi kui erasektori suhtes;
 - 9) Parandada kemikaale puudutava informatsiooni kvaliteeti kogu tarneahela ulatuses (sh tarbijatele);
 - 10) Kasutada ja soodustada elutsüklil tuginevaid lahendusi (sh kestlikud tarneahelad, läbipaistvus, materjali täielik info, kestlik tootedisain);
 - 11) Teha elutsüklil põhinevaid kestlikke hankeid;
 - 12) Propageerida ja toetada viise, mis võimaldavad vähendada ohtlike ainete kasutamist materjalides kogu nende elutsükli jooksul (sh tootmisprotsessides);
 - 13) Panna senisest märkimisväärselt suuremat rõhku kemikaalide ringmajanduse arendamisele;
 - 14) Parendada kestliku ja rohelise keemia haridust, innovatsioonipoliitikaid ja -programme (sh materjaliteadus);
 - 15) Tõsta tarbijate ja avalikkuse teadlikkust kemikaalide kahjulikest mõjudest ning nende ohutust käitlemisest;
 - 16) Arendada valdkonna ametnike professionaalset kompetentsi, tugevdades nende halduslikke, tehnilisi, sisulisi ja õiguslikke teadmisi ja oskusi.

Uuringu raames tehtud analüüs näitas, et Eesti kemikaalivaldkonna korralduses olulisi struktuurseid muudatusi ei ole vaja ette võtta. Valdavas osas võiksid kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid ka edaspidi täita samad institutsioonid. Samuti ei ole vajalik teha riiklike institutsioonide vahel suuremaid ümberkorraldusi korralduslike ülesannete jaotuses. Valdkonna korraldamisel ja suunamisel peaks olema keskne roll kemikaaliseadusega loodud Kemikaaliohutuse komisjonil, mille õigusi, struktuuri, funktsioone, suhteid korralduslike ülesandeid täitvate asutustega ning toimimise eesmärgi on oluline reformida.

Üldine lahendus kemikaalivaldkonna korralduse parandamiseks on **asutuste vahelise koordineerimise tõhustamine**, kus keskne roll on täita Kemikaaliohutuse komisjonil. Koordineerimine aitab ühildada valdkonna korralduslike ülesandeid täitvate riiklike institutsioonide üksikud tegevused ja arusaamad ühistel eesmärkidel võimalikult ladusalt toimivaks ja vastastikku toetavaks tervikuks.

Koordineerimise tõhustamist toetavad prioriteetsemad praktilised ettepanekud on:

1. Kutsuda kokku ministeeriumide ülene rakkerühm uuringu ettepanekute elluviimiseks. Rakkerühma ülesanne oleks välja töötada kemikaalivaldkonna asutuste vahelise koostöövormi lahendus ja strateegiline vaade ning üle vaadata Kemikaaliohutuse komisjoni staatus, struktuuri ja täidetavate ülesannete muutmise võimalused. Rakkerühmal peaks

olema ka asekanterite tasand, kuhu raporteerida töö edenemist või ka saada kinnitust, et loodavad lahendused ka päriselt asutustes kasutusele võetakse.

Rakkerühma tööaeg võiks optimaalselt olla 1–2 aastat, mille jooksul vajalikud muudatused on jõukohane ellu viia.

2. Koostada valdkonna koordineerimise tõhustamiseks ning arengu suunamiseks kemikaalivaldkonna kontseptsioonidokument.

Kontseptsioonidokumendi või „valge raamatu“ loomise tingib vajadus määratleda koordinatsiooni põhimõtted, kokkulepitud arengusuunad ning luua ka sisend valdkonna arengukavadesse.

3. Viia läbi valdkonna õigusaktide audit (revisjon).

Auditi eesmärk on ajakohastada ja parandada kemikaalivaldkonda reguleerivate õigusaktide sidusust, võttes arvesse ka vajadust regulatsioone kemikaalide elutsükli loogikale tuginedes raamistada.

4. Kaardistada vajadused ja võimalused riiklike institutsioonide välise kemikaalivaldkonna ekspertide kaasamiseks rahvusvahelises poliitikakujundamises. Kontakteeruda potentsiaalsete ekspertide kandidaatidega, selgitada välja nende valmisolek ning tutvustada võimalusi EL-i tasandi ekspertide tööks.

Välise ekspertide süstemaatilise kaasamine võimaldab kasvatada valdkonna rahvusvahelise poliitikakujundamise kompetentsi ning seeläbi suurendada olulistes kogudes panustamist ka Eesti riigile prioriteetsetes teemades.

5. Tagada koostöös asjaosaliste institutsioonidega ohtlike kemikaalide andmekogu arendamine ning selle valmimine lähitulevikus.

Vastav andmekogu on olnud juba pikemat perioodi arendamise faasis, aga perspektiivis on keeruline näha, et olemasolevate piiratud ressursside ja prioriteetide juures võiks see kogu mõistliku aja jooksul valmida. Samuti on oluline kaardistada ja andmekogus ette näha ka teiste riiklike institutsioonide andmevajadused lähtuvalt täidetavatest korralduslikest ülesannetest.

6. Arutada läbi ja kujundada asutuste vahelise koostöö tulemusena toimivad konkreetsete meetmed probleemsete ettevõtete üle tehtava järelevalve tõhustamiseks.

Kemikaalivaldkonda korraldatakse valdavas osas ettevõtete jaoks. Ettevõtete olulisemaid muresid valdkonna korralduses on seotud kõlvatu konkurentsi olemasoluga, eriti kontrollimata toodete turule toomisega. Sellega seonduvalt oleks vajalik juurutada toimivad viisid turu kontrolli tõhustamiseks ning süsteemsemaks muutmiseks (sh andmekasutus ja analüüs, asutuste vahelise koordineerimise praktikad jms).

7. Hinnata vajadust ja kavandada Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerimisel valdkonna ettevõtete järjepidev ja kavakindel koolitamine.

Korrapärane koolitus peaks olema fookuseeritud eelkõige väikekäitlejatele, kelle osas on teadlikkuse tõstmise vajadus kriitilisem kui näiteks suurõnnetuse ohuga või ohtlike ettevõtete puhul. Koolituse süsteemi paika ja tööle saamine aitab leevendada ka väikekäitlejate üle tehtava järelevalve puudusi.

1. Töö eesmärk ja metoodika

Kemikaalivaldkonna efektiivne korraldamine ja eesmärgipärane arendamine on globaalsete sotsiaalmajanduslike mõjude ning Euroopa roheleppe väljakutsetega toimetulemisel olulise tähtsusega. Eestis puudub riiklikul tasandil jagatud arusaamine kemikaalivaldkonna sisust, toimimisest, haldamisest, suunamisest ning arenguvajadustest. Valdkonnaga seotud tegevuste korraldust iseloomustab juhtimis- ja haldusülesannete killustatus paljude riigiasutuste vahel, puudulik institutsionaalne koordineerimine ning piiratud järelevalvealane koostöö. Kemikaalidega seotud strateegilised eesmärgid on kohati nõrgalt integreeritud. Selle tulemusena ei ole veel võimalik valdkonna arendamise poliitikate kooskõllisuse, eesmärgipärasuse, järjepidevuse ja tulemuslikkusega rahule jääda.

Käesoleva uuringu eesmärk on välja töötada kemikaalivaldkonna korralduse kontseptsioon ja sõnastada ettepanekud valdkonna tõhusamaks suunamiseks ja korraldamiseks. Uuring aitab luua olulist teadmist, millele tuginedes kemikaalivaldkonna korraldamise ja järelevalve süsteemist parandada ning (laiemalt) rohepöörde väljakutsetesse kvaliteetsemalt panustada. Siinse uuringu üheks kaasuvaks panuseks on samuti mõtestada valdkonna hõlmatust, tuua esile selle toimimise olulusringi põhised sõltuvuse loogikat ning institutsionaalse ja korraldusliku sidususe kriitilist rolli nii riikliku kui ka globaalse tasandi väljakutsetele reageerimisel.

Töö eesmärgi saavutamiseks täideti järgnevad tööülesanded:

- 1) Määratleti kemikaalivaldkond ning kaardistati sellele tuginedes kemikaalivaldkonna praegune korraldus;
- 2) selgitati kemikaalivaldkonna korralduse probleemid, arenguvajadused ja -võimekused;
- 3) kujundati ettepanekud valdkonna korraldamise ja suunamise tõhustamiseks.

Kemikaalivaldkonna määratlemine ning selle praeguse korralduse kaardistamine hõlmas: a) valdkonna valitsemis- ja haldusülesandeid täitvate asutuste selgitamist; b) nende asutuste täidetavate ülesannete selgitamist ning c) võimalike täitmist vajavate ülesannete tuvastamist. Valdkonna kaardistamise analüüsil võeti aluseks kemikaali olulusringi või elutsükli põhine lähenemine ning ülesannete temaatiline rühmitamine. Kemikaalivaldkonna piiritlemisel, korralduse kaardistamisel ja ülesannete analüüsil tugineti temaatilise kirjanduse (sh teadustekstid, rahvusvahelised uuringuraportid ja strateegiad, juhendid), õigusaktide ja strateegiate analüüsile, valdkonna korraldamise eest vastutavate riigiasutustega tehtud kirjalikele konsultatsioonidele ning riigiasutuste ja huvigruppide esindajatega tehtud intervjuudele. Konsultatsiooni kaasati 14 riigiametit ning intervjuudel osales 23 ametnikku ja erialaspetsialisti.

Kemikaalivaldkonna korralduse tõhustamise kontseptsiooni kujundamiseks selgitati välja ka kemikaalivaldkonna arenguvajadused ja olulisemad probleemkohad, keskendudes riigi tasandi katmata ülesannete, Euroopa Liidu (EL) tasandilt ja rahvusvahelistest kohustustest tulenevate ülesannete ja võimekuste ning kemikaalivaldkonna huvirühmade ootuste väljaselgitamisele valdkonna korraldamisel ja arendamisel.

Eelnevates tööetappides kogutud teadmise sünteesile toetudes kujundati lahendused valdkonna korraldamise ja suunamise parandamiseks ning suurema süsteemsuse tagamiseks, lahendusi testiti aruteluseminaridel. Kolmel aruteluseminaril osalesid vastutavate riigiasutuste järelevalvespetsialistid

ja -ekspertid ning valdkonna poliitika suunamise ja korraldamise tagamise eest vastutavate ministriumite asekantslerid, osakonnajuhatajad ning nõunikud.

Käesolevas raportis esitatud teadmine, võttes arvesse ülalpool kirjeldatud ülesandeid, on struktureeritud järgneva loogika alusel.

Toetudes väliskirjandusest sünteesitud teoreetilisele raamistikule, selgitatakse esmalt, mida kemikaalivaldkond, mille korralduse probleeme ja nende lahendusi otsitakse, hõlmab. Selleks kirjeldatakse, millised õigusaktid valdkonda reguleerivad, milliseid korralduslikke ülesandeid valdkonna toimimiseks täidetakse, millised osapooled valdkonna korralduslikke ülesandeid täidavad ning millised on nende rollid ja omavahelised seosed.

Seejärel tehakse üldistus sellest, kuidas kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvad osapooled valdkonda etteantud ideede ja omapoolsete vaadete alusel määratlevad ning milliseid probleeme ja võimalikke lahendusi nad näevad nii valdkonna korralduslike ülesannete täitmisel kui ka valdkonna ühtse juhtimise ning koordineerimise juurutamisel.

Järgnevalt kirjeldatakse teoreetilisi lähtekohti, millele tuginedes on töös kujundatud valdkonna korralduslikud lahendused.

Raporti lõpus esitatakse valdkonna korralduslike ülesannete täitmisega seotud ettepanekud probleemide ning lahenduste kirjelduse vormis.

2. Kemikaalivaldkonna määratlemine

Kemikaalivaldkonda kui tervikut on Eestis sageli mõistetud teoreetilise visioonina – millegi sellisena, mille üle võib vaid pelgalt mõtteid vahetada, kuid mille praktiline toimimine või võimalik soovitav realiseerumine praktilises sotsiaalses reaalsuses on järjekindlalt tagasi lükatud. Erinevad pädevad riiklikud institutsioonid ja seotud osapooled ei ole ühel nõul selles, kas see valdkond eksisteerib, ja kui, siis mida, kuidas ja keda see hõlmab või hõlmama peaks. Samuti ei olda ühisel seisukohal selles, kui võrd mõistlik on üldse püüda kemikaalidega seotud regulatsioone ja tegevusi valdkonnastada. Kemikaalivaldkonda on olnud keeruline piiritleda või kompaktse regulatsioonide ja praktikate kogumina mõista ning osalt ka seetõttu jõuda konsensusesele selle võimalikus institutsionaliseerimises, konsolideerimises ning strateegilises suunamises.

Siinses töös lahendada võetud ülesannete täitmise kriitiline eeldus on kujundada analüütiliselt põhistatud arusaam kemikaalivaldkonna tähendusest ja ulatusest.

Kemikaalivaldkonna määratlemise põhieelduseks on arusaam valdkonna dünaamilisest olemusest. Lihtsalt öeldes tähendab see valdkonna piiride avatust ja paindlikkust. Nii valdkonna enda sisemine areng kui ka valdkonda mõjutavad globaalsed, regionaalsed ning riigisisised poliitilised ja sotsiaalmajanduslikud arengud, tegurid ja protsessid hoiavad valdkonda muutuses. Valdkonna piirid ja sisu on seega ajas kohanduvad.

Kemikaalivaldkonna toimimise aluseks on **kemikaalide elutsükkel**. Seejuures mõistetakse **kemikaali** ainenähtena, mis esineb iseseisvalt või segu koosseisus. Kemikaal võib olla nii toodetud kui ka loodusest saadud segu, mis ei sisalda elusorganisme.

Kemikaali elutsükli võib üldistatult jaotada viieks omavahel seotud etapiks (Ayres, 1995; Burgess & Brennan, 2001; Guinée, 2002).

1. Kemikaalide toormaterjalide ammutamine ja toormaterjalide töötlemine.

Hõlmab mh maavarade kaevandamist, puidu jm taimsete või ka loomsete ressursside kasutamist kemikaalide toormaterjali saamiseks.

2. Kemikaalide tootmine.

Selles etapis toimub kemikaalide tootmine toormaterjalist (nt nafta, põlevkivi, fosforiit jt) ja tööstuskemikaalidest.

3. Kemikaalide pakendamine, transport, ladustamine ja müük.

Etapp sisaldab toodetud kemikaalide turule laskmisega seotud tegevusi.

4. Kemikaalide kasutamine.

See etapp hõlmab kemikaalide kasutamist ettevõtete (valdavalt allkasutajad) majandustegevuses (sh kemikaale sisaldavate toodete, v.a kemikaalide, tootmisprotsessis); samuti muude institutsioonide ning elanikkonna kemikaalide tarbimist.

Kui turule lastud kemikaale kasutavad allkasutajad toodete tootmisel, siis läbivad toodetes kasutatud kemikaalid uuesti elutsükli 3. etapi.

5. Kemikaalide jäätmekäitlus, sh taaskasutamine ja kõrvaldamine.

Kemikaali elutsükli viimases etapis leiab aset kemikaalide jäätmekäitlus. Selles etapis kemikaalid kas kõrvaldatakse ringlusest (ladestamine, põletamine) või võetakse uuesti ringlusse.

Kemikaali elutsükli etappides 1–4 toimub samuti kemikaalidega seotud jäätmekäitlus (nt kaevandusjäätmete ladustamine, tootmisprotsessides kasutatud põletusjäätmete kogumine, vanade, sh ohtlike kemikaalide (sh toodetes) sorteerimine, märgistamine, hoiustamine, vedu jm) kuni jäätmevaldaja ei ole kemikaalijäätmeid üle andnud jäätmekäitlejale. Kemikaalide üle andmisel jäätmekäitlejale liiguvad kemikaalid elutsükli 5. etappi. Sõltuvalt ringlusse võetud kemikaalide kasutusotstarbest võivad need kemikaalid liikuda elutsükli etappidesse 2–4 (Fantke & Ernststoff, 2018).

Kõigis kemikaali elutsükli etappides leiab aset ka kemikaalide (ja kemikaalijäätmete) käitlemisest tulenevate saasteainete keskkonda (pinnas, õhk, vesi) sattumine ja selle piiramine. Kõigi kemikaali elutsükli etappide juurde kuulub vastavate tegevuste ja tegevusteks vajaliku taristu (sh hooned, mahutid, seadmed, vahendid jms) planeerimine, projekteerimine, hankimine ja arendus. Kõigis kemikaali elutsükli etappides toimub ka energia- (sh kütused) ja muude ressursside (sh vee) kasutamine (Christensen & Olsen, 2004; Nazir, 2017).

Kemikaali elutsükkel ei teki tühjale kohale, vaid see on kujundatud, rõhutades siinkohal valdkonna olemuse kliendikesksuse primaarsust, **kesksete sotsiaalselt eesmärgistatud süsteemide ja väljakutsete**, mida siinkohal nimetatakse lihtsustatult teemadeks, tõukel. Kemikaalivaldkonna kesksete teemadega seotud tegevused määravad kemikaali elutsükli olemasolu ning loovad eeldused ka selle elutsükli korrapärastatud ning ohutuks toimimiseks. Valdkonna kesksed teemad on järgnevad:

1. Kemikaalimajandus

Kemikaalivaldkond koondub ümber **kemikaalimajanduse**, mille eesmärk on võimaldada ühiskonnas vajalike kaupade ja teenuste tootmine, vahetus, jaotus ja tarbimine (Koleske, 2007). Kemikaalimajanduse peamised subjektid on keemiatööstuse ettevõtted, ettevõtted, kes kasutavad kemikaale allkasutajatena (sh tootmisprotsessides, teenuste osutamisel jm), kodutarbijad ning riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused. Kemikaalimajandus hõlmab seega nii kemikaalide tootmise ja müügiga seotud tegevusi (laiemalt ka keemiatööstus) kui ka kemikaalide kasutamist muude majandustegevuste ja tootmisprotsesside võimaldamiseks (nt kütuste kasutamine veonduses, energeetikas; liimide, lakkide kasutamine puidutööstuses: keemiatööstuse toodete kasutamist teeninduses jne) ning kemikaalide kodutarbimist. Kemikaalimajandus on eesmärgistatud kasumile ning püüdleb säästlikkuse ja ressursitõhususe poole. Kemikaalimajandus on seega oma olemuselt kasvavalt muutumas ringmajanduseks (Transitioning to a Circular Economy Through Chemical and Waste Management, 2022).

2. Valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine

Valdkondliku taristu planeerimise ja rajamise eesmärk on tagada kemikaalimajanduse eesmärkide täitmiseks vajalike tingimuste olemasolu ja arendamine. See hõlmab sellise taristu planeerimist, kus hakatakse (majandus-)tegevuse läbiviimiseks uurima, tootma, ladustama, müüma või kasutama (tervisele ja keskkonnale potentsiaalselt ohtlikke) kemikaale. Taristu planeerimine ja rajamine on kemikaalimajanduse toimimise ja kasvu eelduseks.

3. Teadus- ja arendustegevus

Teadus- ja arendustegevus kätkeb endas kemikaalide kui ainete ja segude uurimist ja uute segude arendamist, keemiliste ainete ja segude käitlemisest tulenevate riskide uurimist ning riskide maandamise lahenduste väljatöötamist, kemikaalide uurimis- ja tootmisprotsesside uurimist ja arendamist, kemikaalimajanduse toimimise ja korraldamise uurimist ning tõhustamise meetmete arendamist. Teadus- ja arendustegevus ja kemikaalivaldkonna innovatsioonide loomine toimub valdkonna ettevõtete, teadusasutuste ning riigiinstitutsioonide koostöös. Teadus- ja arendustegevus aitab tagada kemikaalimajanduse jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime.

4. Kemikaaliohutus

Kemikaalimajanduse olemasolu ja areng (sh taristu planeerimine ja rajamine) on kemikaaliohutusega seotud tegevuste eelduseks (ja mitte vastupidi). **Kemikaaliohutus** on mõistetud süsteemselt korraldatud ja suunatud tegevuste kogumina, mille eesmärk on kemikaalide uurimisest, tootmisest, veost, müügist, pakendamisest, ladustamisest, kasutamisest ning, kemikaalide jäätmete taaskasutamisest ja kõrvaldamisest tingitud tervise- ja keskkonnariskide ennetamine ja võimalike keskkonnakahjude likvideerimise korraldamine. Kemikaaliohutus panustab inimeste (sh töö- ja terviseohutus) ja keskkonna kaitse tagamise kogu kemikaalide elutsükli jooksul.

5. Roheleppe väljakutsed

Kemikaalimajandus ja kemikaaliohutus ei ole asjad iseeneses, vaid on mõjutatud olulisel määral eesmärgipõhistest väljakutsetest globaalsel ning regionaalsel tasandil. Kemikaalimajanduse ja kemikaaliohutuse integreeritud ja harmoneeritud arendamine panustab kestliku arengu eesmärkide saavutamisse ning elurikkuse kaitsmisse (Euroopa rohelepe).

Kirjeldatud teemad (süsteemid ja väljakutsed) on reguleeritud, kujundatud, suunatud ja toimitud läbi valitsemise praktikate ning sotsiaalse sekkumise. Seega on möödapääsmatu piiritleda kemikaalivaldkonna raamid ka selle korralduslikust vaatepunktist. Siit alates on kemikaalivaldkonna määratlemisel vajalik arvestada ka selle toimimise kontekstiga. Seega, korralduslikust seisukohast piiritlevad kemikaalivaldkonda korralduslikud **ülesanded**, nende täitmisega seotud **tegevused ja institutsioonid, kes ülesandeid täidavad**. Igal riigil on oma kemikaalivaldkond ja selle määratlemise ja toimimise alused. Eesti kemikaalivaldkonna korralduslikud ülesanded tulenevad valdkonda reguleerivatest rahvusvahelistest, EL-i ja riigi **õigusaktidest** ning suunavatest **strateegiatest**.

2.1.1. Kemikaalivaldkonna korraldust reguleerivad olulisemad õigusaktid ja kavad

Eesti kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid ja institutsioonide vastutusi reguleerivad õigusaktid on rahvusvahelised konventsioonid, Euroopa Liidu määrused ja direktiivid, Eesti seadused, Vabariigi Valitsuse määrused, valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud määrused (Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Maaeluministeerium ning Siseministeerium), nimetatud ministeeriumite ning nende hallatavate asutuste põhimäärused.

Kemikaalivaldkonna korraldust reguleerivad õigusaktid, võttes arvesse siinses uuringus mõtestatud valdkonna määratlust, reguleerivad korralduslikult ka kemikaalide elutsükli (ohutut) toimimist. Paljud nendest õigusaktidest reguleerivad vaid üht kemikaali elutsükli etappi, kuid mõned õigusaktid reguleerivad ka kõiki elutsükli etappe (nt töötervishoiu- ja tööohutuse seadus, jäätmeseadus jt).

Kemikaalivaldkonda reguleerivate olulisemate õigusaktide välja selgitamisel andsid oma panuse ka riigiametite esindajad, lisades dokumendianalüüsi abil loodud algele nimekirjale nende hinnangul olulisi õigusakte ja konventsioone. Ehkki aktide nimekiri ei ole „suletud“, on valdkonna määratlemise seisukohalt siin eeldatud, et kemikaalivaldkond hõlmab neid kemikaalidega (kogu nende elutsükli ulatuses) seotud tegevusi, mida alljärgnevad aktid reguleerivad. Aktide hilisemal lisamisel või väljavõtmisel valdkonna piirid muutuvad vastavalt.

Seadused

- Kemikaaliseadus
- Biotsiidiseadus
- Jäätmeseadus
- Veeseadus
- Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus
- Maapõueseadus
- Taimekaitseeadus
- Väetiseeadus
- Vedelkütuseeadus
- Toote nõuetele vastavuse seadus
- Rahvatervise seadus
- Ravimiseadus
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus
- Tubakaseadus
- Lõhkematerjaliseadus
- Tuleohutuse seadus
- Hädaolukorra seadus
- Planeerimiseadus
- Ehitusseadustik
- Atmosfääriõhu kaitse seadus
- Tööstusheite seadus
- Töötervishoiu- ja tööohutuse seadus
- Seadme ohutuse seadus
- Keskkonnaseire seadus
- Keskkonnaseadustiku üldosa seadus
- Keskkonnavastutuse seadus
- Meresõiduohutuse seadus
- Autoveoseadus
- Raudteeseadus

Määrused

- Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused *Vabariigi Valitsus*
- Isikukaitsevahendite valimise ja kasutamise kord *Vabariigi Valitsus*
- Ohtlike kemikaalide ja neid sisaldavate materjalide kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded *Vabariigi Valitsus*
- Kantserogeensete ja mutageensete kemikaalide käitlemisele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded *Vabariigi Valitsus*
- Plii ja selle ionsete ühendite kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded *Vabariigi Valitsus*
- Töötervishoiu- ja tööohutuslase väljaõppe ja täiendõppe kord *Sotsiaalministeerium*
- Hea laboritava nõuded ja kord *Sotsiaalministeerium*
- Hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise nõuded ning kord *Sotsiaalministeerium*
- Ohtlike kemikaalide arvestuse kord *Sotsiaalministeerium*
- Erinõuded ammooniumnitraadi käitlemisele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium*

- Erinõuded ammooniumnitraadi käitlemisele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Kemikaali ohtlikkuse alammäär ja ohtliku kemikaali künniskoguse ning ettevõtte ohtlikkuse kategooria määramise kord *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Täpsustatud nõuded kahjuritõrje läbiviimisele, plaanile ja aruandele *Sotsiaalministeerium*
- Prioriteetsete ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete nimekiri, prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja teatavate muude saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused ning nende kohaldamise meetodid, vesikonnaspetsiifiliste saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused, ainete jälgimisnimekirjaga seotud tegevused *Keskkonnaministeerium*
- Merel, Narva jõel ja Peipsi järvel ohtlike ning kahjulike ainete käitlemise kord *Vabariigi Valitsus*
- Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused *Keskkonnaministeerium*
- Nõuete kehtestamine ühiskanaliseerimise juhitavate ohtlike ainete kohta *Keskkonnaministeerium*
- Nõuded vee füüsikalise-keemilise ja keemiliste parameetrite uuringuid teostavale katselaborile, nende uuringute raames tehtavatele analüüsidele ja katselabori tegevuse kvaliteedi tagamisele ning analüüsi referentmeetodid *Keskkonnaministeerium*
- Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metodika ning rakendamise nõuded *Keskkonnaministeerium*
- Veemajanduskava ja meetmeprogrammi sisu nõuded *Keskkonnaministeerium*
- Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases *Keskkonnaministeerium*
- Ohtlike ainete põhjavee kvaliteedi piirväärtused *Keskkonnaministeerium*
- Naftasaaduse, põlevkiviõli, selle saaduse või biokütuse hoidla ehitamise ja kasutamise nõuded ning kuja täpsustatud ulatus *Keskkonnaministeerium*
- Taimekaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded *Maaeluministeerium*
- Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis *Maaeluministeerium*
- Taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade ja koolituse kestuse nõuded *Maaeluministeerium*
- Nõuded väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamisele ning väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamise plaanile ja protokollile *Maaeluministeerium*
- Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks *Keskkonnaministeerium*
- Nõuded väetise koostisele väetise liikide kaupa *Maaeluministeerium*
- Nõuded väetise pakendi ja teabelehe märgistusele *Maaeluministeerium*
- Väetiste nomenklatuur *Maaeluministeerium*

- Väetisest proovide võtmise kord ja proovide analüüsi meetodid *Maaeluministeerium*
- Ravimi müügiloa andmise ja müügiloa uuendamise taotlemise ja taotluse menetlemise ning Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi pädeva asutuse hinnangu tunnustamise tingimused ja kord *Sotsiaalministeerium*
- Ravimite säilitamise ja transportimise tingimused ja kord *Sotsiaalministeerium*
- Nõuded ohtliku ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte kohustuslikele dokumentidele ja nende koostamisele ning avalikkusele edastatavale teabele ja õnnetusest teavitamisele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Üldgeoloogilise uurimistöö ning maavara geoloogilise uuringu kord ja nõuded ning nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, aluskorra ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvelevõtmiseks *Keskkonnaministeerium*
- Kaevandamise ohutusnõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Põlevmaterjalide ja ohtlike ainete ladustamise tuleohutusnõuded *Siseministeerium*
- Lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite, välja arvatud aerosoolide, ning sõidukite väljaspool tootmisel kasutatavate viimistlusmaterjalide alaliigid, lenduvate orgaaniliste ühendite sisalduse piirväärtused ning piirväärtustele vastavuse määramiseks kasutatavad meetodid *Keskkonnaministeerium*
- Fluoritud kasvuhoonegaaside käitlemise ja aruandluse kord, aruannete vormid ning käitlemise kohta andmeid koondavate asutuste loetelu *Vabariigi Valitsus*
- Põletusseadmetest ja põlevkivi termilisest töötlemisest välisõhku väljutavate saasteainete heidete mõõtmise ja arvutusliku määramise meetodid *Keskkonnaministeerium*
- Naftasaaduste ja põlevkiviõli laadimisel ning hoiustamisel välisõhku väljutavate saasteainete heitkoguste määramise meetodid *Keskkonnaministeerium*
- Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, õhukvaliteedi muud piirnormid ning õhukvaliteedi hindamiskiirid *Keskkonnaministeerium*
- Vedelkütuste kohta esitatavad keskkonnanõuded, biokütuste säästlikkuse kriteeriumid, vedelkütuste keskkonnanõuetele vastavuse seire ja aruandmise kord ning biokütuste ja vedelate biokütuste kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemise määramise meetodid *Keskkonnaministeerium*
- Nõuded vedelkütusele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Keskkonnakompleksloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnakompleksloa taotluse ja loa andmekoosseis *Keskkonnaministeerium*
- Lenduvate orgaaniliste ühendite heitkoguste vähendamise kava ja lahustite kasutuskava koostamise nõuded ja rakendamise juhised *Keskkonnaministeerium*

- Toote turule laskmise kitsendustest Euroopa Komisjoni teavitamise kord *Vabariigi Valitsus*
- Lõhkematerjalile ja pürotehnilisele tootele, nende nõuetele vastavuse tõendamisele ja käibe jälgitavusele ning arvestuse pidamisele esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
- Lõhkematerjalitehasele esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
- Lõhkematerjalilaole, lõhkematerjali ja pürotehnilise toote hoidmisele esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
- Küttegaasi kasutavale gaasipaigaldisele, selle ehitamisele ja gaasiseadme paigaldamisele ning gaasiballooni ladustamisele ja gaasianuma täitmisele esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
- Alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtule esitatavad ohutusnõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
- Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord *Keskkonnaministeerium*
- Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid *Keskkonnaministeerium*
- Õli sisaldavate jäätmete jäätmeteks oleku lakkamise kriteeriumid *Keskkonnaministeerium*
- Nõuded põlevkiviõli tootmisprotsessi lisatavale rehviakkele *Keskkonnaministeerium*
- Reoveesetest toote valmistamise nõuded *Keskkonnaministeerium*
- Põlevkivi kaevandamis- ja rikastamisjäätmetest kütuselisandi tootmise nõuded *Keskkonnaministeerium*
- Kaevandamisjäätmete käitlemise kord *Keskkonnaministeerium*
- Polüklooritud bifenüüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded *Keskkonnaministeerium*
- Elektri- ja elektroonikaseadmete romude käitlusnõuded *Keskkonnaministeerium*
- Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad *Keskkonnaministeerium*
- Romusõidukite käitlusnõuded *Keskkonnaministeerium*
- Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad *Vabariigi Valitsus*
- Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad *Vabariigi Valitsus*
- Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord *Vabariigi Valitsus*

- Põllumajandusplastist tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad *Vabariigi Valitsus*
- Ohtlike jäätmete ja nende pakendite märgistamise kord *Keskkonnaministeerium*
- Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded *Keskkonnaministeerium*
- Täpsemad nõuded jäätmepõletus- ja koospõletustehase käitamisele *Keskkonnaministeerium*
- Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded *Keskkonnaministeerium*
- Asbesti sisaldavate jäätmete käitlusnõuded *Keskkonnaministeerium*
- Asbestitööle esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded *Vabariigi Valitsus*
- Ohtlikust lastist teavitamise kord *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Ohtliku veose autoveo tingimused ja kord ning riikliku järelevalve korralduslikud nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Ohtlikku veost vedava autojuhi ADR-i kohase põhi-, eri- ja täienduskoolituse kord, ADR-i kohase põhi-, eri- ja täienduskoolituse õppekavad, eksami korralduse tingimused, nõuded autojuhi teadmistele ja oskustele ning ADR-i koolitustunnistuse vorm *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd ja auditit tegeva isiku kompetentsusele ja selle tõendamisele ning sertifitseerimisskeemile esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Auditi kohustusega seadmed ja nõuded auditile ning auditi tulemuste esitamisele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Elektripaigaldise käidule ja elektritööle esitatavad nõuded *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Auditi kohustusega elektripaigaldised ning nõuded elektripaigaldise auditile ja auditi tulemuste esitamisele *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Elektriseadmetele esitatavad ohutuse nõuded ning elektriseadmele ja elektripaigaldisele esitatavad elektrimagnetilisele ühilduvuse nõuded ja vastavushindamise kord *Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium*
- Toiduga kokku puutuda lubatud materjalide ja esemete kohta esitatavad nõuded, nende gruppide kohta esitatavad erinõuded ning nimetatud materjalide ja esemete ohutuse katsetamise meetodid *Maaeluministeerium*
- Töökeskkonna ohutegurite ja tööde loetelu, mille puhul alaealise töötamine on keelatud *Vabariigi Valitsus*
- Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded rasedate ja rinnaga toitvate naiste tööks *Vabariigi Valitsus*

Käskkirjad

- Tervise- ja tööministri 25. aprilli 2016. a käskkiri nr 49 „Kemikaaliohutuse komisjoni moodustamine“ (+ muudatus)

Institutsioonide määrused

- Sotsiaalministeeriumi põhimäärus
- Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna põhimäärus
- Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi keskkonnatehnoloogia osakonna põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi merekeskkonna osakonna põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi veekeskonna osakonna põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonna põhimäärus
- Maaeluministeeriumi põhimäärus
- Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna põhimäärus
- Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonna põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakonna põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maavarade osakonna põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi meremajandusosakonna põhimäärus
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna põhimäärus
- Siseministeeriumi põhimäärus
- Keskkonnaameti põhimäärus
- Terviseameti põhimäärus
- Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti põhimäärus
- Päästeameti ohutusjärelevalve osakonna põhimäärus
- Maksu- ja Tolliameti põhimäärus
- Maksu- ja Tolliameti tolliosakonna põhimäärus
- Põllumajandus- ja Toiduameti põhimäärus
- Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus
- Tööinspektsiooni põhimäärus
- Konkurentsiameti põhimäärus
- Transpordiameti põhimäärus
- Raviameti põhimäärus
- Siseministeeriumi põhimäärus
- Päästeameti põhimäärus
- Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse põhimäärus
- OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus põhikiri

EL-i määrused ja direktiivid

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrused

18.12.2006	1907/2006	käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH)
16.12.2008	1272/2008	käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist (CLP)
22.05.2012	528/2012	käsitleb biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist (edaspidi biotsiidimäärus)
31.03.2004	648/2004	detergentide kohta
20.06.2019	1021/2019	püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (POS)
04.07.2012	649/2012	ohtlike kemikaalide ekspordi ja impordi kohta (PIC)
17.05.2017	852/2017	elavhõbeda kohta
21.10.2009	1107/2009	taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta

25.11.2009	1185/2009	käsitleb pestitsiidide statistikat
05.06.2019	1009/2019	ELi väetisetoote turul kättesaadavaks tegemise nõuete kehtestamine
30.11.2009	1223/2009	kosmeetikatoodete kohta
09.03.2011	305/2011	ehitustoodete ühtlustatud turustustingimuste sätestamine
20.06.2019	2019/1020	turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta
20.06.2019	1148/2019	lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta
11.02.2004	273/2004	narkootikumide lähteainete kohta
11.12.2018	6/2019	käsitleb veterinaarravimeid
22.09.2003	1831/2003	loomasöötades kasutatavate söödalisandite kohta
05.04.2017	745/2017	käsitletakse meditsiiniseadmeid
05.04.2017	746/2017	<i>in vitro</i> diagnostikameditsiiniseadmete kohta
29.04.2004	852/2004	toiduainete hügieeni kohta
29.04.2004	853/2004	sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad
16.12.2008	1333/2008	toidu lisaainete kohta
16.12.2008	1334/2008	käsitleb toiduainetes kasutatavaid lõhna- ja maitseaineid ning teatavaid lõhna- ja maitseomadustega toidu koostisosi
10.11.2003	2065/2003	toidus ja toidu pinnal kasutatavate või kasutamiseks mõeldud suitsutuspreparaatide kohta
23.02.2005	396/2005	taimses ja loomses toidus ja söödas või nende pinnal esinevate pestitsiidide jääkide piirnormide kohta
20.12.2006	1925/2006	vitamiinide, mineraaltoitainete ja teatud muude ainete toidule lisamise kohta
25.11.2015	2283/2015	käsitleb uuendtoitu
<i>Euroopa Nõukogu määrus</i>		
22.12.2004	111/2005	ühenduse ja kolmandate riikide vahelise narkootikumide lähteainetega kauplemise järelevalve eeskirjade kehtestamine
<i>Euroopa Komisjoni määrused</i>		
19.12.2006	1881/2006	sätestatakse teatavate saasteainete piirnormid toiduainetes
20.11.2017	2158/2017	kehtestatakse riskivähendusmeetmed ja võrdlusväärtused akrüülamiidisisalduse vähendamiseks toidus
<i>Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivid</i>		
21.10.2009	128/2009	pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks ühenduse tegevusraamistiku kehtestamine
30.11.2009	148/2009	töötajate kaitsmise kohta asbestiga kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl

	60/2000	ühenduse veepoliitika alase tegevusraamistiku kehtestamine
	105/2008	käsitleb keskkonnakvaliteedi standardeid veepoliitika valdkonnas
03.04.2014	40/2014	käsitleb tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki
06.11.2001	83/2001	inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta
24.09.2008	68/2008	ohtlike kaupade siseveo kohta
08.06.2011	65/2011	teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes

Euroopa Nõukogu direktiivid

07.04.1998	24/1998	töötajate tervise ja ohutuse kaitse kohta keemiliste mõjuritega seotud ohtude eest tööl
29.04.2004	37/2004	töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest
10.10.1992	85/1985	rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja tervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta
12.06.1989	391/1989	töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta
16.12.2020	2184/2020	olmevee kvaliteedi kohta
19.11.2008	98/2008	käsitleb jäätmeid
03.12.2001	95/2001	üldise tooteohutuse kohta
04.07.2012	18/2012	ohtlike ainetega seotud suurõnnetuse ohu ohjeldamisest, tuntud ka Seveso direktiivina

Euroopa Komisjoni direktiiv

90/2009	sätetab vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile nr 60/2000 vee seisundi keemilise analüüsi ja seire tehnilised näitajad
---------	--

Rahvusvahelised konventsioonid

- Teatavate ohtlike kemikaalide ja pestitsiididega rahvusvaheliseks kauplemiseks nõusoleku saamise korda käsitlev Rotterdami konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/1000788>
- Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/79379>
- Püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/216022021001>
- Piiriülese toimega tööstusõnnetuste konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/78120>
- ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon, <https://envir.ee/uro-kliimamuutuste-raamkonventsioon>
- Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12816983>
- UNECE piiriveekogude konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13119185>
- Minamata elavhõbeda konventsioon, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017D0939>
- ÜRO mereõiguse konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/911675>

- Rahvusvaheline laevade põhjustatava merereostuse vältimise konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13199975>
- Rahvusvaheline konventsioon vastutusest ja kahju hüvitamisest ohtlike ja kahjulike ainete mereveol, <https://www.riigiteataja.ee/akt/224032021001>
- Ohtlike veoste rahvusvahelise autoveo Euroopa kokkulepe (ADR), <https://www.riigiteataja.ee/akt/207062017001>
- Rahvusvaheline raudteeveo konventsioon (COTIF), <https://www.riigiteataja.ee/akt/755290>
- Rahvusvaheline raudteekaubaveo kokkulepe (SMGS), <https://www.riigiteataja.ee/akt/222032016001>
- Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12918700>
- Arhusi konventsioon keskkonnainfo kättesaadavuse ja üldsuse kaasamise kohta, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l28140>
- Espoo konventsioon keskkonnamõtjude hindamisest piiriüleses kontekstis, <https://www.riigiteataja.ee/akt/78291.pdf>
- ÜRO Genfi piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/78108>
- Viini osoonikihi kaitse konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13151241&leiakehtiv>
- Keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, varumise ja kasutamise keelustamise ning nende hävitamise konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/79198>

Lisaks õigusaktidele ja konventsioonidele piiritlevad kemikaalivaldkonda ka rahvusvahelised ning riigi tasandi strateegilised dokumendid, mille kaudu valdkonna arengut (kogu kemikaali elutsükli ulatuses) suunatakse ning seeläbi laiematesse globaalsetesse ning regionaalsetesse väljakutsetesse panustatakse. Sarnaselt õigusaktidega on ka strateegiliste dokumentide põhine valdkonna määratlus „avatud“ vajadusel edaspidisteks diskussioonideks.

Arengukavad ja strateegiad

- Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030, <https://sm.ee/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030>
- Heaolu arengukava 2016–2023, <https://www.valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/arengukavad/kehtivad-arengukavad>
- Keskkonnavaldkonna arengukava 2030, <https://envir.ee/kevad>
- Veemajanduskavad 2022–2027, <https://envir.ee/veemajanduskavad-2022-2027>
- Riigi jäätmekava 2014–2020 (pikendatud kuni uue jõustumiseni 2023), <https://envir.ee/ringmajandus/jaatmed/riigi-jaatmekava-2014-2020>
- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030, <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>
- Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035, <https://www.mkm.ee/en/media/5393/download>
- Siseturvalisuse arengukava 2020–2030, <https://www.siseministeerium.ee/stak2030>
- Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035, <https://www.hm.ee/korgharidus-ja-teadus/teadus-ja-arendustegevus/taie-arengukava-2021-2035>
- Keskkonnaameti strateegia 2022–2025, <https://keskkonnaamet.ee/keskkonnaamet-uudised-kontakt/organisatsioon/strateegia>
- Terviseameti olulised tegevussuunad 2019–2023, https://www.terviseamet.ee/sites/default/files/Terviseametist/terviseameti_olulised_tegevussuunad_2019-2023.pdf
- Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti strateegia 2020–2024, <https://www.tja.ee/ariklient/ametist/ametist/tutvustus-ja-struktuur>

- Päästevõrgustiku strateegia aastani 2025, https://www.rescue.ee/files/2021-06/1625036668_paaestevorgustiku-strateegia-aastani-2025.pdf
- Maksu- ja Tolliameti arengukava 2022, <https://emta.ee/media/2169/download>
- Ohutusjärelvalve strateegia 2020-2025, <https://www.rescue.ee/files/2019-10/pa-a-steameti-ohutusja-relevalve-strateegia-final.pdf>
- Politsei- ja Piirivalveameti strateegia, <https://www.politsei.ee/et/ppa-strateegia-maailma-parima-politsei>
- Ravimiameti strateegia arengustrateegia 2023-2026, <https://www.ravimiamet.ee/uudised/valminud-ravimiameti-arengustrateegia-2023-2026>
- Riiklik toodete järelvalvestrateegia 2022-2025, <https://ttja.ee/media/2392/download>

EL-i strateegiad ja kavad

- Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas, <https://echa.europa.eu/et/hot-topics/chemicals-strategy-for-sustainability>
- Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0040_ET.pdf
- Nullsaaste tegevuskava. Õhu, vee ja pinnase nullsaaste saavutamine, https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_et
- EL kestliku ja ringluspõhise tekstiili strateegia, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_et
- Euroopa Liidu strateegiline lähenemisviis ravimitele keskkonnas, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0226_ET.html
- Euroopa ravimistrateegia, https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_et

2.1.2. Kemikaalivaldkonna korralduslikud ülesanded

Kemikaalivaldkonna määratlemisel korralduslikust perspektiivist on kesksel kohal valdkonda reguleerivates ja suunavates aktides piiritletud riigi ja kohaliku omavalitsuse korralduslikud ülesanded. Kemikaalivaldkonna korralduslikud ülesanded Eestis on vastavalt kirjeldatud ülesannete eesmärgile ning nende täitmise loogikale rühmitatavad valdavalt kui strateegilised, reguleerivad, nõustavad, koordineerivad ning nõuete täitmise kontrolliga seotud ülesanded. Siinses töös on need korralduslike ülesannete rühmad eristatud järgnevalt:

- **Poliitikakujundamine**

Poliitikakujundamine hõlmab kemikaalivaldkonda suunavate strateegiliste dokumentide koostamist (sh selleks vajalike analüütiliste uuringute tegemist), samuti kemikaalivaldkonda puudutavate seisukohtade välja töötamist ja esitamist ning otsustusprotsessis kaasa löömist nii Eesti kui ka rahvusvahelise tasandi poliitilistes institutsioonides. Poliitika kujundamises osalemine võib toetada nii Eesti, Euroopa Liidu kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide eesmärkide ning kokkulepetes seatud kohustuste elluviimist.

- **Õigusloome**

Õigusloome all peetakse silmas panustamist kemikaalivaldkonna õigusliku reguleerimise protsessi. Panustamine võib sisaldada ettepanekute ja seisukohtade kujundamist, nõustamist, eelnõude koostamist ning õigusaktide kehtestamist.

- **Tegevuskavade koostamine**

Tegevuskavade koostamine seondub kemikaalivaldkonda puutuvate mittestrateegiliste kavade, plaanide ja juhendmaterjali loomisega.

- **Toetusmeetmete disain ja elluviimine**

Toetusmeetmete disain ja elluviimine sisaldab kemikaalivaldkonna arendamise ja korraldamise (tõhusamaks) tagamiseks vajalike meetmete kujundamist ning rakendamist. Loodud meetmed võivad olla suunatud nii riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele (KOV) kui ka erasektori ettevõtetele.

- **Kemikaalide hindamine ja registreerimine**

Kemikaalide hindamine ja registreerimine hõlmab eelkõige registreerimistoimikute ja aine hindamisi, keemiliste ainete ning segude (nii toimeained kui ka tooted) nõuetele vastavuse kontrollimist, nende käitlemisest tulenevate (potentsiaalsete) tervise- ja keskkonnariskide hindamist ning ainete ja segude registreerimist.

- **Riskihindamine**

Riskihindamine hõlmab kemikaalide tootmise, veo, hoiustamise, kasutamise ning jäätmetena käitlemise tulemusel võimalike negatiivsete tervise- ja keskkonnamõjude analüüsimist ning prognoosimist. Riskihindamise eesmärk on ohtude ennetamine ning vastavate tõhusate meetmete kujundamise võimaldamine.

- **Dokumentide kontroll ja kooskõlastamine**

Dokumentide kontroll ja kooskõlastamine on kemikaalivaldkonnaga seotud dokumentide vastavuse selgitamine ning dokumentide (sh planeeringute) kooskõlastamine eri asutuste vahel.

- **Lubade menetlemine**

Lubade menetlemise all mõistetakse kemikaalivaldkonnaga seotud majandustegevusteks lubade andmist või tegevuste registreerimist. See võib hõlmata kemikaalide tootmiseks vajalikke uuringuid, kemikaalide tootmist, vedu, käitlemist ja kemikaalide kasutamist (sh tegevusteks, mille läbiviimiseks on vajalik kemikaalide kasutamine).

- **Eksamineerimine**

Eksamineerimine on (kohustusliku) nõuetele vastavuse hindamise läbiviimine kemikaalidega tegelevate või kemikaaliohutusega tegelevate spetsialistide osas.

- **Aruandlus**

Aruandlus hõlmab nii aruannete tegemist, aruandlusest teavitamist ja aruannete edastamist kui ka kavade ja andmete edastamist nii rahvusvahelistele institutsioonidele kui ka teistele riigiasutustele või kohaliku omavalitsuse üksustele.

- **Andmehaldus**

Andmehaldus sisaldab kemikaalivaldkonnaga seotud ülesannete täitmiseks vajalike andmebaaside ja infosüsteemide loomist, haldamist ning arendamist.

- **Seire**

Seire tegevused on kemikaalide tootmise, veo, hoiustamise, kasutamise ja jäätmetena käitlemise tulemusena potentsiaalse negatiivse tervise- ja keskkonnamõju või potentsiaalsete mõjutegurite süsteemne ning standardiseeritud jälgimine.

- **Teavitamine**

Teavitamine sisaldab kemikaalivaldkonna eri osapoolte (sh huvigruppide ja avalikkuse) kohustuslikku teavitamist nii rahvusvahelisel kui ka Eesti tasandil. Selle osaks on nt elanikkonna ja ettevõtete teavitus- ja hädaolukorrasüsteemide kujundamine ja töös hoidmine (sh mürgistusteabekeskuste loomine, tegevusplaanide loomine ohuolukordade jaoks) ning riskikommunikatsioon (eri osapoolte, sh teiste asutuste, KOV-ide, avalikkuse ja huvigruppide informeerimine valdkonna tegevustega seotud ohtudest).

- **Elanikkonna ja ettevõtjate teadlikkuse tõstmine ja nõustamine**

Teadlikkuse tõstmine ja nõustamine on ettevõtetele ja avalikkusele suunatud kemikaalide kasutamisega seotud info jagamist ning instrueerimist, mille eesmärk on parandada sihtrühmade teadlikkust kemikaalidega ümberkäimisel või kemikaalide kasutamisest tulevate riskide maandamisel.

- **Riigisisene institutsionaalne koostöö**

Riiklik institutsionaalne koostöö hõlmab vastutavate asutuste (riigiasutuste ning ka kohaliku omavalitsuste) koostööd kemikaalivaldkonna suunamisel ning korraldamisel.

- **Rahvusvaheline koostöö**

Rahvusvaheline koostöö on riiklike institutsioonide koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega kemikaalivaldkonnas.

- **Teadus- ja arendustegevus**

Teadus- ja arendustegevus kätkeb endas kemikaalivaldkonna teadus- ja arendustegevuse korraldamist, suunamist, toetamist, nõustamist ja teadus- ja arendustegevuses (sh rahvusvahelises koostöös) osalemist.

- **Järelevalve**

Riiklik järelevalve on kemikaalivaldkonda reguleerivates õigusaktides sätestatud nõuete täitmise kontroll. Järelevalve hõlmab kontrolli planeerimist, läbiviimist, analüüsimist ning tõhustamist, tagamaks kemikaalivaldkonna õiguspärase korraldamise.

- **Sunni rakendamine**

Riikliku sunni rakendamine sisaldab kemikaalivaldkonda puutuvate nõuete rikkumiste menetlemist.

- **Personali arendus**

Personali kompetentsi tõstmine on valdkonna ülesandeid täitvate riigiametnike kemikaalialaste teadmiste ja oskuste arendamine (sh koolitused, infopäevad jms).

Kemikaalivaldkonna oluliste korralduslike ülesannete detailsem kaardistus on esitatud uuringu lisa 1. Täpsem kaardistus tugines õigusaktide ja strateegiate analüüsil ning konsultatsioonil valdkonna ülesandeid täitvate asutustega.

Konsultatsiooni protsess pakkus:

- a) täpsustava teadmise, milliseid korralduslikke ülesandeid kemikaalidega seoses täidetakse;
- b) täpsustava teadmise, millised asutused kemikaalidega seotud ülesandeid täidavad;
- c) piiritluse kemikaalivaldkonna korralduslikust perspektiivist läbi selle, et võttis sisse olulised ülesanded ja jättis välja mitteolulised ülesanded.

Konsultatsiooni kui koostöö vormis tehtud kaardistuse tulem loob valdkonna piiridest paindliku arusaama. Edasine arutelu ja muutuv seadusandlus võib seega valdkonda piltlikult öeldes sisse arvata ülesandeid, mida praegu olulistena ei määratleta ja vastupidi.

2.1.3. Täitmata või ülearused korralduslikud ülesanded kemikaalivaldkonnas

Lisaks eelnevas alapeatükis tehtud olulisemate kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete kaardistamisele selgitati välja ka selliseid valdkonna korralduslikke ülesandeid, mis on reguleerivates õigusaktides ja kokkulepetes riigile kohustuslikud, kuid mille täpsem täitja-asutus on õigusaktides määratlemata. Samuti uuriti, kas ja milliseid ülesandeid valdkonnas ei ole oluline täita. Võimalikud täitmata või ülearused ülesanded vastavalt kas laiendavad või kitsendavad eelpool esitatud kemikaalivaldkonna määratlemise loogika järgi valdkonna piire.

On paratamatu, et kõiki rahvusvahelistes lepingutes ja õigusaktides toodud kemikaalivaldkonna kohustuslikke korralduslikke ülesandeid ei ole Eestil võimalik ega sageli ka mõistlik täita. Seetõttu pöörati tähelepanu eelkõige neile ülesannetele, mida on oluline täita. Vastav olulisuse kaalutus tugines riigiametnike eksperthinnangutel ning EL-i kemikaalivaldkonna olulisemate määruste analüüsil. Määruste analüüsil eristati sellised eeldatavalt olulised ülesanded, mida liikmesriigid on kohustatud täitma, kuid mille osas ei ole nii EL-i määrustes ega ka riigi tasandi seotud õigusaktides otseselt vastutavat Eesti riigiasutust välja toodud. Analüüsil eristatud ülesannete täitmise eest vastutavad institutsioonid selgitati riigiametitega konsulterides.

Rangelt määratledes võib öelda, et valdkonna toimimiseks olulisi korralduslikke ülesandeid asutused täidavad ning täidetavate ülesannete valik on optimaalne. Küsimus on sageli pigem selles, millise regulaarsuse ja kvaliteediga suudetakse teatud ülesandeid täita.

2.1.4. Ülesandeid täitvad institutsioonid

Kemikaalivaldkonna korraldusepõhisel määratlemisel on oluline piiritleda ka korralduslikke ülesandeid täitvad osapooled. Kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täidavad Eestis riiklikud institutsioonid ja kohalikud omavalitsused. Kokku vastutavad Eestis kemikaalivaldkonna korralduse eest viis ministeeriumi, kümme ametit ja inspeksiooni ning kohalike omavalitsuste üksused. Valdava osa korralduslikest ülesannetest täidavad ministeeriumite haldusalas olevad asutused. Erandiks on Rahandusministeeriumi halduses olev Maksu- ja Tolliamet, kuna Rahandusministeerium otseselt kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid ei täida. Kemikaalivaldkonna korraldavaid ülesandeid täitva institutsioonina võib lisaks näha ka Sotsiaalministeeriumi koordineerivat Kemikaaliohutuse komisjoni, mille toimimine on ette nähtud kemikaaliseadusega (tabel 1).

Tabel 1. Kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvad asutused

Sotsiaalministeerium (SoM)
<ul style="list-style-type: none"> • Kemikaaliohutuse komisjon • Terviseamet (TEA) • Raviamet (RA) • Tööinspeksioon (TI)
Keskkonnaministeerium (KeM)
<ul style="list-style-type: none"> • Keskkonnaamet (KeA)
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)
<ul style="list-style-type: none"> • Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) • Transpordiamet (TRAM)
Maaeluministeerium (MeM)
<ul style="list-style-type: none"> • Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA)
Siseministeerium (SiM)
<ul style="list-style-type: none"> • Päästeamet (PäA) • Politsei- ja Piirivalveamet (PPA)
Rahandusministeerium (RAM)
<ul style="list-style-type: none"> • Maksu- ja Tolliamet (EMTA)
Kohalik omavalitsus (KOV)

Piiritletud institutsioonide hulka võiks valdkonna määratlemise loogika alusel arvata ka Kaitseministeeriumi (KAM) ning SiM-i haldusalas oleva Kaitsepolitsei ameti (KAPO). Neid ei ole siinses töös valdkonda korraldavate institutsioonidena käsitletud eelkõige seetõttu, et nende täidetavad ülesanded on seotud spetsiifiliselt riikliku julgeoleku tagamisega ning nende ülesannete reguleerimine, täitmine ning järelevalve korraldamine on suurel määral eksklusiivne. Samuti ei ole

siia arvatud selliseid riigiasutusi, mis täidavad üksikuid, kemikaalivaldkonna toimimise tagamise seisukohalt pigem marginaalsemaid ülesandeid.

Kuna oluline osa kemikaalivaldkonna korralduslikest ülesannetest on tehtud kohustuslikuks läbi rahvusvaheliste konventsioonide, EL-i tasandi otsekohalduvate aktide ning direktiivide, siis on kriitiline roll ülesannete täitmisel seadusega määratud pädevatel asutustel. Nende roll on aruannete esitamine ning vastutus rahvusvahelisel tasandil võeti kohustuste täitmise eest.

Pädevate asutustena tegutseb enamik kemikaalivaldkonna korralduslike ülesandeid täitvaid asutusi. Kitsamalt piiritledes ehk kemikaaliseaduses on valdkonna pädevate asutustena nimetatud TeA, PÄA, TTJA, PPA.¹ Neist viimasel on siiski ülesannete täitmisel vähene roll. Kemikaaliohutuse komisjonile on seaduse alusel pandud küll laialdasemad (ja mõjukamad) ülesanded, kuid tegelikkuses täidetakse eelkõige valdkonna asutuste vahelise üldise teabevahetuse võimaluse loomise ülesannet. PPA toimib lisaks mõnedele teistele ülesannetele pädeva asutuse mõttes riikliku kontaktpunktina. Läbi teiste kemikaalivaldkonda reguleerivate Eesti seaduste täidavad valdkonnas pädeva asutuse funktsioone ka PTA, KeA, RA, EMTA, TRAM.

Üldjuhul on ministriumite ülesanded kemikaalivaldkonnas strateegilise suunitlusega. Ministriumite vastutus on kujundada poliitikat ja õigusloomet, mis võimaldaks nende haldusalas olevatel asutustel korralduslike ülesandeid tõhusalt ja tulemuslikult täita. Samuti on ministriumitel üldjuhul kandev roll rahvusvahelise tasandi koostöös ja poliitikakujundamises. Kemikaalivaldkond ei ole selles osas erand.

Ametite ja inspeksioonide keskne vastutus on kemikaalivaldkonna regulatsioonides määratletud nõuete täitmise üle järelevalve teostamine ja kemikaalide tootmise ning käitlemisega seotud tegevustele loa andmine.

TeA peamised ülesanded kemikaalivaldkonna korraldamisel on seotud kemikaalide turustamiseelsete tegevuste korraldamisega, biotsiidi registreerimistunnistuste ja lubade väljastamisega, vastavalt ameti pädevusele toodete terviseohutuse edendamise ning kemikaalide, biotsiidide, detergentide, kosmeetikatoodete ja tubakatoodete alal liikmesriigi pädeva asutuse ülesannete täitmine. Lisaks mürgistusteabe kogumise, töötlemise, ja mürgistusosalase teabe edastamisega elanikkonnale ning tervishoiuteenuse osutajatele.

RA tegeleb spetsiifiliselt Eesti turule lastavate ravimite ohutuse ja nõutelevastavuse kontrolliga.

TI teeb peamiselt järelevalvet kemikaalide kasutamise üle töökeskkonnas ning töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmise üle kemikaale käitlevate ettevõtete töökeskkonnas.

KeA kesksed ülesanded seonduvad kemikaalide keskkonnaohtlikkuse ohjamisega – keskkonnakaitselubade menetlemisega ning kemikaalide käitlemisest tulenevate keskkonnaohtude ennetamise ning vastavate rikkumiste menetlemisega. Samuti on KeA-l kanda keskne roll kemikaalide elutsükli viienda etapi ehk jäätmekäitlusega seotud tegevuste suunamisel ja kontrollimisel.

¹ KeMS-i 4. peatüki 1. jaos on nimetatud pädeva asutusena ka Kemikaaliohutuse komisjoni, kuid sisuliselt ei ole komisjon pädev asutus.

TTJA ülesannete teravik on suunatud ohutusjärelevalvele (sh seadmete ja toodete ohutuse ja tarbijaõiguste valdkonnas). Samuti teostab TTJA järelevalvet ohtlike kemikaalide ohutu käitlemise üle ohtlikes ja suurõnnetuse ohuga ettevõtetes.

TRAM-i ülesanded koonduvad valdavalt ümber kemikaalide transpordi ja transpordivahendite ohutuse tagamise (sh ohtlikud veosed maanteel ja raudteel, ohtliku lasti liikumine, merereostuse vältimine laevadelt, sh laevaheitmed ja lastijäätmed).

PäA ülesanded on seotud valdavalt kemikaaliõnnetuste ennetamisega (sh valmisoleku tagamisega), ning vastava järelevalve teostamisega, peamise fookusega suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele.

PPA vastutused on peamiselt seotud lõhkematerjali ja pürotehnilise toote järelevalvega, lubade kooskõlastamisega, seire koostööga ning merereostuse ohjamise võimekuse tagamisega.

PTA vastutab kemikaalivaldkonnas eelkõige taimekaitsevahendite ning väetiste turule lubamise ja järelevalve teostamise eest, samuti sööda- ja toiduohutuse tagamise eest.

EMTA peamine roll kemikaalivaldkonna korraldamisel on seotud kemikaalide sisseveo kontrolliga kolmandatest riikidest.

KOV-ide ülesanded on valdavalt seotud (ohtlike) jäätmete käitlemise korraldamisega ja selle kontrollimisega.

2.1.5. Kemikaalivaldkonna muud osapooled, nende rollid ja omavahelised seosed

Kemikaalivaldkonna määratlemisel on viimaks oluline kirjeldada lisaks valdkonna korralduse eest vastutavatele ministriumitele ja ametitele ka teised valdkonna toimimise tagamisel olulist rolli etendavat osapooled, nende rollid ja seosed korralduslike ülesandeid täitvate asutustega. Vastav üldistatud kemikaalivaldkonna toimimise skeem on esitatud alapeatüki lõpus (vt joonis 1).

Kemikaalivaldkonna korraldamisel on keskne roll **ettevõtetel**, kes teevad kemikaalimajanduse toimimise võimalikuks ning loovad seeläbi ka nõudluse tagada tegevuste ohutus inimeste tervisele ja keskkonnale. Ettevõtete kesksed ülesanded valdkonna korralduse mõttes on seotud õigusaktides sätestatud nõuete järgimisega majandustegevuses, taotluste esitamisega, teavitamisega, andmete vahetusega, osalemisega valdkonna poliitikakujundamisel, õigusloomes, osalemisega valdkonna teadus- ja arendustegevuses, töötajate koolitamise ja teadlikkuse tõstmisega. Ettevõtted kasutavad nende tegevuste läbi viimiseks muuhulgas ka riiklike ning rahvusvaheliste institutsioonide andmebaase.

Kolmanda sektori institutsioonide peamine roll on panustada valdkonna poliitikakujundamisse ning õigusloomesse. Samuti saavad nad vajadusel pöörduda **riigi kasutajatugede** poole vajaliku info saamiseks.

Kemikaalide ja kemikaale sisaldavate toodete **tarbijad** peavad seisma head selle eest, et tooteid kasutataks ohutult ja vastavalt nende kasutusjuhenditele. Selleks saavad nad abi pädevatelt asutustelt (teavitus, teadlikkuse tõstmine) ning spetsiifiliselt ka TeA halduses olevalt

Mürgistusteabekeskuselt. Tarbijate roll avaldub ka tarbimise valikute tegemisel, nt ökomärgisega toodete eelistamisel.

Korralduslikke ülesandeid täitvatele ministeeriumitele ja ametitele on toeks **koolitusasutused** (ametnike ja sihtrühmade kompetentsiarendus), **laborid** (järelevalve), ning laborite nõuetelevastavust kontrolliv **laboritava kontrollasutus** (järelevalve). Valdkonna riiklikud laborid on Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus, Terviseameti terviseohutuse labor, Ravimiameti labor, Maaelu teadmuskeskus, OÜ Keskkonnauuringute Keskuse labor.

Kemikaaliohutuse komisjoni kõrval on märkimisväärne roll valdkonna järelevalve ülesannete täitmisel ka **Turujärelevalve nõukogul**. Nõukogu on MKM-i koordineeritav kogu, mille ülesanne on koondada turujärelevalve asutusi ja edendada turujärelevalves osalevate asutuste koostööd ja teabevahetust.

Valdkonna korralduslikke ülesandeid aitavad ministeeriumitel ning ametitel täita ja arendada ka **rahvusvahelised institutsioonid**, nt EL-i siseste institutsioonidena Euroopa Komisjon, Euroopa Kemikaaliamet, Euroopa Keskkonnaagentuur, Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC), muude rahvusvaheliste institutsioonidena ÜRO, UNEP, HELCOM, OECD.

Rahvusvahelistes institutsioonides ja nendega koostöös toimub eelkõige valdkonna rahvusvahelise tasandi poliitikakujundamine, õigusloome (sh nõuete ühtlustamine), koostöö riikide vahel, teavitustegevused, aruandlus ning ka andmevahetus (andmete pärimine ja saatmine) andmebaaside toel.

Selles peatükis arutletud ja kirjeldatud määratluste loogikale tuginedes võib üldistatult defineerida, et **kemikaalivaldkond** hõlmab institutsioone (rahvusvahelised organisatsioonid; riigiasutused; asutuste vahelised koostööorganid; kohalik omavalitsus, ettevõtted; huvigrupid), tarbijaid, tegevusi, regulatsioone, ülesandeid ja eesmärke, mis teevad võimalikuks kemikaalide elutsükli korrapärastatud ning ohutu toimimise. Skemaatiline ülevaade kemikaalivaldkonna korraldusest on toodud järgneval joonisel (joonis 1).

3. Kemikaalivaldkonna osapoolte arusaamad valdkonnast, selle korralduslike ülesannete probleemidest ja arenguvajadustest

Selles peatükis esitatav teadmine on süntees nii valdkonna osapoolte vaadetest ja argumentidest kui ka ideedest ja küsitavustest, mida esitasid intervjuude ja seminaride käigus arutamiseks uuringu autorid. Seega on toimijate arusaamad uuringu teadmise kogumise protsessis ilmselt kujundatud mingil määral ka uuringu autorite kaasabil.

3.1. Kemikaalivaldkonna mõistmine

Kemikaalivaldkonna sisu ja piiride määratlemine on keskse tähendusega valdkonna korralduse mõistmisel, analüüsimisel ja arendamisel. Eelnevas peatükis kirjeldati uuringus kogutud teadmise analüüsile tuginedes kemikaalivaldkonna võimalikku ulatust, toimijaid ning nende ülesandeid ja funktsioone. Järgnevalt on esitatud kemikaalivaldkonna peamiste osapoolte arusaam sellest, mida valdkond peaks hõlmama ning milliste teemade ja probleemidega sellest tulenevalt võiks valdkonna korraldamine olla piiritletud.

Kemikaalivaldkonna määratlemise keerukust tunnistas enamus uuringus intervjueeritud ametnikest ning spetsialistidest. Arusaamine kemikaalivaldkonna sisust ja piiridest on eri osapooltel lahknev ning sageli ka suhteliselt umbmäärane ja fragmentaarne. Üldistavalt võib siiski öelda, et kemikaalivaldkonna määratlemise alusena nähakse sagedamini piiritlevaid õigusakte, reguleeritud objekte (nt tooteid), alavaldkondi ja -teemasid ning kemikaali elutsükleid. Intervjuudest kogutud teadmise sünteesimise abil võib eristada kemikaalivaldkonna määratlemisest ja piiritlemisest järgnevaid vaateid:

- *Regulatiivne vaade*

Üks levinumaid arusaamu kemikaalivaldkonnast näeb selle piire eelkõige kemikaalide ohutust reguleerivate õigusaktide alusel. Regulatsioonide põhise vaate järgi defineerivad kemikaalivaldkonna piirid kemikaaliohutust tagavad ning kemikaalide käitlemist ja kasutamist puudutavad kesksed otsekohalduvad EL-i õigusaktid (REACH, CLP ning biotsiidimäärus), Eesti kemikaaliseadus ja selle alamaktid. Kohati nähakse peamiste valdkonda piiritlevate õigusaktidena lisaks ka teatud kemikaalide või kemikaale sisaldavate toodete tootmist, turustamist või ka kemikaalide keskkonnamõju reguleerivaid õigusakte.

- *Elutsükli vaade*

Kemikaalide elutsükli vaade mõistab valdkonda kemikaalide eksistentsi eri etappide korraldamise ja reguleerimise raames (nt toorme ammutamine, tootmine, pakendamine, ladustamine, transport, müük, kasutamine ning jäätmekäitlus). Selle vaate puhul on kriitilise küsimusena toodud välja see, kas kemikaalivaldkond peaks hõlmama ka kemikaalide elutsükli viimast etappi ehk jäätmekäitlust (ringlussevõtt, põletamine, ladestamine).

Jäätmekäitluse kemikaalivaldkonnast lahus hoidmise põhjendusena tuuakse välja peamiselt korralduslikke ja regulatiivseid takistusi. Samuti nähakse piirina kemikaali kui turustatava toote või kui jäätme registreerimise eristust. Sellise lähenemise puhul tegeleb kemikaalivaldkond registreeritud kemikaalidega ning valdkonna alla ei kuulu jäätmestaatuses materjalid. See arusaam tähendab ka seda, et kemikaalide ringmajandus on seni väljaspool kemikaalivaldkonda kuni ringlusse võetud kemikaal ei ole (uuesti) kemikaalina (turustatava tootena) registreeritud. Samuti jäetakse valdkonnast sellise vaate järgi välja kemikaalide käitlemisest tulenevad saasteained, mis keskkonda sattuvad.

Lisaks on välja käidud ka võimalus arvata kemikaalivaldkonna alla ohtlikud jäätmed, eristades need tavajäätmetest, mis jääksid kemikaalivaldkonnast välja. Jäätmevaldkonna n-ö ohtlike jäätmete osa võiks olla seega kemikaalivaldkonna osa. Selle idee puudusena nähakse ohtlike ja tavajäätmete eristamise keerukust. Lisaks kalduvad just need jäätmed olema ohtlikumad, mida ringlusse ei võeta ja mis lähevad ladestamisele või põletamisele. Seetõttu hõlmaks kemikaalivaldkonna jäätmete käitlemise osa valdavalt pigem jäätmete kõrvaldamist ringlusest, mitte aga ringlussevõttu.

Kemikaalivaldkonna määratlemisel on jäätmevaldkonna sisse arvamisel ühe kriteeriumina nähtud ka seda, kas ettevõtte, kes tegeleb ringlussevõtu ja/ või jäätmete ladestamise või põletamisega on määratud ohtlikuks või suurõnnetuse ohuga ettevõtteks. Selles mõttes defineeriks jäätmevaldkonna sisse arvamist kemikaalide ohtlikkus ja käideldav kogus. Näiteks jäätmete põletamisega tegelevad ettevõtted praegu nende ettevõtete alla ei kuulu.

Teoreetilises mõttes oli valdav osa intervjueritute nõus, et jäätmekäitlus või vähemalt ringlussevõtu osa sellest kuulub loogiliselt kemikaalide elutsükliks ning seega ka piiritleb valdkonda. Samuti toodi paralleelselt välja, et globaalselt on suundumus liikuda kemikaalide ja jäätmete koos ja komplekselt haldamise suunas. Samas on neid, kes usuvad, et praktiliselt ei ole mõistlik püüda neid koos hallata.

Elutsükli vaate teise olulise lahkkelina tuleb esile erinev arusaam sellest, kas kemikaalivaldkond peaks hõlmama ka kemikaalide elutsükli esimest etappi ehk planeerimise ja ressursside ammutamise ning hankimise etappi. Peamine seisukoht, mis seda etappi valdkonna osana ei näe, tugineb REACH määruse alusel kirjeldatud valdkonna mõistmisel.

Elutsükli vaate puhul tuuakse peamise probleemina välja, et korralduslikus mõttes hõlmaks see liiga palju valdkondi, mida oleks keeruline komplekselt hallata.

- *Temaatiline vaade*

Temaatilise vaate järgi on valdkond defineeritud suhteliselt laialt, hõlmates kolme keskset teemat kemikaalivaldkonna toimimise tagamisel: kemikaaliohutust, kemikaalimajandust ning kemikaalide tarbimist. Üldjuhul ei tooda temaatilise vaate puhul välja tegureid, mille alusel teemasid sisemiselt piiritleda. Näiteks kemikaalivaldkond hõlmab kemikaalimajandust selles ulatuses, kuidas see tegelikkuses Eestis toimib, mitte aga seda, mis ulatuses sel on võimalik toimida.

- *Valdkondlik vaade*

Valdkondliku arusaama alusel nähakse kemikaalivaldkonda eelkõige kemikaalide tootmise, veo ja kasutamise põhiselt. Selle järgi kuuluvad kemikaalivaldkonda kemikaalidega seotud tegevused erinevates majandustegevuse valdkondades, nt põllumajandus, meditsiin, keemiatööstus,

toiduainetetööstus, jäätmekäitlus jne. Valdkondlikust perspektiivist vaadatakse kemikaalivaldkonda ka laiemalt kui kemikaalidega seotud majandustegevust. Mõnede ametnike hinnangul peaks kemikaalivaldkond näiteks hõlmama ka julgeoleku valdkonda. See seondub eriti keemiarelvade teemaga, aga ka mittetsiviilotstarbeliste lõhkeainete käitlemise korraldamisega. Samas ollakse ühel nõul, et radioaktiivsete ainete seotud majandustegevus või riigi julgeoleku korraldamine ei peaks olema kemikaalivaldkonna osa.

- *Reguleeritava objekti põhine vaade*

Kemikaalivaldkonda raamistatakse ka reguleeritavate objektide alusel ehk kuidas Euroopa Liidus ja Eestis on kemikaale ja nende tootmisest, veost, kasutamisest ja jäätmetena käitlemisest tulenevaid (ohtlikke) aineid rühmiti reguleeritud. Selle järgi hõlmaks valdkond nt tööstuskemikaale ning tooteid (segud, tahked tooted, mis sisaldavad kemikaale), biotsiide, detergente, väetisi, taimekaitsevahendeid, ravimeid, kosmeetikavahendeid, tubakatooteid, narkootilisi aineid, lõhkeaineid jms, aga ka nt saasteaineid, mida kemikaalide tootmise ja käitlemise tulemusena keskkonda väljutatakse.

- *Osaliste põhine vaade*

Kemikaalivaldkond defineeritakse ka kemikaalidega seotud osapoolte ja nende tegevuste alusel. Selle vaate järgi hõlmab kemikaalivaldkond kemikaalitootjaid (sh kemikaalide maaletoojad), allkasutajaid, vedajaid (nii merel, sisevetel, maanteel kui ka raudteel), tarbijaid, huvigruppe ning riigi institutsioone ja kohaliku omavalitsuse institutsioone, kes tagavad kemikaalide turujärelevalve (protsessiohutuse, keskkonnaohutuse, terviseohutuse) ja EL-i määruste ja regulatsioonide täitmise.

- *Tegevuste põhine vaade*

Kemikaalivaldkonda mõistetakse ka nende tegevuste raames, mis tagavad kemikaaliohutuse ja keemiatööstuse ning allkasutajate majandustegevuste toimimise. See hõlmab nii erasektori majandustegevust kui ka riigi- ja kohaliku omavalitsuse korralduslikke tegevusi.

- *Käitlemise põhine vaade*

Kemikaalivaldkonda vaadatakse ka kemikaali käitlemisega seotud tegevuste raamistikus. Kemikaaliseaduse tähenduses hõlmab see kemikaali valmistamist, tootmist, töötlemist, pakendamist, hoidmist, vedamist, kättesaadavaks tegemist ja kemikaalidega seonduvaid muid tegevusi.

- *Kemikaaliohutuse põhine vaade*

Kemikaalivaldkonna piiritlemisel nähakse valdkonda ka kitsalt kemikaaliohutuse põhiselt, mille järgi kemikaalivaldkond kattub kemikaaliohutuse valdkonnaga. Kemikaaliohutus hõlmab kõiki neid põhimõtteid, protseduure, tavasid, mille eesmärk on minimeerida potentsiaalselt ohtlike kemikaalidega kokkupuutumise riski ning sellest tulenevat negatiivset mõju. See hõlmab kemikaale käitlemisega tegelevate inimeste, ümbritseva keskkonna ning selles keskkonnas olevate kogukondade ja ökosüsteemide kokkupuutumise riske. Kemikaaliohutus hõlmab tervise-, toote-, keskkonna- ja töökeskkonna ohutust.

- *Korralduslik vaade*

Korralduslik vaade peab kemikaalivaldkonna defineerimisel keskseteks teguriteks kemikaalivaldkonna korraldamise ülesandeid, millest kesksed on järelevalve, lubade menetlemine

ning õigusloome. Korraldusliku vaate teine versioon defineerib valdkonda korralduslike ülesannete järgi, mis seonduvad a) kemikaali kui ainega ja sellele tehtavate riskihindamiste ning kemikaalide uurimistega ning b) kemikaali käitlemise ja sellega seotud ohutuse tagamisega.

- *Kemikaalide ohutuse taseme põhine vaade*

Üheks valdkonna määratlemise teguriks peetakse ka kemikaalide ohtlikkuse astet. Selle järgi tegeleb kemikaalivaldkond ohtlike kemikaalidega. Neid kemikaale, mida ohtlikuks ei peeta, nendega ei tegeleta ning need ei peaks selle arusaama järgi ka kemikaalivaldkonda kuuluma. Kemikaalide ohtlikkus defineeritakse vastava klassifitseerimise kaudu, võttes arvesse muuhulgas ainete või segude toksikoloogilisi, ökotoksikoloogilisi ja füüsikalisi-keemilisi omadusi. Sellise vaate järgi hõlmab valdkond siiski valdavalt osa kemikaale, sest mitteohtlike kemikaale on vähe. Lisaks on seejuures olulised kemikaalide käideldavad kogused. Valdkonna piiride seadmisel on oluline roll ka riskianalüüsidel, milles hinnatakse ainete käitlemise ohtlikkust.

3.2. Korralduslike ülesannete täitmise probleemid ja võimalused

3.2.1. Kemikaalipoliitika ja -strateegia

Kemikaalipoliitika

Praegu Eestis ühtsetel alustel kemikaalipoliitikat ei kujundata. Kemikaalidega seotud korralduslike ülesannete täitmine toimub paljudes eri asutustes ning ministeeriumite haldusalades. Korraldamist suunav ja arendav poliitikategemine toimub vastutavates institutsioonides suhteliselt isoleeritult ning puudub poliitikate integreeritus. Valdkonna arengut suunava ühtse kemikaalipoliitika vajalikkus ei ole ka selle töö raames intervjueeritud ametnikele alati üheselt selge. See on osaliselt tingitud ka asjaolust, et tulenevalt spetsiifilistest ülesannetest puudub hõlmatud asutustel laiem pilt kogu kemikaalivaldkonna süsteemsest toimimisest ja integreeritusest. Samuti on oluline mõjutegur killustunud ning kohati ka kontrastne arusaam eri asutustes kemikaalivaldkonna hõlmatusest ja toimimise loogikast.

Suurem osa intervjueeritutest hindas ühtse poliitika kujundamist siiski oluliseks. Valdavalt oldi seda meelt, et ühtne kemikaalipoliitika aitaks vastutavatel asutustel paremini näha valdkonna kui terviku toimimist ja arendamise vajadusi. See aitaks ka motiveerida asutusi valdkonna kui terviku arendamise tõsisemalt panustama. Samuti põhjendati ühtse ja integreeritud poliitika vajadust vastutavate asutuste koostöö tihendamise ja informeerituse tõhustamise toetamise vajadusega. Lisaks toodi esile ka valdkonna arengu tagamiseks vajalike strateegiliste eesmärkide seadmise olulisus.

Valdkonna tervikvaatel põhinev ühine poliitika võimaldaks käsitleda kemikaale komplekselt nende elutsükli põhised. Selle kriitiline tähtsus seisneb selles, et kemikaalide elutsükli eri etappides tehtavad (poliitilised) otsused mõjutavad otsuseid, mida tuleb teha kemikaalide suhtes nende elutsükli järgnevatel etappidel. Ühtne poliitika võimaldab luua kvaliteetsemat poliitikat kemikaalide elutsükli eri osades. Näiteks selleks, et tegeleda kemikaalide jäätmetega ning luua arusaamine, kuidas

nendega tegeleda, on oluline teada, kuidas kemikaali on tema varasemates elutsükli etappides strateegiliselt määratletud (nt tooraine kaevandusmahud, tootmise paiknemine, vedude suunamine jms). Samuti võib näiteks selleks, et teatud kemikaalide jäätmeid vähendada, olla vajalik muuta nende kemikaalide osas rakendatavaid nõudeid või ka nendega seotud korraldust. Kemikaalide tooraine kaevandamisel või kemikaalide, sh kemikaale sisaldavate toodete tootmisel tehtavad otsused selle kohta, kas, mida, kus, millises mahus, millisel ajal kaevandada või toota, peaksid võtma arvesse või nägema ette kooskõla tootmise, müügi, vedude, hoiustamise, kasutamise, ringmajanduse ja jäätmepoliitikatega, aga ka Eesti kohustuste ja positsioonide kujundamisega valdkonna rahvusvahelise tasandi poliitikas. Sellise põhimõtte järgi tuleks seada ühtsed kemikaalipoliitika suunad ka kemikaalide elutsükli teistes etappides (nt paljudel juhtudel ei hõlma see planeerimise, kaevandamise või ka tootmise etappe).

Strateegia või kontseptsioonidokument

Ühtse kemikaalipoliitika kujundamise keskselt eelduseks on poliitika koordineerimise eest vastutava institutsiooni olemasolu ning valdkonna arengusuundade, eesmärkide ja vastavate tegevuste kokku leppimine ja elluviimine. Valdav enamik intervjueritud ametnikke pidasid vajalikuks luua strateegilisi sihte määratlev kemikaalivaldkonna arengudokument. Intervjueritud hinnangul peaks kemikaalistrateegia olema rohepöördest lähtuv ning kestlikkust tagav arengudokument. See peaks tuginema üldisele eesmärgile, mis on kokku lepitud ka uues EL-i kemikaalistrateegias ehk tuleks luua võimalused selleks, et toota või kasutada rohkem ohutuid kemikaale ja vaatamata sellele tagada majanduskasv ja konkurentsivõime. Kemikaalistrateegia loomise protsessis peaks välja kujundama ka valdkonna arengut mõõtvad indikaatorid ning leppima kokku eesmärgid ning viisid, kuidas nendeni jõuda.

Kemikaalistrateegia võimaldaks paremini suunata vastutavate asutuste prioriteete ja tõhustada asutuste vahelist koostööd. Praegu on see koostöö paljuski juhtumipõhine ja selle kvaliteet sageli sõltuv konkreetsetest indiviididest. Suures osas tegutseb iga asutus kemikaalivaldkonnas omaette.

Mõned intervjueritud toetasid seisukohta, et strateegia asemel võiks luua pigem üldise, valdkonna korralduslikke ülesandeid täitvaid institutsioone vähem siduva visiooni- või sellist laadi kontseptsiooni dokumendi, milles esitatakse eelkõige asutuste vahelise koordinatsiooni põhimõtted.

Teisalt argumenteeriti ka nii, et kava või visioonidokument peaks pigem olema strateegilisem ja aitama suunata või „valgustada“ mitte ainult kitsalt kemikaaliohutuse poliitikat, vaid ka kemikaalivaldkonna poliitikat laiemalt riiklikes valdkondlikes strateegiates (kui neid muutma hakatakse), kuna ekspertiis on koondunud just Kemikaaliohutuse komisjoni (kus visioonidokument näiteks koostatakse), mis läbi koordineerimise suudab koondada kõige kvaliteetsemat sisendit poliitikasse. Seega peaks sellel visioonidokumendil olema siiski sisuline suunda näitav roll ja mitte vastupidi. Valdkondade strateegiates on kohati põgusalt puudutatud ka kemikaalivaldkonna strateegilisi sihte. Seal peegeldub kemikaaliohutuse osa on ebaühtlaselt kajastatud, sageli vajadusi loosunglikult fikseeriv, aga mitte integreeriv tervikpilt võimalustest ning seotud arengusuundadest. Visioonidokument peaks aitama nendes riiklikes strateegiates kemikaalivaldkonna sihte mitte ainult kooskõllalisena hoida, vaid ka seda kooskõla konstrueerida.

Samas on ka risti vastupidiseid seisukohti, mis ei näe üldisel kemikaalivaldkonna strateegial või arengudokumendil vajadust. Seda põhjendatakse eelkõige veendumusega, et *kemikaaliohutuse*

valdkond on edukalt suunatud läbi riiklike valdkondlike integreeritud strateegiate (ja nendes ka kajastuv). Teised on arvamusel, et tegelikkuses ei ole võimalik seda valdkonda ühtse poliitika alla koondada. Kemikaalivaldkonna korralduslikud tegevused ja ülesanded on laiali paljudes institutsioonides, kus kogu tegevuste suunamine toimub paljuski lähtuvalt selle konkreetse institutsiooni strateegiast ja sisemisest korraldusest ning vajadustest. Selle vaatega haakub ka arusaamine, et kemikaalivaldkonna strateegia asemel peaks riik panustama üldistesse ohutuse valdkonna või riskivaldkonna arengukavadesse ja juhtimisse. Seega võiks selle arusaama järgi kemikaalivaldkonna strateegilised sihid olla lahti kirjutatud vaid üldistes riigi ohutuse ja riskivaldkonna strateegiadokumentides. Samuti tuuakse välja, et osaliselt käsitleb kemikaalivaldkonna ülesannete täitmise suundumusi järelevalve poolt ka uus turujärelevalve-strateegia.

Valdkonna strateegia loomisel nähakse eestvedajatena muuhulgas Kemikaaliohutuse komisjoni, eri asutuste esindajatest koosnevat rakkerühma või juhtrühma, KeM-i ning Eesti Keemiatööstuse Liitu.

3.2.2. Poliitika kujundamine (rahvusvaheline tasand)

Rahvusvahelistes koostöökogudes ja EL-i otsustusprotsessis osalemine on väga oluline. Üldjuhul on asutuste koostöö hea. Rahvusvahelise tasandi poliitikas osalemist pidurdab teatud määral siiski valdkonna korralduse killustatuses, asutuste erinev arusaam valdkonna ulatusest ning ühtse juhtimise ja koordineerimise puudulikkus. Samuti mõjutab negatiivselt rahvusvahelise poliitika kujundamist see, et valdkonna eest vastutavatel asutustel on tihti erinevad huvid, otsuste tegemiseks ühiste alusprintsiipide kujundamist ja kokku leppimist (nt teemadel, mis puudutavad erinevate ainete keelustamist jms) sageli ei toimu. Ministeeriumite prioriteedid on erinevad ning alati pole paraku ka seetõttu (isegi) ühiseid prioriteete võimalik kokku leppida. Kemikaaliohutuse komisjonis pööratakse poliitika küsimustele vähe tähelepanu, ja seetõttu puudub ka valdkonna teemade arutelu ja positsioonide kujundamise platvorm.

Sageli ei ole riigiinstitutsioonides ka päris selget arusaama, milline peaks olema kemikaalivaldkonnas Eesti rahvusvahelise poliitika fookus ja kuhu panustades Eestile rohkem lisandväärtust tekiks. Seni on peamine rõhk olnud siiski rahvusvaheliste kohustuste vastu võtmisel ning sellega seotud tegevuste tähtaegadest kinnipidamise tagamisel.

Samuti tõid ametnikud probleemina välja, et koordinatsioon ministeeriumite vahel EL-i protsessis komiteemenetluse tasandil ei ole alati hea. Kui näiteks info ei jõua teistesse ministeeriumitesse, siis ei osata ka reageerida. Sellega seoses oleks valdkonda vaja ka rohkem kompetentsi, mis suudaks näha seoseid teiste valdkondadega.

Valdkonna rahvusvahelises poliitikas jõulisemalt kaasa rääkimiseks napib ressursse. Mitmed küsitatud ametnikud hindasid oluliseks, seda eriti roheleppe valguses, vajadust kasvatada märgatavalt ka rahvusvahelise tasandi poliitikakujundamise ja koostöö tegemise institutsionaalset võimekust. Oluliseks probleemiks on vajalike ametnike puudus, kes rahvusvahelise tasandi poliitika kujundamises saaksid tõhusalt osaleda. Eestil ei ole piisavalt võimekust saata rahvusvahelistesse töögruppidesse kompetentseid inimesi.

Mitmed eksperdid olid arvamusel, et panustama peaks rohkem riigisektori väliste ekspertide kaasamisele. Samas peaks riigisisest väliste ekspertide kaasamine toimuma EL-i uue eelnõu ettevalmistamise varajases etapis, sest komitoloogia lõppfaasis või nõukogu tasandi arutelude lõpus on raske enam olulisi sisulisi muudatusi teha.

Poliitilisele tasandile eksperte väljaspool haldusala reeglina ei saadeta. Mõistlik võiks olla oma esindajate tagamine näiteks Euroopa Toiduohutusameti, Euroopa Keskkonnaagentuuri, Euroopa Kemikaaliameti teadusnõukogudesse, juhtorganitesse. Seal on võimalik liikmesriikidel kaasa rääkida ja rohkem ära teha.

3.2.3. Õigusloome

Õigusloomesse panustamine on ametnike hinnangul kemikaalivaldkonnas sujuvalt korraldatud ning õigusloome on valdkonnas üldjoontes ka suhteliselt hästi toimiv. Personali nappus on siiski probleemiks ka valdkonna õigusloome osas, kuna protsessid võiksid toimuda praegusest märgatavalt kiiremini. Näiteks ei jõua mitmed ministriumid ja ametid õigusloomes alati piisavalt panustada (nt seisukohtadega erinevatesse seadustesse, kus töökeskkonna kujundamine ja ohutus, keskkonnoohutus ja terviseohutus on olulised teemad). Probleem kemikaalivaldkonna õigusloome osas, ja see on tegelikult laiem kitsaskoht, on ka see, et aeg-ajalt ei kaasata valdkonna ametnikke sinna, kuhu võiks ja kaasatakse sinna, kuhu ilmtingimata ei peaks. See ei ole niivõrd konkreetsete ministriumite kitsaskoht, kuivõrd ametnike, kelle kohustus kaasamine on, võime olulisi seoseid näha. Samas koondvaates on ametnike hinnangul õigusloome kaasamine ja osalus päris hästi paigas ja oluliselt paranenud viimastel aastatel.

Valdav osa intervjueritud ametnikest ei näinud suuri vajakajäämisi ka kemikaalivaldkonna reguleerimisel. Kemikaalivaldkonna õigusraamistik on suuresti paika pandud Euroopa Liidu tasandil ning kohalik õigusloome keskendub eelkõige sellele, et vajadusel rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud regulatsioone tulenevalt riigi eripärast täiendada. Seetõttu on valdkonna õigusloome protsess lihtsam ja aktide rakendamine selgem. Täiendamise näitena võib välja tuua, et Eesti õigusaktides oleks vaja täpsustada POS-määruse nõudeid, kuna mõned riigi ülesanded on sõnaselgelt määramata ja näiteks POS-määruse turule laskmise nõuete vastutussätteid ei ole üheski Eesti seaduses. See on lahendatud praegu toote nõuetele vastavuse seaduse üldise vastutussättega. Samuti näiteks ei ole eesti keelde tõlgitud (ja puuduvad Riigi Teatajast) kõiki olulisi Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni koodekseid. Sellest tuleneb nende rakendamise probleem. Riigiasutustel, kes ei puutu iga päev sellega kokku on kohati keeruline aduda, millised need normid on. Üldiselt teatakse, mis maismaal kemikaalide osas toimub (vedude osas), aga ei teata, et merel on ka selleks normid, mida Eesti on aktsepteerinud. Näiteks järelevalve tegemisel, kui on sellised juhtumid, mida varem pole olnud, siis on erinevate asutuste vastutuse piirid ebaselged.

TRAM-i esindajad näevad vajadust selgitada, millises ulatuses tuleks kemikaaliseadust rakendada merealadele. Sellest tulenevalt oleks oluline vaadata üle ka ametite vastutusosalad laevadel kemikaalidega seotud järelevalve ülesannete osas.

SiM-i hinnangul tuleks võtta vastu kemikaaliseaduse rakendusakt, mis määratlaks kemikaalide käitlemiskohtade ohutusnõudeid. MKM on kehtestanud ammooniumnitraadi käitlemiskohtade nõuded, aga muude ainete osas regulatsiooni ei ole.

Samuti peetakse oluliseks vaadata üle kemikaalide ja kemikaale sisaldavate toodete jäätmetele kehtestatavad nõuded (nt kuidas ja millistes tingimustes hoiustada jms).

Mõned ametnikud soovitasid samuti kaaluda suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete reguleerimist eraldi seadusega, kuna nende hinnangul on nõuded nende ettevõtete osas läinud nii spetsiifiliseks.

Kemikaalivaldkonna parema korraldamise vajadustest lähtudes oleks oluline täiendada õigusaktides ametite vahelist koostööd tagavaid nõudeid ning samuti määratleda valdkonna strateegiline ning integreeritud juhtimise korraldamine. Eesti kemikaaliseadus ei ole üles ehitatud vastavalt muutunud vajadustele ning ei käsitle valdkonda horisontaalselt. Seadus vajaks kaasajastamist ka tulenevalt globaalsetest väljakutsetest ja Eesti rahvusvahelistest kohustustest. Vastutavate ministriumite vahel ei ole olnud tõsisid arutelusid kemikaaliseaduse põhjalikumast muutmisest ning pole ka selge, kuivõrd seaduse reformimise vajadusele eri asutustes on tõsiselt mõeldud. See tuleneb osaliselt ka asjaolust, et seadus ei takista üldjuhul vastutavatel asutustel neile määratud ülesandeid ja kohustusi täita. Ka teiste oluliste seaduste (nt toote nõuetele vastavuse seadus) puhul oleks vajalik arvestada integreeritud vaadet ning koosmõju teiste seadustega.

Kemikaalivaldkonda reguleerivad õigusaktid võiksid järgida rohkem ka kemikaali elutsükli loogikat. Laias mõistes on kemikaalide käitlemine ja sellega seonduv reguleeritud kõigis elutsükli etappides (osad asjad kemikaalide osas üldisemalt, osad detailsemalt, konkreetselt valdkonda eristavad), aga keeruline on hoomata seda loogika terviklikult, kuna regulatsioonid on erinevates õigusaktides hajutatud. See on kohati probleemiks ka ettevõtjatele nõuete järgimisel. Esimene samm olukorra parandamiseks oleks kemikaaliseaduse muutmine, mis elutsükli vaate valdkonna õigusraamistikus põhistaks. Valdkonna õigusraamistikku saaks korrastada ka kemikaali elutsükli põhiseiselt. Iga tsükli kohta oleks õigusakt, mis reguleerib selle valdkonna, mis jääb ebaselgeks või on reguleerimata otsekohalduvates regulatsioonides, mitteotsekohalduvates direktiivides ja Eesti seadustes.

3.2.4. Kemikaalide hindamine

Kemikaalide hindamise ülesanne tuleneb EL-i õigusaktidest (vt ka lisa 1, ptk 1.5 kemikaalide hindamine ja registreerimine). Kemikaalide hindamisega tegelevad TeA, PTA ning RA. Kemikaalide hindamise ülesande täitmise üheks kitsaskohaks on hindamiseks vajaliku kompetentsi tagamine. Vastavat kompetentset personali on vähe ning hindamise võimekus on madal. Ametite eelarveline võimekus ei ole piisav, et hindamiseks kompetentset personali tagada. Ametitel ei ole olnud võimalust suunata hindamisse kuigivõrd ressursse, ning veelgi enam, võib öelda, et minimaalsed kohustused liikmesriigina on seni täitmata.

Võimekuse probleem puudutab eelkõige TeA-d (biotsiidide hindamine) ning PTA-d (taimekaitsevahendite hindamine). Võimalus on vajalikke inimesi kaasata väljaspool ameteid. Üheltpoolt on kompetentsi kasvatamiseks vaja hästi teada, millist teadmist, mida ametis endas ei ole, on (hindamiseks) vaja, ja teisalt peavad need kompetentsed inimesed olema vajalikul ajal tööks valmis. Nende inimeste leidmine ei ole lihtne. Hindamise kompetentsi tellimine välisriigist on kulukas. Sellest tulenevalt on mõned eksperdid avaldanud arvamust, et üldine suund peaks olema see, et hindamisi ei peaks tegema rohkemas mahus kui õigusaktid kohustavad.

Kemikaalide hindamise võimekuse tõstmiseks toetasid osad ametnikud eraldi üksuse loomist, mis tegeleks vaid kemikaalide hindamisega. See eraldi üksus tegeleks seega nii TeA kui ka PTA hindamise ülesannetega. Samuti toetati hindamise ülesande delegerimist valdkonna (võimalikule) nõustamiskeskusele. Praegu on võimekuse vähesus osaliselt tingitud ka sellest, et ametnikud tegelevad reeglina hindamisega muude tööülesannete kõrvalt ning osaliselt ka sellest tulenevalt ei ole neil võimalik hindamisse piisavalt panustada. Sellise lahenduse korral tegeleksid nõustamiskeskusse tööle palgatud spetsialistid hindamisega põhitööna.

Sellise üksuse toimimine peaks ideaalis suutma ennast hindamistegevuse abil ka majandada. See oleks küllalt suur väljakutse, arvestades hindamiseks vajaliku kompetentsiga spetsialistide saadavust ning toimikute hindamiseks kuluvat aega – ei juhtu harva, et toimikus sisalduvat andmestikku ei loeta piisavaks ning lisateabe nõude tõttu jääb toimiku hindamine mõneks ajaks peatuma (keerulisemate ja mahukamate katsete läbiviimine võib võtta kuni mitu aastat aega). Vajaliku personali palkamine Eestist ei pruugi olla lihtne. Hindamise üksusesse tuleks palgata hindamisi tegema spetsialistid ülikoolist, keda võiks motiveerida isemajandava skeemi kasutamine.

Eraldi üksuse loomise üheks takistuseks võib saada ka asjaolu, et ametid pole nõus loobuma hindamisest, mis toob neile rahalisi vahendeid sisse. Samas on see n-ö tulemuspõhine lisand ning see ei ole eelarvest ametitele ette garanteeritud.

Sellise eraldi üksuse puuduseks võib olla ka asjaolu, et hindamistegevused on tihedalt seotud reguleerivate pädevate asutuste tegevusega, kes teevad koostööd EL-i pädevate asutuste võrgustikuga, kus toimub pidev teabenõuete arendamine ning lepatakse kokku edasistes lähenemistes. Eraldiseisval üksusel jääks puudu suur osa hindamiseks vajalikku teavet.

Kuna hindamine on ka Komisjoni jaoks suur murekoht, on Euroopa Liidus välja kuulutatud ühekordne grant liikmesriikidele hindamistegevuse kompetentsi kasvatamiseks aastateks 2023–2027. Võimalusi pakub ka EL-i tasandil alanud pikaajalisem kemikaali riskihindamise partnerlus, kus SoM on peavastutaja, kuid millesse on kaasatud ka KeM. SoM ja KeM toetavad ühiselt Tartu Ülikooli osalemist selles partnerluses.²

3.2.5. Lubade menetlemine

Valdkonna lubade menetlemist hindasid intervjueeritud ametnikud üldjuhul suhteliselt hästi toimivaks. Probleeme kirjeldati eelkõige seoses lubade menetlemise ajalise kestusega (nt keskkonnakaitseload jt). Ettevõtjate ootus on, et loataotluse menetlemine oleks kiirem.

Lubade menetlemise osas on kriitiline küsimus seotud ülesannete optimaalse jaotusega ehk milline amet on sobivaim teatud tüüpi lube väljastama.

Suurõnnetuse ohuga ettevõtete ja ohtlike ettevõtete käitamisloa menetlemine on TTJA ülesanne. PÄA hinnangul võiks, tervikliku lähenemise juurutamiseks, seda ülesannet täita pigem nemad, kuna ettevõtete planeerimise ja rajamise etapis nende ettevõtetega juba tegeletakse.

² Kemikaalidest tulenevate riskide hindamise partnerlus (PARC), <https://www.anses.fr/en/content/european-partnership-assessment-risks-chemicals-parc>

TTJA näeb omakorda kitsaskohana seda, et nende ülesanne on küll menetleda suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete käitamislubasid, kuid nad ei ole kaasatud ettevõtete rajamisel planeerimise protsessi. TTJA sooviks väljastada ehituslube ka suurõnnetuse ohuga ettevõtetele. See ülesanne on praegu KOV-idel, kuid TTJA hinnangul ei ole KOV-idel suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete kohta üleriigilist vaadet ning piisavat pädevust. Ehituslubade väljastamise liikumine TTJA vastutusalasse aitaks muuhulgas ära hoida ka vastuolusid, mis võivad tekkida, kui ehituslube suurõnnetuse ohuga ettevõtetele jagavad KOV-id ning hiljem käitamislube neile ettevõtetele TTJA. TTJA hinnangul peaksid lubade menetlemine ja järelevalve olema sama asutuse ülesanded.

3.2.6. Andmehaldus

Kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete täitmisel on oluline roll kvaliteetsel andmehaldusel ja infovahetusel. Andmehalduse kesksed küsimused on seotud andmete puuduse, kvaliteedi ning kättesaadavusega. Kõik nimetatud väljakutsed ei ole võõrad ka kemikaalivaldkonna asutustele. Kemikaalivaldkonna ülesannete täitmiseks vajalikke andmeid on piiratud ning kohati on probleeme ka andmekvaliteediga. Vastutavatel ametitel on piiratud ülevaade teiste kemikaalivaldkonna asutuste andmekogudest. Asutuste andmekogud „ei suhtle“ omavahel (nt TTJA ja Pää). Sageli ei teata, kuidas ja milliseid andmeid kogutakse, ning kuivõrd teistes ametites kogutavad andmed oleksid korralduslike ülesannete täitmisel kasutatavad. Sellest tulenevalt oleks vajalik selgitada korralduslikke ülesandeid täitvates asutustes registriandmete vajadused ja andmete jagamise võimalused. Sellele tuginevalt on oluline kooskõlastada ka tegevused, kuidas registrite andmekvaliteeti kemikaalivaldkonnas tõsta, silmas pidades muuhulgas vajadusi, mida ka teised asutused oma ülesannete tõhusamaks täitmiseks oluliseks peavad.

Eestis ei ole senini ohtlike kemikaalide registrit. Registri puudumise tõttu pole riigil ülevaadet ohtlikest kemikaalidest: kui palju, milliseid ohtlikke kemikaale Eestis toodetakse, imporditakse, kasutatakse, ning kui suured on ohtlike kemikaalide kogused, kus nad asuvad ja kuidas nad riigisiselt liiguvad. Ohtlike kemikaalide andmebaasi loomist on takistanud nii ressursi puudus SoM-is, tehnilised küsimused kui ka ettevõtjate vähene huvi andmeid avaldada ning registrisse panemiseks ka endale lisakoormust tekitada. Andmebaas lihtsustaks oluliselt järelevalveametnike tööd, samuti aitaks see paremini järelevalvet planeerida. Andmebaas annaks teadmise, mis on Eestis põhilised kasutatavad kemikaalid ja millega peaks tegelema. Ohtlike kemikaalide andmekogu vajaksid näiteks SoM ja TeA.

Ühe võimaliku lahendusena on välja pakutud sellise andmebaasi loomist TTJA või KeA olemasolevate andmekogude juurde. Ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete kohta on need andmed TTJA andmesüsteemis JVIS (osaliselt) olemas, aga teiste kemikaale tootvate, importivate, vedavate ning kasutavate ettevõtete osas puuduvad. JVIS-is on ettevõtte maksimaalselt käideldavad kemikaalide kogused, aga ei ole jooksvaid andmeid (nt laoseise) kemikaalide kohta. Sellise ülevaatliku kemikaalide andmestiku saamiseks tuleks TTJA-l ettevõtetelt vastavad andmed päringutega küsida. Samas ei ole TTJA põhimõtteliselt selle vastu, et selline andmestik JVIS-i juurde luua. TTJA haldab ka Majandustegevuse registrit ning plaanib selle integreerida JVIS-iga. Ohtlike kemikaalide andmestiku integreerimiseks JVIS-ega on esmalt vaja muuhulgas kokku leppida eesmärk, miks neid andmeid kogutakse, mis on miinimumkogused, millest alates andmeid kogutakse jms. Selline andmete kogumine hõlmaks ka neid ettevõtteid, mis ei kvalifitseeru enam ka ohtlikuks ettevõtteks. TTJA väitel

peaks selline arutelu initsiatiiv tulema SoM-ilt. Andmete kogumiseks ja töötlemiseks ning ka tehnilise lahenduse arendamiseks tuleks leida ka vastavad finantsid, läbi viia arendustööd ning paika panna ka andmete sisestamise kohustuse subjektid.

Ka PTA sooviks järelevalve ülesannete paremaks täitmiseks täpsemaid ja detailsemaid andmeid. PTA-l ei ole dünaamilisi andmeid selle kohta, millistes ettevõtetes, millised ained ja millistes kogustes asuvad. Osaliselt neid andmeid ettevõtjate käest küll kogutakse, aga nende kvaliteet on tulenevalt puudulikust deklareerimisest ebaühtlane. Väetiste osas on PTA-l olemas suhteliselt head andmed. Taimekaitsevahendite osas on teada, kes turustab, kuid ei ole andmeid palju, mida ja kuhu müüdi. Probleemi peaks osaliselt lahendama suurandmete projekt e-põlluraamatu arendamiseks ja deklareerimise standardiseerimiseks. E-põlluraamatus saaksid olema ka näiteks põllumassiivide kaardid, mis võimaldaksid näha, milliseid taimekaitsevahendeid, millistel aastatel, kus ja milliste kultuuride osas on kasutatud.

PäA vajaks ülesannete paremaks täitmiseks samuti lisaks suurõnnetuse ohuga ettevõtetete ning ohtlike ettevõtete andmetele ka nendesse ohukategooriatesse mittekuuluvate ettevõtete andmeid. Selliste andmete vajadus tekib näiteks sündmustele reageerimisel. Ettevõtete, kus on toimunud sündmus, puhul ei saa kusagilt kohe vaadata, kas ja millised kemikaalid võisid õnnetuse põhjustada, ning see ohustab päästetööde turvalisust.

Teiseks laiapõhjaliselt tunnetatud probleemiks ja arenguvajaduseks on ühise infosüsteemi või mugava andmevahetuse platvormi puudumine. Senine infovahetus on kohmakas, aeganõudev ja vähetõhus.

Andmete jagamine asutuste vahel on kohati vaevaline. Ligipääs teiste ametite andmekogudele on sageli piiratud. Ametite andmekogud ei ole omavahel ühilduvad. Andmekogude ligipääsu ja andmete ristkasutuse probleem on valdavalt seotud tehniliste ja õiguslike küsimustega, samuti andmekogude arendamise finantseerimisega.

Vastutavate asutuste hallatavad registrid ei ole vabalt (või ka kokkulepitud ulatuses) juurdepääsetavad teistele asutustele. Andmed saadakse küll kätte, kuid selleks peab üldjuhul tegema andmekogu haldajale konkreetse ettevõtte kohta päringu. Selline lahendus ei võimalda asutustel teha ise vajalikku andmeanalüüsi eri andmeallikatest. Konkreetsete päringute põhine andmete vahetus on ebaefektiivne ning sobib pigem selliste järelevalvejuhtumite puhul, mida kontrollitakse järelevalveplaani väliselt ehk konkreetse probleemi või kahtluse põhiselt. Andmete saamisel teistelt asutustel on sageli määravaks teguriks ka konkreetsete isikud, kes andmeid kasutada võimaldavad. Mõnedel ametnikel on andmevahetuse koostöösoov suurem kui teistel. Eriti mõjutab see aspekt andmete saamise kiirust.

Puudulik juurdepääs asutuste andmekogudele on ka üheks põhjuseks, miks kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete eest vastutavad asutused ei tea sageli, millega teised vastutavad asutused tegelevad ning kus on nende kokkupuutepunktid ja koostöövajadused teatud korralduslike ülesannete täitmisel.

Andmete ligipääsu suurendamiseks tuleks arendada erinevate andmebaaside omavahelist automaatset suhtlust, mis võimaldaks muuhulgas automatiseeritud andmeanalüüsi tegemist eri asutuste registrite vahel. Samuti peaks andmebaaside arendamine olulisel määral vähendama käsitsi andmete otsimist ning sisestamise ja analüüsimise tööd.

Ka järelevalve tulemuste vahetamine asutuste vahel on ebaefektiivne. Puudub ühine andmekeskond järelevalveplaanide kooskõlastamiseks ning järelevalve tulemuste vahetamiseks. Puudub võimalus lihtsasti teiste asutuste andmekogudest vaadata, milliste ettevõtete milliseid nõudeid millal on kontrollitud, millised on tulemused ning kas probleemid on leidnud lahenduse. Näiteks nii PÄA kui ka TI näevad vajadust luua ühtne järelevalve infosüsteem teiste oluliste kemikaalivaldkonna järelevalve asutustega. Kemikaaliohutuse komisjoni ja Turujärelevalve nõukogu formaadis toimuv vastava info vahetus ei rahulda kõiki osapooli.

Üldine lähenemine asutuste andmekogude arendamiseks peaks tuginema põhimõttele, et arendataks nii kliendi kui ka järelevalveasutuse vajalikke funktsionaalsusi.

3.2.7. Koostöö asutuste vahel

Kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvate asutuste omavaheline koostöö on kohati vähetulemuslik. Esineb nii koostöö ignoreerimist, kui ka kokkulepetest mitte kinnipidamist. See tekitab asutuste vahel usaldamatust. Sagedamini on asutuste murekohaks ka järelevalvealase koostöö puudulikkus.

Koostöö kvaliteeti asutuste vahel mõjutab negatiivselt ka see, et paljud valdkonna ülesannete eest vastutavad institutsioonid ei näe kuigivõrd vajadust koostööd tihendada, kui see ei aita otseselt kaasa nende poolt täidetavate ülesannete täitmise tõhustamisele. Selle üheks oluliseks põhjuseks on asjaolu, et vajadust olulisteks muutusteks neile määratud ülesannete korraldamisel ei nähta. Võimekust ülesandeid täita hinnatakse piisavaks, määratud ülesannete sisuga ollakse üldjoontes rahul ning koostöö teiste asutustega on seetõttu ka sageli formaalset laadi.

Kemikaalivaldkonnas on asutuste vahelise koostöö osas sageli liiga oluline roll isiklikel headel suhetel, kuna see tagab protsessi sujuvama ja kiirema toimimise. Kui kesksed ametnikud vahetuvad, siis ei pruugi vajalik koostöö nõutava kvaliteediga jätkuda. Asutuste vahelise koostöö toimimise süsteemsuse ja jätkusuutlikkuse tagamiseks oleks osade intervjueeritud ametnike hinnangul vajalik sõlmida (või ajakohastada) kemikaalivaldkonna vastutavate asutuste vahel ülesannete täitmise koostöölepingud. Sõlmivatate või kaasajastatavate koostöölepingute osas on oluline leida toimiv mehhanism, mis garanteerib ka lepingute täitmise. Samuti on valdkonna ülesandeid täitvates asutustes vajalik välja selgitada, kas sellised lepingud asutuste vahel on kunagi sõlmitud. Mitmetel juhtudel on toimunud asutustes olulised struktuurimuudatused ning lepingud on sõlmitud asutustega, mida praeguseks enam ei eksisteeri. Koostöölepingute korrastamine ja uuendamine oleks mitme ametniku sõnul vajalik ka seetõttu, et inimesed, kes nende alusel ülesandeid täidavad, sageli ei teagi nende lepingute olemasolust ega ka sellest, milles täpsemalt on kokku lepitud.

Näiteks KeA-l on selline koostöölepe PÄA-ga. Samas nähakse, et võiks olla uuendatud koostöölepe TTJA-ga ning vajadus võiks olla teha vastav kokkulepe ka TeA-ga. Osadel juhtudel võib lepe olla sõlmitud vaid teatud tüüpi ülesannete täitmise tõhustamiseks. Näiteks TI-l puudub see kokkulepe kitsamalt teiste asutuste hallatavate andmebaaside kasutamist.

Asutuste vahelise koostöö tihendamise vajadust tõstis esile TTJA. Kui näiteks PÄA-ga koostöö üldiselt toimib, siis TI-ga tuleks seda veel tõhustada. Kuigi nende asutuste ülesannete fookused on laias mõttes erinevad (töökeskkond vs ohutus väljaspoole ettevõtet), siis kokkupuutepunkte asutuste

ülesannete vahel siiski on, eriti järelevalve osas, mis jääb TTJA vastusalas olevasse ettevõtete seadme- ja tooteohutuse kontrolli valdkonda.

Samuti nägi vajadust teiste vastutavate asutustega koostööd parandada Pää. Pää järelevalvealane koostöö TeA-ga ja TI-ga võiks olla parem. Asutused teevad järelevalvet, käivad objektidel, aga tulemusi omavahel ei vahetata. Samuti oleks vajalik arutada läbi järelevalveplaanid, sh kuhu minna ja mida hinnata ning andmete vahetamise võimalused ja vajadused. Ka TTJA-ga ning KeA-ga on koostöö ja koordineerimise osas omajagu parandamisruumi. TRAM omakorda peab oluliseks rõhutada, et merekeskkonna reostusega seotud tegevustes on oluline parandada vastutavate asutuste koostööd ja ka info liikumist (sh ennetustegevustes).

TI näeks vajadust luua ametite ülene andmekogu, kust saaks vaadata muuhulgas ka plaane, mida teised ettevõtted järelevalve osas on teinud ja teha kavatsesid. Andmekogu võiks sisaldada ka teiste asutuste tehtud järelevalve tulemusi. See info annaks võimaluse operatiivselt järelevalvet planeerida ja teostada ning vajadusel ka asutuste vahel optimeerida.

3.2.8. Koostöö ettevõtete ning valitsusväliste organisatsioonidega

Koostöö ettevõtetega on tihedalt seotud valdava osa valdkonna korralduslike ülesannete täitmisega. Kemikaalimajanduse toimimise tagamine käib alati käsikäes kemikaaliohutuse nõuete täitmisega ja vajaduste arvestamisega. Koostöö kesksed tegevused seonduvad infovahetusega.

Koostöö valitsusväliste organisatsioonide ja huvigruppidega on seotud peamiselt kaasamise (nt õigusloome, teadlikkuse tõstmine, nõustamine jms) ning infovahetusega. Üldises plaanis on valdkonna vastutavate asutuste koostöö nimetatud osapooltega toimiv, info kättesaadavus on tagatud ning kaasa rääkimise ja ettepanekute tegemise võimalused avatud.

Vastutavate asutuste koostööd ettevõtetega aitavad tõhustada kohustuslikud riigi kasutajatoed, kelle ülesanne on nõustada valdkonna ettevõtjaid (nii tootjad kui allkasutajad) õigusaktidest tulenevate nõuete osas. Kolm EL-i määrust (REACH, CLP, biotsiidimäärus) nõuavad, et riigil peab olema ettevõtjatele kasutajatugi tagatud. Lisaks tuleks riigil tagada ka teistest vajadusest tulenevad kasutajatoed.

Ettevõtjate vaatepunktist ei tööta loodud riiklikud kasutajatoed piisavalt hästi. Nõu antakse ühetaoliselt ning üldjuhul ettevõtte spetsiifikat nõustamisel ei arvestata. Kasutajatoe nõu piirdub sageli viitamisega õigusaktidele, kust ettevõtja peaks oma küsimusele vastuse leidma. Samas ei saa riiklik kasutajatugi ettevõtetele konsultanditeenust osutada. Ettevõtete nõustamine on sageli seotud ettevõtetes tehtavate kriitiliste finantsotsustustega. Seetõttu võib riigi kasutajatoe pakkumine vajada ka senisest paremat juriidilist kompetentsi.

Üheks võimaluseks, kuidas vajaliku infoga valdkonna ettevõtetenii jõuda, on näiteks ettevõtte registreerimisel siduda ettevõtte e-maili konto automaatse teavitussüsteemiga (sh nt valdkonna olulised seadusemuudatused, nõuete muutumised ettevõtetele jms). Olemasolevate ettevõtete puhul saaks selle teha nt järelevalvetoimingute protseduuri poolkohustusliku osana.

Ettevõtete koostööga seoses on avaldatud ka arvamust, et väike- ja keskmise suurusega ettevõtja tüüpi (või mitte suurõnnetuse ohuga ja mitteohtlike ettevõtete) kaasamist protsessidesse võiks senisest paremini korraldada. Eriti silmas pidades asjaolu, et nõuete täitmisel on sageli vajakajäämisi just nendel ettevõtetel, kelle üle kontrolli teostatakse harvem.

3.2.9. Ettevõtete teadlikkuse tõstmine

Enamik kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvaid asutusi tegeleb ettevõtete teadlikkuse tõstmisega. Vaatamata sellele on ettevõtete teadlikkus valdkonnas kohati endiselt väga ebaühtlane. Endiselt on osadel ettevõtetel, kes kemikaale käitlevad, piiratud teadmised kemikaaliohutusest ja valdkonna toimimisest (sh mis on aine, mis on segu, milline on tema ohtlikkus, kuidas on need klassifitseeritud ohtlikuks, kuidas toimub ohutuskaartide süsteem, kuidas on töökohal korraldatud ohutuse tagamine, kuidas on tagatud keskkonna ja inimeste tervise ohutus jms). Näiteks väikekäitlejate teadmised kemikaalide hoiustamisest ja õnnetustele reageerimisest on osade intervjueritud ametnike hinnangul madalad.

Ettevõtete koolitamine on valdkonnas puudulik. Kemikaalivaldkonna kompetentsikeskust ei ole loodud, kuigi vajadus selle järele oleks. Koolitused ettevõtetele peaksid tulema ideaalsel juhul läbi kompetentsikeskuse. Probleem on ka selliste ekspertide puudus, kes suudaksid kemikaaliohutuse koolitusi teha. Osade ekspertide hinnangul peaksid ettevõtete koolitamise eest hea seisma valdkonna esindusorganisatsioonid, kellele riik pakub võimaluste piires tuge.

Ettevõtete koolituste teemade puhul peaks üheks keskseks vajaduseks olema arvestamine rohepöörde väljakutsetega kemikaalivaldkonnas. Sellest tulenevalt tuleks ettevõtteid koolitada näiteks ringmajanduse teemades, sh mida võib toodetesse panna, et neid hiljem ka ringlusesse võtta.

3.2.10. Elanikkonna teavitamine ja teadlikkuse tõstmine

Elanikkonna teadlikkuse tõstmisele pööratakse valdavas osas tähelepanu valdkonna korralduslikke ülesandeid täitvates asutustes. Osad intervjueritud ametnikud olid arvamusel, et elanikkonna teadlikkuse tõstmise ülesannet kemikaalivaldkonnas võiks täita vaid üks institutsioon. Selline vajadus tuleneb sellest, et praegu on vastutavates asutustes elanikkonna teadlikkuse tõstmisega tegelemiseks väga erinevad rahalised võimalused. Samuti on teadlikkuse tõstmise tegevused kohati kaootilised ning ilma selge pikaajalise plaanita. Mõnedes asutustes ei ole selle ülesande täitmise vajadust ka piisavalt väärtustatud.

Samas on teised seda meelt, et iga asutus peaks sellega küll ise tegelema, kuid tegema senisest rohkem koostööd teiste asutustega ning ka erasektoriga. Mõnede intervjueritud hinnangul aga peaks elanikkonna teadlikkuse tõstmises olema senisest palju suurem roll ja kohustus ettevõtetel, kuna ettevõtete vastutus elanikkonna kemikaaliohutuse tagamisel on esmane.

Elanikkonna teadlikkuse tõstmise ühe võimalusena peetakse oluliseks panustada rohkem vajaliku teadmise suunamisele haridusprogrammidesse ning koolide õppekavadesse.

3.2.11. Teadus- ja arendustegevus

Teadus- ja arendustegevus (TA) on väga oluline mis tahes majandusvaldkonna arendamisel ja konkurentsivõimelisuse tagamisel. Ka kemikaalimajandus Eestis võiks oma arengus saada senisest rohkem tuge süsteemselt planeeritud ja finantseeritud teadus- ja arendustegevusest.

Valdkonna TA on väikesemahuline, alarahastatud ning strateegiliselt nõrgalt suunatud. Valdkonna ettevõtted Eestis on valdavalt väikesed ning investeeringuid TA projektidesse tehakse piiratud määral.

Valdkonna rahvusvahelise TA koostöö märkimisväärse sammuna võib esile tõsta (ka eespool nimetatud) osalemist kemikaalidest tulenevate riskide hindamise partnerluses (PARC), mille keskne eesmärk on arendada uusi hindamismetoodikaid, kuidas kemikaalide riskihindamist läbi viia.³ Kemikaalide riskihindamise partnerluse raames loodi 2022. aastal Eestisse kemikaalide riskihindamise kompetentsikeskus, mida juhib TeA. Liikmete hulka kuuluvad kõik Eesti ülikoolid, tööstusettevõtted ja valdkonnaga seotud riigiasutused.

Mitmed kemikaalivaldkonna olulised asutused hindavad TA süsteemse edendamise vajadust oluliseks. Peetakse vajalikuks koostöös HTM-i, ülikoolide ning kemikaalivaldkonna ettevõtetega läbi rääkida, milliseid teemasid, milleks ja mis ulatuses oleks perspektiivikas uurida ja arendada. Erinevad ministriumid koostöös erasektoriga peaksid garanteerima prioriteetsetele teemadele ka finantseerimise.

Kemikaalivaldkonna teadus- ja arendustegevuse peamine fookus peaks olema vähem ohtlike kemikaalide välja arendamine, asendamaks ohtlikumaid kemikaale tootmisprotsessides, toodetes ja teenuste pakkumisel. Uute ohutumate kemikaalide uuringud kestavad aastaid ning nende uuringute ja arenduste tulemustel peaks olema kokkuvõttes ka äriiline kasu. Eestis on selle suuna edendamine ekspertide hinnangul siiski suhteliselt keeruline. Pigem on see mõeldav projektipõhiselt, aga mitte riikliku strateegiliselt suunatud ja finantseeritud tegevusena riigi.

Peamine probleem peitub Eesti väheses suutlikkuses. Valdkonna arendused ettevõtetes vajavad nii insener-tehnikuid kui ka keemikuid, keda on vähe ning nende järelkasv on samuti tagasihoidlik (perspektiivis ei ole ka näha, et olukord märkimisväärselt paremaks muutuks). Teisalt on ka küsitav, kas Eestis on sellist võimekust teadlaste hulgas mõtet arendada ja sinna ressursse suunata, sest neil ei oleks piisavalt vastavat tööd. Eesti kemikaalitööstus on suhteliselt väike. TA ei saa toetuda vaid riigile ja teadus- ning arendusasutustele, seal peab keskne roll olema erasektoril. Eesti võimekamad kemikaalivaldkonna ettevõtted (nt Viru Keemia Grupp) tellivad valdava osa vajalikest uuringutest välisriikidest.

Teadus- ja arendustegevuse perspektiivne suund võiks Eestis olla näiteks ringlusse võetavate kemikaalide uuringud. See hõlmaks muuhulgas ka põlevkivikeemia tootelahenduste arendamist ning põlevkivijäätmete taaskasutuse uurimist.

³ Kemikaalidest tulenevate riskide hindamise partnerlus (PARC),
<https://www.etis.ee/Portal/Projects/Display/5ffaa782-a027-47c0-80a8-dec17a29a30d>

3.2.12. Järelevalve

Järelevalve ülesannete täitmine on valdkonna korraldamisel ning kemikaalimajanduse ohutu toimimise tagamisel võtmetähtsusega. Järelevalve korraldamise ja teostamisega tegeleb kemikaalivaldkonnas kuus ministeeriumi, 10 riigi keskvalitsuse ametit ja inspeksiooni ning 79 kohaliku omavalitsuse üksust. Kokku saab eristada u 150 erinevat järelevalvetegevust, kus eristuvad järelevalve objekt, järelevalve moment kemikaali elutsükli mõttes ja/või järelevalvet teostav asutus.

Järgnevalt vaadeldakse probleeme ja arenguvajadusi olulistes riikliku järelevalve teemades, seda valdavalt kemikaalivaldkonna korraldajate vaatest. Vaadeldavateks teemadeks on: järelevalve ülesande piiritletus, ülesannete/objektide jaotus asutuste vahel, tegevuse koordineeritus, järelevalve piisavus, kvaliteet ning tõhusus.

Järelevalve ülesande piiritletus

Teoreetilises vaates peaks kemikaalivaldkonna järelevalve hõlmama:

- a) kõiki kemikaale (REACH määruse ja erimääruste mõttes), samuti kemikaalide toorainet, (potentsiaalselt) ohtlikke kemikaale sisaldavaid tooteid ja seadmeid ning kemikaale sisaldavaid jäätmeid või kemikaalide jäätmeid;
- b) kõiki kemikaali olelusringi etappe (toorme kaevandamine ja töötlemine, kemikaalide tootmine ja töötlemine, kemikaalide turule toomine/lubamine (sh kemikaalide eksport ja import ((tollipiiri)ületus, pakendamine, märgistamine, hoidmine, vedu, kemikaalide ning kemikaale sisaldavate toodete hulgi- ja jaemüük), kemikaalide kasutus, kemikaalide ja kemikaale sisaldavate toodete jäätmeteks muutumine või ringlusesse võtt;
- c) kõiki kemikaalivaldkonnas seatud nõudeid – sh dokumentide olemasolu, kvaliteet, esitamise õigeaegsus jms; kemikaalide, kemikaale sisaldavate toodete jms dokumentidele ja nõuetele vastavus.

Praktilises vaates seavad ülesandele esmase piiri järelevalvele seatavad üldised eesmärgid – neist olulisimana tagada kemikaaliohutus (sh keskkonnaohutus, terviseohutus, töökeskkonna ohutus, tooteohutus).

Olulised probleemid kemikaalivaldkonna järelevalve valdkonna piiritlemisel saavad esineda kahes vormis:

- a) järelevalve ülesande puudumine seoses mingi olulise kemikaali mingi olulise olelusringi etapiga;
- b) nõuete puudumine seoses mingi olulise kemikaali mingi olulise olelusringi etapiga.

Järelevalve ülesande ja nõuete puudumise osas on kemikaalivaldkonna toimijad tõstatanud alljärgnevad olulisemad probleemid.

Probleemid seoses sihtrühmade mittekäetusega:

- Väikekäitlejate üle tehtav järelevalve on ebapiisav.
- Kodude kemikaaliohutus on katmata valdkond järelevalve mõttes. Ka PäA ei ole seda ülesannet endale võtnud.

Probleemid täitmata ülesannetega:

- Täitmata ülesanded puudutavad mitme intervjuueritu sõnul selliseid ülesandeid, mida Eesti on rahvusvaheliste kokkulepetega kohustuseks võtnud, kuid mille osas järelevalvet ei rakendata. Samas ollakse seisukohal, et siiski pigem on tegemist valdavalt selliste teemadega, mis ei ole kuigivõrd pakilised või tingimata täitmist vajavad. Rahvusvaheliste lepetega võetud ülesannete osas tuleb Eestil teha optimaalne valik, kuna kõigi ülesannete täitmise jaoks reaalselt ressursse ei jätku. Ollakse veendunud, et kõige vajalikumad järelevalve ülesanded saavad siiski täidetud.

Probleemid seoses EL-i otsekohalduvate määrustega – määruste ebaselgusest, mahukusest ja muutlikkusest tulenevalt:

- Täitmata ülesanded on sageli seotud uute nõuete kohaldamisega ning nõuete üle järelevalve teostamisega. Oluline osa sellest tuleneb lihtsalt teadmatusest. Ametnikud ei pruugi teada või jälgida kõiki otsekohalduvate õigusaktide nõudeid.
- REACH ja CLP määrused on mõneti ebamäärased ning suunatud rohkem ettevõtjale. Järelevalve seisukohalt ei ole need mitme intervjuueritu hinnangul võib-olla kõige paremad ja tugevamad määrused.

Probleemid teatud järelevalve teemade reguleerimatusena ning nõuete puudumisega, nimelt jäätmete ringlusesse võtmisel ja käitlemiskohtade ohutusnõuete osas:

- Kemikaalivaldkonna ringmajanduse edendamisel on suurim probleem seotud madala teadlikkusega. Jäätmekäitlejad ei tea, mida ja kuidas võib ringlusse võtta. Selle tulemusena võetakse Eestis sageli ringlusse ohtlikke aineid sisaldavaid materjale. Riskianalüüs nende kohta jäetakse aga tegemata. Probleem on selles, et ringlusse võetakse palju (eelkõige seda, milles nähakse turuväärtust) ja sageli täpselt teadmata, mida ringlusse võetakse või võtta tohiks. Üldine lähenemine peaks olema selline, et ohtlikud kemikaalid tuleks pigem ringlusest kõrvaldada. Ringlusest kõrvaldamise valik sõltub osaliselt ka sellest, kas suudetakse vastav kemikaal või kemikaali sisaldav toode kusagil ohutuna taaskasutada või ümber töödelda.
- SiM sooviks kemikaaliseaduse alusel rakendusakti tegemist, mis määratleks käitlemiskohtade ohutusnõudeid. MKM on kehtestanud ammooniumnitraadi käitlemiskohtade nõuded, kuid muude ainete osas regulatsiooni ei ole. MKM-i üldine praktika on, et nõudeid kehtestatakse juhul, kui on vaja lahendada mingi konkreetne probleem, mida teisiti ei ole võimalik lahendada kui reguleerida õigusaktis. TTJA hinnangul tuleb lähtuda juba kehtivatest õigusaktidest (SeOS, LMS, THS, VeeS, AÕKS, TTOS, TuOS, SadS ning nende alamaktidest) ning leida üles kohad, mida kehtiv õigus ei reguleeri. Samas tuleb arvestada, et õigusaktidega nõuete kehtestamine on halduskoormus ettevõtjatele, see peab olema hästi põhjendatud.

Järelevalve ülesannete jaotus

Kemikaalivaldkonna järelevalve teostamisega tegeleb 10 riigi keskvalitsuse asutust, kelle jaoks kemikaalivaldkonna järelevalve on üldjuhul üks paljudest järelevalve ülesannetest. Järelevalve objektid ja järelevalve moment kemikaali elutsükli on õigusaktides defineeritud erineva täpsusega ning teatud juhtudel ka erineva analüütilise loogika alusel. Järelevalve ülesanded võivad olla jaotatud ainepõhiselt, järelevalve objekti põhiselt (asutuse mõttes) või kemikaali või kemikaale sisaldava toote/jäätme elutsükli etapi (toorme kaevandamine, tootmine/ valmistamine, hulgitöö, jaemüük,

kasutamine, jäätmekäitlus (kogumine, taaskasutamine, kõrvaldamine)) põhiselt ning sageli nende keerukates kombinatsioonides.

Ka kemikaalvaldkonna järelevalve teostajate hinnangul on järelevalve ülesanded killustatud, millest tulenevad kohati ka ebaefektiivsuse ja kvaliteedi probleemid:

- Ohutusjärelevalve üks suund, kemikaaliohutusjärelevalve, on killustatud erinevate asutuste vahel. Suurõnnetuse ohuga ja ohtlikes ettevõtetes teevad järelevalvet PÄA ning TTJA. Samades ettevõtetes käivad riiklikku järelevalvet tegemas veel KeA ja TI. Seejuures puudub asutus, kelle ülesandeks on valdkonna terviklik koordineerimine. Praegune killustatud järelevalve toob kaasa ülesannete dubleerimise ja ressursi raiskamise.

Süsteemi osalised näevad ka mitmeid probleeme ja muutmisvajadusi:

- TTJA hinnangul peaks suurõnnetuse ohuga ettevõtete puhul PÄA rohkem keskenduma tuleohutuse ja õnnetuse likvideerimise ja ennetamise ülesannetele. TTJA peaks aga keskenduma seadmete ja kemikaalide käitlemise poolele nendes ettevõtetes. Sel juhul asutuste pädevused ei kattuks. PÄA sooviks oma pädevust pigem laiendada. See tooks TTJA hinnangul aga kaasa veel suurema pädevuste kattumise nende asutuste vahel.
- KeA näeb vajadust teha toodete nõuetelevastavuse järelevalvet tootegruppidest lähtudes. KeA teostaks järelevalvet nende tootegruppide osas, mida ei ole õigusaktidega antud (tervenisti) teistele ametitele (nt KeA annaks ära mänguajad, mida praegu kontrollib kolm erinevat asutust (KeA vastavust RoHS-ile, TTJA lämbumisohtu, TeA vastavust REACH-ile – seda võiks teha üks asutus), e-sigaretid (kontrollib ka TEA), droonid ja jõulutulud (kontrollib ka TTJA)). Kliendi/ettevõtja seisukohalt on selline järelevalve ebamugav. Mõistlik oleks, kui üks asutus kontrollib kõiki vajalikke aspekte. See eeldaks, et kaardistatakse tootegrupid, mille üle järelevalvet tehakse ja vajadusel järelevalvepädevuste mõistlikku ümberjaotamist. Samuti langeb KeA-le POS-i järelevalvega seonduvalt selliste tootegruppide kontrollimine, mis tavapärastelt nende tegevusvaldkondadega ei ühti, nt suusamäärdeid, tekstiil, mööbel, tulekustutusvahud, toidupakendid (nt hamburgeri paber ja popkorni pakend) jne. Seda oleks mõistlik samuti muuta, nt kui PTA kontrollib niikuinii toiduga kokkupuutuvate pakendite puhul raskmetallide sisaldust pakendites, siis kontrolliks PTA neid ka POS-i aspektist. POS-i jäätmete järelevalve jääks edaspidigi KeA pädevusse.
- KeA peaks süsteemselt tegelema järelevalvega ringmajanduses, mis toimib praegu pigem toote turule toomise põhise järelevalvena ning hõlmab sellisena suhteliselt piiratud hulka järelevalve objekte. Samuti on vastutuse jaotuse piirid kohati ebaselged. Näiteks KeA kontrollib osati jäätmete lakkamist ja jäätmetest toote tegemist (n-õ EoW ehk *End of Waste*). Samas jäätmetest valmistatud uue toote nõuetele vastavust KeA eriti ei kontrolli (nt tellistest purustatud täitematerjali, tuhast tehtud väetise nõudeid – väetist hindab PTA).

Tulenevalt korralduslike põhimõtete muutumisest toimub süsteemis jooksvalt ka järelevalve ülesannete n-õ ümbermängimist, et see oleks rohkem kooskõlas kompetentsi reaalse jaotusega ametites. Samuti püütakse vastavalt võimekusele ülesandeid jaotada ka (toote) elutsükli loogikat silmas pidades. Vastavate kokkulepete saavutamine ei ole aga alati lihtne, muu hulgas tulenevalt valitsemisvaldkondade ressursside (õiglase) jaotuse tagamise eesmärgist.

Ülesannete optimaalse jaotuse puhul nähakse süsteemis pädevuste olemasolu kõrval keskse kriteeriumina protsessi toimimise loogika järgimist. Järelevalve kvaliteedi ja tõhususe tõstmise olulise

võimalusena nähakse lubade menetlemise ja nende lubade järelevalve viimist ühe ja sama asutuse alla:⁴

Ülesannete optimaalse jaotuse kriitiline aspekt on vastutavate asutuste vaheline koostöö ülesannete täitmisel. Paljudel juhtudel on see koostöö seotud järelevalve ülesannete täpsustamisega, mis lepitakse kokku asutuste vahel suulisel vormis (nt jaotatakse omavahel ära ettevõtted, keda kontrollitakse või optimeeritakse kontrolli küsimuste jaotust asutuste järelevalve üksuste vahel jms).

- TTJA hinnangul tuleks koos TI-ga üle vaadata, kas teatud ülesanded, mida TI kemikaalivaldkonna järelevalves täidab, võiksid paremini sobida TTJA pädevusse.⁵
- TTJA ja PäA-l on vajadus läbi rääkida ka objektidel tehtava järelevalve kontrolli teatud aspektid ja kontrollitavad objektid, mis ei ole praegu kõige optimaalsemalt asutuste vahel jagatud. Praktika, nõuded ning tõlgendused on pidevas muutumises ja nendega tuleb vastavalt kohanduda. Selliseid järelevalvefookuste kokkuleppeid püütakse TTJA ja PäA vahel teha jooksvalt. Näiteks on selle tulemus see, et tanklates TTJA kohapeal ei käi, kuna seal on põhiprobleem tuleohutus, ning seal käivadki ainult PäA inspektorid. Samuti käivad osades suurõnnetuse ohuga ettevõtetes TTJA ja PäA nõuetele vastavust kontrollimas kokkulepitult vaheldumisi, et vähendada ka ettevõtete halduskoormust.

Järelevalve ülesannete optimaalne jaotus järelevalveasutuste vahel on keeruline ülesanne, kuna rakendatakse erinevaid loogikaid – valdkonnapõhine (keskkonnaoht, terviseoht, tööoht, tooteoht), kontrollobjektipõhine (osalt valdkonnaohtudest lähtuv asutuste jaotatus, sh keskkonnakaitseloo kaitised jm), kemikaali elutsükli põhine (nt TI teeb järelevalvet kõigis elutsükli etappides, EMTA teeb läbivalt piirületuse ja tolli järelevalvet; KeA-l on eksklusiivselt jäätmed jms). Ühtki neist põhimõtetest ei rakendata läbivalt, esineb kõrvalkaldeid – sh seoses sellega, et „nii on välja kujunenud ja nii toimib“.

Ülesannete jaotamisel pole alati ka võimalik väga selgelt vahet teha, kas järelevalve keskendub inimese terviseohutusele või keskkonnaohutusele laiemalt. Mitmetes riikides näiteks tegelevad suurõnnetuse ohuga ettevõtetega ehk Seveso direktiivist tulenevate kohustustega ettevõtete järelevalvega eri asutused – keskkonnaametid (keskkonnakaitseloo), päästeametid (elanikkonna kaitse) ja tööinspeksioonid (töökeskkonna kaitse).

Asutuste järelevalvetegevust kemikaalivaldkonna loogikast lähtudes korraldada on raske, kuna kemikaalijärelevalve on sageli muu järelevalve osaks. Üldjuhul toimub kemikaalivaldkonna järelevalve asutuse laiema tegevuse või rajatise toimimise järelevalve raames. Ministriumite jaoks on kemikaalijärelevalve seega üks valitsemisvaldkonna sisene teema, mille korraldamine jääb valdkonna üldise korraldamise raamidesse.

Üldistatuna saab järelevalve ülesannete jaotamisel lähtuda vähemalt neljast põhimõttest:

- Kooskõla ressursidega – järelevalvet teeb asutus, kus järelevalvetöötajaid on, aga töötajaid on võimalik asutuste vahel liigutada;

⁴ Näiteks on nii tehtud KeA-s.

⁵ Seda küsimust on tõstatatud SoM-i haldusala korralduslike ülesannete uuringus „Sotsiaalministeeriumi tervise ja sotsiaalvaldkonna asutuste ja teenuste korrastamine“ TTJA-ga tehtud intervjuus.

- Kooskõla asutuse üldise valdkondliku pädevustega – mõjutab otseselt kemikaalivaldkonna järelevalve kvaliteeti;
- Kooskõla asutuse laiema järelevalvetegevusega – pädevus ja ökonoomsus;
- Kooskõla muude kemikaalivaldkonna toimingutega – eeskätt on küsimus lubade menetluse (või ka kooskõlastamise) ja nende lubade täitmise järelevalve sünergias.

Järelevalve ökonoomsust parandavad lahendused, kus järelevalve objektid (asutused, rajatised jne) on järelevalveasutuste vahel jaotatud. Järelevalve kvaliteeti tõstavad kemikaalipõhine ja probleemipõhine (keskkonnaohutus, terviseohutus, tööohutus jne) jaotus.

Järelevalve koordineeritus

Järelevalve ülesannete ja asutuste paljususe ning ülesannete jaotuse keerukuse väljakutsetest tulenevat on tähtis järelevalve tegevusi asutuste vahel koordineerida. Seejuures on koordineerimisvajadus oluliselt laiem kui õigusaktides järelevalve ülesannete määramisel sätestatud (18 juhul 150st, sh 10 juhul seoses ekspordi-impordi ja tollitegevustega). Koordineerimise tähtsust rõhutavad ka süsteemi osalised. Ollakse veendunud, et ülesannete suure killustatuse puhul tuleb panustada rohkem koordineerimisele. Põhimõtteliselt võiks olla üks valdkonna järelevalvet koordineeriv asutus/üksus, kuid järelevalve vastutus peaks olema jagatud.

Tunnetatakse, et kemikaalivaldkonna järelevalve koordineerimine ei ole piisavalt tõhus. Sageli ei teata, kuhu teine asutus kontrollima läheb või kus järelevalvet tegemas käis. Näiteks KeA ja PÄA on kemikaalivaldkonnas seotud läbi komplekslubade, sest mõlemad kontrollivad kompleksloaga ettevõtteid. Kontrollide tehakse pigem isoleeritult. Kohati koordineerimine toimib, kohati aga mitte.

Järelevalve koordineerimine toimub nii isiklikele suhetele kui ka formaliseeritud koostööle tuginedes. Järelevalve koordineerimise parandamiseks on mitmed asutused sõlminud kirjalikud koostöölepingud. Valdavalt nähakse selliseid lepinguid kemikaalivaldkonna puhul positiivsete motiveerivate instrumentidena, mis võimeistavad isiklikel suhetel põhinevat koostööd.

Strateegilisel tasandil on kemikaalivaldkonna järelevalve ministriumite ja ametite muu valdkonnapoliitika ning üldise vastutusvaldkonna järelevalve osa. Heaks näiteks on siin PÄA ohutusjärelevalve strateegia, mis muude teemade seas sisaldab ka kemikaaliohutust, nimelt järelevalvet suurõnnetuse ohuga ja ohtlikes ettevõtetes suurõnnetuse ärahoidmise, tagajärgede leevendamise ning avalikkuse teavitamise üle. Ühtne strateegiline käsitlus kemikaalivaldkonna järelevalvest puudub, nagu ka ühine taktikaline tegevuskava.

Kemikaalivaldkonna korraldajad tunnetavad vajadust omada ühiseid eesmärke, prioriteete või põhimõtteid, mis annaks järelevalvetegevustele ressursside nappuse tingimuses parema fookuse. Riiklike arengudokumentide süsteemi uuematest põhimõtetest lähtuvalt (eelistatakse laiapõhjalisi strateegiaid) ei ole kemikaalistrateegia vastuvõtmine riikliku arengukavana tõenäoliselt realistlik. Küll aga on teostatav kontseptsioonidokumendi („valge raamat“ vms) koostamine, mille raames määratletaks ka prioriteedid ning sõnastataks koordineerimise põhimõtted ja koostöövormid valdkonna järelevalves.

Samuti tunnetavad järelevalve teostajad kemikaalivaldkonna järelevalve tõhusamal koordineerimisel vajadust koostööstruktuuride järele. Sellises koostööstruktuuris peaks toimuma järelevalvekavade kooskõlastamine ja läbirääkimine, infovahetuse põhimõtete sõnastamine, nõudluse sõnastamine IT-

arendusele. Koordinatsioonistruktuuri toimivateks näideteks võib tuua Turujärelevalve nõukogu ning PÄA algatusel loodud töögrupi järelevalve juhendi koostamiseks.

Nimetatud näidete puhul on siiski tegemist üksnes kemikaalivaldkonna alalõike katvate koostööstruktuuridega, mis ei paku valdkonnale terviklikku lahendust. Pigem võiks see olla loodud Kemikaaliohutuse komisjonis näiteks alamkomisjoni vormis.

Järelevalve piisavus ja ülemäärusus

Järelevalve piisavuse ja ülemäärasuse üldiseks kriteeriumiks on see, kas kemikaalidest jms tulenevad riskid on maandatud ning ohud ja kahjud minimeeritud. Piisavuse küsimus õiguslikul ja korralduslikul tasandil taandub sellele, kas kõikjal, kus vaja, on järelevalve ülesanne määratud ja nõuded kehtestatud. Praktilisel tasandil on küsimus tegevuste kavandamises, järelevalve teostamiseks vajalike ressursside piisavuses ning potentsiaalsete järelevalveobjektide teadlikkus ja tegevus seoses kemikaaliohtudega.

Järelevalve ülemäärasuse vältimise – st võimekuse ja vajaduse tasakaalu otsimise – peamine meetod on riskianalüüs, mille alusel koostatakse järelevalvekavad. Riskianalüüside kvaliteedi tõstmiseks teevad asutused omavahel koostööd.

Oluline probleem on see, et (kvaliteetse) järelevalve teostamiseks vastavalt järelevalvekavadele ning kavade väliselt ei ole piisavat ressursi. Näiteks KeA hindab oma võimekust järelevalve ülesandeid täita rahuldavaks või isegi murettekitavaks. Peamine probleem on seotud pädevate inimeste ning rahaliste ressursside vähesusega. Olukorras, kus ressursse napib lihtsamate teemadega tegelemiseks, on pärsitud ka kemikaalivaldkonnas võimekuse arendamine ja uute ülesannete täitmine. Peab olema väga oluline vajadus, et näiteks kemikaalivaldkonna järelevalve ülesandeid juurde võtta. Samas oleks rahaliste ressursside eraldamise korral ülesannete juurde võtmine põhimõtteliselt siiski võimalik. Järelevalve tegemisel on inimressursist puudus ka TeA-s. Seetõttu teevad järelevalveametnikud kemikaalidega seotud järelevalvet osalise koormusega.

Lisaks kavandatud järelevalvele on vaja tõsta/luua võimekust reageerida ka riskianalüüsi välistele juhtumitele, sh kaebuste põhised. See on halvemini planeeritav järelevalve osa. Järelevalve läbiviimiseks tehakse üldjuhul plaanid ning riskianalüüsi põhjal ja oma eeldatavale võimekusele vastavalt valitakse välja kontrollitavad objektid. Probleem on aga selles, et järelevalveametnikel pole sageli küllaldaselt võimekust ettevõtteid piisavalt kvaliteetselt kontrollida. See seondub nii ametnike kompetentsi kui ka järelevalvele suunatavate ressursside nappusega üldiselt. Järelevalve ressursipuudust näitab see, et tegutsevad ettevõtted, kes toovad turule nõuetele mittevastavaid tooteid või tundmatuid kemikaalide segusid, mis tekitab olulist probleemi nii kemikaaliohutuse kui majandusliku konkurentsi mõttes. Selliste ettevõtete tegevuse lõpetamiseni sageli ei jõuta.

Probleemiks on ka kemikaalijärelevalve vähene prioriteetsus, mistõttu on ressursid olnud suunatud mujale. Näiteks TeA-s on viimastel aastatel COVID-19 tõttu kemikaaliohutuse järelevalve saanud vähem tähelepanu. Üks põhjus selleks oli, et nt terviseohutuse kõik järelevalveametnikud rakendati COVID-19-ga seotud ülesannete täitmisele. Järelevalvetoiminguid kemikaaliohutuse vallas tehti vähe, peamiselt lahendati suuremaid kaebusi.

Järelevalve piisavus korreleerub kemikaalide käitlejate ja kasutajate teadlikkusega. Mida pädevamad on ettevõtted ja kodumajapidamised, seda vähem on riske ning vajadust riskianalüüsil põhineva

järelevalve jaoks. Järelevalve teostajate hinnangud ettevõtete teadlikkuse osas lahknevad. Osad näevad ettevõtete pädevuses probleemi, kuid samas olukorra paranemist. Teiste hinnangul on olukord ettevõtetega kemikaaliohutuse osas stabiilne või kohati isegi muutunud kehvemaks.

Järelevalve kvaliteet

Süsteemi osaliste hinnangutel ei ole järelevalve alati piisavalt kvaliteetne, peamise põhjusena nähakse kompetentsete järelevalveametnike vähesust. Selle probleemi põhjustena nähakse omakorda (lisaks üldisele ressursipuudusele) suurt tööjõu voolavust ning kompetentsi tõstvate meetmete vähest tulemuslikkust. Uute ametnike värbamisega saadakse hakkama, aga sageli nõuab uute ametnike piisava pädevuse arendamine aega.

Tööjõu voolavuse oluliseks teguriks on suhteliselt madalam palgatase avalikus sektoris. Näiteks on viimastel aastatel murekohaks kerkinud ohutusjärelevalve teenistujate rohke omal soovil töölt lahkumine. Tule- ja kemikaaliohutuse valdkond on erasektoris jõudsalt arenemas ning inspektori teadmiste ja oskustega inimesed on tule- ja kemikaaliohutuse valdkonnas ning ehitusvaldkonnas hinnatud töötajad. Kõrgema palgataseme ja uute erialaste väljakutsete otsimise tõttu lahkuvad head töötajad erasektoris.

Kemikaalivaldkonna järelevalve ülesandeid täitvatele järelevalveametnikele võiks korraldada ühiselt ja teatud mõistliku regulaarsusega kemikaalide alaseid koolitusi. Koolitustegevuse fookuse ja vajaduse osas on süsteemi osalistel erinevaid vaateid. Osad on seisukohal, et kemikaalivaldkonna spetsiifika on teisejärguline ning keskendumaks pigem praktiliste oskuste arendamisele, teised jällegi leiavad, et just kemikaalialasest teadmistest on kõige enam puudus. Kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvate ametnike kompetentsi parandamisel peetakse sageli oluliseks just järelevalveametnike erialase kompetentsi arendamist. Samas on osad intervjueeritud arvamusel, et järelevalveametnike kemikaalide alane kompetents ei ole kuigi oluline ülesannete edukaks täitmiseks, kuna tehtavad järelevalvetoimingud on sageli standardiseeritud, rutiinsed ning tehakse jooksvalt muude nõuete kontrolli raames. Kui tekib mõni probleem otsustamisega, siis saab alati küsida nõu ka teistelt asutustelt. Teised näevad, et järelevalveametnike koolituste rõhk peaks olema seatud mitte niivõrd järelevalve protseduuridele, kuivõrd sisulistele teemadele. Protseduuride osas peaksid vajaduse katma erinevad juhendid, mida järelevalve läbiviimiseks on koostatud ja koostatakse. Juhenditele tuginemise eelduseks on nende uuendamine, kuivõrd sageli ei arvesta ametnike jaoks koostatud järelevalvejuhendid ametnike erineva kompetentsi tasemega ning vajaksid seetõttu vastavalt reaalsele olukorrale olulisel määral ümbertöötamist.

Ka siin tõstatub kemikaalivaldkonna üldise koordineerimise kesisuse probleem. Süsteemset koolitustegevust, mis kemikaalide osas toimiks asutuste koostöös, ei ole. Koolituste tegemine on üldjuhul iga konkreetse asutuse või osakonna initsiatiiv. Üheks takistuseks ühiste koolituste tegemisel on see, et asutustes on erinevad huvid, nt üks keskendub inimese tervisele, teine keskkonnale jne.

Lisaks pälvib kriitikat järelevalveametnike koolituste üldine seis, sest järelevalveametnike koolitused on harvad ja pigem tagasihoidliku kvaliteediga. Lahendust nähakse nii asutusesisese kompetentsi väljaarendamises kui ka olemasoleva kompetentsi jagamises asutuste vahel. Näiteks TRAM-i hinnangul peaks kemikaalidega seotud järelevalvet laevadel tegema vastava pädevusega ametnikud. Osaliselt see praegu nii ei ole. Samuti on laevadega tegelevate järelevalveametnike arv väike.

Vastavat järelevalve kompetentsi oleks vaja riskasutada erinevate ametite vahel ehk laiendada need ülesanded nendele asutustele, kes teevad sama järelevalvet maismaal.

On ka süsteemsemaid probleeme, mis mõjutavad negatiivselt järelevalve kvaliteeti. Neist olulisim on järelevalve dokumentipõhisus. Palju kemikaalide järelevalves tugineb eeldusele, et dokumentides esitatu vastab reaalsusele. Samas on järelevalve optimeerimine mõistagi paratamatu, kuna laialdane proovide võtmine ei ole ressursside mõttes mõistlik ega sageli ka võimalik. Järelevalves püütakse saavutada miinimumi, aga teatud juhtudel ja valdkondades sellest ei piisa.

Teisest küljest aga suurendab dokumentipõhisus järelevalve tõhusust. See on peaaegu paratamatu olukorras, kus oluline osa kemikaalijärelevalvest toimub üldisemate järelevalvepraktikate raames, olles keskkonna- või terviseohu, asutuse, keskkonnaobjektide, töökoha, rajatise või hoone tervikjärelevalve osa. Selline järelevalvepraktika on ökonoomne ja tõhus, kuid nõuaks kvaliteetse järelevalve teostamiseks väga laialdase kompetentsiga järelevalveametnikke.

Järelevalve kvaliteedi probleemide allikaks on ka ebapiisav teadmine järelevalve objektide kohta, mis haakub infosüsteemide temaatikaga (vt ka ptk 3.2.6 Andmehaldus) – puudu on ühiselt jagatavast teadmisest järelevalveobjektide ja tulemuste kohta, samuti üldisemast analüütilisest teadmisest järelevalveobjektide tervikkogumi kohta.

Järelevalve tõhusus

Üldises vaates on kemikaalivaldkonna järelevalve Eestis tõhus – ressursi kulutatakse suhteliselt vähe, kemikaalidest tulenev keskkonna- ja tervisekahju on mõõdukas. Tõhusus saavutatakse osaliselt keskendumisega olulisemale – osad teemad (nt kemikaaliohutus merel) ja sihtrühmad (väikekäitlejad, kodud) jäetakse kõrvale – ja osaliselt kvaliteedi arvelt (dokumentipõhine järelevalve).

Tõhususe probleemid avalduvad lokaalsemalt, näiteks seoses järelevalveks vajaliku info otsimise ja vahetamise keerukuse ning ajamahukusega (vt ka ptk 3.2.6 Andmehaldus).

Arvestada tuleb, et koordineerimise ja koostöö laiendamisega – milleks kvaliteedi ja ka laiema tõhususe tagamiseks on vajadus olemas – kaasnevad ka vastavad koostöökulud. Eriti töö- ja ajamahukas on läbimõtlemita koostöö (nt kahepoolsed koostöölepingud kõigi järelevalveasutuste vahel). Järelevalvealase koostöö tõhustamiseks on vaja luua ühtne raamistik, mõistlikud selged protseduurid ning IT tugitaristu.

3.2.13. Personali arendamine

Järgnevas alapeatükis esitatakse kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvate institutsioonide personalialane olukord ning olulisemad probleemid lühiülevaatenähtena. Kasutatud allikad on asutuste kodulehekülgedel olevad dokumendid ning intervjuud.

Sotsiaalministeerium

Valdkonna ülesandeid täitvad ametnikud kuuluvad rahvatervise osakonna juurde. Osakonnas töötab koos juhatajaga 11 ametnikku, vastavalt keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse valdkonna juht, seitse nõunikku ja kaks peaspetsialisti. Mõlema peaspetsialisti tööülesanded seonduvad vaid

kemikaalivaldkonnaga. Ühe nõuniku tööülesanded seonduvad kemikaalivaldkonnaga vähemal määral (joogivesi). Teiste nõunike ülesandeid otseselt kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannetega ei seendu, kuid neid võib ametijuhendite alusel rakendada ka muude rahvatervise osakonna ülesannete täitmisel.

SoM näeb, et peamiseks personaliga seotud probleemiks on kompetentsipuudus. See tähendab, et kogu valdkonnas on puudu valdkonna sisulisi küsimusi mõistvaid spetsialiste. Kvalifitseeritud tööjõu leidmine on kemikaalivaldkonnas probleem.

Terviseamet

Valdkonna ülesandeid täidavad kemikaaliohutuse osakonna töötajad. Osakonnas on tööl 17 ametnikku: osakonnajuhataja, nõunik ja 15 peaspetsialisti.

TeA-s on ka Mürgistusteabekeskus (selle olemasolu on EL-i määrusest tulenev kohustus liikmesriigile). Keskuses töötab üheksa ametnikku: keskuse juht ning kaheksa öde-konsultanti.

Samuti on keskkonnatervise osakonnas vähemalt kolm ametnikku, kes osaliselt täidavad kemikaalivaldkonnaga seotud ülesandeid ning kaks ametnikku, kes planeerivad tegevusi, mis seonduvad ka kemikaalivaldkonna ülesannete täitmisega.

Järelevalveametnikud on TeA piirkondlikes üksustes. Ametnikena on määratletud autojuhtproovivõtjad, inspektorid, vaneminspektorid, menetlusgrupijuhid ning nõunik, kes on eristatud vastavalt valdkonnale: kas tervishoid või keskkonnatervis. Viimases jaotuses on kokku 15 (põhja regioonis), 8 (lõuna regioonis), 6 (ida regioonis) ning 8 (lääne regioonis) ametnikku. Keskkonnatervise valdkonnas ei tegele samas kõik ka kemikaalide teemaga (nt müra, kiirgus jms).

TeA-s on probleemiks kemikaalivaldkonna järelevalveametnike vähesus. Järelevalvetöö on korraldatud nii, et inimesed töötavad valdava koormusega näiteks keskkonnaohutuse (veeohutus nt) järelevalves ja ka näiteks 0,2 koormusega kemikaalide järelevalves. TeA järelevalveinspektorite kompetents peab olema kõrge, kuna seaduste ja määruste hulk on kemikaalivaldkonnas väga suur.

Tööinspeksioon

Valdkonna ülesandeid täitvad ametnikud on järelevalve osakonnas. Ennetuse ja teabe osakonnas on töökeskkonna konsultandid. Järelevalve osakonna ametnikud täidavad järelevalvega seotud järelevalve ülesandeid ja töökeskkonna konsultandid ennetustegevusi. Ennetuse ja teabe osakonnas on kokku 2 töökeskkonna konsultanti ja kemikaalivaldkonnaga kokkupuude on episoodiline – sõltub konsulteeritavast ettevõttest. Järelevalve osakonnas on ametnikud seotud kemikaalivaldkonna järelevalvega, samuti tööõnnetuste ja kutsehaigustega. Järelevalve osakonnas on tööl 29 tööinspektorit.

Ravimiamet

Valdav enamik ametis töötavatest ametnikest tegeleb kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete täitmisega, v.a bioloogiliste preparaatide osakonna ametnikud ning üldhalduse finantsspetsialistid. Näiteks müügilubade osakonnas on 39 ametnikku (sh kvaliteedi hindajad ja kliinilised hindajad), järelevalveosakonnas 22 ametnikku, ravimiohutuse osakonnas 17 (va bioloogilised preparaadid), õigusosakonnas 5 ametnikku.

RA tegeleb ligikaudu 70% ametnikest lubade teemaga, kas kliiniliste uuringutega, müügiloo taotluse hindamisega, ravimiohutusega. 30% ametnikest tegeleb ravimite käitlemise järelevalvega ehk kontrollivad, kuidas apteegid, hulgimüüjad, ravimitootjad toimetavad.

Lubade menetlejad on hariduselt enamasti farmaatsia taustaga. Müügilubade puhul on nii-öelda tootmise kvaliteedi hindajad proviisorid ehk õppinud farmaatsiat. Kliinilise efektiivsuse ja ohutuse hindajad on arstid. Ravimite käitlemise järelevalvet teevad samuti peamiselt proviisorid.

Hindamise võimekus on optimaalne ehk ametnikke on selleks praegu piisavalt.

RA-s on tööjõu volavus pigem üsnagi madal. Ressursipuudus erinevalt mitmetest teistest ametitest oluline teema ei ole.

Keskkonnaministeerium

Ministeeriumis täidab otseselt kemikaalivaldkonna poliitika kujundamise ülesannet kaks nõunikku keskkonnatehnoloogia osakonnast. Lisaks on samas osakonnas kolm nõunikku, kelle tööülesanded on osaliselt seotud kemikaalivaldkonnaga.

Kemikaalivaldkonna ülesannetega puutuvad kokku ka veeosakonna, välisõhu- ja kiirgusosakonna, keskkonnakorralduse osakonna, merekeskkonna osakonna ning ka looduskaitse osakonna ametnikud.

Keskkonnaamet

Valdkonna ülesandeid täitvad ametnikud on ringmajanduse osakonnas, jäätmebüroos, maapõue büroos, veeosakonnas, keskkonnakasutuse järelevalve arendusosakonnas, kliima- ja välisõhu büroos. Järelevalveametnikud on maakondlikes büroodes.

Peainspektori hinnangul on KeA-s järelevalveametnikke, kes valdkonnaga kokku puutuvad, umbes 45. Kemikaalivaldkonnas on pädevaid inimesi vähe ning tööjõu volavus on järelevalve osas arvestatav. Ülesannete täitmise võimekus on piiripealne. Kompetentset personali turul ei ole ning amet peab ise tegelema selles valdkonnas personali koolitusega. Vajaminevat kompetentsi ei ole võimalik omandada ainuüksi koolis või lühiajalise (aastase) töökogemusega.

Kemikaalide kontrollid on praegu tehtud jooksvalt teiste kontrollide osana ja nad ei ole olnud eraldi teemakontrollid. Kemikaalivaldkonna teadmised on KeA kontrollide läbiviimisel siiski väga olulised.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Valdkonna ülesandeid täidavad eelkõige ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna ametnikud. Peamine ametnik ministeeriumis kemikaali teemas on tööstusohutuse nõunik. Lisaks on valdkonna

ülesannetega osaliselt seotud veel kolm osakonda (kestlik tootmine, ehitustooted, DNSH (*Do No Significant Harm*) põhimõtted, turujärelevalve tooted), konkreetsemalt vähemalt kaks ametnikku.

Järelevalvega tegelevates asutustes on MKM-i hinnangul tähtsam, et ametnikud oleksid head sisuteadajaid. Oluliste koolituste pakkumise turg Eestis on väga piiratud.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Peamiselt on kemikaalidega tegelevad ametnikud tehnikaosakonnas – 11 ametnikku, neist neli tegelevad vaid kemikaalidega seotud teemadega, teistel on puutumisi kemikaalide käitlemisega läbi tehnikaohutuse. Lisaks on kemikaalidega seotud ka tooteohutuse talitus – seitse ametnikku, kellel on kokkupuude ka kemikaalide teemadega. Samuti on osaliselt kemikaalivaldkonna teemadega seotud kolm ehitus- ja raudteeosakonna ametnikku.

TTJA eesmärk on võtta tööle oma valdkonna sisuinimesi. Menetluse poolt on alati võimalik juurde õppida, olemas on ka vastavad juhendid jms. Sisupädevust ei ole võimalik tööd tehes nii lihtsalt juurde õppida. Seetõttu eelistatakse inseneriteadmistega ja oma valdkonna sisuteadmistega inimesi. TTJA ülesannete puhul poleks see teisiti ka mõeldav, kuna teemad ja vajadused on üsna spetsiifilised. Ametikohtade täitmine on keeruline. Konkursid on pikad, tuleb teha ka korduskonkurse. Turult on raske leida spetsialiste, sest konkureeritakse erasektori palgatasemega. TTJA-s on vajadusel lahenduseks ka ekspertiisi sisseostmine. Pädevus on turul olemas ja aeg-ajalt seda kasutatakse. Tööjõu voolavus on siiski üldiselt pigem väike.

Transpordiamet

Valdkonna ülesandeid täitvad ametnikud on eelkõige ohutuse ja järelevalve teenistuses (lennundus, laevandus, veondus). Ametijuhendid on liiga üldised, et nende põhjal oleks võimalik kemikaalivaldkonna ülesandeid eristada.

Maaeluministerium

Seotud ametnikud on peamiselt taimetervise (11) ja toiduohutuse osakondades (24). Kõik nendest valdkonna ülesandeid siiski ei täida.

Ametnike arv valdkonnas on rahuldav. Töötajate vahetumist on viimasel ajal valdkonnas ette tulnud ning uued tulijad vajavad aega, et saavutada piisavat kompetentsi. MeM-i esindaja hinnangul on mõningane vajadus töötajaid juurde palgata, seda eelkõige taimekaitse valdkonnas. Samuti tõdetakse, et osades rahvusvahelistes koostöövormides on jäänud inimeste vähesuse tõttu osalemata. Sellised koostöövormid on jäänud eelkõige väljaspoole Euroopa Liitu, näiteks tuuakse OECD ja muud sellised formaadid.

Valdkonna erialakoolitust süsteemselt uutele töötajatele ei ole. Igaüks ise tegeleb endale koolituste otsimisega vastavalt vajadusele.

Põllumajandus- ja Toiduamet

Kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvad ametnikud töötavad peamiselt loomatervise- ja heaolu osakonnas, toiduosakonnas ning taimekaitse ja väetiste osakonnas. Viimases puutuvad kõik 14

ametnikku kokku kemikaalivaldkonna ülesannete täitmisega, sealjuures igaühel neist on üks vastutusala:

- taimekaitsevahendite turule lubamine,
- toimeainete hindamise protsessi koordineerimine,
- taimekaitsevahendite ja toimeainete ökotoksikoloogiliste omaduste hindamine,
- taimekaitsevahendite ja toimeainete efektiivsuse hindamine ja märgistused,
- taimekaitsevahendite ja toimeainete looduses käitumise ja leviku hindamine,
- taimekaitsevahendite ja toimeainejääkide hindamine,
- väetiste registreerimine,
- väetise tootmise ja turustamise järelevalve,
- taimekaitsevahendite kasutamise järelevalve ja taimekaitsekoolitused,
- taimekaitsevahendite register,
- taimekaitsevahendite turustamine ja seadmete järelevalve ning nõuetele vastavuse kontroll,
- taimekaitsevahendite ja toimeainete toksikoloogiliste omaduste hindamine,
- taimekaitsevahendite ökotoksikoloogiliste omaduste ning looduses käitumise ja leviku hindamine,
- taimekaitsevahendite ja toimeainete füüsikalise-keemiliste omaduste hindamine.

Kõik hindamisega seotud eksperdid tegelevad paralleelselt nii taimekaitsevahendeid kui toimeaineid puudutavate teemadega.

Järelevalveametnikud asuvad neljas regioonis, valdkonnaga võib olla seotud ligikaudu 50–60 ametnikku (täpset arvu on keeruline kättesaadavate andmete alusel määrata). Suurem osa neist tundub kättesaadavate andmete põhjal tegelevat toidu järelevalvega ning mingil määral ka loomatervisega (nt söödad ja veterinaarravimite kasutamine).

Ametnike vähesus on murekoht eelkõige hindamise ülesande täitmisel. PTA eelarveline võimekus ei ole piisav, et tagada kompetentset personali. Järelevalve võimekus seevastu on päris hea ning seal ametnikke juurde otseselt ei ole vaja. Osad spetsialistid teevad järelevalvet mitmes valdkonnas. Üldiselt siiski on ülesanded valdkonniti jaotatud nii, et nt väetiste kontrollijad ei kontrolli toitu jne. Inspektorite keskmine vanus on kõrgem ja nende kogemused on selles valdkonnas suured. Nad ei ole keemia haridusega, aga tunnevad valdkonda piisavalt.

Siseministerium

Valdkonna ülesandeid täidab üks pääste- ja ohutuspoliitika ametnik (nõunik). SiM-il ei ole kemikaaliohutuspoliitikas konkreetset ülesannet või rolli. Nõunik n-ö sisustab seda vastavalt vajadusele. Lisaks on ministeriumis ka kaks ametnikku, kes tegelevad lõhkeainete lähteainete teemaga. Määrusest tulenevalt on SiM-il kohustus tegeleda kontrollostude ja ostude jälgimise, ostja taustakontrollidega jms. SiM tõlgendab neid ülesandeid sisejulgeolekuvaldkonna teemana.

Päästeamet

Valdkonna ülesandeid täidavad ohutusjärelevalve osakonna töötajad (9 ametnikku), kuid seotud on ka ennetustöö osakonna töötajad. Ennetustöö osakonnas on koos juhiga 11 inimest. Ennetustöö osakonna ametnikel on kemikaalivaldkonnaga seonduvad ülesanded üldise ennetustöö osa. Ohutusjärelevalve osakonnas on ühe ametniku ülesanne analüüsida kemikaaliohutuse kontrolli

teenuse osutamise eeldusi, arendada teenust ning hinnata teenuse nõuetele vastavust ja mõju ning korraldada kemikaaliohutuse kontrolli valdkonna tööd. Ka mõned teised selle osakonna ametnikud puutuvad kemikaaliohutuse teemaga kaudselt kokku (nt teenuse kvaliteedi arendamine, tuleohutuse teemad jms). Ka osad hädaohuolukorraks valmisoleku osakonna ning päästetöö osakonna ametnikud võivad kemikaalivaldkonna ülesandeid täita, aga ametijuhendites pole täpsemalt seda kirjeldatud.

Regioonide päästkeskuste ametnikel (nt keskuste ennetusbüroode ja ohutusjärelvalve büroode ametnikud ning järelvalveametnikud) on seos ka kemikaalivaldkonna ülesannete täitmisega. Selliseid ametnikke on arvuliselt palju. Valdavalt on nad seotud tuleohutus- ja kemikaaliohutuskontrolliga, ehituskontrolliga ning tulekahjude menetlemise ja tuleohutusteenuste kontrolliga.

Suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete ning väikekäitlejate kemikaaliohutuse järelvalvega tegeleb neli inspektorit. Nende peamine fookus on kemikaaliohutuse, kuid olenevalt objektist teevad nad samas ettevõttes ka tuleohutuskontrolli. Varem olid ametis n-õ kaks ühes inspektorid, kes tegelesid nii kemikaali- kui tuleohutusega. Nüüd käivad suurematel objektidel kontrolle tegemas tuleohutuse ja kemikaaliohutuse inspektorid koos. See korraldus on läbi analüüsitud ja muutus hakkas kehtima aasta alguses.

Inspektorite vahetumine on kriitiline küsimus. PÄA-s eeldatakse, et inspektoritel peaksid olema põhiteadmised kemikaaliohutusest ja kemikaalimajandusest. Oluline osa sellest teadmistest tuleb siiski läbi kogemuse. Inspektorid üldjuhul ei ole PÄA-s keemiahariduse taustaga.

Maksu- ja Tolliamet

Ametis puutuvad kemikaalivaldkonna ülesannetega kokku peamiselt tolliosakonna ametnikud, kelle põhifookus on järelvalvel. Ametijuhendeid kodulehel ei ole ning olemasoleva info põhjal valdkonna ülesandeid täitvaid ametnikke valdkondade alusel eristada ei saa.

EMTA järelvalve kemikaalide üle on pigem üldise järelvalve osa ning eraldi kemikaalidele spetsialiseerunud inspektoreid ei ole. Järelvalvet tehakse juhendite alusel ning inspektor ei pea seetõttu olema tugev valdkonna spetsialist. Kemikaalide järelvalve tugineb koostööle teiste järelvalveasutusega, kelle poole vajaduse korral pööratakse. Personali arenduseks on ette nähtud baaskoolitus, millest üks tund on pühendatud kemikaalidele, ning lisaks üldjuhul üks koolitus aastas.

3.3. Korralduslike ülesannete üldised väljakutsed

Ülesannete täitmise üldine võimekus

Kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete täitmise võimekus on vastutavates asutustes suhteliselt varieeruv, sõltudes paljuski asutuste valdkondlikest prioriteetidest ning kokku lepitud ressursside jaotusest. Üldjuhul on ülesannete täitmise võimekus kõige kriitilisem kemikaalide hindamises, järelvalves ning ka rahvusvahelise tasandi poliitikakujundamises.

Asutuste võimekus on kohati piiratud ka nende ülesannete puhul, mida vastutavad institutsioonid alati prioriteediks ei pea, nt teadus- ja arendustegevus, koostöö asutuste vahel, ettevõtete ja avalikkuse teadlikkuse tõstmine või personaliarendus (spetsiifiliselt kemikaalivaldkonnas). Üldiselt

hindasid kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvad asutused oma võimekust ülesandeid täita heaks või rahuldavaks. Sellest tulenevalt ei näe asutused valdavalt vajadust loobuda neile määratud kemikaalivaldkonna ülesannete täitmisest. Mitmed asutused on valmis ülesandeid juurde võtma (nt KeA, TTJA jt), eeldusega, et selleks tagatakse ka vajalik rahastus.

Ülesannete optimaalne jaotus

Mitmetes kesksetes kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvates asutustes on lähiminevikus tehtud korralduslike ülesannete dubleerimise ja optimeerimise analüüsid ning vajadusel tehtud ka analüüside tulemustele tuginevalt kokkulepped ülesannete ümberjaotamiseks. Ülesannete sobivama jaotuse otsimisel on ametite keskne tähelepanu olnud järelevalve ülesannete täitmisel. Sageli baseerub muudatuste loogika toote- või valdkonnapõhisel ülesannete jaotamisel. Samuti on oluliseks optimeerimise kriteeriumiks parimate pädevuste olemasolu ametites.

Ka korralduslike ülesannete kattuvusi on vastutavate ametite hinnangul tänu kokkulepetele jäänud oluliselt vähemaks. Samas on mitmetel juhtudel eri ametitel ülesannete kattuvuste ning vastutuste osas lahknevad arvamused. Kõige ilmekamalt on see avalduv TTJA ning PäA nägemustes, kes peaks vastutama suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete kemikaalidega seotud tegevuste riigipoolse korraldamisega. PäA hinnangul esineb neil järelevalve ülesannete osalist dubleerimist ja pädevuste kattuvust TTJA-ga. Samuti ei ole PäA ettepanekul suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtetega, mida on kokku üle 300, tegelemiseks mõistlik pidada kahte asutust. Nende ettevõtetega seotud korralduslikud ülesanded (ettevõtte planeerimine, käitamislubade ja dokumentide menetlus ning ohutusjärelevalve) oleks mõistlik koondada ühte asutusse.

TTJA hinnangul peaks nimetatud ettevõtete puhul PäA siiski rohkem keskenduma tuleohutuse ja õnnetuse likvideerimise ja ennetamise ülesannetele. TTJA peaks aga tegelema seadmete ja kemikaali käitlemise poolega nendes ettevõtetes. Sellisel juhul asutuste pädevused ei kattuks. PäA pädevuste laiendamine toob TTJA hinnangul kaasa pigem suurema ülesannete kattumise nende asutuste vahel. Suurõnnetuse ohuga ettevõtete dokumente kooskõlastab enamasti TTJA ning riskianalüüs kooskõlastatakse koos PäA-ga. PäA ainupädevus on päästevõimekusest tulenevalt hädaolukorra lahendamise plaani kooskõlastamine. TTJA osa riskianalüüsis on seotud seadmete ja käitlemise poolega, PäA-l ei ole vastavat pädevust. Sellepärast on dokumentide kooskõlastamised kahe asutuse vahel ka niimoodi jagatud. Tervikpilti haldab TTJA, kes lõpuks ka load väljastab. TTJA hinnangul peaks PäA keskenduma ettevõtetele õppuste korraldamisele.

Samuti võib ülesannete kattuvuse näitena välja tuua, et TI järelevalve aspektid kattuvad kohati PäA järelevalve aspektidega. Näiteks kontrollivad mõlemad asutused ettevõtetes kemikaalide hoiustamist jms.

Ülesannete jaotamisel on olulisteks kriteeriumiteks ka temaatiline kooskõla ja panustamise võimekus. Teemaatilise kooskõla ja panustamise võimekuse näitena oleks KeM-il huvi rahvusvahelise poliitika kujundamise ülesandena täita SAICM-i⁶ Eesti kontaktpunkti rolli. Hetkel on kontaktpunktiks SoM, kes ülesande täitmisest loobumist siiski vajalikuks ei pea.

⁶ The Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM) on rahvusvaheline vabatahtlik poliitiline raamistik, mille eesmärk on kemikaalide tootmise ja käitlemise ning jäätmete käitlemise negatiivsete mõjude vähendamine inimtervisele ja keskkonnale.

Ülesannete jaotumisel on pädevused oluline kriteerium ka eriti sel juhul, kui nt rohepöörde poliitikatest tõugatuna lisandub uusi nõudeid liikmesriikidele seoses toodete, turunõuete ning kaupade vaba liikumisega.

Ülesannete optimaalse jaotuse puhul on üheks keskseks kriteeriumiks pädevuste olemasolu, panustamise võimekuse ning temaatilise kooskõla kõrval ka protsessi mõjude loogika. See tähendab muuhulgas seda, et näiteks järelevalvet tegevad asutused täidavad ka sageli ülesandeid, mis võimaldavad kemikaalivaldkonna majandustegevusi läbi viia. See seondub kõige otsesemalt lubade menetlemise ja järelevalve ülesannete integreeritud täitmisega ametite poolt. Paljudel juhtudel on rikkumisi võimalik edukalt ennetada või minimeerida lubade menetlemise protsessis, kuhu on järelevalveametnikud andnud järjepidevalt uut sisendit. Sisuliselt peaksid järelevalve tulemused ning järelevalvest peegelduvad probleemid saama osaliselt maandatud juba lubade menetlemisel.

Ülesannete optimaalse jaotuse kriitiline aspekt on ka vastutavate asutuste vaheline koostöö ülesannete täitmisel. Paljudel juhtudel on see koostöö seotud järelevalve ülesannete täpsustamisega, mis lepatakse asutuste vahel kokku suulisel vormis (nt jaotatakse omavahel ära ettevõtted, keda kontrollitakse või optimeeritakse kontrolli küsimuste jaotused asutuste järelevalve üksuste vahel jms). Näiteks alati ei ole järelevalve ülesannete jaotamisel võimalik väga selgelt vahet teha, kas järelevalve keskendub inimese terviseohutusele või keskkonnoohutusele laiemalt. Seega on sellise koostöö oluliseks tulemiks eelkõige ülesannete praktilise täitmise lihtsustamine.

Ülesannete täitmise probleemina tõstsid intervjuueeritud ametnikud esile ka ebaselget korraldust merereostuse likvideerimisel rannikualadel. Täpsustada tuleks vastutavate ametkondade ülesandeid ja koostööd merekeskkonna reostusega seotud tegevustes.

Väetiste osas on ülesanded jaotatud nii, et MeM/PTA tegelevad väetistega kuni nende turule jõudmiseni ning KeA tegeleb väetiste kasutamise järelevalvega, mida väetiseseadus ei reguleeri. Lisaks täidab TTJA seal teavitava asutuse rolli ja vastavushindamise asutuse määramise ülesannet. Nii MeM-i kui ka PTA hinnangul hetkel kehtiv ülesannete jaotus väetiste osas toimib ning otsest vajadust muudatusi selles osas teha siiski ei ole vaja. PTA ei soovi väetiste kasutamise järelevalve ülesannet täita.

Täitmata ülesannetest

Kemikaalivaldkonna täitmata ülesanded on sageli seotud uute nõuete kohaldamisega ning nõuete üle järelevalve tegemisega. Oluline osa sellest tuleneb lihtsalt teadmatusest. Ametnikud ei jõua alati jälgida või ka mõista kõiki otsekohalduvate õigusaktide nõudeid.

Täitmata ülesanded puudutavad ka selliseid ülesandeid, mida Eesti on rahvusvaheliste konventsioonidega kohustuseks võtnud ning mis pole EL-i õigusega hõlmatud või mida pole Eestis rakendatud. Samas on sellisel juhul tegemist siiski valdavalt teemadega, mis ei ole kuigivõrd pakilised või tingimata täitmist vajavad. Rahvusvaheliste lepete ülesannete osas tuleb Eestil niikuinii teha ratsionaalne valik, kuna kõigi ülesannete täitmise jaoks ei jätku realselt ressursse. Vastutavad ametnikud on veendunud, et kõige vajalikumad ülesanded saavad siiski täidetud.

Üheks lisanduvaks ülesandeks on piiranguga lõhkeaine lähteainele loa väljastamine, et üldsuse hulka kuuluvad isikud (nii füüsilised kui ka juriidilised isikud) saaksid seaduslikult vastavat piiranguga lõhkeaine lähteainet kasutada. Euroopa Liidu regulatsioonis on võimalus liikmesriigil lubada

tsiviilisikutel selliseid lõhkeaineid lubade alusel kasutada. TTJA hinnangul peaks sellisel juhul olema loogiline, et lubade menetlemine eraisikutele jääks nende ülesandeks, kuna nendel on vastav pädevus kõige suurem. Selle ülesande täitmisel on oluline roll ka asutuste koostööl.

Lisaks on oluline välja tuua ka kemikaalivaldkonna ringmajandusega seotud ülesannete täitmise vajadus. Kemikaalivaldkonna ringmajanduse arendamine on Eestis tagasihoidlik. Puudub innovatsioon ning riigi panustamine ringmajandusse ja selle korraldamisse on puudulik. Riigil puuduvad selged eesmärgid kemikaalide ringlussevõtu korrastamiseks ja arendamiseks. Pole selgelt kokku lepitud, milliseid kemikaale (sh materjalides nagu plast, tekstiil) üldse ringlusesse võetakse ning missugused sihid tuleks kemikaalide ringlussevõtule seada. Eesmärkide seadmise puhul tuleks kohe mõelda ka sellele, et eesmärkide täitmist peaks saama ka seirata.

Rohepöörde kontekstis on kemikaalide ringlussevõtt muutumas järjest olulisemaks ja ka Eesti peab sinna rohkem panustama. Samas on oluline arendada ka taaskasutamist põletamise teel ning jäätmete kõrvaldamist, kuna palju kemikaale ei ole ringlusse võetavad. Eelkõige tuleks tegelda siiski materjalipõhise ringlussevõetuga (st nt vedelikke pigem mitte niiväga proovida ringlusse võtta). Kemikaalide ringlussevõttu ja ringlusest kõrvaldamist tuleks vaadata kompaktses süsteemis. Kemikaalivaldkonna ringmajanduse korraldamise eest peaksid vastutama nii KeM kui ka MKM ehk see ei peaks jääma vaid ühe ministeeriumi ülesandeks.

Üks märkimist vääriv jäätmekäitluse probleem seondub kemikaalivaldkonnas ka ravimite jäätmekäitlusega. Aegunud ravimeid võtavad elanikkonnalt vastu apteegid, kes annavad kogutud ravimid üle jäätmekäitlejale. Jäätmekäitleja korraldab aegunud või maha kantud ravimite põletamise. Praegu ei ole siiski välja töötatud head lahendust, kuidas tagada aegunud ravimite jõudmine jäätmekäitlejateni. RA-I puudub samuti ülevaade, kui palju ravimeid üldse kokku kogutakse. Selle üheks põhjuseks on see, et RA ei käsitle ravimeid elutsükli vaates. Pärast ravimite müüki ja kasutamist lõpeb RA vastutus. Apteegid üldiselt samuti ei ole eriti huvitatud kõlbmatute ravimite kokku kogumisega tegelemisest ja inimestel ei ole aegunud ravimite apteeki viimiseks selget stiimulit.

Kuigi RA-I ei ole ülevaadet sellest, kui palju apteegid ise müüki võetud ja tähtaja ületanud ravimeid jäätmekäitlejale üle annavad või kui palju meditsiini-asutused vanu ravimeid kokku koguvad, motiveerib neid asutusi aegunud ravimite hulka minimeerima (muidu) saamata jääv tulu.

3.4. Kemikaalivaldkonna korraldamise ideekorje tulemused

Valdav osa siinse uurimuse raames intervjueritud ametnikest hindasid ühtse kemikaalivaldkonna poliitika kujundamist vajalikuks. Valdkonna ühtse korraldamise ja juhtimise osas olid arvamused seevastu mõneti vastuolulisemad. Arvamuste lahknevus avaldus nii selles, millises ulatuses seda võiks teha kui ka selles, kas, kes ja kuidas seda peaks tegema.

Mõned intervjueritud ametnikud, sh SoM-ist, olid arvamusel, et valdkonna ühine korraldamine pole vajalik, kuna kemikaalivaldkond läbi oma iseseisvaid ülesandeid täitvate asutuste toimib piisavalt hästi ning valdkonna koondamine korralduslike tegevuste ja juhtimise mõttes on väga keeruline. Samuti avaldati kartust, et valdkonna ühine juhtimine ja korraldamine võib kaasa tuua ülesannete täitmise kvaliteedi languse.

Kemikaalivaldkonna ühtse korraldamise vajalikkuse pooldajad rõhutasid aga praeguse korralduse puudulikkust. Nende hinnangul ei suudeta valdkonda ohjata, kuna puudub selge strateegiline ja terviklik vaade, valdkond on korralduslikelt ülesannetelt väga mitmekesine, sisult keeruline, jaotatud paljude vastutajate vahel ning valdkonnana ka reaalsuses raskesti piiritletav. Samuti iseloomustab valdkonna praeguse korralduse väljakujunemist ning toimimist pigem taktikaline reageerimine rahvusvaheliste kohustuste täitmise tagamiseks, mitte aga kooskõlalisel, strateegilisel põhistel tugineva süsteemi juurutamine ning arendamine. Iga ametkond teeb oma ülesandeid valdavalt osas isoleeritult. Vastutatavatel ametkondadel puudub suures osas teadmine, milliseid ülesandeid teised institutsioonid valdkonnas täidavad. Kemikaali elutsükli eri osades tehtavad otsused ja arusaamad ei ole sageli kooskõlalised.

3.4.1. Juhtiv ministeerium

Kemikaalivaldkonna ühtse korraldamise tagamisel on oluline roll institutsionaalse vastutuse jagamisel. Intervjueeritud ametnikel ei olnud selget jagatud arusaama sellest, milline ministeerium või ministeeriumid peaksid ühtse kemikaalipoliitika eest vastutama ning ühtse valdkonna juhtimise, suunamise ja korralduse toimimise tagama. Ka teistes Euroopa Liidu riikides on kemikaalivaldkonna juhtimine erinevate ministeeriumite korraldada, kuid sageli on valdkond keskkonna küsimustega tegelevate ministeeriumite ohjata.

Kemikaaliseadusega otseselt ühelegi ministeeriumile kemikaalivaldkonna juhtimise kohustust seatud ei ole. Mõned ametnikud tõid siiski välja võimaliku juhtministeeriumina SoM-i, kuna sellel ministeeriumil on teistest ministeeriumitest suurem valdkonna korraldamise kogemus ning tugevam kemikaalialane kompetents. Samas arvasid teised, et kuna kemikaalivaldkond on nii lai (ja loogiliselt hõlmab siiski rohkem kui kemikaaliseadus reguleerib), siis SoM ei suuda või ei tahagi valdkonna juhtrolli laiemas mõttes nii tõsiselt täita kui vaja oleks.

Samas ei saanud suuremat poolehoidu valdkonna juhtrolliks ka teised ministeeriumid. Peamise takistusena nimetati eelkõige ministeeriumite vähest motivatsiooni, ressursside ning ka kompetentsi nappust, aga ka ministeeriumite vahelisi lahkkelisid valdkonna ülesannete ümberjaotamisel. Peamiste alternatiividena SoM-ile käidi välja eelkõige MKM ning KeM. MKM-i sobivust juhtrolli põhjendati eelkõige valdkonna toimimise loogikaga, mille fookus peaks olema eelkõige ettevõtluse toimimise tagamises ja arendamises kooskõlas ohutuse tagamisega. KeM-i sobivust juhtrolli põhjendati peamiselt sellega, et eeskujuriikides on sageli valdkond just KeM-i hallata. Samuti avaldati arvamust, et KeM-il võiks olla teoreetiliselt kõige rohkem ambitsiooni juhtimiseks ning ka selleks vajaminevate ressursside tagamiseks ja rakendamiseks. SiM-i, MeM-i ning RAM-i kui ülejäänud kemikaalivaldkonna korraldajate sobivust juhtpositsiooni intervjueeritud ametnikud pigem ei toetanud. Valdavalt toodi selle põhjuseks asjaolu, et nende osa on praegu valdkonna korraldamisel märkimisväärselt kitsam ning spetsiifilisem. Lisaks ei nähtud nendes ministeeriumites ka teoreetiliselt soovi valdkonda juhtida ning selleks ressursse tagada.

Osade ametnike arvates peaks kemikaalivaldkonna juhtimine olema kindlasti jaotatud mitme ministeeriumi vahel. Selle põhjendustena toodi välja eelkõige valdkonna loomuomasest horisontaalsusest tingitud kompetentside hajutus eri asutuste ja ministeeriumite haldusalade vahel. Esitati näiteks idee, mille järgi valdkonda võiks juhtida kaks ministeeriumite gruppi. Ühelt poolt

SoM, KeM ja MeM, kes keskenduksid eelkõige kemikaalidele kui ainetele, mis on potentsiaalselt ohtlikud inimese tervisele ja looduskeskkonnale, ning teiselt poolt MKM ja SiM, kelle fookus oleks ettevõtetes kemikaalide käitlemine ja ehitiste ohutus. Lisaks nimetatud jaotusele pakuti võimalikuks lahenduseks ka kolme ministeeriumi – SoM, MKM ning KeM – jagatud rolli valdkonna juhtimisel.

Sagedamini toetati siiski lahendust, mille järgi valdkonna ülesannete korraldamine toimuks samades asutustes, kus praegu. Juhtiva ministeeriumi roll peaks aga olema eelkõige strateegiline ning hõlmama valdkonna üldist arengu ja koostöö kavandamist, koordineerimist ja vähem sekkuma konkreetsete korralduslike ülesannete täitmisse eri asutustes.

3.4.2. Kemikaaliohutuse komisjon

Valdkonna juhtimise võimalike institutsioonidena räägiti sagedamini ka Kemikaaliohutuse komisjonist ning TeA-st.

TeA puhul põhjendati sobivust sellega, et TeA-l on kesksete kemikaalivaldkonna õigusaktide pädeva asutusena praegu kõige suurem vastutus ja ka (tõenäoliselt) kompetents valdkonnas.

Kemikaaliohutuse komisjoni sobivust kemikaalivaldkonna ühtse juhtorganina põhjendati näiteks sellega, et teoreetiliselt ongi selle komisjoni toimimine püüe koondada eri asutustes kemikaalidega seotud korralduslikke ülesandeid täitvaid üksusi, tihendada osapoolte koostööd ja informeeritust ning nõustada valitsust (sotsiaalministrit) nii õigusloomes kui ka rahvusvahelise tasandi positsioonide kujundamisel. Selle komisjoni moodustamise kokkulepe on püüe luua kemikaalivaldkonnale koordineeritud ja strateegilist korraldust. See eeldab, et eri kaasatud osapooled täidavad oma korralduslikke ülesandeid ühiste eesmärkide nimel. Teiseks oldi seisukohal, et komisjonilaadne kogu võiks valdkonna ühtse juhtimise puhul olla eri osapooltele kõige vastuvõetavam lahendus, kuna sellisel juhul ei toimuks ülesannete täitmisel ametite vahel märkimisväärset muutust.

Samas oli valdav enamik intervjueritust seda meelt, et kemikaalivaldkonna ühtseks juhtimiseks oleks vaja komisjoni suures mahus reformida. Kemikaaliohutuse komisjon on kemikaaliseadusega loodud kogu, mida juhib SoM ning millele on pandud mitmeid valdkonna juhtimise ja koordineerimisega seotud ülesandeid.⁷

Mitmed intervjueritud juhtisid tähelepanu asjaolule, et komisjon ei täida tegelikult neid ülesandeid, mis neile seadusega on määratud. Samuti märgiti, et komisjonil ei ole mandaati ega hääleõigust ning otsuste tegemise protsessi panustab komisjon väga piiratult. Selle üheks põhjuseks on asjaolu, et komisjoni loomise kontekst ja eesmärk oli suures osas panustada rahvusvahelise tasandi kohustuste ülevõtmise tagamisele Eesti õigusruumis. See eesmärk on laias plaanis täidetud, kuid komisjoni funktsioone ja eesmärke kaasajastatud ei ole.

⁷ KemS § 37 alusel on Kemikaaliohutuse komisjoni ülesanded: 1) analüüsida kemikaaliohutuse aktuaalseid probleeme; 2) anda hinnanguid ning avaldada arvamust kemikaaliohutuse poliitika ja strateegiate kohta; 3) teha valitsusasutustele ettepanekuid kemikaaliohutuse strateegiate väljatöötamiseks ja rakendamiseks; 4) anda hinnanguid kemikaaliohutust reguleerivate õigusaktide ja nende eelnõude kohta; 5) teha valdkonna eest vastutavale ministrile ettepanekuid kemikaaliohutuse uuringuteks, trükiste väljaandmiseks, koolituste korraldamiseks ja terminoloogia ühtlustamiseks; 6) vahetada teavet ja teha ettepanekuid erinevate institutsioonide tegevuse koordineerimiseks kemikaaliohutuse valdkonnas.

Samuti peaks mitmete ametnike hinnangul komisjon aitama senisest palju tõhusamalt kaasa sellele, et komisjonis osalevad ametnikud saaksid kemikaalivaldkonna teemasid ja ülesannetega seotud probleeme oma asutuste juhtkonna jaoks jõulisemalt tähtsustada.

Komisjon toimib praegu valdava osa intervjueeritud liikmete sõnul lihtsalt infovahetuse kanalina eri kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvate asutuste ja osapoolte vahel. Komisjoni vajalikkust üldiselt kahtluse alla ei seata, eriti arvestades seda, et komisjon on sisuliselt ainus koht, kus kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvad osapooled realselt kokku saavad ja kus neil on võimalik omavahel arutada laiemalt huvipakkuvaid teemasid. Siiski oli ka ametnikke, kes komisjoni vajalikkuses kahtlesid, eriti selle praeguses funktsioonis. Nende hinnangul on komisjon kemikaaliseadusesse „unustatud“ või toimib kui „vanade aegade jäänuk“.

Küll aga oli enamik intervjueeritud ametnikke skeptilised selles osas, et komisjon praeguses vormis ja korralduses suudaks edaspidi võtta enda kanda kemikaalivaldkonna strateegilise juhtimise ning tegevuste koordineerimise. Kemikaaliohutuse komisjoni töö toimimise eest vastutajad peaksid nende hinnangul omama selget arusaama, mis ülesannet komisjon täidab ja mis kasu komisjoni töös osalevad asutused sellest saavad. Praegu ei ole see intervjueeritute sõnul kõigile osalejatele üheselt selge.

Komisjoni reformimisel oleks oluline ka kaaluda, millise institutsiooni juures see komisjon peaks edaspidi töötama. Osade ametnike hinnangul ei peaks Kemikaaliohutuse komisjoni tingimata koordineerima SoM (või tegema seda üksi). Võimalike alternatiivsete institutsioonidena pakuti nii MKM-i, KeM-i kui ka Riigikantseleid. Viimase lahenduse puhul toodi nõrga kohana välja see, et reeglina on selle taseme komisjonid loodud mingi kindla eesmärgi jaoks ja sellistena sageli ajutised. Samuti ei nähtud valdkonda nii prominentsena, et see peaks olema koordineeritud valitsuse tasandil.

Osade intervjueeritud ametnike ja ekspertide hinnangul on koordineerimiseks parim variant ministeeriumite ülene komisjon. Komisjoni oleks nende hinnangul kõige sobilikum siiski juhtima SoM, kuna on EL-i ees *kemikaaliohutuse* valdkonna põhivastutaja ehk valdkonda peamiselt reguleerivate EL-i õigusaktide pädeva asutuse haldaja Eestis. Teiste intervjueeritute arvates aga oleks vajalik viia komisjon mõne muu asutuse juurde. Seda põhjendatakse osaliselt ka veendumusega, et komisjon on ennast SoM-i juures ammendanud. Tänapäeva väljakutsetele vastava komisjoni fookus peaks pigem olema efektiivsel ja järjepideval asutuste ülesel strateegilist koordineerimisel ja valdkonna süsteemsel juhtimisel ja arengueesmärkide tagamise toetamisel. Selleks on vaja panustada rohkem ressursse ja tõsta tegevuste aktiivsust.

Kemikaaliohutuse komisjoni kuuluvad valitsusasutuste esindajad ning Eesti Keemiatööstuse Liidu esindaja. Komisjoni kaasatud osapoolte ringi ja arvu loetakse valdavalt optimaalseks, kuna see hõlmab peaaegu kõiki kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvaid asutusi ja neid haldavaid ministeeriume. Pigem ollakse seda meelt, et komisjoni koosseis võiks olla isegi praegusest suurem. Seejuures on nähtud vajalikuna komisjoni töö tõhustamiseks kaaluda liikmete kaasamist vastavalt temaatilistele ülesannetele. Kaasatavate ring peaks osade intervjueeritute sõnul sõltuma ka sellest, kas ja millises suunas komisjoni eesmärgid ja ülesandeid reformitakse (nt kas muututakse rohkem strateegiliseks, täidetakse seaduses pandud ülesandeid aktiivsemalt jms).

Enamik intervjueeritud komisjoni liikmetest arvasid, et komisjoni töös peaksid osalema ka valitsusvälised institutsioonid. Praegu on komisjonis nendest esindatud vaid Eesti Keemiatööstuse Liit. Avaldati arvamust, et valitsusväliste organisatsioonide ringi võiks komisjonis laiendada, näiteks

ettevõtluse poolelt võiks kaaluda ka MTÜ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja kaasamist. Teadusasutuste osalemist otseselt komisjoni töös vajalikuna ei nähtud. Lisaks soovitati komisjoni kaasata ka ajutisi, eelkõige valitsusväliseid liikmeid. Samuti nähti vajadust luua komisjonis võimalus (nt eraldi koostöövormi alusel) arutada teatud küsimusi vaid osalevate riiklike asutuste vahel. Mõne komisjoniliikme sõnul peaks aga komisjon koosnema vaid korralduslikke ülesandeid täitvate riigiasutuste esindajatest või lisaks neile piirduma vaid Eesti Keemiatööstuse Liidu ja ka Eesti Linnade ja Valdade Liidu esindajate kaasamisega.

Komisjoni töö kitsaskohtadena toodi välja ka osade komisjoni töös osalevate ametnike puudulik pädevus kemikaalivaldkonnas. Mõned intervjueeritud liikmed olid arvamusel, et selline olukord on osaliselt põhjustatud sellest, et komisjoni liikmete koosseis ei ole püsiv. Ametnikud vahetuvad ning osad uued liikmed valdkonda sisuliselt kuigi hästi ei mõista ning seda reguleerivast õigusruumist korralikult aru ei saa.

Komisjoni töö korralduse osas tõsteti kitsaskohana esile teemade liiga laia käsitlemist komisjonis, mistõttu osadel valdkonna asutustel on kohati vähe kokkupuutepunkte kaasarääkimiseks. Komisjonis arutuse alla tulevate teemade osas sisulist arutelu ei toimu, kuna küsimused, mida arutatakse, kipuvad olema sageli väga spetsiifilised. Teemasid oleks vaja koondada nii, et sarnaste probleemidega/teemadega asutused saaksid koostööd teha.

Ühe reformiideena esitati ka lahendus, et Kemikaaliohutuse komisjoni ülesanded võiks olla jagatud SoM-i, MKM-i ja KeM-i vahel nii, et üldised suunad ja arengu jälgimine oleksid ühise vastutuse all, aga teemade käsitus, informeerimine ja koordineerimine jagunek vastavalt sellele, millises ministeeriumis kompetents ja vastavate seonduvate korralduslike ülesannete täitmine toimub. Lisaks on ka ühised, kogu valdkonda puudutavad strateegilised ja läbivad korralduslikud teemad, mida vastavalt vajadusele arutatakse suuremas ringis. Kaaluda võiks ka komisjoni n-ö asekanstlerite tasandi loomist, kus arutatakse strateegilis-poliitilisi küsimusi. Praegu on komisjon eelkõige ekspertide kogu. Komisjon peaks olema (ka) koht, kus valdkond n-ö ära korraldatakse. Selline lähenemine võimaldaks kemikaaliohutuse komisjoni tegevuste eesmärke ja fookust paremini jõustada. Ühise juhtimise ideega haakuvalt esitati ka idee luua komisjoni ülesannete (järelevalve; rahvusvahelise poliitika kujundamine; õigusloome) või teemade fookuseerimiseks alakomisjonid. Selliste teemade juhtimine võiks kirjeldatud mudeli puhul olla roteeruv – ühel aastal üks institutsioon, teisel teine jne.

3.4.3. Ühe asutuse mudel

Kemikaalivaldkonna ühtse juhtimise ühe teoreetilise lahendusena toetasid mõned intervjueeritud ametnikud ka ühise kemikaalivaldkonna rakendusasutuse loomist. See tähendaks, et kogu kemikaali elutsükli korraldamise eest vastutab keskne institutsioon. See rakendusasutus peaks koondama eri asutustes täidetavad kemikaalivaldkonna ülesanded ja ühes sellega ka eri asutustes oleva kompetentsi. Seega toimiks selline asutus ka Eesti kemikaalivaldkonna kompetentsikeskusena. Idee tugineb paljuski Põhjamaades – Taanis, Rootsis, ja ka Soomes – juurutatud kemikaalivaldkonna korraldamise mudelil.

Sellise lahenduse pooldajad mõõnsid, et tõenäoliselt ei ole siiski mõistlik kõiki valdkonna korralduslikke ülesandeid sellesse asutuse koondada. Näiteks EMTA ülesanded ja ka riigi julgeoleku tagamisega seotud kemikaalivaldkonna ülesandeid on sellises ühises asutuses liiga keeruline

efektiivselt täita. Mitmed intervjueeritud, kes ühise rakendusasutuse lahendust ei pooldanud, olid samuti veendunud, et Seveso direktiivi kohustustega tegelevad asutused (TTJA ning PÄA) on samuti suhteliselt spetsiifilised ja nende kemikaalivaldkonna ülesannete koondamine ühte ühisesse asutusse ei pruugi olla kõige parem lahendus. Näiteks järelevalve puhul toimub kemikaalivaldkonna nõuete kontroll valdavalt koos muudest seadustest tulenevate nõuete kontrolliga. Selle lahutamine tooks kaasa efektiivsuse languse järelevalve tegemisel.

Kriitiline küsimus kemikaalivaldkonna rakendusasutuse loomisel on, kas ja kuivõrd need ühte asutusse koondatavad kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvad üksused, osakonnad jms kaotaksid selle tagajärjel oma muude ülesannete täitmise tõhususes. Ilmselt oleks lihtsam kompetentsi ja ülesandeid ühisesse asutusse viia nende institutsioonide puhul, mis tegutsevad praegu suhteliselt isoleeritult teistest oma asutuse struktuuriüksustest ning on keskendunud spetsiifiliselt kemikaaliohutusele. Kemikaalivaldkonna ülesannete üleviimine ühtsesse rakendusasutusse ei mõjutaks sellisel juhul drastiliselt selle asutuse muude, kemikaalidega mitteseotud korralduslike ülesannete täitmist. Kadu vastavas kompetentsis ning infovahetuse sünergias oleks ka lihtsamini kompenseeritav.

Ühine rakendusasutus peaks intervjueeritute sõnul olema kas Riigikantselei või ühe ministeeriumi hallata. Võimalike ministeeriumitena nähti kas SoM-i, MKM-i või KeM-i. Riigikantselei lahenduse positiivse poolena nähti eelkõige valdkonna tähtsustamise ja parema koordineerimise võimaluste teket. Samas oldi kahtleval seisukohal, kas kemikaalivaldkond on praegu piisavalt kriitiline (ja oluline) valdkond, et selle rakendusasutuse haldamine peaks toimuma valitsuse tasandil. Mitmed ametnikud arvasid, et võimaliku rakendusasutuse loomisel Riigikantselei juurde ei ole piisavalt mõistlikke põhjendusi. Ministeeriumite sobivuse osas toodi esile samad argumendid, mida esitati ka valdkonna üldise juhtimise puhul. Intervjueeritud ametnike hinnangul on üldistatult praegu parim valdkonna kompetents SoM-is, aga seal pole piisavat juhtimisvõimekust, motivatsiooni ning ilmselt ka finantsvahendeid sellise asutuse haldamiseks. KeM-is nähti suuremaid juhtimise ambitsioone ning tõenäoliselt ka suuremat võimekust sellist asutust finantseerida. MKM sobiks juhtimise rolli täitma eelkõige valdkonna toimimise loogikast tulenevalt, kuna kemikaalivaldkonna toimimise keskseks teguriks on kemikaalidega seotud majandustegevuse olemasolu. Samuti on valdkonna korralduslike ülesannete tuumikus just ettevõtluse järelevalve. Mõned intervjueeritud, kooskõlas kirjeldatud ideega, olid samuti seisukohal, et tegelikult ei ole sellel nii olulist tähtsust, millise ministeeriumi all kemikaalivaldkonna ülesandeid täidetakse või sellist asutust hallatakse. Palju olulisem on, et oleksid ressursid ja võimekus neid määratud ülesandeid täita. Samuti märgiti, et koondatavad tegevused peaksid olema läbimõeldult eesmärgistatud.

Kemikaalivaldkonna ülesandeid koondava asutuse olemasolu võiks olla teoreetiliselt hea lahendus, aga selleks ei pruugi Eestis, erinevalt Põhjamaadest, olla piisavalt vajaliku kompetentsiga inimressurssi. Valdkonna kompetents peaks selles organisatsioonis (sh juhtimise tasandil) olema väga kõrge. Vastasel juhul võib sellise lahenduse puhul tekkida probleeme ja vastuseisu valdkonna ettevõtetega. Valdkonna korralduslike ülesandeid koondav institutsioon peaks looma süsteemsed ja hästi toimivad partnerlussuhted valdkonna ettevõtetega. Praegu tegutsetakse valdavalt isiklikele kontaktidele tuginedes.

3.4.4. Ühe ministeeriumi osakonna mudel

Kemikaalivaldkonna korralduse reformimise lahendusena esitasid intervjueritud ametnikud ka idee koondada kemikaalivaldkonna poliitika ning õigusloome ülesanded ühe ministeeriumi osakonna alla. Osakond täidaks EL-i määruste pädeva asutuse ülesandeid. Osakond vastutaks, kuid delegeeriks olulise osa kemikaalivaldkonna ülesannetest teistele asutustele. Osakond vastutaks ka kemikaalivaldkonna poliitika ja strateegilise arendamise eest ning selle ülesandeks oleks kõigi kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete koordineerimine ning ka rahvusvahelise tasandi koordineerimine. See tähendaks seda, et uut (rakendus-)asutust ei loodaks.

Ka sellise mudeli puhul nähti võimalike variantidena, kus nimetatud osakond võiks asuda, SoM-i, MKM-i või KeM-i. Ühelgi neist ministeeriumitest ei ole praegu võimekust sellist hulka korralduslike ülesandeid hallata, kuid potentsiaalselt näeksid selleks võimalusi eelkõige MKM ja KeM.

3.4.5. Mitme asutuse/ struktuuriüksuse mudel

Ühe keskse rakendusasutuse ja eraldi ministeeriumi koordineeritava struktuuriüksuse mudeli kõrval peeti mõeldavaks ka lahendust, kus kemikaalivaldkonna korralduslikud ülesanded oleksid (valdavalt) jagatud kahe loodava rakendusasutuse või ministeeriumi struktuuriüksuse vahel. Kahe uue asutuse/struktuuriüksuse korraldusliku mudeli puhul toodi peamise visioonina välja lahendus, kus Seveso direktiivi teemadega seotud ülesanded on ühes ja muud ülesanded teises asutuses. Neid asutusi juhiksid vastavalt MKM ja KeM. Teine variant toimiks näiteks nii, et üks institutsioon vastutab tööstuse ja tarbijatega seotud kemikaalide korraldamise ja kontrolli eest ning teised institutsioonid vastutavad erinevate kemikaalide korraldamise aspektide eest (nt tööohutus, jäätmed, või tegevused, mis seonduvad spetsiifiliste kemikaalidega, nt pestitsiidid jm). Kolmas variant võiks olla lahendatud nii, et juhtimine ning suunamine jaguneb kahe ministeeriumite grupi vahel: a) kemikaalide kui ainete korraldamise ülesanded – SoM ja MeM; b) kemikaalide käitlemise korraldamise ülesanded – KeM, MKM ning SiM.

3.4.6. Status quo

Osade intervjueritud ametnike hinnangul ei ole kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete täitmise ja ühtse juhtimise juurutamiseks struktuurimuutusi vaja teha. Nende hinnangul saadakse olemasolevates institutsioonides ülesannete täitmisega piisavalt hästi hakkama. Selle vaate järgi jääksid vastutusala ja ülesannete jaotus kemikaalivaldkonnas nii, nagu need praegu on määratud, ning korralduslike ülesannete täitmise vastutust kohendatakse vastavalt muudatustele kemikaalivaldkonna nõuetes.

4. Koordinatsiooni tõhustamine kui peamine muutmisvajadus

Koordinatsiooni tõhustamine

Kemikaalivaldkonda, nii nagu see selles töös on määratletud, iseloomustab strateegilise suunamise hajutus ning korralduslike ülesannete täitmise killustatus paljude riigiasutuste vahel. Valdkonna toimimise tõhustamiseks lubab teoreetiline eeldus näha, et kemikaalivaldkonna korraldusliku kontseptsiooni lahendused võivad hõlmata nii olulisi struktuurseid ümberkorraldusi kui ka laialdast korralduslike ülesannete ümberjaotamist või koondamist ja sellega kaasnevat kompetentside ja rahaliste ressursside koondumist. Tulenevalt töös kaardistatud probleemide ja võimaluste mõistmisest ning töö käigus kogutud ekspertteadmistest on suhteliselt ressursitõhusam ja loogiliselt toimivam lahendus saavutatav institutsionaalse võimekuse tõstmise ning ametkondade vahelise koordinatsiooni parandamisega.

Institutsionaalse võimekuse kasvatamine kemikaalivaldkonna korraldamisel hõlmab eelkõige:

- Poliitikate kujundamist,
- Õigusliku raamistiku kujundamist ja jõustamist,
- Vastutuste optimaalset ja efektiivset jagamist,
- Järelevalvet ja kontrolli,
- Juhiste ja instruksioonide loomist,
- Laborisüsteemi toimimist (riigi- ja erasektor),
- Infosüsteemide arendamist (sh mürgistusteabekeskuste arendamine; elanikkonna ja ettevõtete teavitussüsteemide kujundamine),
- Hädaolukorrasüsteemide töös hoidmist ja arendamist,
- Haritud tööjõu tagamist valdkonnas.

Institutsionaalse võimekuse tõstmisel on keskne roll ka tegevuste tõhusal koordineerimisel erinevate süsteemi osapoolte vahel.

Koordineerimine on püüd ühildada toimijate üksikud tegevused ja arusaamad ühistel eesmärkidel võimalikult ladusalt toimivaks ja vastastikku toetavaks tervikuks. See on tänapäevase poliitikakujundamise üks suuremaid väljakutseid. Uue avaliku juhtimise (*New Public Management*) mõjul süvenenud ametkondlik tööjaotus ja spetsialiseerumine (ametkondlikud „silotornid“) on suurendanud koordineerimise vajadust ja viinud ühtse valitsemise püüdlusteni (Sootla, 2021).

Lisaks raportis toodud valdkonna korralduslike probleemide lahendamisele võimaldab koordinatsiooni tõhustamine tulla paremini toime ja kohaneda üha suureneva üldise väliskeskonna keerukuse ja mitmekesisusega, mis on tingitud asutuste tegevuse ja tulemuste üha suuremast sõltuvusest välisest tegevuskeskkonnast. Mida suurem on töö keerukus ja professionaalsuse vajadus, seda vähem saab asutuse tööd tsentraliseerida ja reglementeerida ning tekib vajadus koordineerimiseks teistsuguste mehhanismide kaudu.

Ametkondade ja juhtimistasandite vaheline koordinatsioon toetab ka innovatsiooni avalikus sektoris, mida võib defineerida kui "tahtlikku, kuid olemuselt juhuslikku protsessi, mis hõlmab uute ja

loominguliste ideede väljatöötamist ja elluviimist, mis *seavad kahtluse alla* tavapärase tarkused ja *murravad väljakujunenud tavasid*" (Torfing ja Triantafillou, 2016, Melo jt, 2022). Kemikaalivaldkonnas on innovatsioon vajalik seoses ootustega rohepöördele.

Ka ÜRO jätkusuutlikkus keskkonnaprogrammis (United Nations Development Programme, 2022) nähakse ühe olulise arendamist vajava valdkonnana ministeeriumite vahelist koordineerimise mehhanismide tõhustamist, et integreerida kemikaalide ja jäätmete küsimused olulistesse sektoripoliitikatesse ja tegevustesse (sh leida üles ning rakendada tegevustesse sektoripoliitikate võimalused kemikaalide ja jäätmete vähendamise ja ohutuks tegemise eesmärkide täitmiseks). Kolmeks peamiseks riigi funktsiooniks kemikaalide kontrollil peabki ÜRO õiguslike nõuete jõustamist, õigusraamistiku ja regulatsioonide arendamist ning riigiametite omavahelist koordineerimist ja koostööd. Nende põhiülesannetega seonduvad rida lisaülesandeid (nt registrite haldamine, teavitust, lubade menetlemine, maksustamine, seire, dialoog/konsulteerimine ettevõtjatega, järelevalve, sund).

Koordineerimise olemus ja võimalused

Teoorias eristatakse negatiivset ja positiivset koordineerimist, mis tugineb omakasupüüdliku, kuid piiratult ratsionaalse toimija eeldusele. Kui **positiivse vaate** kohaselt osalistel on alati olemas mingi ühisosa, mis tuleks kõigepealt leida ja sellele ühisosale rajada (nt Hudson jt, 1999), siis **negatiivse vaate** esindajad (nt Scharpf, 1997) eeldavad, et osalised peaksid sõltumata tegevusvaldkonnast alati püüdlema oma huvide saavutamise poole. Selle vaate kohaselt on koordineerimine pigem takistuste vältimine kui positiivne koordineerimine ühiste tegevuste või projektide mõttes. (Sootla, 2021).

Eristada saab poliitika või poliitikaprogrammide kujundamise koordineerimist (poliitiline koordineerimine), mis laieneb valitsemisstruktuuridele ja ametkondade vahelisele poliitikale ning poliitika rakendamise koordineerimist (organisatsioonipoliitika). Peamised koordineerimise tüübid **poliitika kujundamisel** on:

- 1) poliitiline koordineerimine (nt kabineti nõupidamine, ministrite komisjon, eliidi tippkohtumine);
- 2) strateegiline koordineerimine (nt eksperdi komisjon);
- 3) administratiivne koordineerimine (nt ametkondade-vaheline komisjon, töörühmad, võrgustikud);
- 4) konsultatiivne koordineerimine (nt mõttekoda, foorum, töörühmad).

Riigi valitsusbürokratia ei ole üks terviklik toimija, vaid organisatsioonide kogum, mille üksused moodustavad küllalt heterogeense kogumi. Seetõttu eeldab valitsusbürokratia eri koordinatsioonitüüpide kasutamist nii sisemiselt kui ka organisatsioonide vahel, samuti võimekust neid tüüpe ühildada. Peamised koordineerimise mehhanismid **poliitikate rakendamisel** on:

- 1) vahetu kontroll (eelkõige väikestes organisatsioonides ja juhi autoriteedile tuginev);
- 2) tegevuste standardiseerimine (nt funktsioonide standardiseerimine, formaalsete reeglite ja tegevusjuhiste abil);
- 3) oskuste ja väärtuste ühildamise kaudu (nt avalik teenistus kui normide ja väärtuste kandja, fookus meeskonnatööl, organisatsiooni ja inimeste arendamisel);

- 4) eesmärkide ja tulemuste ühildamise kaudu (detsentraliseeritud tulemusüksuste eesmärkide, strateegiate ja tulemuste koordineerimine ehk ühildamine, nt ministeeriumi valitsemisala korraldus);
- 5) vastastikuse kohandamise kaudu (fookus osaliste koordineerimisvõimekuse või koostöömustrite arendamisel, uuenduste eelduste ettevalmistamisel (koolitused, uurimistöö, nõustamise sisseostmine) ning töötajate või partnerite uuendusvalmiduse ja motivatsiooni säilitamisel, nt pideva uuendusvõimekuse ja innovatsiooni vajadusega organisatsioonid);
- 6) organisatsioonid kui avatud süsteemid (fookus kohandamisel keeruka tegevuskeskkonnaga (või pigem sellest samm ees olemisel) ning interaktsioonil tegevuskeskkonna eri osistega. Rakendatakse kõiki organiseerimise ja koordineerimise viise, kuid eeldab, et üksuste suhteliselt erinevad eesmärgid ja vahendid seotakse kokku organisatsiooni strateegilises tipus. Näiteks mitmeteks allüksusteks jagunevad organisatsioonid ja võrgustiku tüüpi organisatsioonid, sellist tüüpi koordineerimine ei ole üldjuhul võimalik avalikus sektoris (Sootla, 2021).

Koordineerimise mehhanismid eri tüüpi organisatsioonides on kokku võetud järgnevas tabelis (tabel 2), et illustreerida erinevates organisatsiooni tüüpides toimivad erinevad koordineerimise mehhanismid.

Tabel 2. Koordineerimise võimalused Sootla (2021) ning Mintzberg (1993) põhjal⁸

ORGANISATSIOONI TÜÜP	VÕIMU HAJUTAMISE VAJADUS	KOORDINEERIMISE MEHHAANISMID
Lihtne struktuur (nt väikevalla organisatsioon, väikesed allüksused)	minimaalne, võimu täielik koondamine	Otsene kontroll ja suunamine nii ruumis kui ka ajas, samas suur roll mitteformaalsetel suhetel ja isiklikul lojaalsusel
Mehaaniline bürokraatia (nt dokumentide vormistamine kodanikele, regulatsioonide rakendamine (pensionide määramine ja väljamaksmine)	minimaalne, horisontaalne hajutamine keskuses	Tegevuste standardiseerimine (sh ka automatiseerimine) või raamistamine reeglitega, jäik struktuur; tõrgete puhul otsene sekkumine.
Professionaalne bürokraatia (nt ministeeriumid, tippametid, avalik teenistus, koolid, haiglad)	Vertikaalis on töötav tuumik autonoomne, finantsid, haldus, töökorraldus tsentraliseeritud	Oskuste ja professionaalsete väärtuste standardiseerimine, paindlik struktuur (koolitused, mitteformaalsed üritused, arenguvestlused, konfliktide vahendamine)
Divisionaalne (allasutusteks jaotuv) bürokraatia (nt politsei, tööturu edendamise üksused)	Tulemusüksuse autonoomia on valida tegevusvahendeid	Strateegias kokku lepitud sihtide ja tulemuste kaudu koordineerimine, tagasiside sihtrühmalt, nõustav kontroll, strateegilise tipu ja üksuste

⁸ Koordineerimise alusteks organisatsiooniteooria vaates on Henry Mintzbergi klassikaline teos „Structure in Fives: Designing Effective Organisation“ (Prentice Hall, 1993) ning Richard William Scotti „Organisations: Rational, and Open Systems“ (5th ed. Prentice Hall, 2004).

ORGANISATSIOONI TÜÜP	VÕIMU HAJUTAMISE VAJADUS	KOORDINEERIMISE MEHHAANISMID
sotsiaalmajanduslikult väga erinevates piirkondades)		vahel lõtv struktuur (minimaalne sekkumine)
Õppiv (võrgustav) organisatsioon (nt ülikool kui organiseeritud anarhia, ettevõtluslinnakud, partnerlusvõrgustikud, interaktiivsed poliitikaareenid)	Tulemusüksuse täielik autonoomia	Vastastikune kohandumine ühise tähendusruumi kujundamisel ja vahetu kommunikatsiooni fookus, piiride hägustumine

Sellise organisatsiooniteoreetilise käsitluse kohaselt on enamus kemikaalivaldkonna eest vastutavatest organisatsioonidest eelkõige professionaalse või divisionaalse (allasutusteks jaotuva) bürokraatia tüüpi. Autonoomseid allasutusi saabki kõige edukamalt terviklikuks organisatsiooniks integreerida just strateegia kaudu, mille koordineeritud toimimine võib hakata omandama ka võrgustike jooni. Selline koordineerimise mudel võimaldab nii allüksuste erinevat autonoomiat ja vastutust kui ka nende erinevaid sisemise korralduse vorme, alates lihtsa struktuuriga organisatsioonist kuni võrgustikuni (vt tabel 2). Strateegia ja selle rakendamise määratlemine koordineerimise alusena vähendab oluliselt vajadust sekkuda asutuste tulemuste planeerimisse ja igapäevatöösse. Kontroll ja seire peaks hõlmama vaid tulemuste saavutamist. Vajaduse korral kasutatakse keskuse professionaalide konsulteerivat ja koolitavat kontrolli asutuste töö korraldamiseks (Kalev ja Sootla, 2021).

Järgnevalt on Metcalfe (1994) põhjal **visandatud ametkondade vahelise koordineerimise „astmed“ poliitika kujundamisel**, mis algavad passiivsemate osapoolte tegevuse teadmiseks võtmisega või mõningase infovahetamise ja tagasiside küsimisega ning lõppevad ulatusliku koordinatsiooniga, milles ministeeriumi tegevusele poliitika sisu valikul seatakse piiranguid ja keskseid tegevusprioriteete, millest tuleb lähtuda kuni **eraldiseisvate koordineerivate struktuuride kujundamiseni** (ühtne strateegia, strateegiabüroo vms) (joonis 2).

Joonis 2. Poliitikate koordineerimise astmed (Metcalfe, 1994 põhjal)

Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et ametkondade vahelise **tõhusa koordineerimise eelduseks** on mingis ulatuses **täieliku autonoomia** (so sõltumatuses teistest ametkondadest) **piiramine**. Mida ulatuslikum koordineerimine, seda vähem on ametkondadel või allüksustel täielikku autonoomiat.

Koordineerimise mehhanismid ja vahendid

Koordineerimise mehhanismid ja vahendid on esitatud kokkuvõtvalt järgmises tabelis (tabel 3). **Ühel teljel asuvad** koordineerimise peamised **mehhanismid** (kuidas toimub?), mis konkretiseerivad eriti toimijate ja struktuuriüksuste tegevuste ühildamise tüüpviise ja teisel valitsemise ehk koordineerimise vahendid. Esiteks, **võimu ja selle teostamise** mehhanismid, alates otsesest suunamisest ja kohustamisest hierarhia kaudu kuni eri tüüpi võimestamise strateegiateni. Teiseks, **normide ja reeglite** seadmine, kooskõlastamine, rakendamine ja järelevalve. Need normid võivad olla indikatiivsed, suunavad või direktiivsed. Kolmandaks, tegevuste ühildamine sihipärase **organiseerimise või korraldamise kaudu**, mis on vähem avaliku võimu spetsiifilised mehhanismid. Neljandaks, osalejate eri moel **sidustamine ja tasakaalustamine**, kus kasutatakse koordineerimisel juba motiveerimise ja vastastikuse kohandumise mehhanisme, võib öelda et ka võrgustikke. Viiendaks, erinevad **kommunikatiivsed mehhanismid**, alates lihtsast teavitamisest kuni info- ja dokumendisüsteemide ühildamiseni välja. Tänapäeval ei ole võimalik ette kujutada valitsemist ilma interaktiivsete portaali tüüpi kommunikatiivsete ja andmeväljade haldamise süsteemideta. Kuuendaks, **institutsionaalsed mehhanismid**, mis tuginevad **ühiste väärtuste-normide** ja tähendusruumi kujundamisele väga erinevate vahendite abil (Sootla, 2021).

Teisel teljel asuvad konkreetsed **valitsemise vahendid** või **koordineerimisvahendid**. Need jaotuvad kahte kategooriasse. Esiteks **juhtimisvahendid**, milleks on a) eri tüüpi strateegiad, b) finantsjuhtimise vahendid (alates eri tüüpi eelarvetest, nagu sisendipõhised, tulemuspõhised, protsessipõhised, kuni erinevate auditivormideni), c) personalijuhtimise vahendid (koolitused, rotatsioon, edutamine), d) konsultatsioonide ja nõustamise programmid; e) infosüsteemid ja -kanalid. Teises kategoorias on **struktuurimustrite kasutamine**: a) funktsioonide ümberjaotamine ja struktuurimustrite vaheldamine; b) kontrolli- ja tagasisidestamise mehhanismid; c) koordineerivate ja lahendusi valivate üksuste loomine (komisjonid, projektimeeskonnad, üksustevahelised sidusrühmad, nõukogud, foorumid, otsustus- ja nõustavad kogud); d) osalus partnerlusvõrgustikes ja tulemusahelapõhistes struktuurides; e) turutüüpi vahendid, nagu siseturud, konkursid, kulustandardid ja tulemuslävendid, teenuste delegeerimine ja turustamine (Kalev ja Sootla, 2021). Poliitikate koordineerimise instrumendid on konkreetsed tegevused või struktuurid, mis aitavad tagada koordinatsiooni. Poliitikate koordineerimiseks on võimalik rakendada erineva toimeleotikaga instrumente, mis võivad (sõltuvalt autoritest) olla jaotatud kui **hierarhilised ja võrgustikupõhised** (esimesel rõhuasetusega alluvus ja ülemussuhetele, teisel koostöistele instrumentidele), **poliitilised, strateegilised või administratiivsed** (poliitilise fookuses eelkõige poliitika kujundamise protsess (toimijad, nende rollid, otsustamise stiil jne); strateegilisel eelkõige poliitikaprogrammide sisukomponentide omavaheline haakuvus ning administratiivsel valitsusasutuste korraldusel, või **juhtimis- või struktuurikorralduslikud** instrumendid (juhtimisinstrumendid kui organisatsiooni juhtimise osaks olevad tegevused, struktuurikorralduslikud kui olemasoleva organisatsiooni struktuuri või institutsionaalse korralduse muutmisele või uue kujundamisele tuginevad). Järgnevalt on esitatud mõned detailsemad näited viimasest jaotusest lähtuvalt.

Juhtimisinstrumendid kui koordineerimise tagamise instrumendid:

- Strateegiline juhtimine (planeerimine ja hindamine): alt üles ja interaktiivne strateegiline juhtimine; ülalt alla ja ühepoolne strateegiline juhtimine;
- Finantsjuhtimine (eelarve koostamine) (traditsioonilised sisendikesksed või tulemustele suunatud finantsjuhtimissüsteemid);
- Organisatsioonide vaheline ühine kultuur ja teadusjuhtimine;
- Kohustuslik konsultatsiooni- või läbivaatamissüsteem (nt eelnõude kooskõlastamine).

Struktuurikorralduslikud instrumendid kui koordineerimise tagamise instrumendid:

- Kompetentside ümberkujundamine: organisatsioonide ühinemine või jagunemine; tsentraliseerimine (detsentraliseerimine);
- Juhtimisalluvuste ümberkorraldamine (nt ametite ühest valitsemisalast teise viimine);
- Koordineerivate funktsioonide loomine: konkreetse koordineeriva funktsiooni või üksuse loomine;
- Infovahetuse süsteemid (ühised kommunikatsiooni reeglid, kanalid, tavad);
- Läbirääkimisüksused ja nõuandvad üksused;
- Kollektiivsed üksused ühiste otsuste tegemiseks;
- Ühised organisatsioonid (partnerlusorganisatsioonid) (Bouckaert jt, 2010).

See loogika koos mõningate illustreerivate näidetega on kokku võetud maatriksina, mis võimaldab paremini mõista koordineerimise mitmekesiseid võimalusi ja neid praktikas operatsionaliseerida. Samuti pakub see rakendusliku analüüsi ja disaini raamistiku, mille põhjal olemasolevate koordineerimismehhanismide toimeloogikaid analüüsida ning uusi – näiteks enam võrgustikupõhiseid ja vähem hierarhilisi – mehhanisme disainida. Tegemist ei ole kõikehõlmava loeteluga, siin töös esitatud soovitustega seonduvad enim strateegia, personalipoliitika ning infodisainiga seotud mehhanismid.

Tabel 3. Koordineerimismehhanismid ja -vahendid (Sootla, 2021; Bouckaert jt, 2010 põhjal autorite kohendatud ja täiendatud)

MEHHAANISMID / VAHENDID	HIERARHIA, VÕIM	NORMID, STANDARDID	ORG. DISAIN, KORRALDAMINE	SIDUSUS, VÕRGUSTUMINE	KOMMUNIKATSIOON	UUED INSTITUTSIOONID (TÄHENDUSRUUM)
JUHTIMINE						
<i>Strateegiad</i>	<i>Ülalt alla hierarhiline strateegiline juhtimine, ametkondade ülene strateegilise planeerimise/ juhtimise üksus</i>	<i>Strateegilised raamtingimused, nt strateegilise planeerimist ühtlustav reeglistik, sh ühisosa määraltamise ning koostöö/ koordineerimise osas</i>	<i>Protseduuride kujundamine ametkondade strateegilise juhtimise koordineerimiseks</i>	<i>Nt asutuste-üleused strateegia töörühmad, strateegia-päevad</i>	<i>Alt-üles ja interaktiivne strateegiline juhtimine; Infovahetus strateegiliste eesmärkide ja nende täitmise/ seire osas.</i>	<i>Organisatsioonidevaheline ühine kultuur ja teadusjuhtimine</i>
<i>Finantsid</i>	<i>Traditsioonilised sisendikesksed finantsjuhtimissüsteemid</i>	<i>Tulemuskesksed finantsjuhtimissüsteemid</i>			<i>Tulemuskesksed finantsjuhtimissüsteemid, mis on</i>	

MEHHAANISMID / VAHENDID	HIERARHIA, VÕIM	NORMID, STANDARDID	ORG. DISAIN, KORRALDAMINE	SIDUSUS, VÕRGUSTUMINE	KOMMUNIKATSIOON	UUED INSTITUTSIOONID (TÄHENDUSRUUM)
					orienteeritud valdkondade vahelisele teabevahetusele ja konsolideerimisele	
Personali- poliitika	Keskne ametkondade ülene värbamis- ja koolitusüksus	Kutsestandardid, kompetentsi- profiilid vms, nõuded koolitamisele	Eesmärgi täitmiseks vajalike kompetentside määramine ja sellest lähtuv organisatsiooni kujundus	Ühine koolitus- ja arendus- tegevuse kavandamine ja elluviimine	Infovahetus personali värbamise ja arendamise osas, sh töötajate liikumine ametite vahel (nii rotatsioon kui liikumine karjääriredelil)	
Infodisain		Reeglid/ korrad asutuste vahelise infovahetuse korraldamiseks			Infovahetuse süsteemid, ühised andmebaasid	
Konsulteerimine		Menetlus- ja protseduuri- reeglid, sh kohustuslik läbivaatamine ja konsultatsioon		Konsulteerimine väliste osapoolte/ võrgustikega		
STRUKTUUR						
Struktuuri varieerimine	Seotud tegevuste ühtse juhtimise alla viimiseks (tsentraliseerimine), aga ka detsentraliseerimine)	Struktuuride (sh nt teatud ametikohtade) ühtlustamine	Struktuuri muudatused tulenevalt org. eesmärkidest ja nende muutmiseks, sh kohandamiseks teiste seotud asutuste tegevusega	Ühis- ametnike rakendamine		
Kontrolli- strateegiad	Kontrollivate (sh valdkonna eesmärkide täitmist) üksuste moodustamine	Tulemus- eesmärkide seadmine	Aruandlus/ seire mehhanismide kujundamine org.-s			
Koordinatsiooni- üksused	Formaalne ülalt alla koordineeriv üksus		Üksuste vahelised/ ülesed meeskonnad	Amet- kondade ülesed koordineerivad kogud	Üksuste- vahelised/ ülesed kommunikatsiooni platvormid/ kanalid	
Vastastikune sõltuvuse suurendamine		Partner- organisatsioonid (nt lepingulised)	Nõuandvad ja/ või ametkondülesed otsustuskogud			
Turutüüpi vahendid	Raha, lepingud	Reeglid, kutsestandardid	Teenuste delegerimine	Turu- testimine	Tagasisides- tamine	

5. Kemikaalivaldkonna korralduse probleemid ja lahendusettepanekud

5.1.1. Kemikaalipoliitika ja -strateegia

PROBLEEM 1.1:

Kemikaalivaldkonnas ei ole määratletud selget institutsionaalset **vastutust valdkonna kui terviku poliitikakujundamisel**, mis tagaks ametkondade ülese tervikliku strateegilis-kontseptuaalse lähenemise ja sellest lähtuvalt koordineeritud tegevuse valdkonna strateegilisel arendamisel ja poliitika kujundamisel. Kemikaalidega seotud korralduslike ülesannete täitmine toimub paljudes eri asutustes ning eri ministeeriumite haldusalades. Korraldamist suunav ja arendav poliitikakujundamine toimub vastutavates institutsioonides suhteliselt isoleeritult kitsa vastutusvaldkonna põhiselt, milles puuduvad sihipärased mehhanismid nende poliitike integreerituse tagamiseks. Samuti puuduvad **ühtse kemikaalipoliitika kujundamise** kesksed eeldused - poliitika koordineerimise eest vastutava institutsiooni olemasolu ning **strateegia või kontseptuaalne** ühisosa valdkonna arengusuundade, eesmärkide kokku leppimiseks ja täitmiseks.

Praegu on kemikaalivaldkond suhteliselt piiratult kajastatud mitmetes valdkondlikes strateegiates (nt rahvastiku tervise arengukavas, eelkõige kemikaaliohutuse vaatest, uues keskkonnastrateegia (KEVAD) eelnõus⁹). Enamasti seotud valdkondlikes arengukavades kemikaalivaldkonna teemasid ei kajastata. Puudub laiem pilt kemikaalivaldkonna süsteemsest toimimisest ning integreeritusest. See on sageli ka valdkonna korralduslike ülesannete täitvatele asutustele ebamäärane. Eri asutustes on arusaam kemikaalivaldkonna hõlmatuses ja toimimise loogikast killustunud ning kohati ka vastuoluline.

LAHENDUSED:

- Eraldiseisvate autonoomsete ametkondade tegevuse üheks tõhusaimaks koordineerimise mehhanismiks on strateegiline koordineerimine. Kemikaalivaldkonna poliitika kujundamisel valdkonna süsteemse tervikvaate määratlemiseks, sellest jagatud arusaamise põhistamiseks, ning valdkonna arengueesmärkide kujundamiseks tasuks sõnastada **ühtsed strateegilis-kontseptuaalsed põhimõtted** või **poliitika alused visioonidokumendi („valge raamatu“)** vormis, mis:
 - läbivad kemikaalivaldkonda ametkondade üleselt ning aitavad tagada eri asutuste elluviidavate poliitike (ja strateegiate) sidususe, lähtudes valdkondade strateegilistest sihtidest, kuid andes läbi omapoolse tervikvaate ka suuna, kuidas kemikaalivaldkonda käsitleda valdkonna arengukavades (Eesti 2035 tasandil seatud eesmärgid on selleks liiga üldised). Seega see dokument on (ka) sisend valdkonna arengukavade uuendamisse ja peaks andma kemikaalivaldkonnast üldvaate, mida tuleb kasutada valdkonna arengukavade uuendamisel.

⁹ Uus keskkonnastrateegia (KEVAD) eelnõu, ei ole veel ametlikult vastu võetud.

- Samuti määratleda visioonidokumendis ühtsed kemikaalivaldkonna **poliitika põhimõtted kõigis kemikaalide elutsükli etappides** (mis tagaks kooskõlalise lähenemise kogu elutsükli jooksul) ning ka asutuste rollid ja koordinatsioonivajadused erinevates kemikaali elutsükli etappides. See on oluline, kuna valdkonna tervikvaatel põhineva ühtse poliitika puudumine ei toeta kemikaalide komplektset elutsükli põhist vaadet, mille kriitiline tähtsus seisneb selles, et kemikaalide elutsükli eri etappides tehtavad (poliitilised) otsused mõjutavad otsuseid, mida tuleb teha kemikaalide suhtes nende elutsükli järgnevates etappides, sh jäätmetega tegelemisel. Senises õiguslikus raamistikus ja valdkonna juhtimise korralduses puudub kindlus, et ühes kemikaalide elutsükli – nt tooraine kaevandamisel tehtavad otsused (kas, mida, kus, millises mahus, millisel ajal) arvestavad või on kooskõlas teistes tsüklites tehtavate otsustega (tootmise, müügi, vedude, hoiustamise, kasutamise, ringmajanduse ja jäätmepoliitikate osas) või Eesti kohustuste ja positsioonide kujundamisega valdkonna rahvusvahelise tasandi poliitikas.

PROBLEEM 1.2:

Kemikaalivaldkonna koordineerimise pädevust ei ole seaduse tasandil määratletud. Valdkonnas on mitmed pädevad asutused, kelle pädevus piirdub konkreetseesse valitsemisalas jäänud ülesannete korraldamisega ning Kemikaaliohutuse komisjon, kes on SoM-i valitsemisalas moodustatud nõuandev organina. Kemikaaliohutuse komisjoni ülesandena ei ole nähtud valdkonnaülese poliitika kujundamist ning praegu **valdkonnaülese poliitikakujundamisega seal ka ei tegeleta**, mistõttu puudub valdkonna teemade arutelu ja positsioonide kujundamise platvorm. KeMS-is määratletud ülesandeid komisjon sisuliselt praegu ei täida. Samas on Kemikaaliohutuse komisjon olemasolev ja mingil tasandil toimiv koostööplatvorm, mille rolli ja pädevuste tõstmisega oleks võimalik sellest kujundada tõhus valdkonna poliitika kujundamise, strateegilise juhtimise ja õigusliku raamistiku ajakohastamise ametkondade vahelise koordineerimise platvorm.

LAHENDUSED:

- Tugevdada Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerivat rolli ja pädevusi. Selleks:
 - kaaluda riigivõimu asutuste kemikaalivaldkonna poliitika kujundamise, strateegilise juhtimise, arendamise ja korraldamise koordineerimise pädevuse andmist seaduse tasandil Kemikaaliohutuse komisjonile, kelle ülesandeks peaks olema ka ühiste seisukohtade ja ettepanekute esitamine kemikaalivaldkonna käsitlemisel teistes valdkondlikes strateegiates ning Eesti seisukohtade kujundamiseks EL-i poliitikate osas;
 - lisada kemikaaliohutuse komisjoni pädevuste hulka (nt alatöörühmadena): õigusliku raamistiku ajakohastamise (õigusaktide auditi) ja edaspidise jooksva muutmisevajaduse osas seisukohtade ja infovahetuse koordineerimine (vt ka probleemi 3 lahendusi ptk-s 5.1.3 Õigusloome);
 - ametkondade tegevuste koordineerimine elanike ja ettevõtete teadlikkuse tõstmise tegevuste kavandamisel ja korraldamisel (vt probleemi 8 lahendusi ptk-s 5.1.8 Ettevõtete ja elanikkonna teadlikkuse tõstmine ja nõustamine);
 - järelevalve tegevuste kavandamise ja elluviimise koordineerimine (vt probleemi 10 lahendusi ptk-s 5.1.10 Järelevalve);

- ametkondade tegevuste kavandamise ja elluviimise koordineerimine spetsialistide koolitusvajaduse hindamisel ja koolitustegevuse kavandamisel (vt probleemi 11 lahendusi ptk-s 5.1.11 Personali arendamine).
- Tagada asekanterite tasemel liikmete osalemine komisjoni töös (eraldi tasand), eksperttasandi sisendi tõhustamiseks kaaluda komisjoni alatöörühmade rakendamist.
- Kaaluda võiks **kemikaaliohutuse komisjoni õiguslikku staatuse ja juhtimisalluvuse muutmist** SoM-i juurde moodustatud nõuandvast organist ministeeriumide üleseks **koordineerivaks koguks**, mis oleks Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud. Komisjoni õiguslikuks eeskujuks oleks Säästva arengu komisjon. Komisjoni töö eest vastutavaks ministriks oleks tervise- ja tööminister. Komisjoni täpsemad ülesanded määratakse vabariigi valitsuse korralduses, kuid muudatuse põhisisuks on see, et komisjon on nõuandev kõigi kemikaalivaldkonna asutuste jaoks.
- Komisjoni koosseisu võiks kuuluda lisaks praegu sinna kuuluvate riigiasutuste esindajatele¹⁰ ka valitsusvälised asutused, sh ülikoolid.¹¹ Tuleb määrata ka **komisjoni alatöörühmad** või nende moodustamise võimalus (eraldi nt valdkonnapoliitika, valdkonna kompetentside arendamine ning järelevalve tegevuste koordineerimiseks).
- Kaaluda tasuks ka **komisjoni juhtimise rolli** andmist eraldi selle eest tasustatavale tugevate valdkonnateadmistega ekspordile (selleks näiteks eraldi vastava ametikoha loomise ja sisustamisega). Sisulise koostöö käivitamine, valdkonnaüleste teemade arutelude ettevalmistamine, selleks vajalik analüütiline tegevus ning kokkulepetes tulenevate arenduste/tegevuste vms eluviimine **vajab selgelt täiendavat ressursi** (tööjõu- või teenuse sisseostmise kuluna).
- Komisjonil peaks olema lisaks valdkonna strateegilist arendamist koordineerivale dokumendile („valgele raamatule“) ka komisjoni enda **kinnitatud tööplan**, mille täitmise üle toimuks seire (nt osalevate ministeeriumide aruandlus kemikaalikomisjonile vms), et tagada süstemne ning eesmärgistatud lähenemine valdkonna õigusloome, koostöö, teavituse jms tegevuspraktikate ühtlustamiseks, so millistes aspektides ja millises ajaplaanis see on jõukohane.
- Kemikaalivaldkonna koordineeriva pädevuse, selle rolli ning toimemehhanismide disainimiseks tuleks **moodustada ministeeriumide ülene rakkerühm** (1–2 aastaks), kuna komisjoni praeguses tööformaadis ei ole seda komisjoni enda poolt tõhusalt võimalik disainida. Rakkerühma ülesandeks võiks olla välja töötada asutusvahelise koordinatsiooni strateegilis-kontseptuaalsed alused, komisjoni kui koordinatsioonimehhanismi pädevused, roll ja töökorraldus, koos konkreetsete vajalike õiguslike ja töökorralduslike muudatustega nende rakendamiseks.

¹⁰ Komisjoni koosseisu võimalike muudatuste tegemisel tuleks lähtuda valdkonna tervikvaate kujundamise käigus tuvastatud osalistest, nende ülesannetest/ rollist kemikaalivaate terviklikul toimimisel ning tuvastatud koostöövajadustest. Nt nõrgema seotusega osapooled võivad olla kaasatud komisjoni töösse vajaduspõhiselt.

¹¹ Arvestades koostöö tõhustamise vajadust teadus- ja arendusasutustega (mis on oluline nii oskuste arendamise, võimaliku kompetentsikeskuse kujundamise kui teadus- ja arendustegevuse osas) tasuks kaasata nõukogusse ka ülikoolidest eksperte (nt TalTechi keemia ja biotehnoloogia instituudist ja Tartu Ülikooli keemia instituudist).

Rakkerühmal peaks olema ka aseksantslerite tasand, kuhu raporteerida töö edenemist, või ka saada kinnitust, et loodavad lahendused ka päriselt asutuste vahel tööle lähevad.

5.1.2. Poliitika kujundamine (rahvusvaheline tasand)

PROBLEEM 2.1:

EL tasandi poliitikakujundamises osalemisse panustamiseks ei ole kõigis teemavaldkondades **piisavalt ressursi, võimekust ja vajalikke kompetentse** ning mitmes ametkonnas (sh nt roheleppe valguses) on oluliseks probleemiks **ametnike puudus**, kes rahvusvahelise tasandi poliitika kujundamises saaksid tõhusalt osaleda. Eestil ei jätku alati piisavalt võimekust saata EL-i või rahvusvahelistesse töögruppidesse kompetentseid erialainimesi, kes suudaksid neis teemades kaasa rääkida (näiteks SoM-i valitsemisalas) ning Eestile määratud kohti EL-i või rahvusvahelistes institutsioonides täidavad mõningatel juhtudel suuremate EL-i riikide esindajad. Samas sellisest lahendusest ei teki Eestile vajalikku kompetentsi valdkonna juhtimisse ja/või korraldamisse juurde. Paljuski tulenevalt valdkonna korralduse killustatusest, asutuste erinevast arusaamast valdkonna ulatusest ning ühtse juhtimise ja koordineerimise puudusest, on **rahvusvahelise tasandi poliitikakujundamises vajaka Eesti huvide strateegilisest kujundamisest**. Sageli ei ole pädevatel asutustel selget arusaama, milline peaks olema valdkonna rahvusvahelise poliitika fookus, kuhu panustades Eestile rohkem lisandväärtust tekiks. Seni on peamine rõhk olnud rahvusvaheliste kohustuste vastu võtmisel ning sellega seotud tegevuste tähtaegadest kinnipidamise tagamisel. Valdonna eest **vastutavatel asutustel on tihti erinevad huvid** ning otsuste tegemiseks ühiste alusprintsipiide kujundamist ja kokku leppimist ei toimu (nt teemadel, mis puudutavad erinevate ainete keelustamist jms).

LAHENDUSED:

- EL-i tasandi poliitikakujundamises on oluline määratleda (riigisisestest prioriteetidest tulenevalt) selgemad prioriteetsed teemad sarnaselt liikmesriikide EL-i poliitikakujundamises osalemise üldloogikale – kitsas või lai fookus – st. kas püütakse võimaluse piires olla kaasas võimalikult paljude teemadega või määratleda prioriteetsed fookused, milles on ka võimekus panustada ning mis on **prioriteetsed teemad** valdkonna kui terviku vaates.
- Leida koostöökohad teiste ametkondadega. **Kujundada koostööplatvorm** kogu EL-i kemikaalivaldkonna poliitikate osas infovahetuse koordineerimiseks, **ühtsete seisukohtade väljatöötamiseks** ja kooskõlastamiseks (näiteks moodustades mitteformaalse vastava tööühma Kemikaaliohutuse komisjoni või olemasoleva EL-i koordinatsioonikogu juurde, millesse kaasata ainult kemikaalivaldkonnaga seotud osapooled).¹² Praegu toimib Riigikantselei koordineerimine EL-i nõukogus arutatavate teemade korral, kuid alati ei pruugi toimida valdkonna asutuste vaheline seisukohtade koordineerimine komisjoni töögruppide tasandil vastu võetavate aktide

¹² Eraldi tööühma moodustamine võimaldaks paindlikumat lahendust, kuna EL-i koordinatsioonikogus ei ole teemasid ilmselt väga valdkonnaspetsiifiliselt võimalik käsitleda, küll aga tasuks kemikaalivaldkonna teemade päevakorras olemisel vahetada infot ja teha koostööd seotud ministriumide esindajatega EL-i koordinatsioonikogus. Vaata lisaks: Euroopa Liidu koordinatsioonikogu moodustamine <https://www.riigiteataja.ee/akt/318092012005>

osas mis eeldavad pidevat ja pikaajalist tööd eksperttöögruppides, kuid mille osas ministriumide sisemised protseduurid võivad erineda ning tavapärasest kaasamist ei toimu.¹³ Samuti sõltub selliste küsimuste valitsusse viimine erinevates asjaoludest, ministriumide sisestest protseduuridest ja erinevast praktikast. Siin on ministriumidele oluline kompetents, mis oskab näha seoseid teiste valdkondadega, et riigisiselt juba varakult ja piisava kaasatusega Eesti seisukohti arutada, kuna tihti on komisjoni komitee tasandil vastu võetavad lisade muudatused ning õigusakti täpsustused detailsemad ja märksa olulisema mõjuga ka Eesti huvigruppidele, kui õigusakti põhitekst, mis algselt kokku lepatakse. Seisukohtade kujundamise ja vastastikuse infovahetuse koordineerimiseks võiks protseduuri juhised ja prioriteetsed teemad ja põhiseisukohad olla ka kirjalikult fikseeritud.

- Määratletud **prioriteetsetes valdkondades, milles** kompetentse sisendi tagamine või selle kujundamine on kriitilisem **tagada vajalik ressurss** spetsialistide näol, kes osaleks rahvusvahelises poliitikakujundamises, vajadusel selleks olemasolevaid ressursse ümber paigutades ja mõnedes senistes strateegiliselt vähemolulistest valdkondades osalemise lõpetades.
- Teha süstemaatilist tööd ministriumide **väliste ekspertide kaasamiseks** EL-i tasandi poliitikakujundamise protsessi (eelkõige ekspertide tasand) (nt ülikoolidest, valdkonna ettevõtetest vms). Toetades võimalusel Eesti ekspertide osalust EL-i tasandi teadlaste- ja ekspertrühmades osalejana (nt Euroopa Toiduohutusamet, Euroopa Keskkonnaagentuur, Euroopa Kemikaaliamet, millel on oma teadusnõukogud, juhtorganid). Samuti võiks see perspektiivis aidata tuua senisest rohkem teaduslikku teadmist otsustusprotsessi, poliitikakujundamisse ning seiresse.

5.1.3. Õigusloome

PROBLEEM 3.1:

Enamus osapooli peavad vajalikuks kemikaalivaldkonna regulatsioonide ülevaatamise peamiselt kolmel põhjusel. Esiteks, Eesti **kemikaaliseadus ei käsitle valdkonda terviklikult** ning selle ülesehitus ei vasta praegustele globaalsetele väljakutsetele ja muutunud vajadustele, seadus on kemikaali kui aine ja segu keskne regulatsioon, mis ei toeta valdkonna integreeritud arendamist. Ka teiste oluliste seaduste (nt tooteohutuse seadus) puhul oleks vajalik arvestada integreeritud vaadet.

¹³ Eestis on riigisiselt süsteemselt ja toimuvalt korraldatud olukorrad, kui Euroopa Komisjon algatab uue õigusakti eelnõu ning sellele on vaja läbirääkimisteks kujundada Eesti seisukoht. Siis kaasatakse Riigikantselei koordineerimisel kõiki – nii teisi ministriume, muid asutusi, huvigruppe, vajadusel ülikoole jt, kes koordineerib erinevate sisendite ning võimalike mõjude hinnangute põhjal seisukohtade koostamise protsessi, millest Eesti esindaja komisjoni algatuse läbirääkimistel lähtub. Vaata, <https://riigikantselei.ee/el-poliitika-julgeolek-ja-riigikaitse/eesti-euroopa-liidu-poliitika/el-poliitika> ja EL-i asjade menetlemise juhised, kättesaadav: <https://www.riigikantselei.ee/media/879/download>. Samas puudub selline protsess Eesti seisukohtade kujundamisel ja kaitsmisel protsessis, kus komisjoni komitees võetakse vastu juba kehtiva EL-i õigusakti lisa muudatusi/täiendusi. Siis võib tekkida olukord, kus esmalt komisjoni ekspertgrupis arutatakse pikalt mõnda ettepanekut õigusakti lisa muutmiseks/ täiendamiseks, kuid see info ei jõua kaugemale ekspertgrupis osalevast eksperdist. Kui lõpuks eelnevatel tasanditel on eelnõu juba läbi arutatud ja see jõuab komisjoni komitee tasandile vastuvõtmiseks, siis on tihti raske kiiresti seisukohti riigisiselt koondada ning ka enam mõjutada EL-i tasandil ettepaneku sisu.

Teiseks, Eesti kemikaaliseaduses ja valdkonna **õigusloomes laiemalt ei lähtuta elutsükli põhiseest vaatest**, mis takistab (vähemalt osaliselt) ka elutsükli põhise vaate rakendamist valdkonna juhtimise strateegilises ning korralduslikus vaates. Kolmandaks, kemikaalivaldkonna **õigusraamistikku defineerivad suurel määral otsekohalduvad EL-i õigusaktid** ja rahvusvahelised regulatsioonid, kuid riigisisestest **õigusaktides ei ole alati tagatud parim integreeritus** muutuva õigusraamistikuga. Seega nähakse, et õiguslik raamistik (so kemikaaliseadus, aga ka teised seadused) vajaks kaasajastamist ka tulenevalt globaalsetest väljakutsetest ja Eesti rahvusvahelistest kohustustest. Tulemuslikku arutelu selle seaduse muutmise vajaduse osas vastutavate ministriumite vahel ei ole toimunud ning puudub laiem selgus seaduse muutmise vajaduse ning osapoolte valmiduse osas (kuivõrd seadus ei takista otseselt vastutavatel asutustel funktsionaalselt neile määratud ülesandeid ja kohustusi täita).

LAHENDUSED:

- Viia Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerimisel läbi valdkonna **õigusaktide audit**, st analüüsida kemikaaliseadust ning teisi valdkonna korraldust reguleerivaid õigusakte ning hinnata õigusliku raamistiku ajakohastamisvajadust ja valmistada ette muudatused, et **õiguslik raamistik**:
 - **toetaks kemikaalide elutsükli põhise** loogika rakendamist valdkonna juhtimisel ja koordineerimisel (nii strateegilises kui korralduslikus vaates), mis tagaks erinevates kemikaali elutsükli etappides tehtavate otsuste kooskõla ning vastavuse valdkonna strateegiliste eesmärkidega;
 - aitaks tagada kemikaalivaldkonna paremaks korraldamiseks vajaliku valdkonna **strateegilise ning integreeritud juhtimise** korralduse, sh **ametite vahelist koostöö**;
 - nii sisuliselt kui ülesehituselt **oleks integreeritud EL-i õigusaktide ja** rahvusvaheliste regulatsioonide tõttu muutuva õigusraamistikuga;
 - lähtuks otstarbekusest ja kliendi-kesksusest keskendudes **probleemidele, mida soovitakse regulatsiooni või selle muudatusega lahendada**, sh kaaludes kas ettevõtetele (lisa)nõuete kehtestamine on vajalik ja põhjendatud (kas aitab saavutada eesmärki või ametitel lihtsamalt oma tööd teha).
- Anda Kemikaaliohutuse komisjoni pädevusse (kelle pädevuses see olemuslikult on, kuigi ainult ettepanekute esitamise õiguse võtmes) (proaktiivselt) õigusliku raamistiku ajakohastamise ja muutmise vajaduse kohta seisukoha kujundamine, sh nt ministriumide vaheliste vaidlusküsimuste lahendamine (praegu komisjoni pädevuses hinnangute andmine õigusaktide eelnõude kohta). Samuti edaspidise jooksva õigusloome muudatuste vajaduse ja lahenduste koordineerimise/ infovahetuse kemikaalivaldkonda korraldavatele ministriumide vahel (sh EL-i direktiivide ülevõtmine, otsekohalduvad EL-i määrused ja neist tulenevate riigisiseste aktide muutmise vajadusest ja muudest kavandavatest muudatustest).¹⁴

¹⁴ See eeldab probleemi 1.3 lahenduse rakendamist Kemikaaliohutuse komisjoni õiguslikku staatuse ja juhtimisalluvuse muutmist SoM-i juurde moodustatud nõuandvast organist Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valdkonnaüleseks täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust koordineerivaks koguks.

PROBLEEM 3.2:

Õigusloome protsessid võiksid toimida märgatavalt kiiremini.¹⁵ Samuti ei jõuta **õigusloomesse alati piisavalt panustada** (nt seisukohtadega erinevatesse seadustesse, kus töökeskkonna kujundamine ja ohutus, keskkonnaohutus ja terviseohutus on olulised teemad), kuna napib vajalikke spetsialiste.

LAHENDUS:

- Piiratud ressursside tingimustes tasuks **lähtuda valdkonna strateegilis-kontseptuaalsest põhialustest ja eesmärkidest** (nii EL-i strateegiast kui ka Eesti kemikaalivaldkonna sihiseadest) ning neist tulenevates **prioriteetsetest teemades tagada vajalik ressurss** nii personali kui vajaliku kompetentsi näol (sh vajadusel teiste vähemprioriteetsete valdkondade arvelt). Oluliste, kuid nt harvem esinevate teemade osas, kus puudub spetsiifiline kompetents asutustes **kasutada maksimaalselt ära koostööd teiste asutustega**, sidemeid ja suhtlust **lähiriikide ametnikega**, kelle oskusele, kogemusele ja praktikale võimalusel tugineda. Spetsiifiliste kompetentside tagamiseks kaasata seisukohtade kujundamisse senisest enam **asutuste väliseid eksperte** (ülikoolid, ettevõtted, erialaliidud), soodustades Eesti ekspertide osalust EL-i tasandil teadlaste- ja ekspertkogude formaatides.

PROBLEEM 3.3:

Eri osapoolte (nii riigiasutuste, KOV-ide, erasektori, vabaihenduste) kaasamine kemikaalivaldkonna õigusloome protsessi on kohati ebaühtlane. Aeg-ajalt ei kaasata neid sinna, kuhu võiks, ja kaasatakse sinna, kuhu ilmingimata ei peaks. Põhjuseks võib seejuures olla nii kaasamise eest vastutavate ametnike sihtrühmade tundmine, sihtrühmade põhine kommunikatsioonijuhtimine ja eriti ametnike *võime olulisi seoseid näha*, kui ka vähene kogemus või lihtsalt suur töökoormus.

LAHENDUS:

- Näha spetsialistide ametiülesannete hulgas ette **sihtrühmade** määratlemine ja nende regulaarne/vajaduspõhine **informeerimine ja kaasamine** (mitte ainult õigusloome protsessis kohustusliku kaasamise korras), **pakkudes selleks vajalikku tuge** (kommunikatsiooni vm tugifunktsioonide osas). Võimaldada spetsialistidele vajadusel kaasamiskoolitusi, kus õpitakse määratlema otseseid ja kaudseid sihtrühmi jne ning kavandama kaasamistegevusi.

5.1.4. Kemikaalide hindamine

PROBLEEM 4.1:

Kemikaalide hindamine toimub TeA-s, PTA-s ning RA-s. **Hindamise võimekus on probleemiks** nii TeA-s kui ka PTA-s.¹⁶

¹⁵ Õigusloome protsesside kitsaskoht avaldub ka poliitilisel tasandil, kus kokkulepeteni jõudmine ei ole alati piisavalt kiire.

¹⁶ Kemikaalide hindamise alla laiemas mõttes saab arvata ka jäätmete ohtlikkuse määramise, mis analoogselt kemikaalide hindamisele seondub kemikaaliseaduse ja CLP-määrusega.

LAHENDUS:

Võtta suund, et hindamisi teha senisest rohkem ja kvaliteetsemalt, eeldusega, et hindamised loovad/kasvatavad meie ametnike/ekspertide kompetentsi kemikaalivaldkonnas.

- Võimekuse tõstmise üheks lahenduseks on koondada kemikaalide **hindamise kompetents ühte loodavasse struktuuriüksusesse (või nõustamiskeskusesse)**. Selle üksuse ülesandeks oleks läbi viia TeA ja PTA vastutusala kemikaalide hindamisi nii toimeainete kui ka kemikaalide kui toodete osas. RA teeks ravimitega seotud hindamisi ka edaspidi enda ressursidega, kuna nad suudavad ka praegu hindamisi vajalikus mahus teha. Kompetentsi koondamisel on eeliseks asjaolu, et praegu tegelevad ametnikud hindamistega (nii registreerimise toimikud kui ka aine hindamised) muude tegevuste kõrval, ja tihti nende arvelt, siis sellise üksuse korral tegeleksid ametnikud/ekspertid oma põhitööna vaid hindamistega. Hindamise üksuse finantseerimine peaks valdavas osas toimuma riigieelarve väliselt ehk üksus võiks ideaalis olla isemajandav. Hindamistega tegeleva struktuuriüksuse ametnike/spetsialistide arv võiks kujuneda selle järgi, et tagada üksuse isemajandamine ilma nõudeta tuua raha juurde ministeeriumi eelarvesse. Samuti peaks üksuse ametnike arvu määrama kokku lepitud (vajalik/ mõistlik) hindamise maht. TeA ja PTA hindamise võimekuse tõstmine võib olla keeruline, kuna selleks oleks vaja ka ametnike suuremat võimekust. Samuti on keeruline eraldi saavutada piisavat kriitilist hindajate massi vastutavates institutsioonides.

5.1.5. Lubade menetlemine

Kemikaalivaldkonnas hõlmab lubade menetlemine ainete ja segude tootmise, turustamise ning jäätmetena käitlemisega seotud majandustegevuseks kemikaaliohutuse nõuetest tulenevate tingimuste seadmist ettevõtetele. Valdkonnas menetletavad load on valdavalt kemikaalide turule toomise või kemikaalide käitlemise ning käitlemisest tulenevate riskide ennetamise põhised.

PROBLEEM 5.1:

Suurõnnetuse ohuga ettevõtete ja ohtlike ettevõtete planeeringute, käitamis-, ehitus- ja kasutuslubade menetlemine, riskide ennetamine ja järelevalve teostamine on killustatud KOV-ide üksuste ning kahe riigiasutuse (TTJA ja PÄA) vahel.

TTJA ja PÄA ülesanded on käitamislubade menetlemisel ning nende kohustuslike dokumentide kooskõlastamisel tihedalt läbi põimunud ja dokumentide mõttes kattuvad – erinevad on ülesannete sisesed toimingud ja otsustuspädevus. TTJA (JVIS) ja PÄA (OIS) infosüsteemid suhtlevad omavahel konarlikult ning asutuste teostatav ettevõtete järelevalve toimub erinevate põhimõtete alusel. Asutuste vaheline koostöö nende erisuste ületamisel ei toimi piisavalt tõhusalt ning sellega kaasneb ülemäärast ja välditavat halduskoormust ettevõtetele.

Probleemide üheks lähtekohaks on asutuste vaheline konkurents rollide defineerimisel. Mõlemad asutused määratlevad end laia vaatega ohutusasutusena, kuid ei tunnista täiel määral teist asutust sellisena. TTJA näeb PÄA-d eelkõige kitsalt tuleohutuse asutusena ning õnnetuste likvideerijana. PÄA hinnangul puudub TTJA-l aga tervikpilt suurõnnetuse ohuga ettevõtete ja ohtlike ettevõtete

elukaarest ja tegutsemiskontekstist, järelevalveametnike vähesuse tõttu aga keskendutakse dokumendikontrollile ning ei suudeta piisavalt panustada objektikontrolli.

KOV-ide ülesandeks on suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtetega seotud maakasutuse ja ehitustegevuse suunamiseks planeeringute menetluse korraldamine (v.a juhud, kus selleks kasutatakse riikliku eriplaneeringu menetlust) ning üldjuhul (v.a EhS-is sätestatud juhud, kus see on TTJA ülesandeks) ka ehitus- ja kasutuslubade menetlemine. KOV-id teevad planeeringute ning ehitus- ja kasutuslubade menetlemisel koostööd PÄA-ga, kes annab lubadele oma kooskõlastuse. Käitamisloa väljastamiseks teavitab neid TTJA. Suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete arv on suurema osa KOV-ide territooriumitel väga väike ning linna- või vallavalitsuse ametnikel ei ole seetõttu kujunenud piisavat kompetentsi asjakohaste ehitus- ja kasutuslubade väljastamiseks ning ehitusjärelevalve teostamiseks. Ehituslubade menetlemine linna- või vallavalitsuses ning käitamislubade menetlemine TTJA-s sisaldab riigiasutuste vaates riske vastuolude tekkeks nende dokumentide sisus.

LAHENDUSED:

- Laiendada riigi pädevust selliselt, et sätestada suurõnnetuseohuga ja ohtlike ettevõtete ehitised ehitistena, mille kohta on ehitusloa ja kasutusloa andmine riigi pädevuses. Asjakohane riigiasutus peab koostöös linna- või vallavalitsusega sõlmima vajadusel arendajaga lepingu, mis reguleerib teenindava taristu ja muude vajalike objektide välja ehitamise kohustuse.
- Viia läbi täiendav analüüs suurõnnetuseohuga ja ohtlike ettevõtetega seotud riiklike ülesannete (koostöö KOV üksustega planeeringute menetlemisel ja muudel asjakohastel juhtudel, ehitus- ja kasutuslubade väljastamine, käitamislubade väljastamine, riskianalüüsi protsessi koordineerimine, ettevõtete järelevalve) riigiasutuste vahelise koordineerimise ja jaotuse osas, arvestades nende ettevõtetega seotud ülesannete täitmise otstarbekust tervikuna, sh ka ulatuses, mis väljub KemS-iga reguleeritud ülesannete ringist (sh hädaolukorra seadusest ja seadme ohutuse seadusest tulenevaga). Põhimõttelisi lahendusvariante on kaks: 1) säilitada senine ülesannete jaotus riigiasutuste vahel, kuid lisades suurõnnetuseohuga ja ohtlike ettevõtete ehitus- ja kasutusloa väljastamise ülesanne TTJA-le; 2) anda põhivastutus kõigi KemS-is loetletud suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtetega seotud riiklike ülesannete (sh kohustuslike dokumentide kooskõlastamine, käitamislubade menetlemine, planeeringute ja ehitusprojektide kooskõlastamine) täitmise eest ühele riigiasutusele. Teise variandi elluviimiseks tuleks täiendavalt otsustada, milline riigiasutus on selleks sobivaim – kas PÄA või TTJA.
- Valik esimese variandi kasuks eeldab, et olemasolevad tunnetatud probleemid – ühtse tervikvaate puudumine suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete elukaarele ning sellega kaasnevad riskid ohutuse tagamisel, info kesine liikumine, menetluste ülemäärane ajakulu ja keerukus ettevõtte jaoks ning asutuste vahelise koostöö ressursikulu – ei ole piisavalt olulised korralduse senistest tugevustest (sh TTJA-s välja arendatud lubade väljastamise teenused) loobumiseks ja/või on lahendavad koostöö tõhustamise ja vajadusel täiendavate koordinatsioonimehhanismide loomise abil. Üheks toetavaks tehniliseks lahenduseks võiks olla näiteks erinevate asutuste infosüsteemide kemikaalivaldkonna andmestikku ühendav andmeladu (vt probleem 10.10 lahendust). Optimismi n-õ pehmete koordineerivate meetmete tõhususest tõstatatud probleemide lahendamisel vähendab tõsiasia, et need probleemid on püsivad pikka aega ning nende olemasolu ja tõsisust mõistetakse asjakohastes ametites erineval moel.

- Teise variandi elluviimisel luuakse organisatoorsed eeldused tervikvaate kujunemiseks suurõnnetuseohuga ja ohtlike ettevõtete elukaarele, dokumendi- ja objektikontrolli sidususe kasvuks ning ettevõtete halduskoormuse vähendamiseks. TTJA eelisteks on kogemus ja kompetents ehitus- ja kasutus- ning käitamislubade menetlemisel, vastavate teenuste ja protsesside välja arendatus asutuses. PÄA tugevuseks on lai ohutusealane kompetents (ameti põhimääruses ja päästevõrgustiku strateegias määratud valdkondlikes piirides), regionaalne esindatus ning seotus ohutuse tagamisega kogu protsessi ulatuses, sh. vajadusel õnnetuste tagajärgede likvideerimine. Samas, juhul kui põhivastutus anda PÄA-le, võib muudatusega kaasned negatiivne finantsmõju. Seda seetõttu, PÄA-l ei ole käesoleval ajal ühtki tegevusõiguse väljastamise teenust ning need tuleks alles luua. Samuti on PÄA uuringu raames läbi viidud konsultatsioonidel väljendanud soovimatust võtta endale ehitus- ja kasutuslubade menetlemise ja väljastamise ülesannet, mis aga oleks vastutuse võtmiseks ja elukaare tervikvaate kujundamiseks vajalik.

5.1.6. Andmehaldus

Süsteemselt kogutavad andmed ja hästi läbimõeldud andmehaldus on keskse tähtsusega toetamaks kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete efektiivset täitmist.

Kemikaalivaldkonna ülesannete täitmiseks vajalikke andmeid on piiratult ning ka andmekvaliteet on kohati ebapiisav (sh ettevõtete sisestatavad või saadetavad andmed) (andmehalduse kohta vt ka ptk 5.1.10 Järelevalve).

PROBLEEM 6.1:

Kemikaalivaldkonnas on palju osapooli ning valdavalt on kõigil osapooltel ülesannete täitmiseks olemas oma asutuse andmekogud. Praegu ei tea sageli eri asutused, mida need andmekogud täpsemalt sisaldavad, milliseid andmeid korjatakse ning milliseid andmeid saaks oma ülesannete täitmisel kasutada.

LAHENDUS:

- Vajalik oleks teha registriandmete üldine kaardistus, selgitamaks milliseid kemikaalivaldkonnaga seotud andmeid kogutakse. Ühtlasi selgitada ka teiste asutuste andmekogude kasutamise vajadused ehk milliseid andmeid ülesannete täitmiseks soovitakse teiste asutuste andmekogudest saada.

5.1.7. Koostöö ettevõtete ning valitsusväliste organisatsioonidega

PROBLEEM 7.1:

EL-i määrused kohustavad riigil pakkuda ettevõtetele kasutajatuge.¹⁷ **Riigi kasutajatugede antav infoabi ettevõtetele on kemikaalivaldkonnas sageli formaalne.** Nõu antakse üldjuhul ettevõtte konteksti arvestamata ning see piirdub sageli vaid viitamisega seadusepunktidele, kust vastus leida. Ettevõtjate ootused kasutajatoele või riigi nõule on kõrgemad. Samas on osapooli rahuldav nõustamine mitmes mõttes väljakutse, kuna antava nõu tingimused on EL-i tasandil suuresti ette määratletud ning kasutajatoel ei ole õigust ega pädevust n-ö konsultanditeenust osutada. Samuti peab riigiasutuse antav nõu olema korrektne, kuna see on sageli seotud ettevõtete kriitiliste finantsotsustega. Mida detailsem ning konteksti arvestavam pakutav nõu on, seda suurem on risk mõjutada selle alusel tehtavaid ettevõtete otsuseid. Seetõttu võib kasutajatoe pakkumine vajada ka senisest paremat juriidilist nõustamist.

LAHENDUSED:

- **Kavandada vajadusel sammud** kasutajatoe juriidilise kompetentsi suurendamiseks;
- Hinnata vajadust ettevõtete **lisanõustamise** osas. Näiteks juhul, kui ettevõtete nõustamine kasutajatoe formaadis ja EL-i defineeritud teemade ja info edastamise raamistikus on ebapiisav. Võiks kaaluda alternatiivsete lisakanalite kujundamist, nt nõustamiskeskuse formaadi all. See aitaks paremini tagada, et nõustamine ei toimuks üksnes läbi paragrahvide vaid ka näidete/praktikate ning et nõustamine oleks ettevõtetele arusaadav ja praktiliselt rakendatav.
- Teavitada ettevõtteid **ECHA kasutajatoe** võimalustest.¹⁸

5.1.8. Ettevõtete ja elanikkonna teadlikkuse tõstmine ja nõustamine

ETTEVÕTETE TEADLIKKUSE TÕSTMINE

PROBLEEM 8.1:

Valdkonna ettevõtete **teadlikkus** kemikaaliohutusest on kohati väga **ebahühtlane**. Endiselt on osadel ettevõtetel, kes kemikaale käitlevad, piiratud teadmised kemikaaliohutusest ja valdkonna toimimisest. Olukord on parem suurõnnetuse ohuga ja ohtlikes ettevõtetes.

¹⁷ Kohustuslik kasutajatugi tuleb valdkonna kitsas tähenduses liikmesriigil luua REACH, CLP ja biotsiidimääruse rakendamise jaoks. Lisaks võivad liikmesriigid vastavalt vajadusele luua ka muude valdkonna regulatsioonide kasutajatugesid.

¹⁸ ECHA kasutajatoe võimalustest saab lähemalt lugeda nende kodulehelt: <https://echa.europa.eu/et/contact/regulatory-support>

LAHENDUSED:

- Lähtudes valdkonna strateegilistest eesmärkidest ning järelevalve tulemustest **määratleda** olulisemad/ **kriitilisemad teemad**, mille osas ettevõtjate teadlikkus on madal ning **kavandada sobivad tegevused teadlikkuse tõstmiseks** (info- või juhendmaterjal, nõustamine/ kasutajatugi, teabepäevad, koolitused, infokampaaniad jms), sh tehes koostööd teiste asutustega, kes nende teemadega seotud on (vt ka elanike teadlikkusele suunatud lahendusi probleemi 8.4 juures).
- Palgata Tööinspeksiooni juurde **konsultant**, kes on keskendunud kemikaaliohutusele töökeskkonnas, ning kes nõustab tööandjaid.

PROBLEEM 8.2:

Väikekäitlejate teadmised kemikaalide hoiustamisest ja õnnetustele reageerimisest on vähesed.

LAHENDUS:

- Vajadusel täpsustada konkreetsed sihtrühmad ning **kavandada sobivad tegevused nende teadlikkuse tõstmiseks** (info- või juhendmaterjal, vajadusel lisaks ka nõustamine, teabepäevad, koolitused vm).

PROBLEEM 8.3:

Ettevõtete koolitamine on valdkonnas puudulik. Probleem on osaliselt seotud ka selliste ekspertide puudusega, kes suudaksid kemikaaliohutuse koolitusi teha ning välisriikide koolitajad on paljudele ettevõtetele liiga kulukad.

LAHENDUSED:

- Valdkonna juhtimise ühe osana hinnata vajadust ja kavandada süsteemselt Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerimisel valdkonna ettevõtete **koolitamine** (eriti puudutab see väiksemaid ettevõtteid, mis ei ole sageli järelevalve fookuses). Koolitamine võiks ühe võimalusena toimuda ka kemikaalivaldkonna võimaliku loodava nõustamiskeskuse kaudu.
- Leida võimalusel pädevates **asutustes valdkonna spetsialiste**, kellel on vajalikud teadmised, **motivatsioon ja valmisolek koolitada valdkonna ettevõtteid**.
- Leida ettevõtjate koolitamise eest vastutavate asutuste poolt ühiselt **hanke teel partner ettevõtete keemiaohutuse alaseks koolitamiseks** (ja vajadusel ka seotud juhendmaterjalide koostamiseks).¹⁹
- Pikemas perspektiivis kujundada valdkonnas püsiv **nõustamiskeskus**, kes korraldaks muuhulgas kemikaaliohutuse alaseid koolitusi ja ettevõtetele suunatud juhendmaterjalide koostamist.

¹⁹ Eesti Keemiatööstuse Liit on hetkel taotlemas rahastust HTM-i kaudu ettevõtetele koolituste välja töötamiseks. Soovitakse leida projektijuhi TalTechist ja teha nendega koostööd. Liit esindab eelkõige suuremaid keemiatööstuse ettevõtteid, kuid ei tegele kemikaalivaldkonna ettevõtetega laiemalt.

ELANIKKONNA TEADLIKKUSE TÕSTMINE JA NÕUSTAMINE

PROBLEEM 8.4:

Elanikkonna **teadlikkuse tõstmisega seotud tegevused on kohati kaootilised** ning ilma selge pikaajalise läbimõeldud plaanita. Elanikkonna teadlikkuse tõstmisega tegelevad jõudu mööda enamik kemikaalivaldkonna korralduslikke ülesandeid täitvaid asutusi, samas on erinevates ülesannet täitvates asutustes väga erinevad rahalised võimalused ning ka oskused ja motivatsioon seda teha. Mõnedes asutustes ei ole selle ülesande täitmise vajadust ka piisavalt väärtustatud.

LAHENDUSED:

- Määratleda teadlikkuse tõstmise kriitilised valdkonnad, lähtudes reaalsest vajadusest ning valdkonna strateegilistest eesmärkidest. Valdkonnades, mille osas asutustel on seotud huvid teha elanike **teadlikkuse tõstmisele suunatud (mahukamate) tegevuste** (nt kampaaniate) suurema mõju ja tõhususe saavutamiseks planeerimisel koostööd. Elanikkonna teadlikkuse tõstmise tegevusi võivad läbi viia kõik vastutavad asutused (nagu praegu), kuid tegevuste planeerimine võiks olla läbi räägitud ühiselt kõigi osapoolte vahel. See võiks toimuda näiteks Kemikaaliohutuse komisjonis.
- Kemikaaliohutuse komisjoni ülesandena määratleda **iga-aastase** (või pikema perioodi) teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevuste **plaanidest tervikvaate kujundamine**, sh vajadusel ettepanekute tegemine katmata valdkonnadest või samalaadsete tegevuste/ kampaaniate ühendamisest (kuid iga vastutav asutus telliks ja rahastaks vastavad tegevused ise).
- Kaaluda elanikkonna teadlikkusele parandamisele suunatud tegevuste kompetentsi väljakujundamist ühe asutuse baasil (nõustamiskeskus), kes Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerimisel koostöös teiste asutustega viiks ellu eelkõige elanikele suunatud teavitustegevust. Vastava kompetentsi kujundamine igas asutuses ei pruugi olla ressursipuuduse tingimustes optimaalseim lahendus.
- Alternatiivne või täiendav lahendus oleks ühiselt leida pikema perioodi peale **hanke teel partner**, kes koostöös Kemikaaliohutuse komisjoni ning konkreetsete teemade eest vastutavate asutustega aitaks hinnata tegevuste vajadust ja võimalusi ning **viiks läbi tegevusi elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks** kemikaaliohutuse teemadel.

5.1.9. Teadus- ja arendustegevus

PROBLEEM 9.1:

Kemikaalivaldkonna koordineeritud juhtimist ja arendamist peaks toetama süsteemselt suunatud valdkonna teadus- ja arendustegevus. **Valdkonna teadus- ja arendustegevusse panustatakse vähe.** See on **väikesemahuline, juhuslik, alarahastatud ning ilma selgete sihtideta.**

LAHENDUS:

- Kemikaalivaldkonna teadus- ja arendustegevuse aluseks peaks olema valdkonna **TA kava/arengudokument**, milles kirjeldatakse valdkonna prioriteetsed TA teemad, vastutavad

institutsioonid ning avaliku- ja erasektori huvigruppide roll ning panus. Valdkonna TA arendamise osas on vajalik kesksetel osapooltel läbi rääkida konkreetsed vajadused ja võimalused ning kirja panna uurimistegevused. Kava võiks keskenduda nt tegevustele, mis toetavad: a) vähem ohtlike kemikaalide välja arendamist; b) kemikaalimajanduse innovatsiooni loomist; c) kemikaaliohutuse innovatsiooni loomist. Vähem ohtlike kemikaalide välja arendamine võiks hõlmata muuhulgas nt põlevkivikeemia tootelahenduste arendamist, aga samuti nt taimekaitsevahendite ohutuse mõju-uuringuid. Üheks vajalikuks suunaks kemikaalimajanduse arendamisel ja võimaliku innovatsiooni loomisel võiks olla kemikaalide ringlussevõtt. See võiks keskenduda muuhulgas ka põlevkivijäätmete taaskasutuse uurimisele. Kemikaaliohutuse innovatsioon peaks hõlmama uurimistegevusi, mis keskenduvad korralduslike ja tehnoloogiliste lahenduste välja töötamisele, tagamaks kemikaalide ohutuma tootmise ja käitlemise kogu kemikaali elutsükli jooksul. Valdkonna TA arendamise kava koostamine (teemade valimine, prioriteetide seadmine jms) võiks toimuda nt Kemikaaliohutuse komisjonis. Oluline on kava koostamisse kaasata ettevõtjad (nt ohtlikud ja suurõnnetuse ohuga ettevõtted; keemiatööstusettevõtted), valdkonna teemade eest vastutavad ministriumid (sh HTM) ning teadusasutused.

5.1.10. Järelevalve

NÕUETE PUUDUMINE VÕI PUUDULIKKUS

Järelevalve tegevused viiakse üldjuhul läbi õigusaktiga kohaldatava normi järgimise tagamiseks. Järelevalve tegevuste optimaalsus on sõltuv seega ka kohaldatavate normide optimaalsusest/piisavusest.

Kemikaalivaldkonna nõuete puudumist võime mõista kui olukorda, kus kemikaalidega (nende kogu elutsükli ulatuses) seotud nõudeid ei ole kehtestatud Euroopa Liidu tasandil ning need puuduvad seetõttu ka Eesti õigusaktidest. Vaatamata sellele võib teatud juhtudel riik kehtestada vajadusel kemikaalide osas asjakohaseid nõudeid.

Nõuete puudulikkus seondub üldjuhul olukorraga, kus rahvusvahelise tasandi nõuded on Eesti õigusesse üle võetud ja/või eesti keeles kättesaadavaks tehtud, kuid neid nõudeid, ehkki vajadus oleks, ei täpsustata riigi alamaktidega. Alamaktidega täpsustatakse eelkõige olulisemaid nõudeid, mille osas otsustatakse, et neid tuleb igal juhul täita ja kontrollida. Näiteks on hästi reguleeritud sellised tooted, mille puhul on tegemist kõige haavatavama tarbijaskonnaga või laialdase kasutusega tooted, kus riske on rohkem. Alamaktides täpsustamata nõuete puhul ei ole ettevõtted mõnikord nendest teadlikud ning ka pädevad järelevalveasutused ei oska nende täitmist alati kontrollida.

PROBLEEM 10.1:

Kemikaalijäätmete ja kemikaale sisaldavate toodete jäätmete **ringlussevõtu üle tehtav järelevalve on puudulik**.²⁰ See on suuresti tingitud õigusaktides selgelt määratlemata ringlussevõtu nõuetest. Ettevõtetel ei ole seetõttu teadmist, milliseid kemikaale (või kemikaale sisaldavaid tooteid) ja kuidas

²⁰ Probleem võib avalduda ka olukorras, kus ohtlike kemikaale sisaldavaid tooteid ei suunata jäätmekäitlusse (ei anta üle keskkonnakaitsele omavatele ettevõtetele) vaid müüakse taaskasutuseks nt tootmisettevõtetele vms.

võib ringlusse võtta. Tihti võetakse ringlusse kõike, millel nähakse turuväärtust. Näiteks on terava probleemina välja toodud erinevate plastide taaskasutamine toodetes jms. Ringlussevõtu järelevalve osas on eesmärgid samuti suures osas määratlemata. Järelevalves lähtutakse eeldusest, et ringlussevõtu protsessi läbi turule jõudvaid tooteid kontrollitakse. See hõlmab realselt aga vaid üsna piiratud sortimenti tooteid. Piirangutega kemikaalide osas on probleem ka järelevalve madalas võimekuses.

LAHENDUS:

- Määratleda täpsemad ringlussevõtu **nõuded õigusaktides** ja luua nende baasil kemikaalide **ringlussevõtu juhendid ettevõtetele**. Muudatused peaks garanteerima selle, et Eestis ringlusse võetavad kemikaalid või kemikaale sisaldavad tooted ei sisaldaks ohtlike kemikaale. Ringlussevõtu nõuete kontrolli ülesannet täidaks KeA. Samuti sõnastada **kemikaalide ringlussevõtu eesmärgid**.

PROBLEEM 10.2:

Keskonnaamet peab kontrollima tööstusheite seaduse § 140 kirjeldatud **ohtlike ainete asendamist**. Seaduses on ohtlike ainete asendamine kirjeldatud hästi üldiselt. KeA-l puudub selge arusaam sellest, kuidas seda nõuet kontrollida või kuidas ettevõtte peaks tõendama, et vastav nõue on täidetud. Kontrollimiseks sobilikke andmeid KeA-l ei ole.

LAHENDUS:

- Selgitada välja, kas andmeid tööstusheite seaduse § 140 nimetatud ohtlike ainete ja segude kohta käitistes on olemas teistel järelevalvega tegelevatel ametitel. Vastasel juhul on vajalik määratleda ettevõtetele **nõue seaduses kirjeldatud ohtlike ainete ja segude deklareerimiseks**. Nõude täitmise kontrollimise ühe meetodina võib kasutada näiteks (eeldades, et asendatavad ohtlikud ained ja segud kõrvaldatakse ringlusest) jäätmekäitlejalt saadud jäätmete üleandmise dokumente.

PROBLEEM 10.3:

Kemikaalide **hoiustamise ning käitlemise nõuded on määratletud liiga üldisel tasandil** (va ammoniumnitraat). Seetõttu on järelevalvet kemikaalide hoiustamise ja käitlemise üle kohati keeruline teostada. Probleemid järelevalve teostamisel mõjutavad negatiivselt ka käitlejate käitumist. Eriti väikekäitlejate osas peaks olukord olema märksa parem. Käitlejatel on sageli probleeme ohutuskaartidel oleva info tõlgendamisega ning nendel esitatud nõuete täitmisega.

LAHENDUS:

- Vajalik oleks luua head juhendid järelevalveametnikele (esimene versioon on olemas). Kaaluda ka õigusliku aluse loomist süsteemse järelevalve teostamiseks – kehtestada üldmäärus kemikaalide hoiustamis- ja käitlemiskohtade nõuetele.

PROBLEEM 10.4:

PäA tegeleb kodude tuleohutuse (nt suitsuandurid jms) ennetamise ja järelevalvega, aga **kodude kemikaaliohutusega** ei tegele ükski amet.

LAHENDUS:

- Kodude kemikaaliohutuse järelevalvesse pigem ei ole mõistlik panustada. Kodude kemikaaliohutuse tagamiseks peaks pigem panustama rohkem **elanikkonna nõustamise ja teadlikkuse tõstmise tegevustesse**. Eelkõige võiksid selles pöörasid kanda TeA ja PäA.

JÄRELEVALVE ÜLESANNETE JAOTUS

Kemikaalivaldkonna järelevalve ülesannete täitmise jaotus vastutavate asutuste vahel võib tugineda erinevatel ideaalmudelitel. Esiteks võib järelevalve olla korraldatud objekti (või nt tooteliigi või toote) põhisel. Sellisel juhul teeb üks ja sama asutus järelevalvet teatud kemikaalide või kemikaale sisaldavate toodete üle. Teiseks võib järelevalve olla korraldatud kemikaalide elutsükli põhisel. Sel juhul tegeleb üks amet näiteks jäätmete ja ringlussevõtu, teine tootmise, kolmas müügi jne nõuete kontrolliga. Kolmandaks võib järelevalve ülesannete jaotus olla ettevõtte põhine. Näiteks üks vastutav amet kontrollib suurõnnetuse ohuga ettevõtteid, ning teised vastavalt ohtlike ettevõtteid, väikekäitlejaid ja muid. Neljandaks võib järelevalve korraldamine tugineda ka valdkonna põhisel (see, mis praegu domineerib) lähenemisel. Sel juhul kontrollib näiteks töökeskkonda TI, põllumajandusega seonduvat kontrollib PTA jne. Need neli ülesannete täitmise ideaalmudelit kokku on teoreetilised võimalused, kust võiks kujuneda ideaalne kombinatsioon. Reaalsuses need mudelid toimivad sageli kõige paremini kombineeritult.

PROBLEEM: 10.5:

Järelevalve ülesanded on asutuste vahel **kohati ebaloogiliselt või ebaselgelt jaotatud**.

LAHENDUSED:

- KeA sooviks teostada toote nõuetele vastavuse järelevalvet lähtudes tootegruppidest (vt ptk 3.2.12 Järelevalve). Õigusaktides (nt KeMS või toote nõuetele vastavuse seadus või eriseadused) peaks olema määratletud selged vastutusulatused tootegruppide osas. Üldine suund peaks olema võimalusel vähendada vastutuse killustatust toodete järelevalve osas.
- Kaaluda kemikaalivaldkonna **ringmajanduse järelevalve ülesannete** andmist KeA-le. Praeguse levinud arusaama järgi selliseid ülesandeid ei täida ükski amet, kuna eeldatakse, et turule (tagasi) jõudnud toodete nõudeid kontrollivad pädevad asutused. Toodete üle tehtav järelevalve Eestis ei hõlma siiski kaugeltki kõiki (ohtlike) kemikaale sisaldavaid tooteid, mida ettevõtted võivad ringlussevõtu protsessis turule tuua.

PROBLEEM 10.6:

Järelevalve objektid ja järelevalve moment on õigusaktides defineeritud erineva täpsusega ning erineva analüütilise loogika alusel. **Järelevalve ülesanded on killustatud**, millest tulenevad kohati ebaefektiivsuse ja kvaliteedi probleemid.

LAHENDUS:

- Kaardistada asutuseüleselt kemikaalivaldkonnas kehtestatud järelevalveülesanded ja **viia läbi kemikaalivaldkonna järelevalve revisjon**, ühtlustamaks asutuseüleselt järelevalve objekte, ülesandeid, menetlusprotseduure ning loogikate kooskõla olusringi etappidega, sh vajadusel

jaotada ka lähtuvalt läbivatest põhimõtetest tulenevalt (toote elutsükkel vms) järelevalveülesandeid asutuste vahel ümber.

JÄRELEVALVE VÕIMEKUS

Järelevalve võimekus seondub eelkõige ressursside (finantsid, inimesed, töökohad) olemasolu ja kvaliteedi ning töökorralduse tõhusa toimimisega. Järelevalve võimekust parandavad meetmed hõlmavad näiteks süsteemset õpetamist/mentorlust, regulaarset koolitamist, juhendite loomist ja nende kaasajastamist, töökorralduse optimeerimist, sh järelevalve nutikamat ja ressursitõhusamat planeerimist jms.

PROBLEEM 10.7:

Järelevalve üldine võimekus on kohati piiratud, kuna kompetents ning ressursid on ebapiisavad.

LAHENDUSED:

- Panna senisest rohkem rõhku ettevõtete kemikaalialase **teadlikkuse kasvu tagavatele tegevustele**. Tähelepanu tuleks pöörata eriti ohutuskartidega seotud lugemisoskuse arendamisele ning ohutuskartidest tulenevate nõuete praktilise täitmise oskuste parandamisele. Oluline osa nõuete rikkumistest on seotud ettevõtete teadmatusena, mitte pahatahtliku nõuete eiramisega.
- Panna senisest rohkem rõhku **lubade menetlemise kvaliteedile** (sh nt keskkonnakaitselood jm). Järelevalve tulemused ning järelevalvest esile tõusvad kitsaskohad peaksid saama osaliselt maandatud lubade menetlemise faasis.
- Panna senisest rohkem rõhku **probleemsete ettevõtete kontrollile**. Valdkonna ettevõtete oluline mure riikliku järelevalve osas on seotud kõlvatu konkurentsiga, eriti kontrollimata toodete turule toomisega. Sellega seonduvalt oleks vajalik paigutada järelevalve ressursse plaanivälisesse järelevalvesse (signaalide põhised kontrollid).
- Kavandada ja korraldada järelevalveametnikele ühiselt teatud regulaarsusega **kemikaalide alaseid ühiseid koolitusi**. Järelevalveametnike kompetentsi tõstmisel on ametite võimalused piiratud. Seetõttu oleks mõistlik koolitamise osas teha ametitel omavahelist koostööd näiteks läbi Kemikaaliohutuse komisjoni. Osapooltel on oluline kokku leppida vajaduste põhisel koolituste sisu ehk rääkida koos läbi ja luua konkreetne kava, millist teadmist, millises vormis ja millised detailsuseastega soovitakse koolitustelt saada. Koolituste rõhk peaks olema seatud mitte niivõrd järelevalve protseduuridele, (mida saab ühtlustada juhenditega), kuivõrd sisulistele teemadele. Oluline on eelkõige protsessidest ning kemikaalide toimimisest aru saada. Ühised koolitused soodustaks lisaks konkreetsete teadmise ja oskuste arendamisele ka asutusevahelise infovahetuse põhimõtete jm järelevalve praktikate ühtlustumist ning kemikaalivaldkonna „tervikpildi“ tajumist. Koolituste osana võiks järelevalveametnikele pakkuda ka kogemusi teistest Euroopa Liidu riikidest. See peaks keskenduma küsimustele, kuidas teised riigid on lahendanud erinevaid praktilisi olukordi, mis tulevad EL-i määruste nõuetest. Praktikas tuleb järjest enam esile niisuguseid juhtumeid, kus oleks hea teada kasutatud lahendusi. Näiteks käsitletavate teemadena võiks olla oluline REACH määruse järelevalve teemade tõlgendamised erinevates riikides jms. Kogemuste ja teadmise jagamine teiste riikide asutustega võiksid toimuda ka näiteks

veebikohtumiste vormis. Oluline oleks, et valdkonna eest vastutavad ministriumid võtaksid selles küsimuses initsiatiivi. Lisaks, kuna koolituste pakkujate ring ei ole Eestis kuigi suur, siis võib samuti kaaluda lisaks ka sellist lähenemist, kus kemikaalivaldkonna kogenumad ja kõrgema kompetentsiga järelevalveametnikud koolitavad valdkonna järelevalveametnikke. Sellised koolitused võiksid toimuda näiteks kindla regulaarsusega kokku lepitud järelevalve teemades infopäevade-arutelu seminaride vormis.

- Luua võimalused **ametite ühiskontrollide** laiemaks ja süsteemsemaks korraldamiseks (ühes järelevalveplaanide koordineerimisega), nt suurõnnetuse ohuga ettevõtete ja ohtlike ettevõtete osas. See aitaks samuti järelevalvet fookuseerida ning ka ettevõtete halduskoormust ohjata. Ühiskontrollid võimaldavad järelevalve tegevusi kontsentreerida. Ühiskontrollide puhul käiksid eri asutuste inspektorid ühel ja samal ajal ettevõttes oma pädevusse kuuluvaid kontrolliobjekte kontrollimas.

PROBLEEM 10.8:

Väikekäitlejate üle tehtav järelevalve on ebapiisav. Kuna väikekäitlejad jäävad suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete ning ka keskkonnalooga ettevõtete kategooriatest välja, siis nende üle tehtav järelevalve kemikaalide osas (eriti ruumiobjekti põhine) piirdub sageli vaid kaebustele reageerimisega.

LAHENDUS:

- Tagada väikekäitlejate osas senisest parem nõuete kontroll, sh ametnike riskasutuse abil (nt TI võimekust kasutades). Piiratud järelevalve ressursside tingimustes panna senisest suuremat ja süsteemsemat rõhku ka **väikekäitlejate teadlikkuse tõstmisele**.

JÄRELEVALVET TOETAVAD ANDMEKOGUD JA NENDEGA SEOTUD TEGEVUSED

Kemikaalivaldkonna järelevalve tõhustamisel on oluline roll järelevalvega seotud andmete süstematiseerimisel, töötlemisel, vahetamisel ja analüüsimisel ning andmete haldamisel. Peamised vajadused andmete osas seonduvad ohtlike kemikaalide olemasoluga ettevõtetes, järelevalveks vajalike teiste asutuste hallatavate registrite andmete juurdepääsuga, ning teiste asutuste järelevalve plaanide ja tulemuste ning otsuste kättesaadavusega.

PROBLEEM 10.9:

Kemikaalivaldkonna järelevalveasutustel puuduvad piisavalt head andmed kemikaalide kohta kogu nende elutsükli jooksul. Ametitel puuduvad järelevalve tõhustamiseks ja süsteemsemaks muutmiseks **andmed kemikaalide voogude kohta**, näiteks kui palju, millised kemikaale millistes ettevõtetes mingil ajahetkel asub ja kuidas need kemikaalid riigisiselt liiguvad (nt saaks vaadata, et paljudes ettevõtetes (ruumiobjektidel) ei pruugi pikki perioode eri põhjustel üldse eeldatavaid kemikaale asuda; või osade ettevõtete ruumiobjektidel võivad olla samal ajaperioodil suuremas koguses kooshoiustamise suhtes tundlikke kemikaale (kas hoiustatakse seal nõuete järgi?) jms. Neid andmeid ei saa praegu ka teoreetiliselt kuskilt analüüsimiseks hõlpsalt kokku koguda, kuna valdav osa sellistest

andmetest kogutakse või koondatakse ettevõtete poolt iseseisvalt. Teatud määral on siiski olemas kemikaali voogude andmeid suurõnnetuse ohu ja ohtlike ettevõtete kohta TTJA-I ning Pää-I.

Kemikaalivoogude andmete olemasolu aitaks parandada järelevalve analüüsi, selle planeerimist ja teostamist. Selliste koondatud andmete alusel saaks ka ettevõtete ja elanikkonna teadlikkuse tõstmist ja instrueerimist palju kanaliseeritumalt teha.

LAHENDUS:

- Luua **ohtlike kemikaalide andmekogu**. Andmekogu arendamiseks on oluline kokku leppida, millistest kogustest alates, milliste kemikaalide kohta ning kes ja kuidas andmeid kogub. Andmekogu loomisel on oluline vältida võimalust (läbi kokkulepete ja tehnilise lahenduse), et ettevõtetelt ei kogutaks samu andmeid eri ametite andmekogudesse.²¹ Samuti oleks vajalik selgitada, milliseid andmeid saaks ja võiks sellesse andmekogusse peale voogude andmete veel koguda, pidades muuhulgas silmas eeldust, et loodav kogu peaks oma sisu loogikalt jälgima nii kliendikesksust (ettevõtete vaade) kui ka järelevalveasutuse vajadusi.

PROBLEEM 10.10:

Kemikaalivaldkonna järelevalvet tegevatel **asutustel** (nt KeA, TI) **ei ole ülevaadet teiste ametite järelevalvetoimingutest ja nende tulemustest**,²² sh tehtud ettekirjutustest jm otsustest ning nende otsuste täitmisest. Kõik andmed otsuste täitmisest võivad puududa ka järelevalvet teostaval asutusel endal. Selle info kättesaadavus annab sisendi ka riskianalüüsi (sh tuvastada probleemsed ettevõtete tüübid jms) ning võimaldab ametitel kemikaalialase järelevalve tegevusi rohkem vajaduse ja probleemi põhisemalt planeerida ja teostada. Üldistatud ülevaateid järelevalve tulemustest antakse ka Kemikaaliohutuse komisjonis ning Turujärelevalve nõukogus (vaid turujärelevalve), mille kasutus järelevalve planeerimisel ja eriti erakorraliste kontrollide optimeerimisel on väga piiratud. Järelevalve üksiktulemused on küll pärast menetluse lõppu nähtavad asutuste dokumendihaldussüsteemides, kuna pärast menetluse lõppu on need dokumendid avalikud²³, kuid nende ükshaaval välja otsimine (samuti teadmine, millal tulemused DHS-i tekivad) on ebaefektiivne.

LAHENDUS:

- Luua dünaamiline **kemikaalivaldkonna järelevalvetoimingute andmeladu**, mis on liidestatud olemasolevate riiklike andmekogudega ning ekspordib (pärast otsuse tegemist) sealt reaalselt

²¹ SoM püüab arendada sarnast andmekogu, - ohtlike kemikaalide e-arvestussüsteemi. Esmane eesmärk on see, et ohtlikud kemikaalid alates nende tootmisest/importimisest kuni jäätmeni ja jäätmetest taaskasutusse võtmiseni oleks kaetud. See sisaldaks andmeid ohtlike kemikaalide kohta (struktuur, nimetus, omadused, REACH registreerimise nr, autoriseering, keskkonnaluba, ohutuskaart jne), nende kemikaalide asukohta (sh liikumise/käitlemise andmeid), utiliseerimise andmed ja taaskasutusse võtu andmeid, järelevalve andmeid nende kemikaalide kohta (millal kontrolliti, millised olid tulemused) ning soovitusi/ teavet ettevõtjale ainete piirnormide, sisalduse mõõtmise vajalikkuse jms kohta. Andmeid deklareerivad andmekogusse teatud koguse ohtlike kemikaalide käitlejad.

²² Piiratud ulatuses on kontrollide info kättesaadav. Näiteks TeA kontrollid sisestatakse turujärelevalve info- ja teavitussüsteemi ICSMS. Sealt saab infot kontrollitud kemikaalide, biotsiidide ja kosmeetikatoodete kohta.

²³ E-arvestussüsteemi juurde on plaanis luua variant, et asutused näevad mõne ettevõtte vaatlemisel ka selle ettevõtte kohta tehtud järelevalve tulemusi pärast menetluse lõppemist.

asjakohaseid andmeid ühisesse andmelattu. Andmelao loomiseks on oluline muu seas kokku leppida ühtne (st harmoniseeritud andmekooseisu välju kasutatav) järelevalvetoimingute, tulemuste ja otsuste kirjeldamise struktuur. See võib tähendada vajadust muuta toimivate riiklike andmekogude andmekooseise, selleks et kõik olulised andmed kemikaalivaldkonna järelevalve kohta oleks ühtse struktuuri alusel kirjeldatud ja kogutud. Tulemuste esitamine peaks olema võimalikult täpne ning kemikaalivaldkonna järgi hästi eristatav. Lahenduse esmaseks etapiks on kemikaalivaldkonna **riiklike andmekogude andmeauditi** läbi viimine muutmisvajaduste (sh andmete puudumise) täpsemaks kindaks tegemiseks. Andmelao andmestik peaks olema õiguslikult ja tehniliselt kättesaadav kõigile kemikaalivaldkonna järelevalveasutustele ja järelevalvet teostavatele isikutele. Vajalik oleks selgitada vajadused ja kujundada ametite ja ministeeriumite koostöös nt Kemikaaliohutuse komisjonis vastavad ettepanekud andmelao arendamise ja haldamise osas.

PROBLEEM 10.11:

Kemikaalivaldkonna järelevalvet tegevatel asutustel on piiratud juurdepääs **teiste asutuste registriandmetele**. Andmete kättesaadavus tugineb praegu üksikpäringutel ning päringutele vastuste saamine on kohati aeganõudev. Kemikaalivaldkonna järelevalve andmete lihtsustatud kättesaadavus võimaldaks ametitel kemikaalialase järelevalve vajadusi sisukamalt analüüsida ning järelevalvet optimaalsemalt planeerida ja teostada.

LAHENDUS:

- Määratleda, milliste registrite millistele andmetele on järelevalve tõhustamiseks vajalik asutuseülene juurdepääs ning luua teistele järelevalveasutustele võimalused lihtsustatud juurdepääsuks vajalikele andmetele. Võimalusel **arendada välja lahendused andmete automaatseks päringuks ja analüüsimiseks**. Andmebaaside arendamine vähendab olulisel määral andmete käsitsi otsimist, ning parandab andmete analüüsimise ja sisestamise tööd. Osa järelevalve analüüsi võiks saada teha juba enne kontrolli. See aitaks kontrolli tulemuste vormistamisel oluliselt aega kokku hoida.

PROBLEEM 10.12:

Kemikaalivaldkonna järelevalveasutustel puudub **üldistatud analüütiline teadmine** kemikaalide asukohtadest ja mahtudest ning järelevalvetoimingutest ja tulemustest, millele tuginedes on võimalik seada järelevalve tegevuse eesmäärke ning kavandada järelevalvet.²⁴

LAHENDUSED:

- Luua kemikaalivaldkonna ühise **andmelao koosseisus analüüsi moodul**. Analüüsi mooduli programmeerimiseks on vajalik järelevalve asutuste poolt ühiselt sõnastada küsimused, millele on

²⁴ Üldine analüütiline loogika praegu lähtub suures plaanis sellest, et prioriteediks on ettevõtted, kus on varasemalt olnud rikkumisi ning ettevõtted, kes on turul uued ja kelle tegevusest pole palju teada. Neile järgnevad ohtlikumad ettevõtted (suurkäitlejad või kus on teada tolli andmetest, et on palju kemikaalide käitlemist) ja siis tuntud väikekäitlejad, kellega seni pole probleeme olnud.

vastuseid vaja – selgitada välja, mida on kemikaalivaldkonna järelevalve teostamiseks, ja laiemalt kemikaalivaldkonna korraldamiseks vaja teada.

- Analüütilise teadmise kujundamisele aitaks kaasa ka loobumine MS Exceli tabelitel põhinevast andmete sisestamisest ja hoiustamisest. Toimingute tõhustamiseks ning analüüsiks oluliste andmete kättesaadavuse lihtsustamiseks oleks oluline arendada kõigis ametites valdkondlikult ühtlustatud andmeväljadega **järelevalvetoimingute digikeskkonnad** ning samuti arendada välja järelevalveametnike jaoks **interaktiivsed portatiivsed töökohad**.

JÄRELEVALVE KOORDINEERIMINE

Järelevalve koordineerimine asutuste vahel hõlmab üldist arusaamist valdkonnast ja selle nõuete üle tehtava järelevalve sidustatud toimimisest. Järelevalve koordineerimine tugineb koostöö põhimõtete, struktuuride, lepingute ja kokkulepete, süsteemse infovahetuse ja konsulteerimise praktikate juurutamisel.

PROBLEEM 10.13:

Riigiasutuste järelevalvealane koostöö ja koordineerimine on sageli ebaühtlase kvaliteediga. See tuleneb tihti asjaolust, et **koostöö sujuvus sõltub väga palju isiklikest headest suhetest** eri ametite järelevalve ülesandeid koordineerivate ametnike vahel. Kui kesksed ametnikud vahetuvad, siis ei pruugi vajalik koostöö nõutava kvaliteediga jätkuda. Ametnike vahetumisel ei teata sageli varasemaid koostöö põhimõtteid, võimalusi ja vajadusi. Puuduvad üldised järelevalve koostööd ja koordineerimist suunavad ja süstematiseerivad alused. Samuti ei ole piiratud ressursside tingimustes ametite vahel kokku lepitud ka prioriteete, millistele teemadele keskenduda.

LAHENDUSED:

- Valdkonna kontseptsioonidokumendi („valge raamatu“) raames määratleda ka järelevalve prioriteetid ning **sõnastada asutuste ülesed koordineerimise põhimõtted ja koostöövormid** valdkonna järelevalves.
- Juurutada tegevuste dokumenteerimist, et garanteerida töötajate vahetumisega kaasneva võivat infokadu tegevuste ja kokkulepete kohta.
- Koostöö toimimise süsteemsuse ja jätkusuutlikkuse tagamiseks võib sõlmida (või ajakohastada) vajadusel asutuste vahel (järelevalve) ülesannete täitmise **koostöölepingud**. Lepingute sõlmimist võiks siiski kaaluda pigem juhul, kui see on seotud asutuste eelarveliste vahenditega ja vastastikuste õiguste ja kohustuste reguleerimise vajadusega. Muul juhul võiks asutuste järelevalvealane koostöö pigem tugineda ühiste tegevuste kavandamisel, sh korralise järelevalve prioriteetide seadmisel, koostööl ja infovahetusel kontrollkäikude osas jne. Sõlmitavate või kaasajastatavate koostöölepingute osas on oluline leida toimiv mehhanism, mis garanteerib ka lepingute täitmise. Kemikaalivaldkonna järelevalveasutustel oleks vajalik samuti selgitada, kas ja milliste partneritega sellised lepingud on kunagi sõlmitud. Mitmetel juhtudel on toimunud asutustes olulised struktuurimuutused ning lepingud on sõlmitud asutustega, mida enam ei eksisteeri. Koostöölepingute korrastamine ja (vajadusel) uuendamine oleks vajalik ka seetõttu, et ametnikud, kes järelevalve ülesandeid täidavad, sageli ei teagi enam nende lepingute olemasolust ja ka sellest, milles on kunagi kokku lepitud.

- **Luua koostöostruktuur**, soovitavalt Kemikaaliohutuse komisjoni juurde, kemikaalivaldkonna järelevalve koordineerimiseks. Sellises koostöostruktuuris keskendutakse rohkem praktilistele küsimustele. Seal peaks toimuma näiteks järelevalve kavade kooskõlastamine ja läbi rääkimine, infovahetuse põhimõtete sõnastamine, nõudluse sõnastamine IT arendusele jms.

PROBLEEM 10.14:

Järelevalve optimeerimise üks keskseid instrumente on **riskianalüüsid**. Riskianalüüsidele toetudes tehakse asutustes (üldjuhul) aastased järelevalveplaanid. Nende koostamisel regulaarset koostööd teiste järelevalveasutustega ei tehta (koostöö on pigem juhuslik ning ametnike initsiatiivi põhine). Samuti pole need analüüsid teistele asutustele alati kättesaadavad. Kemikaalivaldkonna riskid järelevalve mõttes on sageli eri aspektides teineteisest sõltuvad, ja seetõttu oleks oluline riske hinnata laiema pildi pealt.

LAHENDUS:

- **Riskianalüüside koostamisel** ja nende parema kvaliteedi tagamisel oleks vajalik teha järelevalveasutustel süsteemset koostööd (sh analüüsideks vajalik andmevahetus, riskianalüüside mustandite vahetus ja vajadusel konsultatsioon).

PROBLEEM 10.15:

Järelevalve planeerimisel ja teostamisel on keskse tähtsusega ametnike võimekus vajalikke järelevalvetoiminguid täpselt ja süsteemselt täita. Seda aitavad tagada asutuste põhimäärused, valdkonda reguleerivad õigusaktid ning Euroopa Kemikaaliameti ja Eesti rakendusasutuste loodud õigusaktide nõudeid täpsustavad ja järelevalve põhimõtteid, protseduure, meetmeid jms kirjeldavad juhendid. **Järelevalvejuhendite** kvaliteet on siiski kohati ebapiisav, muuhulgas ei arvesta need ametnike eri kompetentsi tasemega.

LAHENDUS:

- **Täiendada ja ühtlustada ametite loodud (kemikaalivaldkonna) järelevalvejuhendeid.**²⁵ Selle tegevuse juures on oluline ka ametite vaheline konsultatsioon (juhendite vahetamine (võimalike kattuvate) kontrolli aspektide selgitamiseks ja täpsustamiseks; samuti juhendite kasutamise tõhususe tõstmiseks arutada ametite vahel läbi parimad kasutuse praktikad ja vajadusel ühtlustada juhendeid meetodiliselt). Lisaks võiks ametid läbi rääkida ja vajadusel teha ettepanekud võimalike puuduvate juhendite loomiseks ametite koostöös. Selle tegevuse koordineerimine võiks olla Kemikaaliohutuse komisjoni ülesanne.

5.1.11. Personali arendamine

PROBLEEM 11.1:

Kemikaalivaldkonnas korralduslikke ülesandeid täitvatel asutustel on sageli oluliseks kitsaskohaks ametnike vähene kompetents või valdkonda põhjalikult tundvate sisuspetsialistide vähesus.

²⁵ Esmaseks eeskujuks võiks võtta ECHA juhendid (REACH/CLP/biotsiidimääruse valdkond).

Valdkonnas **asutuste üleest süsteemset ja ühist koolitustegevust ei toimu**. Koolitused on iga konkreetse asutuse või osakonna initsiatiiv, lähtudes asutusesisest vajaduse mõistmisest, eelarvelistest võimalustest ning konkreetsetest koolitus- või kõrgharidusasutuste pakutavatest teemadest ja kompetentsidest. Asutuste ülese ühise koolitus- ja arendustegevuse vajaduse hindamisel ja tegevuste kavandamisel on üheks takistuseks asutuste erinevad huvid, kus üks keskendub inimese tervisele, teine keskkonnale jne.

LAHENDUSED:

- Algatada asutuses kemikaalivaldkonna koolitustegevuse eest vastutavate spetsialistide ühine infovahetus (meililist, töörühmas vms sobivas vormis), mille kaudu **vahetada infot koolitusvajaduse ja kavandatavate koolitustegevuste osas** (sh millised õppevormid, koolitajad jms oleks tõhusaimad, kuna asutuste senised praktikad ja kogemused on piisavalt erinevad), **koolitusi võimalusel ühiselt korraldades** (mida rohkem on osalejaid, seda soodsamaks võib kujuneda koolituse hind ühe osaleja kohta), ühe asutuse korraldataval koolitusel pakkuda võimalust teiste asutuste spetsialistidel osaleda vms (vt ka ptk-d 3.2.12 Järelevalve kvaliteet, 5.1.10 Järelevalve kvaliteet).
- Kemikaaliohutuse komisjoni koordineerimisel **regulaarselt ja süsteemset seirata spetsialistide koolitusvajadust** asutuste üleselt ühtedel alustel. Koostada eraldiseisvalt või ühiselt kemikaaliohutuse valdkonnaga tegelevate **spetsialistide kompetentsiloendid** (st mis kompetentsid peavad spetsialistidele olema) ning teatud regulaarsusega nende alusel **kaardistada spetsialistide koolitusvajadust**, mis on muuhulgas üheks oluliseks sisendiks koolitustegevuse kavandamisel. See võimaldab teadlikumalt tellida koolitust konkreetsete kompetentside arendamiseks, mitte saada baaskoolitusi, mis ei adresseeri spetsialistide tegelikke vajadusi (ilma ühtsetel alustel koolitusvajadust hindamata ei pruugi koolituste kavandamine olla tõhus, kuna spetsialistid ei oska alati ise vajalikke koolitusi valida, eriti kui tegemist on uute suundumustega organisatsiooni tegevuses, nt EL-i kemikaalistrateegiast või rohepöörde eesmärkidest tulenevalt).
- **Leida koolitusvajaduse põhjal ühisosa** arendamist vajavates kompetentsides ning **kavandada koolitustegevused** vähemalt nende osas ühiselt, sh:
 - ametnike kompetentside tõstmise tõhustamiseks tasuks võtta **eeskujuks asutuste senised parimad praktikad** ning ühendada koolitustegevused;
 - ametnike kompetentside tõstmisel **rakendada erinevaid õppemeetodeid lisaks koolitustele**, sh info- ja juhendmaterjalid; e-loengud, parimate praktikate vahetamine ja kovisioon (kus ühiselt arutletakse konkreetsete töös ette tulevate situatsioonide lahenduste üle), ühised kontrollkäigud jms. Samuti tasuks **rakendada sisekoolitusi**, leides ja tunnustades kogenenumaid spetsialiste, kelle teadmisi rakendada uute töötajate või teiste asutuste töötajate sisekoolitamiseks, tagades neile selleks vajalik toe ja aja;
 - pöörata tähelepanu spetsialistide laiapõhjaliste **üldoskuste (sh koostööoskuste) arendamisele**,²⁶ lisaks spetsiifiliste kemikaaliohutuse, korralduse ja -majanduse valdkonna

²⁶ Mitmed asutused on strateegiliste eesmärkide seas välja toonud ühe või mitu järgnevatest arendamist vajavatest valdkondadest: arendada uudsete lahenduste kasutuselevõtmist soodustavat juhtimiskultuuri; arendada meeskonnale ja inimestele keskenduvat juhtimist; rakendada ettevaatavat ja paindlikku tööjõu

kompetentside arendamisele, kasutades uudseid lahendusi (nt teenusdisain). Ka selle osas oleks otstarbekas teha kemikaalivaldkonna spetsialistide koolitamisel koostööd. Uudsete lahenduste rakendamise ja meeskonnatöö oskuste arendamisse saab panustada ka asutuste vahelise koostööga valdkonna juhendmaterjali väljatöötamisel, protseduuride ühtlustamisel või ka erinevate ettevõtjatele suunatud (järelevalve)toimingute/ teenuste parendamise lahenduste väljatöötamisega nt teenusdisaini põhimõtteid arvestades (sh ühise mõtestamisega, mis on järelevalve eesmärk, kes on klient, kas eesmärki saab saavutada tõhusamalt).²⁷

Selles peatükis esitatud ühist valdkondliku suunamise ja koordineerimise tõhusust puudutavad ettepanekud seonduvad kemikaalivaldkonna toimimise süsteemi struktuuri, funktsioonide, asutuste vaheliste suhete, andmetaristu ning raamistavate/ suunavate dokumentidega. Järgneval joonisel (joonis 3) on esitatud punasega üldistatult, kus peamised muudatused peaksid nende ettepanekute järgi süsteemis aset leidma.

planeerimist ning erinevate töövormide vajaduspõhist lähenemist; arendada teadmiste põhiste juhtimisotsuste tegemist andmeanalüüsi, -kvaliteedi ja -haldamise toel.

²⁷ Näiteks Sotsiaalkindlustusamet rakendab järjepidevalt teenusedisaini põhimõtteid erinevate järelevalve ja lubade menetluse protseduuride tõhustamiseks. Samuti on teenusedisainist lähtunud KeA ja Keskkonnainspektsiooni ühendamise kavandamisel ja laialdaselt ka mujal avalikus sektoris.

Kirjandus

- Ayres, R. U. (1995). Life cycle analysis: A critique. *Resources, Conservation and Recycling*, 14 (3–4), 199–223.
- Burgess, A. A., Brennan, D. J. (2001). Application of life cycle assessment to chemical processes. *Chemical Engineering Science*, 56 (8), 2589–2604.
- Bouckaert, G., Peters, B., G., Verhoest, K. (2010). *The Coordination of Public Sector Organizations. Shifting Patterns of Public Management*. Palgrave Macmillan.
- Chemicals strategy for sustainability towards a toxic-free environment*,
<https://ec.europa.eu/environment/pdf/chemicals/2020/10/Strategy.pdf>
- Christensen, F. M., Olsen, S.I. (2004). The potential role of life cycle assessment in regulation of chemicals in the European union. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 9, 327–332.
- Ciraj, M., Vračko, P. (Eds). (2016). *Chemical safety and protection of human health: The Slovenian experience*. https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/324293/Chemical-safety-protection-human-health-Slovenian-experience.pdf
- Developing & Strengthening National Legislation and Policies for the Sound Management of Chemicals*. https://cwm.unitar.org/publications/publications/cw/tw/tw_3_report.pdf
- ECHA Programming Document(s) 2023 – 2026. Multiannual work programme / strategic plan. Work programme 2023. Draft work programme 2024*. <https://echa.europa.eu/>
- ECHA Strategic Plan 2019 – 2023*. <https://echa.europa.eu/>
- Euroopa roheline kokkulepe*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>
- Fantke, P., Ernstoff, A. (2018). *LCA of Chemicals and Chemical Products*. In: *Life Cycle Assessment: Theory and Practice*.
https://backend.orbit.dtu.dk/ws/portalfiles/portal/138479303/PDF_1_1566.pdf
- Finland's national market surveillance strategy 2022–2025*. <https://tukes.fi/>
- Global chemicals outlook II. From legacies to innovative solutions. Implementing the 2030 Agenda for sustainable development*. <https://www.unep.org>
- Global chemicals outlook II: summary for policymakers*.
<https://wedocs.unep.org/xmlui/handle/20.500.11822/31170>
- Green and sustainable chemistry: Framework manual*. <https://www.unep.org>
- Guidance on national chemicals control. Hazard and risk assessment of chemicals – an introduction*. Swedish Chemical Agency. <https://www.kemi.se/en/publications/>

- Guidance on national chemicals control. Legislation on chemicals placed on the market. Swedish Chemical Agency.* <https://www.kemi.se/en/publications/>
- Guidance on national chemicals control. Sustainable financing of institutional capacity for chemicals control. Swedish Chemical Agency.* <https://www.kemi.se/en/publications/>
- Guinée, J., Gorrée, M., Heijungs, R. (2002). *Handbook on Life Cycle Assessment. Operational Guide to the ISO Standards.* Kluwer Academic Publishers.
- Hudson, B., Hardy, B., Henwood, M. & Wistow, G. (1999). Pursuit of Inter-Agency Collaboration In The Public Sector, Public Management. *An International Journal of Research and Theory*, 1 (2), 235–260.
- Kalev, L., Sootla, G. (2021). *Avalik poliitika II. Avaliku poliitika disain.* Tallinna Ülikool.
- Key Elements of a National Programme for Chemicals Management and Safety.* https://cwm.unitar.org/publications/publications/cw/inp/key_elements.pdf
- Koleske, J. V. (2007). Economic Aspects of the Chemical Industry. In: *Kent and Riegel's Handbook of Industrial Chemistry and Biotechnology*, 63–82.
- Kuusik, R (2019). *Riiklik järelevalve suurõnnetuse ohuga ja ohtlikes ettevõtetes ning asutuste vaheline koostöö.* Magistritöö. TalTech, <https://digikogu.taltech.ee/en/item/a3086061-0fce-473f-ab28-4c0c44dbba5e>
- Melo, S., De Waele, L., & Polzer, T. (2022). The role of Post-New Public Management in shaping innovation: the case of a public hospital. *International Review of Administrative Sciences*, 88 (4), 1032–1049.
- Metcalf, L. (1994). International policy co-ordination and public management reform. *International Review of Administrative Sciences*, 60, 271–290.
- Mintzberg, H. (1993). *Structure in Fives: Designing Effective Organisation.* Prentice Hall.
- Nazir, N. (2017). Understanding Life Cycle Thinking and its Practical Application to Agri-Food System. *International Journal on Advanced Science Engineering and Information Technology* 7 (5), 1861–1870.
- Sotsiaalministeerium. *Ohtlike kemikaalide e-arvestussüsteem.* Slaidimaterjal..
- AS EMOR (2012). *Ohtlike kemikaalide kasutamine töökohal.* Analüüsiraport. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Toovaldkond/ohtlikud_kemikaalid_an_alysiraport.pdf
- Resolution adopted by the United Nations Environment Assembly on 15 March 2019.* <https://www.oneplanetnetwork.org/>
- Riigi laborite konsolideerimine.* Analüüs. <https://fin.ee/media/2832/download>
- Riiklike laborite tegevuse optimeerimise analüüsi tellimine Rahandusministeeriumile.* <https://www.fin.ee/media/450/download>

- Scharpf, F. W. (1994). Games Real Actors Could Play: Positive and Negative Coordination in Embedded Negotiations. *Journal of Theoretical Politics*, 6 (1), 27–54.
- Scott, R. V. (2004). *Organisations: Rational, and Open Systems*. Prentice Hall.
- Sootla, G. (2021). Avaliku poliitika koordineerimine. – *Avalik poliitika II. Avaliku poliitika disain*. Toim. Kalev, L, Sootla, G. Tallinna Ülikool.
- Strategic Approach to International Chemicals Management*. <https://www.saicm.org/>
- Strengthening integrated chemicals and waste management*.
<https://unitar.org/sites/default/files/media/file/Integrated%20CWM%20PPT%2026.8.2022%20FINAL.pdf>
- Strengthening National Awareness Raising and Education for Chemicals Management*.
https://cwm.unitar.org/publications/publications/cw/tw/tw_2_report.pdf
- Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme*. Final Report. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/89fbbb74-969c-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>
- Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamise analüüs*. Lõpparuanne.
<https://fin.ee/media/454/download>
- Tervist toetava keskkonna programm 2023–2026*. Eelnõu seisuga 1. oktoober 2022.
- The Role of Government Policy in Supporting the Adoption of Green/Sustainable Chemistry Innovations. *Series on Risk Management No. 26*. <https://www.oecd.org/>
- Torfin, J., & Triantafillou, P. (Eds.). (2016). *Enhancing public innovation by transforming public governance*. Cambridge University Press.
- Turujärelevalve hea tava* (2017). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
- Turujärelevalve programm* (2020). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
- UNEP GUIDANCE National Authority for Chemicals Control: Structure and Funding*.
<https://www.unep.org/>
- United Nations Development Programme (2022.) *Transitioning to a Circular Economy Through Chemical and Waste Management*, <https://www.undp.org/publications/transitioning-circular-economy-through-chemical-and-waste-management>
- Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>
- Vihrina, K. (2011) *Keemiapäästeteenuse vajadus Eestis*. Lõputöö, Sisekaitseakadeemia, Päästekolledž.
- Vincenten, J. A., Zastenskaya, I., Schröder-Bäck, P., Jarosinska, D. I. (2020). Priorities for improving chemicals management in the WHO European Region – stakeholders' views. *European Journal of Public Health*, 30 (4), 812–817.

Lisa 1. Kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete kaardistus

Uuringus selgitati, tuginevalt ekspertide ja ametnike arusaamale kemikaalivaldkonda hõlmavatest majandustegevustest, valdkonna institutsioonide täidetavad korralduslikud ülesanded (valitsemise, halduse ja juhtimisülesanded). Korralduslike ülesannete kaardistamiseks tehti dokumendianalüüs ning saadud tulemusi täpsustati ja täiendati ülesandeid täitvate ministriumite ning ametite tehtud konsultatsioonide abil (vt ka lisa 2. konsulteerimisel osalenud asutused).

Kaardistatud ülesanded on järgnevalt esitatud grupeeritult ülesannete eesmärgi põhiselt. Kokku on eristatud 20 korralduslike ülesannete rühma (vt ka ptk 2 Kemikaalivaldkonna määratlemine). Rahvusvahelise tasandiga seotud ülesanded on rühmades eristatud Eesti tasandi ülesannetest.

Ülesannete kaardistus on tehtud analüütilises raamistikus, mis vaatleb kemikaalivaldkonda kemikaalide elutsükli ning valdkonna põhiteemade alusel. Kõiki ülesandeid ei täideta kõigis kemikaali elutsükli etappides ning kõik ülesanded ei seonu kõigi kemikaalivaldkonna põhiteemadega.

Kemikaalivaldkonna korralduslikud ülesanded tulenevad õigusaktidest ja strateegiatest. Kemikaalivaldkonna korralduslike ülesannete täitmise jaotust asutuste vahel Eestis määratlevad eelkõige valdkondlikud rahvusvahelised ja Eesti õigusaktid, riigiasutuste struktuursed reformid, ülesannete täitmise potentsiaalne võimekus asutustes, temaatiline loogika ning ka aja jooksul välja kujunenud institutsionaalsed praktikad.

Korralduslikud ülesanded on järgnevas analüüsis välja kirjutatud nii, et osad on neist detailsemad ja osad üldisemad. Üldisemad ülesanded on sellised, mille puhul ei ole õigusaktides või strateegiates selgelt kirjeldatud seost kemikaalivaldkonnaga, aga see seos on analüütiliselt tõenäoline. Kaardistamise olulise meetodilise osana rakendatud riigiametite konsultatsioon aitas seda tõenäosust kinnitada, ümber lükata ja/ või võimalusel täpsustada, üldisemaid ülesandeid lisada (need mida ei osanud analüütilise tõenäosuse alusel eristada õigusaktides ja strateegiates).

See aitas kinnitada ja vajadusel parandada kirjeldatud detailsemate ülesannete õigsust (et mingit konkreetset ülesannet täidetakse ja et seda teeb nende institutsioon (või keegi teine)) ning samuti lisada puuduolevaid detailseid ülesandeid, mida analüüs ei tuvastanud, aga mida siiski täidetakse.

Täiendavalt lisasid riigiasutused konsultatsiooni käigus ka õigusaktidest ja rahvusvahelistest lepetest tulenevaid kohustusi/ülesandeid, mida uuringu teostajad dokumendianalüüsil ei tuvastatud või ei näinud piisavalt olulisena.

Järgnev ülesannete kaardistus on loogiliselt ka uuringu peatükis „kemikaalivaldkonna määratlemine“ põhistatud kemikaalivaldkonna määratlemise edasine täpsustav etapp.

1.1. POLIITIKAKUJUNDAMINE

Tabel 4. Kemikaalivaldkonna poliitikakujundamises osalevad riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused

	Eesti tasand	Rahvusvaheline tasand
Sotsiaalministeerium	x	X
Terviseamet	x	X
Ravimiamet		X
Tööinspeksioon	x	
Keskkonnaministeerium	x	X
Keskkonnaamet	x	X
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	x	X
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x	
Transpordiamet		
Maaeluministeerium	x	X
Põllumajandus- ja Toiduamet	x	X
Siseministeerium	x	X
Päästeamet	x	
Politsei- ja Piirivalveamet		
Rahandusministeerium		
Maksu- ja Tolliamet		X
KOV	x	

Rahvusvaheline tasand**Sotsiaalministeerium**

Ülesanne: esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töörühmades ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töörühmades ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.²⁸

Ülesanne: valmistada ette ministeeriumi valitsemisala käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega ühinemisi.

Ülesanne: osaleda EL-i otsustusprotsessis ning EL-i tasandil ja regionaalsetes kemikaaliohutuse poliitika koostööalgatustes.

- Kemikaali elutsükkel:²⁹ 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

²⁸ Kui ülesande järel ei ole märgitud kemikaali elutsükli etappi ega kemikaalivaldkonna põhiteemasid, siis on nende määratlus sama, mis järkeval ülesandel.

²⁹ Vt kemikaali elutsükli etapid ptk „Sissejuhatus: Kemikaalivaldkonna määratlemine“.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töörühmades ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töörühmades ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi valitsemisala käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega ühinemisi.

Ülesanne: osaleda kemikaalipoliitika kujundamises EL-i tasandil.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: korraldada oma valdkonnas uute konventsioonide ja lepingute (nt veekaitse ja – kasutamine, elurikkuse kaitse, jäätmete, ringmajanduse, kliima, atmosfääriõhu kaitse, merekeskkonna kaitse jms) väljatöötamist ja nendega liitumist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, roheleppe väljakutsed.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töörühmades ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töörühmades ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi valitsemisala käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega ühinemisi.

Ülesanne: kujundada Eesti seisukohti Euroopa Liidu otsustusprotsessis.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministeerium

Ülesanne: esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töörühmades ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töörühmades ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi valitsemisala käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega ühinemisi.

Ülesanne: osaleda Euroopa Liidu otsustusprotsessis ja tema asutuste töös. Osaleda rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuses oma valdkonda käsitlevates küsimustes, kui see on vajalik Eesti huvide tõhusamaks kaitseks või Euroopa Liidu liikmelisuse tõttu, ning koondada ja esitada valdkonnapõhist teavet asjakohasele asutusele või organisatsioonile.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4³⁰

³⁰ Hõlmab ka elutsükli esimest etappi, sest uue ELi väetiseregulatsiooniga on hõlmatud ka teiste tootmisharude kõrvalsaaduste ja teatud jäätmete kasutamine sisendina väetiste tootmisel. Lisaks ka teine etapp, sest väetiste puhul hõlmab see ülesanne nii riigisisest kui ka ELi tasandil just nõudeid tootele/väetisele ja selle koostisele ehk otseselt seotud tootmisega.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus.

Siseministerium

Ülesanne: esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töörühmades ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töörühmades ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi valitsemisala käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega ühinemisi.

Ülesanne: kujundada Eesti seisukohti Euroopa Liidu otsustusprotsessis ning esindada Eestit ministeeriumi valitsemisala küsimustes; esindada Eestit Euroopa Liidu Nõukogu töögruppides ning Euroopa Komisjoni komiteedes, töögruppides ja eksperdikohtumistel ministeeriumi valitsemisala küsimustes.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: esindada Eestit ameti tegevusvaldkondadega seotud Euroopa institutsioonides ja rahvusvahelistes organisatsioonides.

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud rahvusvaheliste arengudokumentide ja projektide väljatöötamisel ja elluviimisel.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnas Euroopa Liidu otsustusprotsessis ja Euroopa Liidu asutuste töös.

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud rahvusvaheliste arengudokumentide ja projektide väljatöötamisel ja elluviimisel.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud rahvusvaheliste arengudokumentide ja projektide väljatöötamisel ja elluviimisel.

Ülesanne: osaleda Euroopa Liidu institutsioonide ning teiste rahvusvaheliste organisatsioonide ja institutsioonide töös oma valdkonnas; sh esindada Eestit Euroopa Liidu tolliseadustiku komitee ja ekspertgrupi alamsektsoonides; anda arvamusi ja kooskõlastusi tolliosakonna pädevuse piires, sh Euroopa Kohtus arutlusel olevate juhtumite kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud rahvusvaheliste arengudokumentide ja projektide väljatöötamisel ja elluviimisel.

Ülesanded: esindada Eestit Euroopa Ravimiameti komisjonides ning teistes Euroopa Liidu ja rahvusvahelistes ravimite, narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning lähteainete alastes kogudes.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Transpordiamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud rahvusvaheliste arengudokumentide ja projektide väljatöötamisel ja elluviimisel.

Ülesanne: esindada Eestit oma pädevuse piires rahvusvahelistes institutsioonides.

- Kemikaali elutsükkel: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Eesti tasand

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: kujundada tervisepoliitikat keskkonnast tulenevate terviseriskide, sealhulgas kemikaaliohutuse valdkonnas.

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse valdkonnapoliitilisi otsuseid.

Ülesanne: arendada rahvusvahelisel tasandil vastu võetud õigusaktide alusel ohutut töökeskkonda puudutavaid strateegilisi dokumente (sh Heaolu arengukava).

Ülesanne: töötada välja ja täiendada rahvatervisepoliitikat puudutavaid strateegiadokumente, sh valitsemisala arengukava ja riigi eelarvestrateegia osas.

Ülesanne: osaleda teiste seotud valdkondade poliitikate ning arengu- ja tegevuskavade väljatöötamises ja nende ühtesobitamises.

Ülesanne: korraldada seiret ja teha analüüse valdkonna arengu ja tegevuskavade tõhususe hindamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: analüüsida kemikaaliohutuse aktuaalseid probleeme; anda hinnanguid ning avaldada arvamust kemikaaliohutuse poliitika ja strateegiate kohta; teha valitsusasutustele ettepanekuid kemikaaliohutuse strateegiate väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse valdkonnapoliitilisi otsuseid.

Ülesanne: korraldada ühtse kemikaalipoliitika kujundamist ja koordineerimist; koordineerida keskkonda puudutavas osas REACH ja CLP määrustega seotud tegevusi.

Ülesanne: korraldada merekeskkonna kaitse poliitika väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: korraldada veekaitse ja -kasutamise poliitika väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: korraldada ühtse ringmajandus- ja jäätmepoliitika (sh ohtlike jäätmete käitlemine, kaevandusjäätmete käitlemine) väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: korraldada looduskaitse poliitika väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: korraldada kliimamuutuste leevendamise ning kliimamuutuste mõjuga kohanemise poliitika väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: korraldada välisõhu kaitse ja kiirguskaitse poliitika väljatöötamist ja elluviimist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

Ülesanne: kutsuda kokku ja juhtida Maavarade komisjoni tööd.³¹

Ülesanne: korraldada põlevkivivaldkonna arengukava koostamist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-2
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus

Maaeluministeerium

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse valdkonnapoliitilisi otsuseid.

Ülesanne: kavandada arengusuunad taimekaitse ning väetiste valdkonnas; töötada välja asjakohased arengukavad ja riiklikud abinõud ning korraldada nende rakendamine eesmärgiga tagada ohutu ja nõuetekohane taimekasvatustoodang ning elukeskkond.³²

Ülesanne: kavandada arengusuunad toiduohutuse valdkonnas (toidu lisaaineid, lõhna- ja maitseained, toiduga kokkupuutuvad materjalid, söödalisandid).

Ülesanne: analüüsida oma valdkonna arengusuuna ja -kavade toimet ja rakendumist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4

³¹ Maavarade komisjoni põhiülesanne on KeM-i ja tema valitsemisala asutuste nõustamine maapõue uurimise, kasutamise ja kaitse ning maavara arvestamise küsimustes.

³² Lisaks vastutab ministeerium rahvusvahelise toidustandardite programmiga Codex Alimentarius seotud teabevahetuse eest Eestis ning koordineerib koostööd Euroopa Toiduohutusametiga (EFSA), Euroopa Komisjoniga ning Euroopa Liidu liikmesriikide toidujärelevalveasutustega.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse valdkonnapoliitilisi otsuseid.

Ülesanne: töötada välja valitsemisala valdkondades riigi arengukavad ja tagada nende kooskõla üleriigiliste arengukavadega, korraldada nende finantseerimine, elluviimine ja tulemuste hindamise korraldamine.

Ülesanne: korraldada kemikaalipoliitika väljatöötamist ja elluviimist.

Ülesanne: analüüsida oma valdkonna arengusuuna ja -kavade toimet ja rakendumist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Siseministeerium

Ülesanne: ette valmistada ministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse valdkonnapoliitilisi otsuseid.

Ülesanne: kujundada ennetustöö, päästetöö, demineerimistöö, merepääste ja ohutusjärelvalve (tuleohutus, kemikaaliohutus) poliitikat. Koostada siseturvalisuse arengukava ja tagada selles seatud eesmärkide täitmine.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine

Terviseamet

Ülesanne: osaleda poliitikate ja arengudokumentide väljatöötamisel, esitades arvamusi ning tehes ettepanekuid nende muutmiseks ja täiendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: osaleda poliitikate ja arengudokumentide väljatöötamisel, esitades arvamusi ning tehes ettepanekuid nende muutmiseks ja täiendamiseks (nt riigi jäätmekava jt välja töötamisel).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: osaleda poliitikate ja arengudokumentide väljatöötamisel, esitades arvamusi ning teha ettepanekuid nende muutmiseks ja täiendamiseks, lähtudes valdkonna vajadustest ja arengust.

Ülesanne: Ülesanne: teha koostööd ja osaleda riigisisel tasandil otsustusprotsessides eesmärkide saavutamiseks kemikaalide valdkonnas.

Ülesanne: anda hinnanguid ning avaldada arvamust kemikaaliohutuse poliitika ja strateegiate kohta.

- Kemikaali elutsüklil: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine.

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud poliitika kujundamisel, strateegia väljatöötamisel ning elluviimisel.

Ülesanne: osaleda toiduohutuse, taimekaitse ja väetiste valdkonna poliitikate ja arengudokumentide väljatöötamisel, esitades arvamusi ning tehes ettepanekuid nende muutmiseks ja täiendamiseks.

- Kemikaali elutsüklil: 2-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus; kemikaaliohutus, rohepöörde väljakutsed

Päästeamet

Ülesanne: osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud poliitika kujundamisel, strateegia väljatöötamisel ning elluviimisel.

Ülesanne: luua ameti vastutusvaldkonda suunavad arengudokumendid ning teha ettepanekuid ameti tegevusvaldkonnaga seotud poliitikate ja arengudokumentide kujundamiseks.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus; kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teha SoM-ile ettepanekuid töökeskkonnapoliitika väljatöötamiseks ja töötada välja strateegia oma ülesannete täitmiseks töökeskkonnapoliitika elluviimisel.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutu

KOV

Ülesanne: koostada jäätmevaldkonna arengukava.

Ülesanne: koostada ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.2. ÕIGUSLOOME

Tabel 5. Kemikaalivaldkonna õigusloome ülesandeid täitvad riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused

Sotsiaalministeerium	x
Terviseamet	x
Ravimiamet	x
Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium	x
Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	x
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
Transpordiamet	x
Maaeluministeerium	x
Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium	x
Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	x
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	x

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: koostada valdkonda puudutavate õigusaktide eelnõusid, osaleda eelnõude väljatöötamises ja rakendamise ettevalmistamises, (sh KeM-i koordineerimisel valdkonda, nt jäätmeid, puudutavate õigusaktide väljatöötamises osalemine ning MeM-i koordineerimisel valdkonda (sh toiduga kokkupuutuvaid materjale, pestitsiide ja väetisi) puudutavate õigusaktide väljatöötamises osalemine).

Ülesanne: esitada seisukohti kooskõlastamiseks saadetud õigusaktide ja arengukavade eelnõude kohta.

Ülesanne: võtta Eesti õigusesse üle töökeskkonda puudutavad direktiivid ja viia Eesti õigus kooskõlla Euroopa Liidu õigusega koostada töökeskkonna ja tööohutuse õigusaktide eelnõud, nt töötervishoiu ja tööohutuse nõuete sätestamine, töökeskkonnas esinevate kemikaalide piirnormide ning tervisekontrolli nõuete sätestamine kemikaaliga kokkupuute korral, kemikaalide kasutamisega seotud nõuete kehtestamine tööandjale (nt märgistamise kord, isikukaitsevahendite tagamise kohustus, riskianalüüsi läbiviimise kohustus) jm.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: kujundada tervist toetavat keskkonda kemikaali- ja tooteohutuse valdkonnas, tagamaks ELi õiguse tõhusa rakendamise kemikaaliohutuse (sh nt kosmeetikatoodete, biotsiidide, detergientide, tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete koostisainete jne) valdkonnas.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Tabel 6. Sotsiaalministeeriumi kehtestatud kemikaalivaldkonda reguleerivad olulisemad õigusaktid

Töötervishoiu- ja tööohutuselase väljaõppe ja täiendõppe kord
Ohtlike kemikaalide arvestuse kord
Täpsustatud nõuded kahjuritõrje läbiviimisele, plaanile ja aruandele
Ravimi müügiloo andmise ja müügiloo uuendamise taotlemise ja taotluse menetlemise ning Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi pädeva asutuse hinnangu tunnustamise tingimused ja kord
Ravimite säilitamise ja transportimise tingimused ja kord
Hea laboritava nõuded ja kord
Hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise nõuded ning kord

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: anda hinnanguid kemikaaliohutust reguleerivate õigusaktide ja nende eelnõude kohta.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: korraldada oma valdkonnas õigusaktide ja strateegiliste dokumentide eelnõude ettevalmistamist ning õigusaktide ja strateegiliste dokumentide elluviimist.³³

Ülesanne: osaleda seotud valdkondade õigusaktide ja strateegiliste dokumentide eelnõude ettevalmistamises ning õigusaktide ja strateegiliste dokumentide elluviimises.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed.

³³ Näiteks kehtestada nõuded kaitsmaks välisõhku, veekeskkonda ja pinnast ohtlike ainete eest (sh tööstusheide, orgaaniliste lahustite kasutamine, tootmisprotsesside ning jäätmepeletuse heited). Samuti nõuded väetiste kasutamise, põllumajandustootmisest pärineva saastatuse ning reo- ja heitvee tekitamise, teatud ohtlike ainete kasutamise toodetes (püsivad orgaanilised saasteained, ohtlikud ained elektri- ja elektroonikaseadmetes) osas ning jäätmemajanduse, sh ringlussevõtu ja muu taaskasutuse osas. Kehtestamata on tööstusheite seaduse § 41 lõike 2 punktis 11 nimetatud pinnase ja põhjavee saastatuse seire täpsustatud nõuded.

Tabel 7. Keskkonnaministeeriumi kehtestatud kemikaalivaldkonda reguleerivad olulisemad õigusaktid

Keskkonnakompleksloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnakompleksloa taotluse ja loa andmekoosseis
Prioriteetsete ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete nimekiri, prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja teatavate muude saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused ning nende kohaldamise meetodid, vesikonnaspetsiifiliste saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused, ainete jälgimisnimekirjaga seotud tegevused
Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused
Nõuded vee füüsikalise-keemilise ja keemiliste parameetrite uuringuid teostavale katselaborile, nende uuringute raames tehtavatele analüüsidele ja katselabori tegevuse kvaliteedi tagamisele ning analüüsi referentmeetodid
Nõuete kehtestamine ühiskanalisisatsiooni juhitud ohtlike ainete kohta
Naftasaaduse, põlevkiviõli, selle saaduse või biokütuse hoidla ehitamise ja kasutamise nõuded ning kuja täpsustatud ulatus
Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks
Üldgeoloogilise uurimistöo ning maavara geoloogilise uuringu kord ja nõuded ning nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, aluskorra ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvelevõtmiseks
Lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite, välja arvatud aerosoolide, ning sõidukite väljaspool tootmisel kasutatavate viimistlusmaterjalide alaliigid, lenduvate orgaaniliste ühendite sisalduse piirväärtused ning piirväärtustele vastavuse määramiseks kasutatavad meetodid
Põletusseadmetest ja põlevkivi termilisest töötlemisest välisõhku väljutatavate saasteainete heidete mõõtmise ja arvutusliku määramise meetodid
Naftasaaduste ja põlevkiviõli laadimisel ning hoiustamisel välisõhku väljutavate saasteainete heitkoguste määramise meetodid
Lenduvate orgaaniliste ühendite heitkoguste vähendamise kava ja lahustite kasutuskava koostamise nõuded ja rakendamise juhised
Vedelkütuste kohta esitatavad keskkonnanõuded, biokütuste säästlikkuse kriteeriumid, vedelkütuste keskkonnanõuetele vastavuse seire ja aruandmise kord ning biokütuste ja vedelate biokütuste kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemise määramise meetodika
Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord
Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid
Õli sisaldavate jäätmete jäätmeteks oleku lakkamise kriteeriumid
Nõuded põlevkiviõli tootmisprotsessi lisatavale rehviakkele
Reoveesetest toote valmistamise nõuded
Põlevkivi kaevandamis- ja rikastamisjäätmetest kütuselisandi tootmise nõuded
Kaevandamisjäätmete käitlemise kord
Polüklooritud bifenüüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded
Elektri- ja elektroonikaseadmete romude käitlusnõuded
Romusõidukite käitlusnõuded

Ohtlike jäätmete ja nende pakendite märgistamise kord
Asbesti sisaldavate jäätmete käitlusnõuded
Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded
Täpsemad nõuded jäätmepõletus- ja koospõletustehase käitamisele
Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded
Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja meetoodika ning rakendamise nõuded
Veemajanduskava ja meetmeprogrammi sisu nõuded
Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases
Ohtlike ainete põhjavee kvaliteedi piirväärtused
Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, õhukvaliteedi muud piirnormid ning õhukvaliteedi hindamispiirid

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: tagada valitsemisala valdkondade korraldamiseks õigusaktide eelnõude koostamine, ning nende põhiseadusele ja seadustele vastavus.³⁴

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tabel 8. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kehtestatud kemikaalivaldkonda reguleerivad olulisemad õigusaktid

Kemikaali ohtlikkuse alammäär ja ohtliku kemikaali künniskoguse ning ettevõtte ohtlikkuse kategooria määramise kord
Nõuded ohtliku ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte kohustuslikele dokumentidele ja nende koostamisele ning avalikkusele edastatavale teabele ja õnnetusest teavitamisele
Kaevandamise ohutusnõuded
Nõuded vedelkütusele
Alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtule esitatavad ohutusnõuded
Lõhkematerjalilaole, lõhkematerjali ja pürotehnilise toote hoidmisele esitatavad nõuded
Lõhkematerjalile ja pürotehnilisele tootele, nende nõuetele vastavuse tõendamisele ja käibe jälgitavusele ning arvestuse pidamisele esitatavad nõuded
Lõhkematerjalitehasele esitatavad nõuded
Küttegaasi kasutatavale gaasipaigaldisele, selle ehitamisele ja gaasiseadme paigaldamisele ning gaasiballooni ladustamisele ja gaasianuma täitmisele esitatavad nõuded
Ohtlikust lastist teavitamise kord
Ohtliku veose autoveo tingimused ja kord ning riikliku järelevalve korralduslikud nõuded
Ohtlikku veost vedava autojuhi ADR-i kohase põhi-, eri- ja täienduskoolituse kord, ADR-i kohase põhi-, eri- ja täienduskoolituse õppekavad, eksami korralduse tingimused, nõuded autojuhi teadmiste ja oskustele ning ADR-i koolitustunnistuse vorm
Elektripaigaldise käidule ja elektritööle esitatavad nõuded
Elektriseadmele esitatavad ohutuse nõuded ning elektriseadmele ja elektripaigaldisele esitatavad elektromagnetilisele ühilduvuse nõuded ja vastavushindamise kord

³⁴ Vastavad seadustes viidatud õigusaktid on kehtestatud, v.a nõuded ohutusnõuniku kompetentsusele ja ülesannetele ning ohutusnõuniku õppekavale ja eksamile. Seda akti pole kehtestatud või avaldatud.

Auditi kohustusega seadmed ja nõuded auditile ning auditi tulemuste esitamisele
Auditi kohustusega elektripaigaldised ning nõuded elektripaigaldise auditile ja auditi tulemuste esitamisele
Seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd ja auditit tegeva isiku kompetentsusele ja selle tõendamisele ning sertifitseerimisskeemile esitatavad nõuded

Maaeluministerium

Ülesanne: töötada välja valdkonna õigusaktide eelnõud ning vajaduse korral seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus ja kontseptsioon; analüüsida õigusaktide toimet ja rakendamist (taimekaitsevahendid, väetised, toiduohutus).

Ülesanne: kehtestada seadustes sätestatud ülesandena kemikaalivaldkonda reguleerivad õigusaktid

- Kemikaali elutsükel: 3, 4
- Kemikaalivaldkond: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: osaleda valdkonnaga seotud õigusaktide väljatöötamisel EL-i tasandil.

- Kemikaali elutsükel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tabel 9. Maaeluministeriumi kehtestatud kemikaalivaldkonda reguleerivad olulisemad õigusaktid

Taimekaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded
Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis
Taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade ja koolituse kestuse nõuded
Nõuded väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamisele ning väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamise plaanile ja protokollile
Nõuded väetise koostisele väetise liikide kaupa
Nõuded väetise pakendi ja teabelehe märgistusele
Väetiste nomenklatuur
Väetisest proovide võtmise kord ja proovide analüüsi meetodid
Toiduga kokku puutuda lubatud materjalide ja esemete kohta esitatavad nõuded, nende gruppide kohta esitatavad erinõuded ning nimetatud materjalide ja esemete ohutuse katsetamise meetodid

Siseministerium

Ülesanne: töötada välja valdkonda reguleerivad õigusaktid.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: teha ettepanekuid valdkonda reguleerivate õigusaktide muutmiseks ja väljatöötamiseks, vajadusel anda arvamusi õigusaktide eelnõude kohta ning osaleda õigusaktide eelnõude väljatöötamises.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: osaleda õigusaktide väljatöötamisel, esitades eelnõude kohta arvamusi ning tehes ettepanekuid nende muutmiseks ja täiendamiseks.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: osaleda õigusaktide eelnõude väljatöötamises, tehes ettepanekuid õigusaktide muutmiseks ja väljatöötamiseks, korraldada nende rakendamist ning anda õigusaktidest tulenevate õiguste teostamiseks ja kohustuste täitmiseks juhiseid.

Ülesanne: tagada, et Eesti tehiskeskond oleks elanike jaoks ohutu ning tarbijaid ja ettevõtjaid koheldakse õiglaselt, etteaimatavalt, ühetaoliselt ja vastavalt õigusaktidele.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: teha ettepanekuid tegevusvaldkonda reguleerivate õigusaktide ja standardite väljatöötamiseks või muutmiseks, avaldada arvamusi ameti tegevusvaldkonda puudutavate õigusaktide eelnõude kohta ning osaleda nende väljatöötamisel.

Ülesanne: osaleda ohutusjärelevalve valdkonna õigusaktide väljatöötamisel.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

Ülesanne/ eesmärk: suurendada PÄA õiguslikku pädevust ja täpsustada käitlemisnõudeid kemikaaliohutusega seotud õigusruumis. Aidata korrastada ohtlike ainete käitlemisest ja käitlemiskohaga seotud õigusruumi.³⁵

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: teha ettepanekuid õigusaktide väljatöötamise või muutmise kohta ning anda arvamusi ameti tegevusvaldkonnaga seotud õigusakti eelnõu kohta.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, rohepöörde väljakutsed

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: anda ameti tegevusvaldkonda puudutavate õigusaktide eelnõude kohta arvamusi; teha kontrollivaldkonda puudutavate õigusaktide kohta muudatus- ja täiendusettepanekuid. EMTA arvamused ja ettepanekud on eelkõige korralduslikud – kuidas EMTA osas õigusakte rakendada.

Ülesanne: koordineerida tollialaste õigusaktide väljatöötamisprotsessi valdkonna-ülevalt.

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: osaleda ravimeid ning narkootilisi ja psühhotroopseid aineid ja lähteaineid käsitlevate õigusaktide ja seletuskirjade ettevalmistamises; esitada valdkonna eest vastutavale ministrile ettepanekuid ravimite, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning lähteainete alaste õigusaktide muutmiseks.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

³⁵ Sealhulgas on vajalik selgete nõuete kehtestamine kemikaale käitlevatele ettevõtetele ning PÄA õigusliku pädevuse täpsustamine planeeringute ja projektide menetlemise protsessis.

Transpordiamet

Ülesanne: teha ettepanekuid õigusaktide väljatöötamise või muutmise kohta ning anda arvamusi ameti tegevusvaldkonnaga seotud õigusakti eelnõu kohta.

Ülesanne: anda oma pädevuse piires haldusakte ja viia läbi toiminguid ning tegevusvaldkonna piires soovitusi, hinnanguid ja juhiseid.

- Kemikaali elutsükel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teha SoM-ile ettepanekuid tööohutust, tervishoidu ja töösuhteid reguleerivate õigusaktide väljatöötamiseks ja nende muutmiseks ning annab arvamusi õigusaktide eelnõude kohta.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

KOV

Ülesanne: võtta vastu kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskiri.³⁶

Ülesanne: võtta vastu ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga (ÜVVK) liitumise ja selle kasutamise eeskiri, kus kajastatakse muuhulgas piirangud ÜVVK-ga liitumiseks ja kasutamiseks, kui soovitakse ühiskanalisatsiooni juhtida kemikaale.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.3. TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE

Tabel 10. Kemikaalivaldkonna tegevuskavade koostamise ülesandeid täitvad riigi- ja kohalikuomavalitsuse asutused

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Ravimiamet	
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		x
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
	Transpordiamet	

³⁶ Eeskiri sätestab mh elanikelt kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise ja ohtlike jäätmete käitlemiseks keskkonnakaitseluba omavale ettevõtjale üleandmise korra ning kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil tervishoiu- ja veterinaarteenuse osutaja jäätmete käitlemise korra.

Maaeluministeerium	x
Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium	
Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	x

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: koostada kemikaaliohutust puudutavaid juhendmaterjale, sh töökeskkonna ohutust puudutavate juhendmaterjale.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: korraldada veemajanduskavade ja nitraaditundlikuala tegevuskava koostamist ja kavade täitmiseks abinõude programmide elluviimist.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: koostada Stockholmi konventsioonist tulenevate nõuete täitmiseks riiklik rakenduskava ning rakenduskava täitmise tegevuskava, mis võtab arvesse nii Stockholmi konventsioonis kui POS-määruses nõutud püsivatele orgaanilistele saasteainetele suunatud tegevusi. Ajakohastada korraliselt tegevuskavasid.³⁷

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: korraldada mereala meetmekava koostamist ja kava täitmist.³⁸

- Kemikaali elutsükkel: 3,4

³⁷ Hõlmab meetmeid Stockholmi konventsioonist tulenevate kohustuste raamides koostatud inventuurides registreeritud, POS-määruse III lisas loetletud ainete summaarsete heitkoguste kindlakstegemiseks, iseloomustamiseks ja minimeerimiseks ning võimaluse korral nende keskkonda sattumise võimalikult varajaseks lõpetamiseks. Meetmete eesmärk on edendada asendus- või muudetud ainete, segude, toodete ja protsesside väljatöötamist, ning kui seda peetakse asjakohaseks, siis ka asendus- või muudetud ainete, segude, toodete või protsesside kasutamise nõuet, et hoida ära POS-määruse III lisas loetletud ainete teket ja keskkonda sattumist. Tegevuskava valmimine tehakse teatavaks Komisjonile, Kemikaaliametile ja teistele liikmesriikidele (vt ka rahvusvaheline aruandlus).

³⁸ Eesti merestrategia sisaldab kahte eesmärki, mis on seotud ohtlike ainete: "Saasteainete kontsentratsioon on tasemel, mis ei põhjusta saastumisest tulenevaid mõjusid" ning "Saasteained kalades ja muudes inimtoiduks ette nähtud mereandides ei ületa liidu õigusaktide või muude asjakohaste standarditega kehtestatud tasemeid". Merestrategia sisaldab meetmeid, mis on suunatud tarbija käitumisharjumuste mõjutamisele (ravimijäätmete osas), merereostustõrje võimekuse suurendamisele ning laevadelt heidete vastuvõtule.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: korraldada riigi jäätmekava korraldamine ja kava täitmine.³⁹

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed

MKM

Ülesanne: koostada lõhkeainete lähteaineid puudutavad juhendmaterjalid.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus.

Maaeluministerium

Ülesanne: koostada taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava.⁴⁰

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, teadus- ja arendustöö

Terviseamet

Ülesanne: koostada kemikaaliohutust puudutavaid juhendmaterjale.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: töötada välja või osaleda oma tegevusvaldkonna hädaolukorras valmisoleku plaanide väljatöötamisel.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5

Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: koostada koos EMTA-ga jäätmete riikidevahelise veo kontrollikavad (ning avaldada need KeA veebilehel). Kontrollikavad peab üle vaatama 3 aasta järel.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

³⁹ Riigi jäätmekava on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava. Selle peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Jäätmekava rõhutab muuhulgas materjalide/toodete eluringi arvestamise tähtsust majandustegevuses. See näeb ette, et tuleb kavandada, projekteerida, valmistada ja importida eeskätt selliseid tooteid, mis on korduskasutatavad või võimalikult pika kasutusajaga. Samuti toetab see ohtlike ainete sisalduse vähendamise vajadust materjalides ja toodetes. Jäätmekava sisaldab ohtlike jäätmete ja pakendijäätmete käitlemist, maakondade jäätmehooldust ja jäätmetekke vältimise programmi. Jäätmekava koostamise kohustus tuleneb EL-i jäätmete raamdirektiivist.

⁴⁰ Tegevuskava hõlmab taimekaitsevahendite valdkonda laiemalt sh müügi ja ladustamisega seonduvaid tegevusi, lisaks ka erinevaid uuringuid.

Ülesanne: osaleda turulejärelevalve kontrollikava/strateegia välja töötamisel, mis edastatakse MKM-ile. Lihtsam versioon kontrollikavast koostatakse igal aastal, mahukam iga 3 aasta järel.

- Kemikaali elutsükel: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: koostada veemajanduskava rakendamise (sh kemikaalide kasutus) tegevuskavad kaheks aastaks.

- Kemikaali elutsükel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: osaleda ja korraldada juhisdokumentide väljatöötamisel tehiskeskonna ohutuse (sh kemikaalide ja toodete) valdkonnas.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Päästeamet

Ülesanne: osaleda ohutusjärelevalve valdkonna juhisdokumentide väljatöötamisel.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Ülesanne: koostada A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõttele ettevõtteväline hädaolukorra lahendamise plaan (ja tagada avalikkuse teavitamine).

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: koostada iga käitise (A-kategooria kaevandusjätmete hoidla) kohta eraldi hoidlavalise hädaolukorra lahendamise kava, kus täpsustatakse õnnetuse korral väljaspool käitise territooriumi kasutusele võetavad meetmed.

- Kemikaali elutsükel: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: koostada *Piiriülese toimega tööstusõnnetuse konventsioonist* lähtuvalt ka ettevõttevälise õnnetuse lahendamise plaan.⁴¹

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

⁴¹ Selles nähakse ette abinõud ettevõtte territooriumil toimuda võivate õnnetuste piiriülese toime ärahoidmiseks ja vähendamiseks. Ohuriik ja ohustatud riik püüavad omavahel plaani kooskõlastama. Vajaduse korral töötavad ohuriik ja ohustatud riik välja ühise ettevõttevälise õnnetuse lahendamise plaani õnnetuste tagajärgede tõhusaks likvideerimiseks.

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: koostada koos KeA-ga jäätmete riikidevahelise veo kontrollikavad.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tööinspeksioon

Ülesanne: koostada kemikaaliohutust puudutavaid juhendmaterjale.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

KOV

Ülesanne: koostada KOV üksuse jäätmekava, mille alusel arendada KOV territooriumil jäätmehooldust.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: koostada ka ÜVVK arendamise kava, mille üheks eesmärgiks on reguleerida kemikaalide kaudset heidet.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.4. TOETUSMEETMETE DISAIN JA ELLUVIIMINE

Tabel 11. Kemikaalivaldkonna toetusmeetmete disaini ja elluviimise ülesandeid täitvad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	x
Terviseamet	
Ravimiamet	
Tööinspeksioon	
Keskkonnaministeerium	x
Keskkonnaamet	
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	x
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
Transpordiamet	
Maaeluministeerium	x
Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium	
Päästeamet	
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	

	Maksu- ja Tolliamet	
KOV		

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: luua *Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030* eesmärkidele tugineva tulemusvaldkonna eesmärkide (sh kemikaaliohutuse) saavutamiseks vajalikud programmilised meetmed.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: korraldada veemajanduskavade ja nitraaditundlikuala tegevuskava täitmiseks abinõude programmide elluviimist.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: disainida ringmajanduse valdkonna meetmeid.⁴²

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne/ eesmärk: toetada põlevkivisektoris tekkivate jäätmete taaskasutuslahenduste ja –tehnoloogiate arendamist ning rakendamist.

- Kemikaali elutsükkel: 1, 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministeerium

Ülesanne/ eesmärk: soodustada integreeritud taimekaitse põhimõtete ja muude abinõude väljatöötamist ja kasutusele võtmist selleks, et vähendada sõltuvust taimekaitsevahendite kasutamisest.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: soodustada ringmajanduspõhimõtetele tuginevaid lahendusi põllumajanduses ja mineraalväetiste asendamist kohalike või piirkondlike orgaaniliste väetistega.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁴² Vaata, <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/2021-2027-toetusperiood#tegevuste-ajakava> ; Ressursijuhtimissüsteemide ja toetavate IT-rakenduste, ettevõtete ja KOVide investeeringute toetamine, kes soovivad edendada jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist; regulatiivsete majandusmeetmete väljatöötamine jäätmetekke vältimise ning korduskasutuse stimuleerimiseks; hüljatud ohtlike jäätmete käitlemise toetamine keskkonnaprogrammist; riiklike ohtlike jäätmete käitluskeskuste järjepidevuse tagamine; keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate korrastamine; vanade A-kategooria jäätmeohutuse ohutustamine (korrastamine); meetmed ettevõtetele ohtlike ainete asendamise edendamiseks.

Ülesanne: korraldada mereala meetmekava koostamist ja kava täitmist (reostustõrje võimekuse tõstmine; laevade heitmete (sh pesuvee) vastuvõtuks piisava võimekuse arendamine Läänemere sadamates.⁴³

- Kemikaali elutsükel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne/ eesmärk: kujundada ettevõtluse toetamiseks toetusmeetmed.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.5. KEMIKAALIDE HINDAMINE JA REGISTREERIMINE

Tabel 12. Kemikaalide hindamise ja registreerimisega tegelevad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	
Terviseamet	x
Raviamet	x
Tööinspeksioon	
Keskkonnaministeerium	
Keskkonnaamet	
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
Transpordiamet	
Maaeluministeerium	
Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium	
Päästeamet	
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	
KOV	

Terviseamet

Ülesanne: täita liikmesriigi pädevale asutusele REACH-määrusega pandud ülesandeid ainete hindamise, REACH-määruse XV lisale vastavate toimikute koostamise ja muude asjakohaste haldusülesannete täitmise alal.

⁴³ 2021. aastal uuendatud Läänemere tegevuskava tegevused on esitatud üldisemate suunistena ning sisaldavad muuhulgas rahvusvahelises koostöös osalemise, regulatsioonide ajakohastamise, huvigruppide teavitamise ja kaasamise tegevusi.

Ülesanne: hinnata toimeaine vastavust biotsiidimääruse sätestatud toimeaine heakskiitmise kriteeriumitele (ning edastada esialgne hindamisaruanne liikmesriikidele, ECHA biotsiidikomiteele ja Euroopa Komisjonile).⁴⁴

Ülesanne: täita kemikaalide, biotsiidide, detergentide, kosmeetikatoodete ja tubakatoodete alal liikmesriigi pädeva asutuse ülesandeid.

Ülesanne: korraldada ja juhtida toodete, sealhulgas mänguasjade, kemikaale sisaldavate toodete (sh tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete) ja kosmeetikatoodete terviseohutuse hindamist.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: hinnata toimeaine (ja taimekaitseaine ja sünergisti) vastavust EL-i taimekaitsevahendite määruuses sätestatud toimeaine heakskiitmise kriteeriumitele (ning edastada esialgne hindamisaruanne Euroopa Komisjonile ja Euroopa Toiduohutusametile).⁴⁵

Ülesanne: täita taimekaitsevahendite registreerimise, hindamise, autoriseerimise ja piiramise alal liikmesriikidele ettenähtud ülesandeid ning korraldada ja juhtida toodete ohutuse hindamist.

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hinnata väetiste nõuetekohasust ja kanda need väetiseregistrisse.⁴⁶

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: kontrollida ravimite ja ravimite valmistamiseks kasutatavate toorainete kvaliteeti ja ohutust.

- Kemikaali elutsükel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁴⁴ Taotlust võib hinnata ekspert, kes on sõltumatu Eesti või välismaa füüsiline või juriidiline isik ning kellel on kogemus biotsiidide, taimekaitsevahendite või muude seda laadi ainete taotluste erialasel hindamisel. Ekspert peab arvestama biotsiidimääruuses esitatud nõuetega ja Euroopa Komisjoni asjakohaste juhistega erialase hindamise kohta.

⁴⁵ Toiduohutuse valdkonnas toimub kemikaaliohutuse hindamine EL-i tasandil. Hindamist teostab Euroopa Toiduohutusamet (EFSA).

⁴⁶ ELi ühtlustatud nõuetele vastavuse tagamine põhineb tootja vastutusel ja olenevalt väetise tootest põhineb tootmine kas tootja enesekontrollil või tuleb kaasata nõuetele vastavushindamisasutus. Kui see menetlus on läbitud võib tootja kanda toote märgistusele vastavusmärgise CE ja toote turule viia, registreerimist nende toodete puhul ei toimu, käitleja esitab majandustegevusteate teavitades riiki sellest, et ta tegeleb CE väetiste käitlemisega ja märgib oma teates üksnes toote toimekategoriat. TTJA annab küll vastavushindamisasutusele tegevusloa ja kannab vastava info ELi andmebaasi, kuid väetisi ei registreeri, seda ei tee ka tegevusloa saanud vastavushindamisasutus. Lisaks teeb TTJA loa saanud asutuse tegevuse üle järelevalvet.

1.6. RISKIHINDAMINE

Tabel 13. Kemikaalivaldkonnas riskihindamist teostavad riigiasutused

Sotsiaalministeerium		
	Terviseamet	x
	Raviamet	
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
	Transpordiamet	
Maaeluministeerium		
	Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium		
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium		
	Maksu- ja Tolliamet	
KOV		

Terviseamet

Ülesanne: korraldada koostöös ekspertidega terviseriski hindamine ja abinõude programmi väljatöötamist, kui joogiveses on ainete ja mikroorganismide piirsisaldus ületatud.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: anda seisukoht terviseriski kohta keskkonnakahju või -ohu korral vastavalt Keskkonnavastutuse seadusele ja Rahvatervise seadusele.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: osaleda hädaolukorra riskianalüüside ja hädaolukorra lahenduste plaanide väljatöötamisel (ning täita kriisireguleerimise ülesandeid).

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne: hinnata ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitamisloa menetluses (KemS ja LMS käitamisloa) suurõnnetuse toimumise riski, tagajärgede raskuse ja ulatuse kirjeldust, tagajärgede leevendamise meetmeid ning hädaolukorraks valmisolekut.

Ülesanne: hinnata kavandatava planeeringu või ehitise suurõnnetuse riski või õnnetuse tagajärgede võimalikku raskust. Hinnata ka õnnetuse ennetamiseks kavandatud meetmete piisavust.

- Kemikaali elutsüklil: 2, 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: koostada päästesündmuse hädaolukorra riskianalüüsid.

- Kemikaali elutsüklil: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Tööinspeksioon

Ülesanne: koguda ja säilitada andmeid kemikaalide (kantserogeenid ja mutageenid) kasutajate kohta ning juhtida kõnealuste ainete riskidega seotud hindamist.

- Kemikaali elutsüklil: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.7. DOKUMENTIDE KONTROLL JA KOOSKÖLASTAMINE

Tabel 14. Kemikaalivaldkonna dokumentide kontrolli ja kooskõlastamise ülesandeid täitvad riigi- ja kohaliku omavalituses asutused

Sotsiaalministeerium	
Terviseamet	
Ravimiamet	
Tööinspeksioon	
Keskkonnaministeerium	x
Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
Transpordiamet	x
Maaeluministeerium	
Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium	
Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	x

Keskonnaministeerium

Ülesanne: kooskõlastada sadamate reostustõrjeplaanide, rahvusvaheliste mereuuringute ning merealaga seotud planeeringuid, üld- ja detailplaneeringuid, riigi eriplaneeringuid ja keskkonnamõjude hindamiste programme ja aruandeid, vee valdkonda puudutavate muude tegevuskavade (näiteks antibiootikumresistentsuse tegevuskava) sisendeid jms.

- Kemikaali elutsükkel: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine

Keskonnaamet

Ülesanne: anda kooskõlastusi (sh planeeringuid ja projekte), nõusolekuid, ettekirjutusi ning teha muid otsuseid õigusaktides sätestatud juhtudel ja korras.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: kooskõlastada ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitaja esitatud teabelehte, ohutuse tagamise süsteemi kirjeldust, riskianalüüsi ja ohutusaruannet (KemS-i 3. peatüki mõistes ettevõtte kohustuslikud dokumendid).⁴⁷

Ülesanne: ohtlikus ettevõttes või suurõnnetuse ohuga ettevõttes selliste muudatuste tegemisel, millega kaasneb suurõnnetuse risk või selle suurenemine, edastada vastav teave planeerimismenetluse algatamise vajaduse hindamiseks kohaliku omavalitsuse üksusele.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Päästeamet

Ülesanne: kooskõlastada ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitaja esitatud ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaan. Kooskõlastada koos TTJA-ga ka riskianalüüs ja ohutusaruanne.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: kooskõlastada üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt, kui see on seotud uue käitise asukoha valikuga; olemasoleva käitise tegevuse laiendamisega või tootmise suurendamisega, kui selliseks tegevuseks on vaja algatada planeering või muuta seda või anda ehitusluba; ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte ohualasse jääva maa-ala planeerimisega või sinna ehitise kavandamisega.

⁴⁷ Kooskõlastatud teabelehe ja riskianalüüsi kokkuvõtte edastab TTJA teadmiseks ettevõtte asukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: kooskõlastada ehitusseadustikus sätestatud ehitus- ja kasutusluba, ehitus- ja kasutusteatis ja ehitusprojekt.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: kooskõlastada planeerimisest tulenevaid planeeringuid.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: dokumentide vastavuse kontrollimine (laevandus).

- Kemikaali elutsükkel: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: teostada tollideklaratsiooni ja selle lisadokumentide kontrolli.⁴⁸

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

KOV

Ülesanne: esitada kooskõlastamiseks Pää-le üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt: uue käitise asukoha valikul; olemasoleva käitise tegevuse laiendamisel või tootmise suurendamisel, kui selliseks tegevuseks on vaja algatada planeering või muuta seda või anda ehitusluba; ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte ohualasse jääva maa-ala planeerimisel või sinna ehitise kavandamisel.

Ülesanne: esitada KOV jäätmehoolduseeskirja eelnõu arvamuse saamiseks KeA-le.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁴⁸ Vajadusel kauba tolliläbivaatusele suunamine ja kauba tollijärelevalve alla jätmine; kauba tolliväärtuse, päritolu ja kaubakoodi määramise õigsuse kontrolli korraldamine; tollikontrolli käigus riskide hindamine ja täiendavate kontrollitoimingute teostamise vajaduse üle otsustamine; kontrollide läbiviimine ja tasumisele kuuluvate maksude määramine seadusega sätestatud korras.

Ülesanne: hinnata TTJA teavitusel planeerimismenetluse algatamise vajadust, kui ohtlikus ettevõttes või suurõnnetuse ohuga ettevõttes muudatuste tegemisel kaasneb suurõnnetuse risk või selle suurenemine.

- Kemikaali elutsükel: 1
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkondliku taristu planeerimine ja rajamine

1.8. LUBADE MENETLEMINE

Tabel 15. Kemikaalivaldkonna lubade menetlemisega tegelevad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	
Terviseamet	x
Raviamet	x
Tööinspeksioon	
Keskkonnaministeerium	
Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
Transpordiamet	x
Maaeluministeerium	
Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium	
Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	x

Keskkonnaamet

Ülesanne: menetleda keskkonnakaitsealuse (kompleksload, keskkonnaload⁴⁹); reguleerida lubadega riikidevahelist jäätmevedu⁵⁰, ohtlike jäätmete vedu, tööstusheidet (sh (põlevkivi) keemiatööstus), ohtlike kemikaalide heidet (sh fluoritud kasvuhoonegaaside käitlemisload, viimistlusmaterjalide

⁴⁹ Keskkonnaload antakse: 1) vee erikasutuseks, 2) saasteainete viimiseks paiksest heiteallikast välisõhku, 3) jäätmete käitlemiseks, 4) maavara kaevandamiseks. Kompleksload väljastatakse suure keskkonnohuga tööstuslikele tegevustele selleks, et ennetada ja vähendada kaasnevaid keskkonnamõjusid.

⁵⁰ Kui kemikaali ei ole koodeksites sees (IBC, IMBSC, IMDG), siis seda laevaga vedada ei tohi. Koodeksi muudatuse algatab tootja- või väljaveo riik (juhul kui tootjariigil ei ole sadamat). Kaupade vedamiseks, mis ei ole veel koodeksites, peavad osalised (eksportija-, importija- ja laeva(de) lipuriik) sõlmima nn. kolmepoolse lepingu (*tripartite agreement*), millele eelneb enne ohtude hindamine ja veotingimuste määramine. Siin oleks pädev asutus TRAM. Lepingu sõlmimisele järgnev samm on kemikaali IMO koodeksisse sisse viimine.

kasutamislööd), maavara kaevandamist ja maavarauuringuid. Menetleda mereuuringu- ja sellega seotud laevaloa taotlusi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: registreerida jäätmekäitleja, orgaanilisi lahusteid kätavad kätised, paikse heiteallika kätised.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: registreerida veekeskkonnariskiga tegevused.⁵¹

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Terviseamet

Ülesanne: menetleda (toimeaine heakskiitmise ja) biotsiidi lubade taotlusi.

- Kemikaali elutsükkel: 2, 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hinnata erandi taotlusi sellistele tööstuslikele ja asutuslikele pindaktiivsetele ainetele või neid sisaldavatele detergentidele, mille täieliku aeroobse biolagunduvuse tase on madalam detergentimäärusega lubatust.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbikaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: menetleda ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte kätamislubade taotlusi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda lõhkematerjali ja pürotehniliste toodete kätlemiseks tegevuslubasid.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda lõhkematerjali ja pürotehnilise toote kätlemiskoha kätamislubasid. Edastada kätlemiskoha kätamislöö taotlus kooskõlastamiseks PPA-le, KAPO-le ning PÄA-le.

⁵¹ Veekeskkonnariskiga tegevus tuleb registreerida järgmiste tegevuste korral: 1) dispergentide kasutamine saastatuse likvideerimiseks või saasteainete leviku takistamiseks veekogus (sellist registreeringut pigem ei kasutata, vaid tegevus loastatakse veeseaduse § 187 lg 18 alusel); 2) keemilise taimekaitsevahendi veekaitsevõõndis kasutamine (lubatakse pigem eriolukordadeks, nt karuputke hävitamiseks ja haiguspuhangute korral. On arutlusel olnud ka seoses signaalvähkide likvideerimisega, kuid varasema praktika ja mõju osa pole teadmisi, mistõttu pole siiani kasutatud).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda ohtlikuma lõhketöö lubasid.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda lõhkematerjali ja pürotehnilise toote veolubasid.

- Kemikaali elutsükkel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda vastavushindamisasutuse tegevusluba, vajaduse korral kaasates PTA.⁵²

- Kemikaali elutsükkel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: menetleda taimekaitsevahendi turule laskmise lubasid.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: väljastada taimekaitsetunnistusi taimekaitsevahendi turustajale, professionaalsele kasutajale ja nõustajale, kes peavad olema läbinud taimekaitsekoolituse.

Ülesanne: väljastada tunnustatud katseüksuste tunnistusi (*taimekaitsevahendi efektiivsuse katsetamiseks*).

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne: osaleda ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitamisloa menetluses (KemS ja LMS käitamisload). Hinnata muu hulgas suurõnnetuse toimumise riski, tagajärgede raskuse ja ulatuse kirjeldust, tagajärgede leevendamise meetmeid ning hädaolukorraks valmisolekut. Hinnata kavandatava planeeringu või ehitise suurõnnetuse riski või õnnetuse tagajärgede võimalikku raskust. Hinnata ka õnnetuse ennetamiseks kavandatud meetmete piisavust.

- Kemikaali elutsükkel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁵² Vastavushindamisasutusena tegutsemise aluseks on asjakohane tegevusluba, mille kohta tuleb taotlus esitada TTJA-le, kes ühtlasi teavitab tegevusloa saanud vastavushindamisasutustest Euroopa Komisjoni asjakohase andmebaasi kaudu. Andmebaas sisaldab nende teavitatud asutuste loetelu, kes on liikmesriikides heaks kiidetud. Vastavushindamismenetlusega tagatakse turule lastud väetisetoote nõuetekohasus, sealhulgas ohutus.

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: menetleda aktsiisilao tegevuslubasid (kütus).

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda tolli valdkonna lubasid.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Transpordiamet

Ülesanne: väljastada Eestis registreeritud laeva kohta keskkonnaohutust tõendavad tunnistused.

Ülesanne: väljastada sõiduki ohtliku veose autoveole lubamise tunnistusi.

Ülesanne: anda ohtlikku veost vedava autojuhi koolituse korraldajale tegevusluba.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: menetleda ravimitele (sh veterinaarravimitele) müügilube ning müügiloata ravimite kasutamise lube ravimi turustamiseks Eestis.

Ülesanne: anda eriluba nõudvate kaupade, sh ravimid ja narkootilised ja psühhotroopsed ained, mida kasutatakse meditsiinilisel eesmärgil sisse- ja väljaveolubasid ning anda lube ravimite postiga saatmiseks ja reisile kaasa võtmiseks.

Ülesanne: anda ravimite lähteainete käitlejatele impordi- ja ekspordilubasid.

Ülesanne: menetleda tegevuslubade taotlusi ravimite tootmiseks, ravimite hulgimüügiks, apteegiteenuse, sealhulgas üldapteegiteenuse, haiglaapteegiteenuse ja veterinaarapteegiteenuse osutamiseks- ning ravimite vahendamiseks.

Ülesanne: anda lähteainete käitlejatele tegevuslube.

Ülesanne: anda narkootiliste ja psühhotroopsete ainete teaduslikul eesmärgil käitlemiseks ning radiofarmatseutiliste preparaatide valmistamise lube.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

KOV

Ülesanne: anda projekteerimistingimusi ja ehituslube.⁵³

⁵³ Kemikaaliseaduse järgi peab KOV arvestama maakasutuse planeerimisel ning projekteerimistingimuste ja ehituslubade andmisel käitisest lähtuvate asjaoludega (kindlaks teha doominoefektiga käitised; arvestama olemasoleva käitise läheduses paiknevaid ehitisi, nagu liiklusmagistraalid, rahvarohked paigad ja elamurajoonid,

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.9. EKSAMINEERIMINE

Tabel 16. Kemikaalivaldkonnas eksamineerimise ülesandeid täitvad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	x
Terviseamet	
Raviamet	
Tööinspeksioon	
Keskkonnaministeerium	x
Keskkonnaamet	
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
Transpordiamet	x
Maaeluministeerium	
Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium	
Päästeamet	
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	
KOV	

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: osaleda kahjuritõrjajate kutseeksami komisjoni töös. Eksami korraldajaks on Eesti Desinfektsiooni- ja Kahjuritõrjeettevõtete Liit.

Ülesanne: minister volitab lepinguga kvaliteedijuhtimise süsteemide hindamise alal rahvusvaheliselt tunnustatud asutuse tegutsema uuringuid tegevate laborite hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise asutusena.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

kui nende paigutus võib suurendada suurõnnetuse riski või selle tagajärgede raskust; säilitada ohutuse tagamiseks vajalik vahemaa käitise ning elamurajoonide, avalikus kasutuses olevate hoonete ja alade, puhkealade ning võimaluse korral peamiste transpordiliinide vahel; kaitsta looduse poolest erilist huvi pakkuvaid või eriti tundlikke alasid käitise läheduses, tagades selleks ohutu vahemaa või võttes muid asjakohaseid meetmeid; rakendada olemasolevas käitises vajaduse korral lisameetmeid).

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: atesteerida veeproovivõtjaid.

- Kemikaali elutsükkel: 1,2,4,5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: väljastada keskkonnamõju hindamise litsents.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: korraldada ohutusnõuniku eksam (transport raudteel).⁵⁴ Anda välja ohutusnõuniku tunnistusi.

Ülesanne: viia läbi pädevuseksam lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemise korraldaja erialaste teadmiste ja oskuste kontrolliks ning pädevustunnistuse andmiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: korraldada taimekaitsekoolituse lõppedes eksam, mille tulemuste alusel väljastatakse taimekaitsetunnistus.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hinnata koolitusasutuse poolt esitatud taimekaitsekoolituse programmi nõuetekohasust ja kiita see heaks.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: korraldada ohutusnõuniku eksam (transport maanteel ja siseveeteedel). Anda välja ohutusnõuniku tunnistusi.⁵⁵

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: korraldada ohtlikku veost vedava autojuhi eksam ja anda välja autojuhi ADR-i koolitustunnistusi.

⁵⁴ Ohutusnõuniku eksami võib korraldada ka koolitusasutus, kui sellest on teavitatud pädevat asutust ja eksamikomisjoni tööst võtab osa vähemalt üks pädeva asutuse esindaja.

⁵⁵ Ohutusnõuniku eksami võib korraldada ka koolitusasutus, kui sellest on teavitatud pädevat asutust ja eksamikomisjoni tööst võtab osa vähemalt üks pädeva asutuse esindaja.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.10. ARUANDLUS

Tabel 17. Kemikaalivaldkonna aruandluse ülesandeid täitvad riigiasutused

	Eesti tasand	Rahvusvaheline tasand
Sotsiaalministeerium		
Terviseamet	x	x
Raviamet		x
Tööinspeksioon		
Keskkonnaministeerium⁵⁶		x
Keskkonnaamet	x	
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		x
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet		x
Transpordiamet		x
Maaeluministeerium		x
Põllumajandus- ja Toiduamet		x
Siseministeerium		
Päästeamet		x
Politsei- ja Piirivalveamet		
Rahandusministeerium		
Maksu- ja Tolliamet		

Rahvusvaheline tasand

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: koostada ning esitada Euroopa Komisjonile ja OECD-le igal aastal aruanne heade laboritavade täitmise kohta oma territooriumil, mis sisaldab inspekteeritud laborite nimekirja, inspekteerimiskuupäeva ja inspekteerimistulemuste lühikokkuvõtet.

Ülesanne: esitada iga viie aasta järel komisjonile ühtne aruanne direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõikes 1 määratletud üksikdirektiivide praktilise rakendamise kohta, lisades aruandesse ka tööturu osapoolte seisukohad.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

⁵⁶ Aruandluse ülesandeid täidab ka KAUR.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: esitada Stockholmi konventsiooni rakendamise riiklik aruanne konventsiooni sekretariaadile iga 4 aasta tagant (+ jooksvad aruanded üksikküsimustes).

- Kemikaali elutsüklil: 2,4,5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha POS-määruse rakendamise Artikkel 13 aruanne kättesaadavaks Euroopa Komisjonile ja Kemikaaliametile.⁵⁷

Ülesanne: esitada Minamata konventsiooni rakendamise riiklik aruanne konventsiooni sekretariaadile (täisaruanne 4 aasta tagant ning lühiaruanne 2 aasta tagant).

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Ülesanne: esitada Baseli konventsiooni⁵⁸ rakendamise riiklik aruanne (igal aastal).⁵⁹

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Ülesanne: raporteerida Komisjonile ja teistele liikmesriikidele mereala keskkonnaseisundist, mereseireprogrammide, mereala meetmekava rakendamisest Eesti mereala kohta.

- Kemikaali elutsüklil: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, teadus- ja arendustegevus

Ülesanne: koostada veekeskonna jälgimisnimekirja iga-aastane aruandlus Euroopa Komisjonile (raporteerib KAUR), samuti aruandlus HELCOM raames (PLC, soovitude rakendamine jne).

- Kemikaali elutsüklil: 2
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: korraldada fluoritud kasvuhoonegaaside aruandlust lähtuvalt kliimamuutuste raamkonventsiooni, Kyoto protokollil ja Euroopa Liidu fluoritud kasvuhoonegaaside alaste õigusaktide nõuetest.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: määratud kontaktasutusel edastada Euroopa Komisjonile ja teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele koostöös turujärelevalveasutustega koostatud üldine riiklik järelevalvestrateegia (*vastavalt EL-i turujärelevalve ja toodete vastavuse määruse artiklis 13 sätestatud nõuetele*).

- Kemikaali elutsüklil: 1-5

⁵⁷ Andmeid tuleb ajakohastada igal aastal, kuid hiljemalt iga kolme aasta tagant.

⁵⁸ Baseli konventsioon on ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli kokkulepe.

⁵⁹ KeA esitab siin ka jäätmete riikidevahelise veo EL-i määruse aruande.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: edastada Euroopa Komisjonile iga aasta lõhkeainete lähteainete aruandluse info (teatatud kahtlustäratavad tehingud, suured kaotaminekud, vargused, teadlikkuse suurendamise üritused, teostatud kontrollid ja sellega hõlmatud ettevõtjad).

- Kemikaali elutsükkel 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministeerium

Ülesanne: koostada taimekaitsevahendite kasutamise trende ja häid praktikaid kirjeldav aruanne ja esitada see Euroopa Komisjonile.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: esitada iga viie aasta järel komisjonile aruanne REACH määruse toimimise kohta oma territooriumidel, mis sisaldab hindamist ja jõustamist käsitlevaid osi vastavalt artiklile 127.⁶⁰

Ülesanne: esitada Euroopa Kemikaaliametile aruanne ametlike kontrollide ning muude CLP-määruse nõuete täitmise tagamise meetmete kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus,

Ülesanne: esitada komisjonile biotsiidimääruse artikli 65 lõikes 3 nimetatud aruanne.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: esitada PIC määrusest [Ohtlike ainete impordi ja ekspordi määrus] tulenevalt iga aasta esimeses kvartalis eelmisel aastal ELi-välistesse riikidesse või ELi-välistest riikidest veetud ainete (nii iseseisva aina kui ka toodete või segude koostisosana) täpsed kogused.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hallata ja teha aruandlust riigisiselt EL-i ühisportaali EU-CEG'i (tubakatooted ja tubakatoodetega seonduvad tooted).

- Kemikaali elutsükkel 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: Kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: esitada iga nelja aasta tagant Euroopa Komisjonile aruanne kosmeetikamääruse järelevalvetoimingute ja nende toimimise kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4

⁶⁰ Andmed aruandesse annavad ka Tööinspeksioon, Keskkonnaamet ning Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: esitada Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioonile (OPCW) igal aastal deklaratsioon konventsiooni nimekirjades esitatud keemiarelvade või nende lähteainete tootmise, kasutamise, töötlemise, impordi ja ekspordi kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: esitada joogivee direktiivist tulenevalt andmed Euroopa Komisjonile joogivee kvaliteedi kohta üks kord kolme aasta jooksul

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: esitada Euroopa Komisjonile aruanded kemikaalivaldkonna ametlike kontrollide, sh teostatud testimiste kohta.

Ülesanne: esitada Euroopa Komisjonile pürotehniliste toodete kasutamisega seotud õnnetuste statistika.

Ülesanne: esitada Euroopa Komisjonile turujärelevalves tehtav toodete kontrollide statistika.

Ülesanne: teatada Euroopa Komisjonile suurõnnetuse ohuga ettevõtete nimed ja aadressid ning nende tegevused.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: esitada mitmeaastane kontrollikava ning kava täitmise aastaaruanne Euroopa Komisjonile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 artikli 113 kohaselt.⁶¹

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus; kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne: edastada iga nelja aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne Seveso direktiivi tulemusliku rakendamise ja toimimise kohta, mis sisaldab ka teavet liidus toimunud suurõnnetuste ning nende õnnetuste võimaliku mõju kohta käesoleva direktiivi tõhusale toimimisele.

Ülesanne: esitada *Piiriülese toimega tööstusõnnetuste konventsiooni* kohaldamise kohta korrapäraselt aruandeid.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5

⁶¹ Kontrollikava hõlmab seotud teemadena nt toidu lisaained, lõhna- ja maitseained, toiduga kokkupuutuvad materjalid, söödalisandid, taimekaitsevahendid.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: esitada narkootiliste ja psühhotroopsete ainete aruanne Rahvusvahelisele Narkootikumide Kontrolli Komiteele (INCB).

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Transpordiamet

Ülesanne: esitada aruanne IMO-le meretranspordi puudutavate ohtlike ainete osas.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Eesti tasand

Terviseamet

Ülesanne: koostada igal aastal aruanne suplusvee (sh ujulate vee) vastavuse kohta kvaliteedinõuetele ning iga kolme aasta järel aruanne joogivee vastavuse kohta kvaliteedinõuetele. Esitada aruanne kooskõlastamiseks SoM-ile ja KeM-ile.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: korraldada keskkonnakasutuse, looduskaitse ja keskkonnajärelevalve andmete kogumist, analüüsi, aruannete koostamist ja esitamist.⁶²

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: esitada TeA-le aruanne ametlike kontrollide ning muude REACH-määruse nõuete täitmise tagamise meetmete kohta.

Ülesanne: esitada TeA-le aruanne ametlike kontrollide ning muude CLP-määruse nõuete täitmise tagamise meetmete kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁶² Keskkonnajärelevalve andmeid ning sellega seonduvat kogub KeA. Üldiselt tegeleb keskkonna andmete kogumisega Keskkonnaagentuur (Eurostati erinevad andmed, sh vanaõli andmed, THS andmed Tööstusheite portaali jne).

1.11. ANDMEHALDUS

Tabel 18. Kemikaalivaldkonna andmehalduse ülesandeid täitvad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	X
Terviseamet	x
Ravimiamet	x
Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium	x
Keskkonnaamet/ Keskkonnaagentuur	x
Maa-amet/Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
Transpordiamet	x
Maaeluministeerium	x
Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium	
Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: tagada ohtlike kemikaalide e-arvestussüsteemi loomine ja käigushoidmine.

- Kemikaali elutsükel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: hallata PAKISE⁶³, PROTO⁶⁴, OJS⁶⁵, FOKA⁶⁶ andmekogusid seire ja korraldamise tegevuste läbiviimiseks ning välislepingutes võetud keskkonnavalaste kohustuste täitmiseks.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministeerium

Ülesanne: hallata taimekaitsevahendite registrit⁶⁷ ja väetiseregistrit.⁶⁸

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: hallata infosüsteemi KOTKAS.⁶⁹

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hallata keskkonnajärelevalve infosüsteemi OKAS (Objekti Kontrollimise Andmekogu Süsteem).

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

⁶³ Pakendiregistri (PAKIS) eesmärk on turule lastud kauba pakendite, Eestis tekkinud pakendijäätmete, pakendi korduskasutuse, pakendijäätmete taaskasutamise, taaskasutamise sihtarvude täitmise ning tarbitud õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta arvestuse pidamine pakendiseadusest ja pakendiaktsiisi seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks, järelevalve teostamiseks ning Euroopa Komisjonile pakendijäätmete ning õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta teabe esitamiseks.

⁶⁴ Probleemtooteregistri (PROTO) pidamise eesmärk on andmete koondamine probleemtoodete tootjate kohta Eestis turule lastud probleemtoodete ning nendest tekkinud jäätmete taaskasutamise ja kõrvaldamise ning Eestist väljaveetud jäätmete taaskasutamise ja kõrvaldamise arvestuse pidamiseks.

⁶⁵ Ohtlike jäätmete saatekirjade andmekogu (OJS) eesmärk on ohtlike jäätmete veoste jälgimine reaajas jäätmeseaduse alusel koostatavate ohtlike jäätmete saatekirjade andmete alusel.

⁶⁶ FOKA registri eesmärk on atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel kogutavate fluoritud kasvuhoonegaase ja osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate toodete, seadmete ja süsteemide ning käitlemistoiimingutega seotud andmete haldamine digitaalses keskkonnas.

⁶⁷ Taimekaitsevahendite registri eesmärk on tagada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite nõuetekohasus ja tõhus järelevalve turule lastud taimekaitsevahendite üle. Taimekaitsevahendite registrisse kantakse andmed turule lastud taimekaitsevahendite kohta, samuti taimekaitsevahendi tootja ja turustaja ning väga mürgise taimekaitsevahendi Eestisse toimetaja ja Eestis kasutaja.

⁶⁸ Väetiseregister on riigi infosüsteemi kuuluv Vabariigi Valitsuse asutatud andmekogu.

⁶⁹ Keskkonnaotsuste infosüsteemi (KOTKAS) eesmärgiks on koondada keskkonnalubade taotlemine ja menetlemine ühisesse keskkonda, mis võimaldab sh tutvuda ja analüüsida kehtivate keskkonnalubade alusel toimuvat keskkonnakasutust.

Keskkonnaagentuur

Ülesanne: hallata keskkonnaandmekogusid KESE⁷⁰ ja Keskkonnaportaali⁷¹.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: hallata Kütusesekre infosüsteemi.⁷²

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maa-amet

Ülesanne: hallata Maavarade registrit.

- Kemikaali elutsükkel: 1
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: hallata menetlussüsteemi MEIS.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: hallata Vee Tervisohutuse Infosüsteemi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: hallata Keskkonnatervise andmebaasi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne/ eesmärk: arendada digitaalseid lahendusi, mis toetavad ja parendavad andmehaldust ja lihtsustavad menetluse läbiviimist. Rakendada järelevalveinfosüsteemi (JVIS), majandustegevuse lubade infosüsteemi (MTR) ning andmekogumise ja -analüüsi keskkondi. Suurendada andmekvaliteedi parandamiseks andmesisestajate teadlikkust, vastutust ja oskusi läbi juhendmaterjalide ning koolituste.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

⁷⁰ Keskkonnaseire infosüsteem (KESE) on riikliku keskkonnaseire programmi ja sellega seonduvate keskkonna uuringute-projektide raames kogutud keskkonnaseisundi andmestikku koondav andmekogu.

⁷¹ Keskkonnaportaali eesmärk on eri andmekogudes hoitavate keskkonnaandmete esitamine viisil, mis võimaldab saada keskkonnast, selle seisundist ja kvaliteedist ning sellele avalduvatest surveteguritest tervikliku, nii põhjuslikult kui ka ruumiliselt seostatud ülevaate.

⁷² Riikliku kütusesekre korraldab KeM Eesti Keskkonnauuringute Keskuse kaudu.

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: hallata ameti ülesannete täitmiseks vajalikke andmekogusid (toidu ja sööda käitlejate registri, taimekaitsevahendite registri ja väetiseregistri) ja pidada Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 61 lõikes 3 nimetatud andmekogu.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Päästeamet

Ülesanne/ eesmärk: parandada andmekvaliteeti päästetöödel paremate juhtimisotsuste tegemiseks. Tagada sündmuste kohta kvaliteetsete andmete kogumine (nt OIS, PÄIS⁷³, „Geoinfo“) ja seejärel andmepõhiste otsuste tegemine. Suurendada andmekvaliteedi parandamiseks andmesisestajate teadlikkust, vastutust ja oskusi. Tagada asjakohaste IT-lahenduste olemasolu ja nende kasutusoskus ning hoida päästetööga seotud andmehaldusprotsessid ajakohasena.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: hallata impordi/ekspordi tollideklaratsioonide andmekogu, milles sisaldub info kolmandatest riikidest Eestisse toodud või sinna viidud kaupadest sh kemikaalidest.

- Kemikaali elutsüklil: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: hallata ravimiregistrit ja tegevuslubade registrit.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Transpordiamet

Ülesanne: hallata autoveo-ettevõtjate registrit.

Ülesanne: hallata sadamaregistrit.

Ülesanne: hallata mereinfosüsteemi.⁷⁴

- Kemikaali elutsüklil: 3

⁷³ PÄIS on päästeinfo süsteem, mille osa on OIS ehk ohutuseinfo süsteem. OISI kogutakse ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete andmed.

⁷⁴ Elektroonilise mereinfosüsteemi (EMDE) rakendus on loodud merendusega seotud teadete ja dokumentide koostamise, esitamise ja kontrolli lihtsustamiseks. Dokumente koostavad laevade opereerimisega tegelevad firmad või nende esindajad (agendid, kaptenid), kaupade logistikaga tegelevad firmad (kauba omanikud, ekspediitorid, stividorid), sadama operaatorid ja neid kontrollivad riigiametite esindajad. Dokumentide koostamise all mõeldakse nii dokumendi loomist, kui ka teisest infosüsteemist saamist ja EMDE süsteemi sisestamist.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tööinspeksioon

Ülesanne: hallata ja arendada andmekogumise ja – analüüsi keskkondi (nt ITI; TEIS).

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Korralduslike ülesannete täitmiseks kasutavad riigiasutused ka rahvusvahelisi andmebaase. Kemikaalivaldkonnas on olulisem neist Euroopa Kemikaali Ameti arendatud klassifitseerimis- ja mürgistusandmiku andmebaas, kuhu koondatakse teatatud ja registreeritud ainete kohta tootjatelt ja importijatelt saadud klassifitseerimise ja mürgistuse teave.

1.12. SEIRE TEGEVUSED

Tabel 19. Kemikaalivaldkonna seire tegevusi läbiviivad riigiasutused

Sotsiaalministeerium	
Terviseamet	x
Raviamet	
Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium	x
Keskonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
Transpordiamet	
Maaeluministeerium	x
Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium	
Päästeamet	
Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	
KOV	

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: korraldada valdkonnaga seotud seire ja keskkonnaandmete kogumist (sh atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel õhukvaliteedi hindamine ja seire, veeseaduse alusel veeseire, veekogumite seisundite hindamine).

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: korraldada Eestis müüdavate vedelkütuste kvaliteedi ja koguste seiret.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: korraldada mere seire ja seisundi hindamise programmide koostamist ja rakendamist Eesti mereala kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Maaeluministerium

Ülesanne/ eesmärk: muuta taimekaitsevahendite jääkide seire senisest tihedamaks ja järjepidevamaks.

- Kemikaali elutsükkel: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Terviseamet

Ülesanne: osaleda joogiveega ja suplusveega seotud ohuolukordadele reageerimise seire- ja hoiatussüsteemide väljatöötamisel ning rakendamisel; korraldada joogivee ja suplusvee seiret; koguda ja töödelda andmeid joogivee ja suplusvee kvaliteedinõuetele vastavuse kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: teha seirealast koostööd PPA-ga merereostusseire modelleerimise kaudu (KeA modelleerib potentsiaalse reostuse allika).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: tegeleda ohtlike kaupade seirega (vastutused mh HELCOM⁷⁵; MARPOL⁷⁶).⁷⁷

- Kemikaali elutsükkel: 3,5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: korraldada pinnavee operatiivseiret (sh nt puhastite suubla seire).⁷⁸

⁷⁵ HELCOM on Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon, mille eesmärk on korraldada rahvusvahelist koostööd Läänemere keskkonnakaitse konventsiooni alusel Läänemere merekeskkonna kaitseks kõikide reostusallikate eest. Koostöös osalevad EL-i ning kõik Läänemereäärsed riigid.

⁷⁶ MARPOL on rahvusvaheline laevade põhjustatava merereostuse vältimise konventsioon.

⁷⁷ Täita õnnetuse korral ka menetleja rolli.

⁷⁸ Operatiivseirel on kaks suunda: veeseadusest tulenev kohustus ja õigus teostada keskkonnanõuetele vastavate operatiivseirete kontrollseiret, vastav andmestik läheb KOTKASse. Teise osana hinnatakse veeseire programmi alusel (koostatakse VMKst tulenevalt) tõhusust, nt rekitud puhastid, kalapääsud, mille andmed lähevad KESEsse. Tegevuse fookuses on ohtlikud ained.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: jälgida, hinnata ja analüüsida töökeskkonna olukorda vastavalt tulemusnäitajatele.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.13. TEAVITUSTEGEVUSED

Tabel 20. Kemikaalivaldkonnas teavitustegevusi täitvad riigiametid

	Eesti tasand	Rahvusvaheline tasand
Sotsiaalministeerium	x	
Terviseamet	x	x
Raviamet	x	
Tööinspeksioon	x	
Keskkonnaministeerium	x	
Keskkonnaamet	x	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	x	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x	x
Transpordiamet	x	
Maaeluministeerium	x	
Põllumajandus- ja Toiduamet	x	x
Siseministeerium	x	
Päästeamet	x	x
Politsei- ja Piirivalveamet		
Rahandusministeerium		
Maksu- ja Tolliamet		
KOV		

Rahvusvaheline tasand⁷⁹

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: teavitada Euroopa Komisjoni tehnilisest normist.

- Kemikaali elutsükkel: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

⁷⁹ Rahvusvaheliste konventsioonide rakendamisel on tavaliselt osalisel riigil avalikkuse ning ka konventsiooni sekretariaadi teavitamise kohustused.

Keskkonnaamet

Ülesanne: kui keskkonnakaitseluba antakse A-kategooria jäätmeoidla käitamiseks ja loa andja on teadlik, et käitamisega kaasneb keskkonnoaht teises riigis, või kui asjakohast teavet taotleb Euroopa Liidu liikmesriik, keda oht võib mõjutada, edastada loa andjana loa taotluses esitatud teave teisele liikmesriigile samal ajal, kui taotlus riigisiselt avalikustatakse.

- Kemikaali elutsükkel: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Terviseamet

Ülesanne: teavitada Euroopa Komisjoni ja teisi liikmesriike ettekirjutusest biotsiidi või toimeaine kättesaadavaks tegemise ja kasutamise piiramise või keelamise kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: teavitada ELi väetisetoodete määruses sätestatud vastavushindamisasutusest Euroopa Komisjoni asjakohase andmebaasi kaudu.⁸⁰

Ülesanne: jälgida ja vajadusel teavitada RAPEX⁸¹ Eesti kontaktpunktina süsteemis avaldatud teateid ohtlike toodete kohta (sh kemikaali oht).

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: teavitada kirjalikult Euroopa Komisjoni, teiste liikmesriikide pädevaid asutusi ja MeM-i taimekaitsevahendi loast ning taimekaitsevahendi tehnilise kontrolli tegijast ja toimingust, kui nendest teavitamine on ette nähtud Euroopa Liidu õigusaktis.

Ülesanne: (koguda ja hinnata andmeid, mis on seotud taimekaitsevahendite ja toimeainete ühtlustatud riskinäitajatega) ning edastada asjakohased tulemused Euroopa Komisjonile ja teistele liikmesriikidele ning avalikustada tulemused oma veebilehel.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne: edastada A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõttest lähtuva piiriülese mõjuga suurõnnetuse toimumise riski kohta teavet riikidele, keda selline õnnetus võib mõjutada.

Ülesanne: teavitada Euroopa Komisjoni suurõnnetuse ohuga ettevõttes toimunud suurõnnetusest.

⁸⁰ Andmebaas sisaldab nende teavitatud asutuste loetelu, kes on liikmesriikides heaks kiidetud.

⁸¹ RAPEX on EL-i ohtlikest toodetest teavitamise süsteem.

Ülesanne: täita koostöös SiMiga *Piiriülese toimega tööstusõnnetuse konventsioonist* tulenevaid teavituskohustusi ohustatud riigi/piirkonna osas.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Eesti tasand

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid algatustest.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid algatustest ja kaasata huvigruppe.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: täita atmosfääriõhu kaitse seadusest tulenevat kohustust avalikkuse informeerimisel.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid algatustest ja kaasata huvigruppe.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid lõhkeainete lähteainete algatustest ja kaasata huvigruppe.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Maaeluministeerium

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid algatustest ja kaasata huvigruppe.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Siseministeerium

Ülesanne: teavitada huvigruppe/sidusrühmasid algatustest ja kaasata huvigruppe.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: teavitada avalikkust seire ja järelevalve käigus avastatud ohtlikest toodetest ja nendest tingitud võimalikest terviseriskidest ja nende vältimisest TeA kodulehel.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: tagada mürgistusosalase teabe edastamine elanikkonnale ja meditsiinipersonalile ning täita ülesandeid CLP-määruse artikli 45 kohaselt.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teavitada turule tulevatest tubakatoodetest ja tubakatoodetega seonduvatest toodetest TeA kodulehel.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: avalikustada joogivee ja suplusvee seire tulemused.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: avalikustada turujärelevalveasutusena oma valduses oleva teave, mis käsitleb tootest tulenevaid ohte, ning teave, mis puudutab toote identifitseerimist, tootest tuleneva ohu eripära ja rakendatud meetmeid. KeA peab tulemused kandma ICSMS-i (Information and Communication System for Market Surveillance).

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: teavitada kavandatavast lõhketööst, selle ohualast, planeeritavast ajast ja eesmärgist kohaliku omavalitsuse üksust. Kui lõhketöö toimub merel või kui lõhketöö ohuala jääb lennuvälja lähiümbrusesse, tuleb teavitada TRAM-i. Teavitada asjakohasel juhul ka muud riigiasutust, kelle pädevusse kuuluvat valdkonda kavandatav lõhketöö võib puudutada.

Ülesanne: teavitada ohtlikuma lõhketöö loa andmisest PPA-d, KAPO-t, KOV-i, vastuväite esitanud ehitise omanikku ning vajaduse korral TRAM-i.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Ülesanne: teavitada EMTA-t, PPA-d ning KAPO-t lõhkematerjali ja pürotehniliste toote veoloa andmisest.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teavitada avalikkust RAPEXis avaldatud ohtlikest toodetest, millel on kemikaali oht, sh teavitada asjasse puutuvaid ettevõtjaid.

Ülesanne: teavitada PÄA-d, KeA-d ning ettevõtte asukohajärgset KOV-i suurõnnetuse ohuga ja ohtliku ettevõtte käitamisloa andmisest, selle kehtivuse peatamisest ja kehtetuks tunnistamisest.

Ülesanne: teavitada PPA-d ning KAPO-t lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitamise tegevusloa andmisest, tegevusloa kehtivuse peatamisest ja kehtetuks tunnistamisest.

Ülesanne: teavitada KAPO-t, PPA-d, PÄA-d ja KOV-i lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemiskoha käitamisloa andmisest, kehtivuse peatamisest ja kehtetuks tunnistamisest.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: selgitada ohtlikelt ettevõtetelt ja suurõnnetuse ohuga ettevõtetelt saadava teabe põhjal välja doominoefekti põhjustada võivad käitised või käitiste rühmad ning teavitada sellest vastavasse rühma kuuluvaid ettevõtteid.

Ülesanne: teavitada hädaolukorrast, selle ohust ja lahendamise avalikkust ning korraldada asutustevahelist teabevahetust.⁸²

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: avalikustada mürgistusjuhtumite ennetamiseks teave taimekaitsevahendi kasutamisest tingitud ohu ning võimaliku ägeda ja kroonilise mõju kohta inimese tervisele ja keskkonnale.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: korraldada oma tegevusvaldkonnas ennetustegevust ja avalikkuse teavitamist ohtudest ning tagada juurdepääs ameti valduses olevale avalikule teabele. Näiteks teavitada muuhulgas avalikkust väetisest, mis ohustab inimese või looma elu või tervist või vara või keskkonda.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus; kemikaaliohutus

⁸² PÄA juhib hädaolukordade lahendamist ulatusliku tööstusõnnetuse korral, nende kohta plaani koostamist ning riskikommunikatsiooni korraldamist.

Transpordiamet

Ülesanne: avalikustada merel veetava ohtliku lasti kohta käiv teave vastavalt Avaliku teabe seadusele. Edastada ohtliku lastiga laevaga sadamas või merel juhtunud õnnetuse lasti kohta käiv teave päästetööde juhile või teda asendavale isikule ning vajadusel välisriigi pädevale asutusele või isikule.

- Kemikaali elutsüklil: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: teavitada ravimite kvaliteedidefektide ja ravimiohutuse kriisi puhul üldsust.

- Kemikaali elutsüklil: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teavitada avalikkust seire ja järelevalve käigus avastatud võimalikest terviseriskidest ja nende vältimisest (sihtkontrollide kokkuvõtted läbi pressiteadete).

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

KOV

Ülesanne: hinnata planeerimismenetluse algatamise vajadust ohtlikus ettevõttes või suurõnnetuse ohuga ettevõttes muudatuste tegemisel, millega kaasneb suurõnnetuse risk või selle suurenemine, ja teavitada oma arvamusest TTJA-d 30 päeva jooksul teavituse saamisest arvates.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: valdkonna taristu planeerimine ja rajamine, kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

1.14. ELANIKKONNA JA ETTEVÕTJATE TEADLIKKUSE TÕSTMINE JA NÕUSTAMINE

Tabel 21. Kemikaalivaldkonnas elanikkonna ja ettevõtjate teadlikkuse tõstmise ja nõustamisega tegelevad riigiasutused

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Ravimiamet	x
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		x
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	

Maaeluministeerium		x
	Põllumajandus- ja Toiduamet	
Siseministeerium		
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	
Rahandusministeerium		
	Maksu- ja Tolliamet	
KOV		

Sotsiaalministeerium

Ülesanne/ eesmärk: aidata kaasa elanikkonna teadlikkuse ning oskuste (sh ohu vältimise) paranemisele tervise-, töö- ja keskkonnaohutuse valdkonnas (*ravimite ja kemikaalide kasutamine/ ringlus, jäätmete käitlemine, tööohutus ja kemikaalide piirnormid, isikukaitsevahendid kemikaalidega töötamise korral, toodete märgiste tähenduse mõistmine*).

Ülesanne/eesmärk: suurendada teadlikkust kemikaaliohutusest, vähendada kemikaalide valest kasutamisest tingitud mürgistus- ja õnnetusjuhtumite, lisaks tööst tingitud haiguste ja kutsehaiguste arvu ning muuta teave tervisele ohtlikest kemikaalidest, nende tervisemõjust ja riskide maandamise meetmetest kättesaadavaks.

Ülesanne: suurendada teadlikkust toodete märgistest, teenustele kehtivatest nõuetest ja võimalikest terviseriskidest ning nende maandamise meetmetest.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: teha ettepanekuid valdkonna eest vastutavale ministriile trükiste väljaandmiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: tõsta omavalitsuste, ettevõtete ning tarbijate/elanikkonna teadlikkust ringmajandusest, jäätmetekke vältimisest, ühiskanalisisatsiooni juhitavate kemikaalide mõjust veekeskkonnale, toodete ökomärgistest jms (nt teabekampaaniate, koolituste korraldamine jne); samuti ettevõtjatele suunatud keskkonnahoidlike riigihangete ning keskkonnajuhtimissüsteemide teemadest.

- Kemikaali elutsükkel: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: tõsta ettevõtete teadlikkust lõhkeainete lähteainete käitlemisest ja sellega kaasnevatest ohtudest

- Kemikaali elutsükkel: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministerium

Ülesanne: tagada avalikkusele piisav ja usaldusväärne info põllumajanduse mõju kohta keskkonnale.⁸³

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne/ eesmärk: tutvustada põllumajandustootjatele senisest tõhusamalt taimekaitsevahendite ja väetiste turustamist ja kasutamist reguleerivaid õigusakte ning nõudeid.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Terviseamet

Ülesanne: täita REACH määruse riikliku kasutajatoe ülesandeid. Anda tootjatele, importijatele, allkasutajatele ja kõikidele teistele huvitatud isikutele nõu määrusest tulenevate ülesannete ja kohustuste täitmise kohta, eelkõige seoses ainete registreerimisega. Abistada tööstusharu ja eelkõige väike- ja keskmise suurusega ettevõtjaid peamiselt kemikaaliohutuse aruannete koostamisel.

Ülesanne: täita riikliku kasutajatoe ülesandeid CLP-määruse artikli 44 kohaselt ja anda huvitatud isikutele nõu CLP-määrusest tulenevate ülesannete ja kohustuste täitmise kohta.

Ülesanne: täita riikliku kasutajatoe ülesandeid biotsiidimääruse kohaselt. Anda loa taotlejatele, eelkõige väike- ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning mis tahes muudele huvitatud isikutele nõu nende biotsiidimäärusest tulenevate vastavate ülesannete ja kohustuste kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 2, 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: kujundada elanikkonna teadlikkust (sh ajakirjandus, infotunnid, koolitused, sotsiaalmeedia, teemalehed veebis jm) kemikaaliohutusest ning mürgistuste ärahoidmisest.

Ülesanne: tagada (mürgistusteabe kogumine ja töötlemine ning) mürgistuslase teabe edastamine elanikkonnale ja tervishoiuteenuse osutajatele, sealhulgas mürgistuslase infoliini 16662 korraldamine ja ööpäevaringne nõustamine.

Ülesanne: teha kemikaaliteave lihtsal kujul kättesaadavaks ja suurendada koolitus- ja koostöötegevuste abil (haiglale, koolide võrgustikes) teadmisi kemikaalidest ja mürgistusohutusest.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

⁸³ Oluline on pikaajaliste kommunikatsiooniplaanide loomine ja rakendamine, kirjeldamaks näiteks taimekaitsevahendite kasutusotstarvet põllumajanduses, nende kasutamisega kaasnevate riskide ulatust ja nõudeid, mis riske maandavad.

Ülesanne: avalikustada teavet joogivee ja suplusvee kvaliteedinäitajate kohta; nõustada tarbijaid ja käitlejaid ning annab soovitusi terviseohtude kõrvaldamiseks.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: täita kosmeetikamääruse alusel pädeva asutuse ülesandeid ja teha sellega seonduvaid toiminguid, sealhulgas anda tootjatele, importijatele, levitajale ja kõikidele teistele huvitatud isikutele nõu kosmeetikamäärusest tulenevate ülesannete ja kohustuste täitmise kohta ning nõustada elanikkonda terviseohutusega seotud küsimustes.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne/ eesmärk: suurendada ennetus- ja teavitustöö mahtu (sh *avalikustada raskete keskkonnarikkumiste infot, et kujundada keskkonnaalast väärikäitumist taunivat avalikku arvamust*). Korraldada keskkonnahariduslikku ja ennetavat tegevust nõustamise, koolitamise kaudu.

- Kemikaali elutsükel: 4-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, rohepöörde väljakutsed

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne/ eesmärk: laiendada teavitustegevust, mitmekesistades TTJA infokanaleid. Kujundada elanikkonna teadlikkust kemikaalide käitlemise osas, s.h toodete osas (sh *võttes kasutusele kaasaegsemad infokanalid, parandades huvigruppidele olulise info kättesaadavust, panustades haridustegevustesse, suurendades TTJA nähtavust ja sõnumite levikut avalikkuses*).

Ülesanne: anda ettevõtjatele ja tarbijatele nõu pädevuse piires REACH-määruse nõuete osas.

Ülesanne: anda ettevõtjatele ja tarbijatele nõu pädevuse piires CLP-määruse nõuete osas.

Ülesanne: anda ettevõtjatele ja tarbijatele nõu pädevuse piires biotsiidmääruse nõuete osas.

Ülesanne: nõustada ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtteid kemikaalide käitlemise küsimustes ja ettevõtetes asuvate ohtlike paigaldiste osas.

- Kemikaali elutsükel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: kaasa aidata seotud osapoolte (PÄA ja sihtrühmade) oskusteabe ja kemikaalialaste teadmiste täiendamisele (sh kohalike omavalitsuste, käitlejate ning dokumentide koostajate teadlikkuse suurendamine kehtestatud nõuetest). Võimestada ja toetada partnereid (sh kohalikke omavalitsusi) kriisiks valmisolekul ja kriisi lahendamisel nii teadmiste, regionaalse koordinaatsiooni kui ka ressurssidega.

Ülesanne: kujundada elanikele suunatud riskikommunikatsiooni tervikvaade ja viia see vastutava asutusena ellu. Suurendada elanike, kogukondade ja partnerite teadlikkust ning eneseabistamise oskusi.

Ülesanne: toetada sihtrühmade süsteemset ja koordineeritud riskikommunikatsiooni, et tagada elanike ja asutuste iseseisev kriisideks valmisolek.

Ülesanne: tagada vabatahtlike ja partnerite laiemal kaasamise võimaluste loomine elanikkonna kaitse tegevustes. Selleks täpsustatakse vastutusjaotus ja ülesanded tegevuste elluviimisel ning arendatakse kaasatud osapoolte pädevust.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanded: korraldada teavitustööd ravimite õige ja ohutu kasutamise tagamise ning võltsitud ravimite hoidumise eesmärgil (*sh meedia, sh sotsiaalmeedia, avalikud kampaaniad, avalikud esinemised, otsekontaktid, infopäevad*).

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teavitada üldsust, töötajaid ja tööandjaid töökeskkonna ohtudest.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.15. ASUTUSTEVAHELINE KOOSTÖÖ

Tabel 22. Kemikaalivaldkonnas asutustevahelist koostööd tegevad riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Ravimiamet	x
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		x
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	x
Maaeluministeerium		x
	Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium		x
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	x

Rahandusministeerium	
	Maksu- ja Tolliamet
KOV	
	x
	x

Sotsiaalministeerium

Ülesanne/ eesmärk: panustada eesmärgistatult, järjepidevalt ja tõhusalt riigi, kohaliku tasandi, kolmanda sektori, kogukondade ja erasektori koostöösse keskkonnast tulenevate terviseriskide ennetamisel ja vähendamisel (sh kemikaaliohutuse puhul).

Ülesanne: teha koostööd, et elu- ja töökeskkonnast tulenevate riskide ja tervisemõjudega arvestatakse teiste valdkondade poliitika kujundamisel ja otsuste tegemisel.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: vahetada teavet ja teha ettepanekuid erinevate institutsioonide tegevuse koordineerimiseks kemikaaliohutuse valdkonnas.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: teha oma valdkonnas koostööd riigiasutuste ja kohalike omavalitsustega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed, taristu planeerimine ja rajamine.

Ülesanne: koordineerida koostöös MeM-iga nitraaditundliku ala tegevuskava rakendamist.

- Kemikaali elutsükkel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: teha oma valdkonnas koostööd riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksustega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Maaeluministeerium

Ülesanne: arendada koostööd riigiasutuste (sh KeMi ja selle haldusala asutustega) ning kohaliku omavalitsuse üksustega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

Siseministerium

Ülesanne: arendada koostööd vastutusvaldkonnas teiste riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste, valitsusväliste organisatsioonide, avalikkusega.

- Kemikaali elutsüklil: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: teha koostööd valitsusasutuste ja teiste riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksustega.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: koolitada ja nõustada kohalikke omavalitsusi, et toetada neid ameti pädevuses olevate keskkonnaküsimuste lahendamisel.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

Ülesanne: arendada koostööd riigiasutuste (pm TeA, PÄA ja TTJA-ga) ning kohaliku omavalitsuse üksustega.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: teha vastavalt vajadusele oma pädevuse piires koostööd asjakohaste valitsusasutuste ja teiste riigiasutustega, kohaliku omavalitsuse üksustega.⁸⁴

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

⁸⁴ Peamised koostöö partnerid: tooteohutuse kemikaali valdkonnas tehakse koostööd TeA-ga, KeA-ga. TeA, PTA, RA ja TTJA moodustavad ka ühiselt piiripealsete toodete ekspertgrupi, mis vajadusel hindab toodete juures ka kemikaalide teematikat. Suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtete valdkonnas tehakse koostööd PÄA-ga, vajadusel EMTA-ga, KOV-idega, PTA-ga, KeA-ga ja TeA-ga. Lõhkematerjali ja pürotehniliste toodete valdkonnas teeme koostööd PPA-ga, KAPO-ga, EMTA-ga, vajadusel KOV-idega.

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: teha oma pädevuse piires koostööd teise valitsusasutuste, valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse üksustega.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne/ eesmärk: tagada hästi toimiv regionaalne kriisikordinatsioon. Tagada, et kohalikud omavalitsused edendavad elanikkonnakaitsealaseid tegevusi ning on valmis kriise lahendama. Ülesanne: nõustada kohalikke omavalitsusi kriisikomisjonide tegevustes ning kriisiks valmistumisel, selle lahendamisel ja toimepidevuse tagamisel, elanike ja kogukonnaga seotud elanikkonnakaitsealaste tegevuste planeerimisel ja elluviimisel ning elutähtsa teenuse osutajate (ETO-de) kontrollloppuste tegemisel.

Ülesanne: koordineerida kohaliku ja regionaalse tasandi elanikkonnakaitse tegevusi.⁸⁵

Ülesanne: teha koostööd planeerimisalase tegevuse korraldajaga ja kooskõlastada planeering, kui planeeringuga kavandatakse ohtliku või suurõnnetuse ohuga ettevõtte rajamist, kui planeeringualal või selle vahetus läheduses asub ohtlik või suurõnnetuse ohuga ettevõtte.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: teha koostööd teiste ametiasutustega.

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: teha koostööd teiste riigiasutustega ülesannete täitmisel.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: teha koostööd teiste riigiasutustega ülesannete täitmisel.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

⁸⁵ Selleks korraldatakse kriisikomisjonide kaudu riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste koostööd kriiside ennetamisel, kriisideks valmistumisel ja nende lahendamisel. Kriisi lahendavat juhtasutust toetatakse regionaalsel tasandil.

Politsei- ja Piirivalveamet

Ülesanne: teha koostööd teiste riigiasutustega ülesannete täitmisel.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teha koostööd täidesaatva riigivõimu asutuste ning kohaliku omavalitsuse üksustega oma pädevusvaldkonnas.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.16. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Tabel 23. Kemikaalivaldkonna rahvusvahelise koostöö ülesandeid täitvad riigiasutused

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Raviamet	x
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		x
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	x
Maaeluministeerium		x
	Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium		x
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	x
Rahandusministeerium		
	Maksu- ja Tolliamet	x
KOV		

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: koordineerida ja korraldada ministeeriumi ning valitsemisala asutuste rahvusvahelist koostööd ning ministeeriumi tegevust, mis seondub rahvusvaheliste või teiste riigiüleste organisatsioonide liikmelisusega.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: täita detergendumääruse pädeva asutuse ülesandeid (sh suhtlemine ja teabevahetus).

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: koordineerida ja korraldada ministeeriumi ning valitsemisala asutuste rahvusvahelist koostööd ning ministeeriumi tegevust, mis seondub rahvusvaheliste või teiste riigiüleste organisatsioonide liikmelisusega (sh *kemikaali- ja jäätmekorraldusega seotud rahvusvahelises koostöös osalemine; merekeskkonna kaitse alases koostöös osalemine vastavalt ÜRO mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) rakendamise*ga Läänemere merekeskkonna kaitse konventsioonile ning muudes Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse tegevustes; veealases koostöös EL-i institutsioonides).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed, taristu planeerimine ja rajamine.

Maaeluministeerium

Ülesanne: kavandada ja koordineerida valdkonnas riiklikke ja rahvusvahelisi koostööprojekte, teha valdkonnas rahvusvahelist koostööd (taimekaitsevahendid, väetised).

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, teadus- ja arendustegevus, roheleppe väljakutsed.

Ülesanne: vastutada rahvusvahelise toidustandardite programmiga Codex Alimentarius seotud teabevahetuse eest Eestis ning koordineerida koostööd Euroopa Toiduohutusametiga (EFSA), Euroopa Komisjoniga ning Euroopa Liidu liikmesriikide toidujärelevalveasutustega.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, teadus- ja arendustegevus, roheleppe väljakutsed

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: koordineerida ja korraldada ministeeriumi ning valitsemisala asutuste rahvusvahelist koostööd ning ministeeriumi tegevust, mis seondub rahvusvaheliste või teiste riigiüleste organisatsioonide liikmelisusega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus.

Ülesanne: teha Euroopa Liidu liikmesriikide turujärelevalveasutuste piiriülest koostööd EL-i turujärelevalve ja toodete vastavuse VI peatükis sätestatu kohaselt.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: määrata ühtne kontaktasutus, kes täidab EL-i turujärelevalve ja toodete vastavuse määruse artikli 10 lõikes 4 sätestatud ülesannet - aidata teha eri liikmesriikidel turujärelevalvealast koostööd.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Siseministerium

Ülesanne: koordineerida ja korraldada ministeeriumi ning valitsemisala asutuste rahvusvahelist koostööd ning ministeeriumi tegevust, mis seondub rahvusvaheliste või teiste riigiüleste organisatsioonide liikmelisusega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: pädeva asutusena täita PIC-määrusega pandud ülesandeid edendades ühist vastutust ja koostööd rahvusvahelisel kauplemisel ohtlike kemikaalidega ning kaitsta inimest ja keskkonda, andes arengumaadele teavet, kuidas ohtlikke kemikaale ohutult ladustada, transportida, kasutada ja kõrvaldada.

Ülesanne: pädeva asutusena aidata kaasa Rotterdami konventsiooni⁸⁶ rakendamisele.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha koostööd Euroopa institutsioonidega ning teiste riikide asjaomaste asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Panustada aktiivselt riiklikes ja regionaalsetes kriisi-, turvalisuse- ja tervisevõrgustikes.

Ülesanne/ eesmärk: liidenduda Euroopa Kemikaaliameti uue mürgistusteabekeskuste tsentraalse andmebaasiga ja teha mürgistuslaste ohujuhtumite puhul koostööd partneritega Euroopa Liidust.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: aidata kaasa REACH-määruse kohaselt asutatud komiteede, foorumi ja nende töörühmade tegevusele ning teha koostööd Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kemikaaliametiga.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus.

Ülesanne: aidata kaasa biotsiidimääruse kohaselt asutatud biotsiidikomitee ja selle töörühmade tegevusele ning teha koostööd Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kemikaaliametiga.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

⁸⁶ Rotterdami konventsioon on teatavate ohtlike kemikaalide ja pestitsiididega rahvusvaheliseks kauplemiseks nõusoleku saamise korda käsitlev kokkulepe.

Ülesanne: osaleda ja aidata kaasa kosmeetikamääruse kohaselt asutatud komiteede, töörühmade tegevusele ning teha koostööd Euroopa Komisjoni ja teiste liikmesriikide asjakohaste asutustega, sh kosmeetikatoote kasutamisel ilmnenud tõsise soovimatu mõju korral ning kosmeetikamääruse art 29-30 sätestatud korras.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus.

Ülesanne: teha määratud riikliku asutusena koostööd Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooniga (OPCW) keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, varumise ja kasutamise keelustamise ning nende hävitamise konventsioonis ette nähtud kohustuste täitmiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: osaleda tubakatarbimise piiramise ühismeetme JATC2 tubakatoodete tarbimise piiramise valdkonna aruteludes.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Keskkonnaamet

Ülesanne: arendada koostööd välisriikide vastavate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. (nt *aidata kaasa Baseli konventsiooni rakendamisele ning osaleda nt erinevates IMPEL⁸⁷, HELCOM ja EMSA⁸⁸ projektides, Püüriveekogude töörühmas (Eesti, Venemaa) jms*).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, rohepöörde väljakutsed, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: osaleda oma pädevuse piires rahvusvahelises koostöös ning vahetada teavet teiste riikide pädevate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Arendada koostööd välisriikide vastavate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Osaleda teiste liikmesriikidega ühisprojektides kemikaali valdkonnas toodete osas (nt kemikaalid mänguasjades).

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus.

Ülesanne: teatada Euroopa Komisjonile suurõnnetuse ohuga ettevõtete nimetused ja aadressid ning nende tegevused.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: menetleda läbi ICSMS-i laekunud ning Ametile suunatud teateid, abistada teise liikmesriigi turujärelevalveasutust Eesti ettevõtjaga kontakti saamiseks.

⁸⁷ IMPEL - The European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law.

⁸⁸ EMSA - Euroopa Meresõiduohutuse Amet.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: täita oma tegevusvaldkonnas riikliku pädeva ja kontaktasutuse ülesandeid rahvusvaheliste organisatsioonide ja Euroopa Liidu koostöövõrgustikus ja kiirhoiatussüsteemis.

Ülesanne: teha oma pädevuse piires koostööd välisriigi asjakohase ametiasutuse ja rahvusvahelise organisatsiooniga.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Päästeamet

Ülesanne: osaleda oma pädevuse piires rahvusvahelises koostöös ning vahetada teavet teiste riikide pädevate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus, valdkonna taristu planeerimine ja rajamine

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: teha koostööd välisriikide ametiasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega ning osaleda Euroopa Liidu institutsioonide töös oma valdkonnas; korraldada rahvusvahelist maksu- ja tollialast infovahetust; osaleda rahvusvahelistes töögruppides või projektides.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus

Politsei- ja Piirivalveamet

Ülesanne: täita EL-i lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise määruses sätestatud riikliku kontrapunkti rolli (kahtlustatavatest tehingutest, kaotsiminekutest ja vargustest teatamine).

- Kemikaali elutsükkel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: teostada direktiivis 2001/83/EÜ (inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta) ja määruses 2019/6 (käsitleb veterinaarravimeid) sätestatud teabevahetust ja koostööd Euroopa Komisjoni, Euroopa Nõukogu, Euroopa Ravimiameti ja teiste liikmesriikide pädevate asutustega. Teostada narkootikumide lähteainete alast ja narkootiliste ja psühhotroopsete ainete alast rahvusvahelist koostööd.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: osaleda oma pädevuse piires rahvusvahelises koostöös ning vahetada teavet teiste riikide pädevate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaalivaldkonna ülesandeid täitvad riigiasutused esindavad Eesti kemikaalivaldkonna huve ja täidavad Eesti kohustusi erinevates rahvusvahelistes organisatsioonides, töögruppides, kohtumistel ja muudes koostöövormides.

Riigiasutuste konsultatsiooni ja dokumendianalüüsi abil selgitati täpsemalt riigiametite olulisem/panustavam osalemine ja ka üldised ülesanded nendes koostöövormides.

Tabel 24 Rahvusvahelistest konventsioonidest ja muudest kokkulepetest tulenevad kohustused

Vastutav asutus	Organisatsioon, töögrupp või kohtumine	Täidetavad ülesanded
SoM	Rahvusvaheline keskkonnatöögrupp kemikaalide teemal (WPIEI Chemicals/Synergies)	EL Nõukogu rahvusvaheliste keskkonnanäasjade töögrupp kemikaalide teemal. Töögrupp valmistab ette EL-i ja liikmesriikide ühiseid seisukohti kemikaalide küsimustes erinevateks konventsioonide osaliste konverentsideks, muudeks rahvusvahelisteks üritusteks või rahvusvahelistele organisatsioonidele vastuste koostamiseks. Töögrupis käsitletakse Stockholmi-, Rotterdami- ja Minamata konventsiooni ning SAICMI küsimusi.
SoM	Rotterdami Konventsioon	Baseli, Stockholmi ja Rotterdami konventsioonide osaliste ühendkonverentsil osalemine, kus käsitletakse konventsioonide muudatusi ja tehakse otsuseid seoses nende konventsioonidega. SoM-i vastutusalasse kuuluvad Rotterdami konventsiooniga seotud küsimused.
SoM	Rahvusvaheline kemikaalide juhtimise strateegiline lähenemine (SAICM)	Poliitiline raamistik kemikaaliohutuse edendamiseks kogu maailmas, kus SoM on kontaktpunkt Eestis.
SoM	Maaailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon	Konventsiooniosaliste konverentsil osalemine, Eesti seisukohtade esitamine. Konventsioon tegeleb ka tubakatoode ja nikotiinitoodete koostisainete regulatsiooniga.
KeM	Baseli konventsioon ohtlikest jäätmetest	Valdavalt on nende kohustuste täitmiseks nimetatud üks ametnik ametlikuks kontaktpunktiks. Teatud intervalli tagant toimuvad rahvusvahelise leppe kohtumised, kus arutatakse selle
KeM	Stockholmi konventsioon püsivate orgaaniliste saasteainete kohta	
KeM	ÜRO Genfi 1979 piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon ja selle neli protokoll	

KeM	Saasteainete heite- ja ülekaneregistrite protokoll (PRTR)	rakendamist ning võetakse vajadusel vastu uusi suuniseid ja juhendeid. Need kohtumised toimuvad olenevalt lepest 1-3 aasta tagant. Ettevalmistused kohtumiseks toimuvad ka EL-i tasandil, kus rahvusvahelises keskkonnaasjade grupis lepatakse kokku ühtsed EL-i riikide positsioonid ja läbirääkimiste taktika. Mõnevõrra teisiti toimuvad OECD, HELCOM ja MARPOL. Lisaks kohtumistele on vaja enamasti ka aruandeid esitada ja muud infot saata, kui seda leppe osalistelt küsitakse. Enamuste rahvusvaheliste kohustuste rakendamine Eesti tasandil toimub selle kaudu, et ka EL-i õigusaktid on kehtivad, mis ELis neid teemasid juba rangelt reguleerivad.
KeM	Viini 1985. a. osoonikihi kaitse konventsiooni Montreali 1987. a. protokoll	
KeM	Minamata elavhõbedakonventsioon	
KeM	Kliimamuutuste raamkonventsioon	
KeM	Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon	
KeM	Kyoto protokoll kohtumised	
KeM	Water Convention: UNECE piiriveekogude konventsioon	
KeM	Espoo konventsioon keskkonnamõjude hindamisest piiriüleses kontekstis	
KeM	Arhusi konventsioon keskkonnainfo kättesaadavuse ja üldsuse kaasamise kohta	
KeM	ÜRO keskkonnaprogramm UNEP kohtumised	
KeM	Helsingi 1992. a. Läänemere merekeskkonna kaitse konventsioon HELCOM	
KeM	MARPOL	
KeM	OECD	
KeM	Rahvusvaheline keskkonnatöörühm kemikaalide teemal (WPIEI Chemicals/Synergies)	
KeA	ÜRO: Registry System Administrators Forum	
KeA	Baseli konventsiooni EWG on e-waste	EL esindajana töörühmis osalemine. Töörühmi eesmärk on üle vaadata, täiendada ning konventsiooni osalisriikide konverentsile kinnitamiseks edastada e-jäätmete juhisdokument.
TEA	Keemiarelvade keelustamise konventsioonist tulenev koostöö OPCW-ga	Riikliku asutuse ülesannete täitmine konventsiooni artikli VII lõike 4 tähenduses.
TEA	Rotterdami konventsioonist tulenevad pädeva asutuse ülesanded	Pädeva asutusena koostöös Sotsiaalministeeriumiga aidata kaasa Rotterdami konventsiooni kohaselt infovahetusele Komisjoni ja sekretariaadi vahel.
PäA	Piiriülese toimega tööstusõnnetuste konventsiooni osaliste konverents (https://unece.org/conference-parties)	Konventsiooni osaliste konverents toimub kord kahe aasta jooksul. Konverents: 1. arutab konventsiooni kohaldamist; 2. nõustab konventsiooniosalisi, et nad suudaksid vältida tööstusõnnetuste piiriülest toimet, oleksid õnnetuseks valmis ja oleksid võimelised selle tagajärjed likvideerima; konverents annab

		<p>tehnilist abi ja nõu nende konventsiooniosaliste taotluste korral, keda võimalik tööstusõnnetus võib ohustada;</p> <p>3. moodustab vajaduse korral tööühmi ja muid asjaomaseid organeid, kes valmistavad ette konventsiooni kohaldamisega seotud uuringuid ja dokumente ning teevad ettepanekuid kohaldamisküsimuste arutamiseks konverentsil;</p> <p>4. täidab muid konventsioonist tulenevaid ülesandeid.</p>
PäA	<p>Piiriülese toimega tööstusõnnetuste konventsioon, WGI – Working Group on Implementation (https://unece.org/working-group-implementation).⁸⁹</p>	<p>Töögrupi peamised ülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> Jälgida konventsiooni rakendamist, sh aruandluse koostamine konventsiooni rakendamise kohta (konventsiooni rakendamise kohta esitatakse riikide poolt aruanne kord nelja aasta jooksul). Riikidega suhtlemine konventsiooni rakendamise küsimustes. Heade tavade/praktikate kogumine ja teabevahetus. Abistamisprogrammi jälgimine, sh abisaajate riikide hindamisaruannete ja tegevuskavade hindamine/nõustamine.
PäA	<p>OPCW (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons), asutatud Keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, varumise ja kasutamise keelustamise ning nende hävitamise konventsiooni alusel.</p>	<p>Osalemine OPCW korraldatavatel koolitustel ja tehnilistel visiitidel. Hiljuti toimus OPCW tehnilise abi visiit Eestisse, kus koostöös KeA ja PäA toimus operatsioon sõjamürkide tuvastamiseks.</p>
TRAM	<p>IMO alakomitee CCC</p>	<p>Koodeksite muudatused, vajadusel Eesti seisukohtade esindamine.</p>

Tabel 25. EL-i õigusaktidest tulenevad kohustused

Vastutav asutus	Organisatsioon, töögrupp või kohtumine	Täidetavad ülesanded
SoM	Euroopa Komisjoni REACH komitee	Euroopa parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1907/2006 (REACH) seotud tegevused (piirangud, kemikaalide kasutamiseks autoriseeringute andmine, kõik määruse lisade muutmise ja täiendamise seotud küsimused, ainete

⁸⁹ Töögrupi tegutsemise periood on 4 aastat, pärast seda on võimalik töögrupist välja astuda või osutada valitaks uuesti 4 aastaks. Eesti valiti töögruppi 2020. aasta lõpus ning töögrupis osalemise periood on 2021-2024. Selle aja sees töögrupist Eesti riigil välja ei ole võimalik astuda, võib vaid liiget vahetada. Kokku on töögrupis 10 liiget erinevatest riikidest.

		lisamine väga ohtlike kemikaalide nimekirjadesse jne).
SoM	Euroopa Komisjoni detergentide töörühm	Eesti seisukohtade esitamine ja kaitsmine. Töörühmas arutatakse detergentide määruse rakendamisega seonduvaid küsimusi ja püütakse leida ühtlustatud lahendusi probleemidele (jagatud vastutus Terviseametiga).
SoM	Euroopa Komisjoni kosmeetikatoodete töörühm ja komitee	Kosmeetikatoodete valdkonna arengute ja sellega seonduvate õigusaktide võimalikke muudatusi käsitlevatel aruteludel osalemine, seisukohtade esitamine ja hääletamine (jagatud vastutus Terviseametiga)
SoM	Euroopa Komisjoni hea laboritava töörühm	Töörühma töös osalemine, Eesti seisukohtade esitamine. Liikmesriikide hea laboritava (GLP) ekspertide töörühma eesmärk on tagada GLP põhimõtete ühetaoline kohaldamine ja järelevalve kõikides liikmesriikides ja hõlbustada andmete vastuvõtmist liikmesriikide vahel.
SoM	Euroopa Komisjoni tubakapoliitika töörühm	Tubakatoodete koostisainete töörühma töös osalemine, töörühmas käsitletakse tubakatoodete ja elektrooniliste sigarettide koostisainete teavitamist, nende omaduste hindamist ja õigusaktide võimalikke muudatusi.
KeM	Tööstusheite direktiivi komitee ja ekspertgrupp	Euroopa Komisjoni kohtumistel arutatakse rakendamisega seotud küsimusi, kogutakse vajadusel liikmesriikidelt infot, töötatakse välja õigusakti jaoks rakendusakte jms. Kohtumised toimuvad erineva intervalliga, mõni grupp kohtub mitu korda aastas, mõni vaid korra. Samas, kui kohtumisi ka ei toimu, siis komisjon siiski saadab erinevaid küsimusi liikmesriikidele.
KeM	EMAS määruse komitee	
KeM	Elavhõbeda komitee ja ekspertgrupp	
KeM	RoHS direktiivi komitee ja ekspertgrupp	
KeM	Merestrateegia raamdirektiivi komitee ja muud grupid	

KeM	Veepoliitika raamdirektiivi komitee	
KeM	Euroopa Komisjoni veekeskkonnale ohtlike ainete töörühm	
KeM	Nitraadikomitee	
KeM	POS-määruse pädevate asutuste kohtumine	
KeA	Euroopa Komisjon: TWG MRVA (Technical Working Group on EU ETS Monitoring, Reporting, Verification & Accreditation)	
KeA	Euroopa Komisjon: Task Force Monitoring & Reporting	
KeA	Euroopa Komisjon: Task Force Accreditation & Verification	
KeA	Euroopa Meresõiduohutuse Agentuur EMSA	
KeA	ADCO (Euroopa turujärelevalve koostöö võrgustik - ROHS ADCO, Pakendi ADCO, Rehvide ADCO)	
KeA	IMPEL – keskkonnajärelevalve asutuste võrgustik ⁹⁰	
TEA	REACH ja CLP pädevate asutuste ekspertgrupp CARACAL	Koostöö Euroopa Komisjoni, ECHA ja teiste liikmesriikidega REACH- ja CLP-määruste ning vastavate strateegiate rakendamiseks ning kaasa aitamine strateegiliste algatuste ja delegeeritud aktide ettevalmistamisel.

⁹⁰ IMPEL on järelevalve asutuste tööle suunatud liikmesriikide võrgustik. Seal osaleb KeA, vabatahtlikult on sinna panustanud ka KeM.

TEA	ECHA Haldusnõukogu	Osalemine ECHA tööd puudutavate otsuste vastu võtmisel.
TEA	ECHA Liikmesriikide komitee	Katsetamisettepanekute, vastavuse kontrolli ning aine hindamise otsuste eelnõude menetlemine. Ühenduse ainete hindamise plaani kohta arvamuse esitamine. Arvamuse esitamine ainete väga ohtlikuks aineks identifitseerimiseks ning ECHA soovitude kohta väga ohtlike ainete lisamiseks REACH-määruse XIV lisasse.
TEA	ECHA Riskihindamise komitee	Ühtlustatud klassifikatsiooni ja märgistuse ettepanekute, piiranguettepanekute ning autoriseerimistaotluste hindamine ja arvamuse esitamine komisjonile.
TEA	Biotsiidimääruse pädevate asutuste ekspertgrupp (CA)	Ekspertgrupp abistab komisjoni poliitikaalgatuste ja delegeeritud aktide ettevalmistamisel ning biotsiidimääruse rakendamisel, sealhulgas liikmeriikide teatava tegevuse koordineerimisel.
TEA	Alaline biotsiidikomitee (SCBP)	Komitee esitab arvamusi seadusandlike meetmete eelnõude kohta, mida komisjon kavatses vastu võtta.
TEA	ECHA biotsiidi koordineerimisrühm (CG)	Biotsiidilubade vastuväidete lahendamine.
TEA	ECHA Biotsiidikomitee	Biotsiidikomitee vastutab kemikaaliameti arvamuse ettevalmistamise eest järgmistes küsimustes: a) taotlused toimeainete heakskiitmiseks ja heakskiitmise otsuse uuendamiseks; b) toimeainete heakskiitmise otsuse läbivaatamine; c) taotlused artiklis 28 sätestatud tingimustele vastavate toimeainete I lisasse kandmiseks ning selliste toimeainete I lisasse kandmise otsuste läbivaatamine; d) asendamisele kuuluvate toimeainete kindlakstegemine; e) taotlused biotsiidile liidu loa saamiseks, liidu loa uuendamiseks, tühistamiseks ja muutmiseks, välja arvatud

		<p>haldusmuudatustega seotud taotluste puhul;</p> <p>f) vastastikuse tunnustamisega seotud teadus- ja tehnilised küsimused kooskõlas artikliga 38;</p> <p>g) komisjoni või liikmesriikide pädevate asutuste taotlusel muud käesoleva määruse kohaldamisel tekkivad küsimused, mis on seotud tehniliste suunistega või ohuga inimeste ja loomade tervisele või keskkonnale.</p>
TEA	ECHA Biotsiidikomitee HH WG (tervis)	Saadud teabe hindamine ja biotsiidikomiteele otsuse edastamine.
TEA	ECHA Biotsiidikomitee EFF WG (tõhusus)	Saadud teabe hindamine ja biotsiidikomiteele otsuse edastamine.
TEA	ECHA Biotsiidikomitee ENV WG (keskkond)	Saadud teabe hindamine ja biotsiidikomiteele otsuse edastamine.
TEA	ECHA Biotsiidikomitee APCP WG (füüs.-keem. omadused)	Saadud teabe hindamine ja biotsiidikomiteele otsuse edastamine.
TEA	ECHA Jõustamisteabe vahetamise foorum	Osalemine REACH-, CLP-, PIC-, POS- ja biotsiidimääruse kohase järelevalve koordineerimises ja järelevalvetegevuste ühtlustamises ELs.
TEA	ECHA PBT ekspertgrupp	Saada teaduslikke hinnanguid ja ise kaasa rääkida ainete püsivate, bioakumuleeruvate ja toksiliste omaduste hindamise osas ning olla kursis valdkonna teaduslike arengutega.
TEA	Üks aine, üks hindamine ekspertgrupp (Expert Group on One Substance, One Assessment)	Koostöö komisjoni, liikmesriikide ning teiste EL-i institutsioonidega „üks aine, üks hindamine“ lähenemisviisi rakendamiseks – õigusaktide ja algatuste ettevalmistamisele kaasa aitamine ning arvamuste vahetamine osapoolte vahel.
TEA	Tubakatoodete "subgroup on ingredients"	Tubakatoodete valdkonna arengute ja ühisprojektide aruteludes osalemine ja seisukohtade esitamine.

TEA	Tubakatoodete pädevate asutuste kohtumine	Tubakatoodete valdkonna arengute ja ühisprojektide aruteludes osalemine ja seisukohtade esitamine.
TEA	Alaline kosmeetikatoodete komitee (COSCOM)	Komitee esitab arvamusi seadusandlike meetmete eelnõude kohta, mida komisjon kavatses vastu võtta.
TEA	Kosmeetikatoodete töörühm (COSWG)	Töörühm koosneb liikmesriikide kosmeetika pädevate asutuste ekspertidest, mis abistab komisjoni poliitikaalgatuste ja kosmeetika valdkonda puudutavate õigusaktide ettevalmistamisel.
TEA	Kosmeetika ADCO töörühm PEMSAC	Töörühm koosneb liikmesriikide kosmeetika pädevate asutuste ja järelevalveasutuste esindajatest, mis töötab kosmeetikamääruse rakendamisel, sealhulgas liikmeriikide teatava tegevuse koordineerimisel ning ühisprojektide välja töötamisel.
MKM	Euroopa Komisjoni (EK) Lõhkeainete lähteainete ekspertgrupp	Oma tegevusvaldkonnas EL-i otsustusprotsessis osalemine: EL-i juhiste, õigusaktide läbirääkimine, ülevõtmine ja rakendamine, sealjuures ministeeriumi seisukohtade kujundamine ja Eesti seisukohtade kaitsmine, riigi esindamine ja riigi seisukohti peegeldavate juhiste koostamine, selleks vajaliku sisendi andmine.
MKM	EK lõhkematerjalide ekspertgrupp	

MKM	EK pürotehniliste toodete ekspertgrupp	
MeM	AGRIFISH (ministrite nõukogu)	Vastavalt päevakorras olevatele teemadele, koostab positsioonid ja osaleb aruteludes.
MeM	Toiduahela ja loomatervishoiu alaline komitee (PAFF) – hõlmab kõiki toiduahela valdkondasid taimed, loomad, toit ja sööt sh taimekaitsevahendid	MEM või ka PTA ametnik koostab Eesti positsiooni ja osaleb istungil/aruteludel/hääletustel.
MeM	Euroopa Komisjoni Väetiste ekspertgrupp	Koostab Eesti positsiooni ja osaleb aruteludel.
TTJA	CCA – Seveso Committee of Competent Authorities (direktiiv 2012/18/EL, artikkel 27)	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks.

PäA	CCA – Seveso Committee of Competent Authorities (direktiiv 2012/18/EL, artikkel 27)	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks.
PTA	Taimekaitsevahendite seadustöörühm (Taimede, Loomade, Toidu ning Sööda Alaline Komitee)	

Tabel 26. Muud rahvusvahelised kohustused

Vastutav asutus	Organisatsioon, töörühm või kohtumine	Teie organisatsiooni täidetavad ülesanded
SoM	OECD kemikaalide ja biotehnoloogia komitee	Komitee töös osalemine ja Eesti seisukohtade esitamine. Komitee juhib OECD kemikaali- ja biotehnoloogia alast tööd. Kohtumistel antakse ülevaade töörühmade töödest ja kinnitatakse tööplaan ja tegevuskavasid, tutvustatakse valdkonna arenguid.
SoM	OECD hea laboritava (GLP) töörühm	GLP süsteemiga seotud tehnilised ja mittetehnilised tegevused. Eesti seisukohtade esindamine ja kaitsmine. Eesti GLP programmi töös hoidmine.
SoM	The Advisory Committee for Safety and Health at Work (ASCH) - Tööohutuse ja tervishoiu nõuandekomitee	Komitee töös osalemine ja Eesti seisukohtade esitamine EL-i algatuste kohta tervishoiu ja tööohutuse valdkonnas. Programmide, strateegiate arutamine, koostamises osalemine, tervishoiu ja tööohutuse prioriteetide seadmine. Liikmesriikide kogemuste ja arvamuste vahetamine ning sidusrühmadega koostöö arendamine.
SoM	WHO the European Environment and Health Task Force (EHTF)	Töös osalemine, liikmesriikide kogemuste ja arvamuste vahetamine ning sidusrühmadega koostöö arendamine. Erinevad alateemad:

		mürgistusteabekeskuste töö, üldine biomonitooring, kemikaaliohutus jne.
KeM	Rahvusvaheline plastilepe	
KeM	Kemikaalide- ja jäätmete rahvusvaheline teaduspaneel (<i>midagi sarnast, nagu IPCC on kliimamuutuste teemal</i>)	
KeM	Rahvusvaheline kemikaalide- ja jäätmete uus raamistik (SAICM beyond 2020)	
KeM	Euroopa Keskkonnaagentuuri kohtumised	
KeA	Eesti-Soome ja Eesti-Läti piiriülese keskkonnamõju hindamise komisjon	
TI	SLIC CHEMEX töögrupp [SLIC - EL-i Vanemtööinspektorite komitee]	Osavõtt töögrupi tööst, juhiste väljatöötamine EL-i TI-dele, et ühtlustada teadmisi, praktikat, ühtset toimimist.
TI	SLIC CHEMEX alagrupp - LongLatency	
TRAM	The Memorandum of Understanding (Baltic Sea) (ohtlike kaupade vedu)	MoU muudatused, tõlgendamise küsimused, teatud aja tagant korraldajariik.
TTJA	TWG 2 – Technical Working Group for Seveso Inspections	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks.
TTJA	MJV (Mutual Joint Visit) Workshops (Seveso)	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks.
TTJA	SEG – Seveso Expert Group	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks.
TTJA	CASP	Võtta osa kohtumistest valdkondliku informatsiooni/kogemuste jagamiseks ning saamiseks. Osaleda ELi liikmesriikide ühisprojektides sh testida erinevaid tooteid (mh kemikaalide osas).
PäA	TWG2 (Technical Working Group)	TWG2 eesmärk on tagada Seveso direktiivi rakendamine ühtsete põhimõtete alusel, ning suunatud rohkem inspekteerimise teemadele. Peamine eesmärk on seotud ühiste inspekteerimise kriteeriumite väljatöötamisega.
PäA	MJV (The Mutual Joint Visit Program)	MJV eesmärk on tagada Seveso direktiivi rakendamine ühtsete põhimõtete alusel, sh parandada tõhusust ja kvaliteeti. Töögrupis on teemade põhine lähenemine.

Tabel 27. Vabatahtlik rahvusvaheline koostöö

Vastutav asutus	Organisatsioon, töögrupp või kohtumine	Täidetavad ülesanded
KeM	IMPELi võrgustik (https://www.impel.eu/en)	Osalemine võrgustikus.
KeM	KeM on ühinenud ka erinevate riikide algatustega mingi teema olulisuse tõstmiseks. Näiteks SAICM beyond 2020 edendamiseks oli Rootsis loodud ambitsioonikate riikide liit. Lisaks erinevad kliima, mere ja vee teemalised deklaratsioonid, millega Eesti on ühinenud. Elurikkuse poolelt on kaudne seos näiteks ka hea tahte koalitsioonil tolmeldajate kaitseks, millega ka Eesti on ühinenud.	
KeM	Holland on loonud väikeste liikmesriikide grupi, et arutada safe-by-design teemadel (EL kemikaalistrateegiast tuleb ka see põhimõte, et kemikaalid ja tooted peaksid tulevikus vastama safe and sustainable by design põhimõtetele).	Osalemine võrgustikus.
TEA	Tubakatarbimise piiramise ühismeede (JATC2)	Tubakatoodete tarbimise piiramise valdkonna aruteludes osalemine ja meie praktikate jagamine.
TEA	EDQM (Euroopa Nõukogu juures asuv Euroopa Ravimite ja Tervishoiu Direktoraat) kosmeetika töörühm ja OCCL laborite võrgustik	Kosmeetikatoodete järelevalveprojektid, kosmeetika terviseohutust aktuaalsete teemade tõstatamine ja uuringuprojektide läbiviimine, uute laborimetoodikate arendamine ja juurutamine.
PäA	OECD kemikaaliõnnetuste töögrupp (OECD Working Group on Chemical Accidents)	Osalevad nii SiM kui ka PäA. SiM osaleb poliitikakujundamiseks vajaliku laiema vaate saamiseks ja vajadusel teabe vahetamiseks teiste töögrupi liikmetega. PäA osaleb teiste töörühma liikmetega kemikaaliohutuse (sh järelevalve) arengute teabevahetuses ja valdkondlike rahvusvaheliste andmebaaside kasutamisel vajaliku teabe saamiseks.

Ravimiamet

RA osaleb Euroopa komisjoni, Euroopa Ravimiameti, Euroopa ravimiametite juhtide kogu ravimitega seotud erinevates töörühmades ning teistes rahvusvahelistes töögruppides, mis on seotud ravimite, narkootikumide lähteainete ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete (nt PIC/C, WHO, CND, OMCL, EDQM ja veel mitmed teised). Kokku on 2022. aastal plaanis osaleda 72 erinevas rahvusvahelises töörühmas.

1.17. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS

Tabel 28. Kemikaalivaldkonna teadus- ja arendustegevust toetavaid ülesandeid täitvad riigiasutused

	Eesti tasand	Rahvusvaheline tasand
Sotsiaalministeerium	x	
Terviseamet	x	
Ravimiamet		
Tööinspektsioon		
Keskkonnaministeerium		x
Keskkonnaamet	x	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet		
Transpordiamet		
Maaeluministeerium		
Põllumajandus- ja Toiduamet	x	
Siseministeerium		
Päästeamet	x	
Politsei- ja Piirivalveamet		
Rahandusministeerium		
Maksu- ja Tolliamet		
KOV		

Rahvusvaheline tasand

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: analüüsida tootearendust ja innovatsiooni soodustavaid võimalusi. Soodustada ohtlike kemikaalide ohutumate alternatiividega asendamise ja parima tehnoloogia kasutamist.

Ülesanne: edendada kemikaaliohutuse teadusuuringute ja nt biomonitoringu vallas koostöö edendamist ning nende tulemustega arvestamist nii Eestis kui rahvusvahelisel tasandil.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohtus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne: osaleda rahvusvahelises TA koostöös. Osaleda Eesti ja rahvusvahelistes keskkonna- ja teadusasutuste võrgustikes ning algatada seal KeM-i jaoks olulisi teemakäsitlusi ja projekte.⁹¹

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed

Keskkonnaamet

Ülesanne: osaleda rahvusvahelises TA koostöös. Osaleda Eesti ja rahvusvahelistes keskkonna- ja teadusasutuste võrgustikes ning algatada seal KeA jaoks olulisi teemakäsitlusi ja projekte.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed

Eesti tasand

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: edendada koostööd kemikaaliohutuse teadusuuringute ja biomonitooringu vallas ning arvestada nende tulemustega nii Eestis kui rahvusvahelisel tasandil.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: teha ettepanekuid valdkonna eest vastutavale ministrile kemikaaliohutuse uuringuteks.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Terviseamet

Ülesanne: soodustada teadus- ja arendustööd valdkonnas.

- Kemikaali elutsükel: 2,3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: teha koostööd teadus- ja arendusorganisatsioonidega.

- Kemikaali elutsükel: 1-5

⁹¹ EL-i tasandil on alanud pikaajalisem kemikaali riskihindamise partnerlus <https://www.anses.fr/en/content/european-partnership-assessment-risks-chemicals-parc>, kus SoM on peavastutaja, kuid ka KeM on kaasatud. SoM ja KeM toetavad ühiselt Tartu Ülikooli osalemist selles partnerluses.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed

Ülesanne: korraldada koostööd teadusasutustega ja teadlastega meetodikate arendamiseks (sh loob teadusnõukoja), teenistujate teadlikkuse suurendamiseks ning KeA jaoks oluliste teadusuuringute läbiviimiseks.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, teadus- ja arendustegevus, rohepöörde väljakutsed

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: teha otsuseid teadus- ja arendustegevuseks loa andmise kohta EÜ nr 1107/2009 artiklis 54 nimetatud luba teadus- või arendustegevuseks.

- Kemikaali elutsükel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, teadus- ja arendustegevus

Ülesanne: teha otsuseid teadustöös kasutatava väetise Eestisse toimetamise kohta.

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, teadus- ja arendustegevus

Päästeamet

Ülesanne: soodustada teadus- ja arenduskoostööd valdkonnas.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.18. RIIKLIK JÄRELEVALVE

Tabel 29. Kemikaalivaldkonna järelevalve ülesandeid täitvad riigi. Ja kohaliku omavalitsuse asutused

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Ravimiamet	x
	Tööinspektsioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	x
Maaeluministeerium		
	Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium		

Päästeamet	x
Politsei- ja Piirivalveamet	x
Rahandusministeerium	
Maksu- ja Tolliamet	x
KOV	x

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: minister volitab lepinguga kvaliteedijuhtimise süsteemide hindamise alal rahvusvaheliselt tunnustatud asutuse tegutsema uuringuid tegevate laborite hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise asutusena.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskkonnaministeerium

Ülesanne/ eesmärk: tõhustada valdkonnas jäätmealast järelevalvet.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ülesanne: korraldada koostöös turujärelevalveasutustega üldise riikliku järelevalvestrateegia koostamine, vastavalt EL-i turujärelevalve ja toodete vastavuse määruse artiklis 13 sätestatud nõuetele.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: moodustada turujärelevalves osalevate asutuste koostöö ja teabevahetuse edendamiseks MKM-i juurde turujärelevalve nõukogu.⁹²

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Terviseamet

Ülesanne: teha järelevalvet REACH-määruse ja CLP-määruse nõuete täitmise üle ning riigisiselt koordineerida teiste järelevalveasutuste vahelist REACH- ja CLP-määruste järelevalvet Euroopa Kemikaaliameti Foorumi poolt väljatöötatud projektide läbiviimiseks.

⁹² Turujärelevalve nõukogusse kuuluvad kõigi toote nõuetele vastavuse seaduse alusel turujärelevalves osalevate asutuste ja nende valitsemisalade ministeeriumide esindajad. Turujärelevalve nõukogu ülesandeks on teha ettepanekuid: a) turujärelevalve ja tooteohutuse strateegiliste eesmärkide püstitamiseks; b) turujärelevalveasutuste struktuuri ja tegevuse prioriteetide kujundamiseks ning riigieelarveliste vahendite omavahel kooskõlastatud taotlemiseks; c) turujärelevalveasutuste ning EMTA koostöö edendamiseks; d) järelevalveametnike koolituse ja rahvusvahelise koostöö edendamiseks; e) muudes turujärelevalvet puudutavates küsimustes. Turujärelevalve nõukogu koosseisu ja töökorra kinnitab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

Ülesanne: teha järelevalvet detergendi turule laskmise nõuete täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet ohtlike kemikaalide arvestuse üle.

Ülesanne: teha järelevalvet biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele kehtestatud nõuete täitmise üle biotsiidi tootja ja importija juures ning toodete hulgemüügil, biotsiidile kehtestatud nõuete ja selle kasutamise üle kutselise kahjuritõrjeteenuse osutaja juures ning rahvatervise seaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seadusega reguleeritud valdkondades.

Ülesanne: teha järelevalvet kosmeetikatoodete kättesaadavaks tegemisele kehtestatud nõuete ja kosmeetikamääruse artiklis 25 loetletud nõuete täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet toodete terviseohutuse üle asjakohastes Euroopa Liidu õigusaktides, rahvatervise seaduses, toote nõuetele vastavuse seaduse § 6 lõikes 3 ja tarbijakaitseseaduse § 10 lõikes 2 nimetatud juhtudel.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: hinnata EMTA poolt tollitsoonis kontrollimisel olevate imporditavate kaupade - kemikaalide (sh detergentide), biotsiidide, toodete (sh mänguasjade ja lapsehooldustoodete), meditsiiniseadmete ja kosmeetikatoodete terviseohutust ja nõuetele vastavust.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: seirata tooteid ja teenuseid ning teha turujärelevalvet tervist kahjustavate kemikaalide ja ühendite osas. See hõlmab mh kahjulikule käitumisele õhutava tegevuse, eksitava reklaami, lubamatu tegevuse ja mittenouetekohase märgistusega seotud juhtumite menetlemist.

Ülesanne: teha järelevalvet PIC-määrusega eksportijale ja importijale kehtestatud kohustuste täitmise ja imporditud kemikaali kasutuse kategooria ja kasutusala üle.

Ülesanne: teha järelevalvet lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite ning sõidukite viimistlusmaterjalide märgistuse vastavuse kohta esitatavate nõuete täitmise üle hulgemüügis.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teostada järelevalvet ravimiseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle tervishoiuteenuse osutaja ja tervishoiutöötaja osas (välja arvatud apteegiteenust osutav proviisor ja farmatseut).

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete teavituse nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsüklil: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: teha järelevalvet REACH-määrusega kehtestatud ainete registreeringu ja autoriseeringu nõude, kemikaali ohutuskaardi ja selles esitatud kokkupuutesenaariumide järgimise ning keskkonnaohtlikkuse seisukohast esitatud piirangute järgimise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet CLP-määruse kohaste märgistamise ja pakendamise nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha koos KOViga järelevalvet Jäätmeseaduses määratletud nõuete täitmise osas. (*Peamiselt ehitus- ja lammutusjäätmed, jäätmete põletamine ja keskkonda viimine*).

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha koos EMTAga järelevalvet jäätmete riikidevahelise veo nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha turujärelevalveasutusena järelevalvet toodetele õigusaktidega kehtestatud nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet probleemtoodetele ning muudele keskkonda ohustada võivatele toodetele kehtestatud nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet probleemtoodetele Euroopa Majanduspiirkonnas turule laskmise kohta koos EMTA ja TTJA-ga.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet keskkonnale ohtliku kemikaali käitlemise nõuete täitmise üle oma valdkonna järelevalve objektidel.⁹³

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

⁹³ Hetkel teostatakse järelevalvet ohtliku kemikaali käitlemise nõuete täitmise üle enamasti teiste valdkondade kontrollide raames, kontrollitakse üldiseid nõudeid – pakendamine, märgistamine, hoiustamine.

Ülesanne: teha järelevalvet kompleksloa kohustusega käitistes kompleksloa nõuete täitmist ja käitises toimuva tegevuse vastavust tööstusheite seaduses sätestatuga.

- Kemikaali elutsüklil: 2,3,5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite ning sõidukite viimistlusmaterjalide kasutamise kohta esitatavate nõuete täitmise üle; osoonikihti kahandavate ainete käitlemise üle; fluoritud kasvuhoonegaaside käitlemisnõuetele vastavuse üle.

- Kemikaali elutsüklil: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: kontrollida koos EMTAga ohtlike jäätmete ja välislepinguga reguleeritavate jäätmete sisseveol, väljaveol ja läbiveol jäätmesaadetise veoluba.⁹⁴

- Kemikaali elutsüklil: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: kontrollida vähemalt kord aastas A-kategooria jäätmeohidla käitaja jäätmeloaga määratud jäätmekäitlustingimuste täitmist.

- Kemikaali elutsüklil: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: tuvastada saasteainete laevalt merre heitmisega või merel toimuva muu keelatud tegevusega tekitatud keskkonnakahju.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teostada koostöös KOViga järelevalvet reovee käitlemise üle.⁹⁵

- Kemikaali elutsüklil: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet ohtlike kemikaalide arvestuse üle.

- Kemikaali elutsüklil: 3-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate toodete, seadmete ja süsteemide impordi, sealhulgas fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate toodete, seadmete ja süsteemide mürkistamisnõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsüklil: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

⁹⁴ KeA on ise jäätmesaadetiste veolubade andja ja koostöös EMTAga teostatakse kontrolle.

⁹⁵ Hetkel peamiselt seoses LIFE projektiga.

Ülesanne: teha järelevalvet osoonikihti kahandavate ainete, neid aineid sisaldavate või nendel ainetel põhinevate toodete ja seadmete sisse- ja väljaveo üle.⁹⁶

- Kemikaali elutsüklil: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet naftasaaduste hoidmisehitiste ja väetiste hoidlate lekkekindluse ning hoiustamisnõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsüklil: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet naftasaaduste kasutamise üle (täpsemalt laevakütuste proovide võtmine, kütuste mittevastavuste kontrollimine ja menetlemine, punkerdamise kontrollimine).⁹⁷

- Kemikaali elutsüklil: 3-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet maavarade kaevandamise keskkonnanõuete täitmise üle.⁹⁸

- Kemikaali elutsüklil: 1
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: teha turujärelevalveasutusena järelevalvet toodetele (sh probleemtoodetele) õigusaktidega kehtestatud nõuete täitmise üle; korraldada ohtlike toodete kõrvaldamine turult oma pädevuse piires; korraldada toodete testimine kemikaali valdkonnas oma pädevuse piires.

- Kemikaali elutsüklil: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet REACH ja CLP-määrusega kehtestatud aine ja segu märgistamise ja pakendamise nõuete täitmise üle jaemüügis.

Ülesanne: teha järelevalvet REACH-määruse lisas XVII aine, segu ja toote turuleviimisele ja kasutamisele esitatud piirangute täitmise üle jaemüügis.

Ülesanne: teha järelevalvet detergendi turule laskmisele nõuete täitmise üle jaemüügis.

Ülesanne: teha järelevalvet biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote turul kättesaadavaks tegemisele kehtestatud nõuete täitmise üle jaemüügil.

Ülesanne: teha järelevalvet tarbijale turustatava väetise pakendi ja selle märgistuse kohta kehtestatud nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsüklil: 3, 4

⁹⁶ KeA teostab kvoodisüsteemi kontrolle ning kontrollib koos EMTAga importimist.

⁹⁷ Ülesande täitmine toimub nii, et Eesti Keskkonnauuringute Keskus teeb kütuseseirot, ning leitud mittevastavused edastatakse kontrollimiseks ja menetlemiseks KeA-le.

⁹⁸ Ohutusnõuete üle teeb järelevalvet TTJA.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet küttegaasi turule laskmise nõuete täitmise üle; kontrollida tegevusloa olemasolu kütuse käitlemisel; kontrollida kütuse ja kütuse käitlemise nõuetele vastavust.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet EL-i lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise määrase kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis; pürotehnilise toote jaekaubanduses võõrandamise nõuete üle.

- Kemikaali elutsükkel: 2
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlejale esitatud nõuete täitmise üle; lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemise nõuete täitmise üle; lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemisega seotud objektide üle; pürotehniliste toodete jaekaubanduses võõrandamise nõuete üle; pürotehnilisele tootele kehtestatud nõuete järgimise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet seadmetele ja nendega seotud protsesside ohutusele kehtestatud nõuete järgimise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet seadme kasutusele võtmise ja kasutamise ning seadmetööle kehtestatud nõuete järgimise üle.

Ülesanne: kontrollida SeoS-i, LMS-i ja KemS-i mõistes pädevate isikute olemasolu ohtlikke kemikaale käitlevates ettevõtetes.

Ülesanne: teha järelevalvet ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitamisloa kontrolliesemesse kuuluvate nõuete ning vastutuskindlustuse nõude täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet ohtlikus ettevõttes ja suurõnnetuse ohuga ettevõttes ohtliku kemikaali arvestuse üle.

Ülesanne: teha järelevalvet raudteetranspordi ja allmaarajatiste tuleohutusnõuete alal ning plahvatusohutsooni kohta kehtestatud nõuete üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite ning sõidukite viimistlusmaterjalide märgistuse vastavuse kohta esitatavate nõuete täitmise üle jaemüügis.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet maavarade kaevandamise ohutusnõuete täitmise üle (sh tulekahju, plahvatuse, tervisele ohtliku keskkonna tekke vältimine).

- Kemikaali elutsükkel: 1
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: teha järelevalvet ohtlikus ettevõttes ja suurõnnetuse ohuga ettevõttes õnnetuse ärahoidmise ja võimalike õnnetuste tagajärgede leevendamise ning avalikkuse teavitamise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemise koha tuleohutusele kehtestatud nõuete täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet tuleohutuse seaduses ja kemikaaliseaduses sätestatud nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teostada ja korraldada järelevalvet toodete ja teenuste kasutamise tuleohutusnõuetele vastavuse üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: teostada järelevalvet REACH-määruse XVII lisa ja muude õigusaktide kohaselt turuleviimiseks keelatud või piiranguga aine, segu ja toote impordi osas.

Ülesanne: kontrollida kemikaali ja seda sisaldava toote ühenduse turule sisenemisel kooskõlas turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta määruse VII peatüki nõuetega REACH-määruse kohase registreeringu või autoriseeringu olemasolu.

Ülesanne: kontrollida PIC-määruse artikli 17 kohaselt sama määruse I lisa nimetatud kemikaali ekspordile ja impordile ning V lisa nimetatud kemikaali ekspordile esitatud nõuete täitmist.

Ülesanne: teha järelevalvet fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate toodete, seadmete ja süsteemide impordi, sealhulgas fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate toodete, seadmete ja süsteemide märgistamisnõuete täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet osoonikihti kahandavate ainete, neid aineid sisaldavate või nendel ainetel põhinevate toodete ja seadmete sisse- ja väljaveo üle.

Ülesanne: teha järelevalvet lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate värvide ja muude pinnakattevahendite ning sõidukite viimistlusmaterjalide sisseveo kohta esitatavate nõuete täitmise üle.

Ülesanne: kontrollida biotsiidide kättesaadavaks tegemisele kehtestatud nõuete täitmist.⁹⁹

⁹⁹ Kui riikliku järelevalve tegemise käigus on järelevalveasutus teinud biotsiidimääruse artikli 88 kohaselt ettekirjutuse biotsiidi kättesaadavaks tegemise ja kasutamise piiramise või ajutise keelamise kohta, teavitab ta sellest kohe TeA-d, kes omakorda teavitab sellest Euroopa Komisjoni ja teisi liikmesriike.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teostada järelevalvet jäätmete riikidevahelise veo üle koos KeA-ga.

- Kemikaali elutsükkel: 5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: kontrollida taimekaitsevahendi liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel vabasse ringlusesse lubamise tolliprotseduuriga taimekaitsevahendi kantust taimekaitsevahendite registrisse.

Ülesanne: teostada järelevalvet väetise käitlemise nõuete vastavuse üle tollialaste õigusaktide alusel.

Ülesanne: kontrollida RA eriluba nõudva kauba puhul sisseveo- või väljaveoloa või kirjaliku loa olemasolu ja vastavust kaubale käesolevas seaduses ja tolliseaduses ettenähtud korras.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: kontrollida kõrge lämmastikusisaldusega ammooniumnitraadi detonatsioonikindlust tõendavat dokumenti.

- Kemikaali elutsükkel: 2,3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet lõhkematerjali ja pürotehnilise toote kolmandast riigist sisseveole ja kolmandasse riiki väljaveole ning teisest Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigist toomisele kehtestatud nõuete täitmise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: kontrollida tegevusloa olemasolu kütuse käitlemisel; kontrollida kütuse nõuetele vastavust ja nõuetele vastavust tõendavaid dokumente kütuse käitlemisel; kontrollida kütuse käitlemise nõuetele vastavust; kontrollida kütusemahuti registreerimise kohustuse täitmist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Ülesanne: kontrollida kütusemahuti registreerimise kohustuse täitmist ning teha järelevalvet vedelkütuse seaduse §-s 24 nimetatud aruande esitamise kohustuse täitmise ja aruande nõuetele vastavuse üle.¹⁰⁰

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet probleemtoodetele Euroopa Majanduspiirkonnas turule laskmise kohta.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

¹⁰⁰ Vedelkütuse seaduse § 20 lg 3 p6 kohaselt kuulub kütusemahuti registreerimise kohustuse täitmise kontroll EMTA pädevusse. Seaduses on vastutus ka KeA-l.

Ülesanne/ eesmärk: rakendada järelevalve meetmeid, mis on suunatud tollikuulekuse suurendamisele (rikkumiste ennetamisele ja tollikohustuste täpsele täitmisele).

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaalimajandus, kemikaaliohutus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: korraldada taimekaitsevahendite turustamise ja kasutamise nõuetekohasuse kontrolli (lähtudes koostatud kontrollikavast) ning taimekaitseseadmete nõuetekohasuse järelevalvet.

Ülesanne: teostada järelevalvet Euroopa Liidu õigusaktides, väetiseseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides väetise käitlemise kohta sätestatud nõuete täitmise üle.

Ülesanne: teostada järelevalvet veterinaararstide ja loomseid saadusi tootvate loomapidajate poolt ravimite ja ravimsöötade kasutamise üle.

Ülesanne: korraldada riigisisest toiduahela kontrolli ja järelevalvet.

Ülesanne: teha järelevalvet biotsiidi kasutamisele kehtestatud nõuete täitmise üle loomatermise ning sööda- ja toiduohutuse seisukohast oma valdkonna järelevalve objektidel.¹⁰¹

Ülesanne: määrata ametlikud laborid, mille ülesanne on teha laboratoorseid analüüse, uuringuid ja diagnoosimist proovidega, mis on võetud ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute ajal.

- Kemikaali elutsükel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet vee terviseohutuse üle toiduseaduse kohaselt.

- Kemikaali elutsükel: 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne/ eesmärk: kontrollida taimekaitsevahendite ja väetiste jääke põhjavees, kaevudes ning turustatud toidus/jookides.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ravimiamet

Ülesanne: teostada ravimitealast järelevalvet (sh kontrollida ettevõtteid, kus toodetakse, säilitatakse, turustatakse, kasutatakse või uuritakse ravimeid või nende toimeaineid); teostada narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning lähteainete järelevalvet; teostada järelevalvet kliiniliste uuringute, müügiloa hoidjate ravimiohutuse järelevalvesüsteemide toimimise ja ravimireklaami nõuetest kinnipidamise üle.

¹⁰¹ Taimekaitsevahendite seiret toetusel pindadel teeb Põllumajandusuuringute Keskus. Jääkide uuringuid põhja ja pinnavees teeb Keskkonnauuringute Keskus. PTA kontrollib toidukäitlejate ja toidutootjate juures, kas vajadusel biotsiidid on olemas. Biotsiide käivad toidutootjate juures vahetamas eriväljaõppega ettevõtted ja nende tööd PTA üle ei kontrolli. Biotsiididega seotud järelevalve tegevustes osaleb vähesel määral ka KeA, nt PRIA kontrollidel (seadusest tulenev kohustus) looduskaitseseadusest tulenevalt (seotud PRIA nõuete kontrollimisega).

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: teha turujärelevalveasutusena järelevalvet toodetele õigusaktidega kehtestatud nõuete täitmise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet vältimaks laevadelt ja väikelaevadelt merekeskkonna ja sisevete reostust ning õhusaastet.

Ülesanne: teha järelevalvet tagamaks laevadel töötervishoiu- ja tööohutusnõuete ning tervisekaitsenõuete järgimine töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kohaselt.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: teha järelevalvet Liiklusregistris registreeritud auto ja selle haagise ADR-i¹⁰² sõiduki tehnonõuetele vastavuse üle.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Politsei- ja Piirivalveamet

Ülesanne: teha järelevalvet lõhkematerjali ja pürotehnilise toote veo üle avalikult kasutataval teel; lõhkematerjali käitlemiskoha valverežiimi üle; pürotehnilise toote kasutamise üle; pürotehnilise toote müügikoha ja pürotehnilise toote võõrandamise nõuete järgimise üle.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: teha järelevalvet Eesti merealadel ning avastada ja likvideerida merereostust ning koordineerida merereostusjuhtumite lahendamist (sh arendada PPA laevastiku võimekust ohjata ulatuslikku merereostust; arendada merevalvekeskuse võimekust juhtida ressursimahukaid rahvusvahelisi operatsioone).

- Kemikaali elutsükkel: 3,4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: teostada järelevalvet töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle kemikaali käitlevas ettevõttes ning ohtliku kemikaali arvestuse pidamise üle.

Ülesanne: teha järelevalvet biotsiidi kasutamisele kehtestatud nõuete täitmise üle töötervishoiu- ja tööohutuse seadusega reguleeritud valdkonnas.

¹⁰² ADR leping reguleerib ohtlike kaupade rahvusvahelisi maanteevedusid. Ohtlikud kaubad on ained ja esemed, mis võivad põhjustada kahju või ohtu inimesele, omandile või keskkonnale.

Ülesanne: teha järelevalvet REACH- ja CLP-määrusega aine ja segu allkasutajale esitatud nõuete ning ainele, segule ja tootele esitatud nõuete täitmise üle allkasutaja juures.

- Kemikaali elutsükel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

KOV

Ülesanne: teostada oma haldusterritooriumil järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle.

Ülesanne: teostada oma haldusterritooriumil järelevalvet ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniga liitumise ja selle kasutamise eeskirja üle.

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

1.19. RIIKLIKU SUNNI RAKENDAMINE

Tabel 30. Kemikaalivaldkonnas nõuete rikkumise menetlemise ülesandeid täitvad riigiasutused

Sotsiaalministeerium		
	Terviseamet	x
	Ravimiamet	x
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	x
Maaeluministeerium		
	Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium		
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	x
Rahandusministeerium		
	Maksu- ja Tolliamet	x
KOV		

Terviseamet

Ülesanne: menetleda rikkumisi oma pädevuse piires ohtliku kemikaali arvestuse nõuete rikkumisi; kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumisi; REACH-määrusega kehtestatud nõuete rikkumisi; kemikaali CLP-määruse kohaselt kemikaali klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise nõuete rikkumisi; biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumisi; toodetele sh kosmeetikatoodetele kehtestatud nõuete rikkumisi.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Keskkonnaamet

Ülesanne: viia läbi vastavalt vajadusele haldus- ja väärtemenetlusi ohtliku kemikaali arvestuse nõuete rikkumise; kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumise; REACH-määrusega kehtestatud nõuete rikkumise; kemikaali klassifitseerimise¹⁰³, märgistamise ja pakendamise nõuete rikkumise osas.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Ülesanne: menetleda VeeS, AÕKSist, JäätSist ja THSist tulenevad kemikaalidega seotud rikkumisi.

- Kemikaali elutsükkel: 2-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: menetleda oma pädevuse piires ohtliku kemikaali arvestuse nõuete rikkumisi; kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumisi; REACH-määrusega kehtestatud nõuete rikkumisi; kemikaali klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemisele kehtestatud nõuete rikkumisi oma pädevuse ulatuses.

Ülesanne: menetleda seadme ohutuse seaduse ja selle alusel kehtestatud nõuete rikkumisi nii väärtetoote- kui haldusmenetluse korras.

- Kemikaali elutsükkel: 1-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: menetleda biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele kehtestatud nõuete rikkumist jaemüügil.

Ülesanne: menetleda detergentide turule laskmisele esitatud nõuete rikkumist jaemüügil.

Ülesanne: menetleda koos PPA-ga piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise, sissetoomise, omamise ja kasutamise nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte tegevusele kehtestatud nõuete rikkumisi.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: menetleda ohtlike ainete või esemete veonõuete rikkumisi raudteel.

- Kemikaali elutsükkel: 3

¹⁰³ KemSis on kemikaalide klassifitseerimine märgitud KeA ülesandena, tegelikult täidavad ülesannet TeA ja TTJA.

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Ülesanne: menetleda pestitsiidiga töödeldud toote (loomatervise ning sööda- ja toiduohutus) kättesaadavaks tegemisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda taimekaitsevahendite tootmise, turustamisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda väga mürgiste taimekaitsevahendite (fumigantide) turustamisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda väetise käitlemisele kehtestatud nõuete rikkumisi

- Kemikaali elutsükel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: menetleda ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte tegevusele kehtestatud nõuete rikkumisi.¹⁰⁴

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: menetleda oma pädevuse piires kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumisi; REACH-määrusega kehtestatud nõuete rikkumisi.¹⁰⁵

- Kemikaali elutsükel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: menetleda kolmandast riigist sissetoomise osas piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise, sissetoomise, omamise ja kasutamise nõuete rikkumisi.

- Kemikaali elutsükel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: võtta vastutusele juriidilisi ja füüsilisi isikuid õigusaktides (RavS ja NPALS) sätestatud nõuete rikkumise korral.

¹⁰⁴ Kui suurõnnetuse ohuga ja ohtliku ettevõtte ehitises on rikutud TuOS nõudeid, siis riiklikku sundi rakendatakse ka TuOS alusel.

¹⁰⁵ Vastavalt Kemikaaliseaduse § 38 lg 8 esimeses lähenduses on tegemist nn toote nõuetelevastavuse kontrolliga – viide määrusele 1020/19. Skeem – EMTA saadab info imporditava kauba kohta TeA-le, mis hindab, kas kauba kemikaalivaldkonna nõuded on täidetud (nt REACH, CLP). Kui ei vasta nõuetele, siis teatab EMTA-le ning EMTA ei luba importida. Siinjuures EMTA vaates pole tegemist rikkumisega menetluslikus mõttes – sanktsiooni pole, isik võib kaubaga teha, mida tahab, v.a import vabasse ringlusse.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: menetleda rikkumisi oma pädevuse piires.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Politsei- ja Piirivalveamet

Ülesanne: menetleda piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise, sissetoomise, omamise ja kasutamise nõuete rikkumisi.

Ülesanne: menetleda lõhkematerjali ja pürotehnilise toote käitlemisele kehtestatud nõuete rikkumisi oma pädevuse ulatuses.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tööinspeksioon

Ülesanne: menetleda biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumisi.

- Kemikaali elutsükkel: 3, 4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: menetleda oma pädevuse piires ohtliku kemikaali arvestuse nõuete rikkumisi; kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumisi; REACH-määrusega kehtestatud nõuete rikkumisi; kemikaali klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise nõuete rikkumisi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.20. PERSONALI KOMPETENTSI TÕSTMINE

Tabel 31. Kemikaalivaldkonna alase kompetentsi arendamine riigiasutustes

Sotsiaalministeerium		x
	Terviseamet	x
	Raviamet	x
	Tööinspeksioon	x
Keskkonnaministeerium		x
	Keskkonnaamet	x
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium		
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	x
	Transpordiamet	x
Maaeluministeerium		x

	Põllumajandus- ja Toiduamet	x
Siseministeerium		
	Päästeamet	x
	Politsei- ja Piirivalveamet	x
Rahandusministeerium		
	Maksu- ja Tolliamet	x
KOV		

Sotsiaalministeerium

Ülesanne: aidata kaasa ettevõtete personali kemikaaliohutuse kompetentsi tõstmisele; osaleda täiendkoolitustel ametnike ja töötajate ametialase taseme tõstmiseks; viia läbi täiendkoolitusi partneritele.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Kemikaaliohutuse komisjon

Ülesanne: teha ministrile ettepanekuid koolituste korraldamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Keskonnaministeerium

Ülesanne: tegeleda ametnike kemikaalivaldkonna alaste teadmiste ja oskuste arendamisega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Maaeluministeerium

Ülesanne: tegeleda ametnike kemikaalivaldkonna alaste teadmiste ja oskuste arendamisega.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus.

Terviseamet

Ülesanne: arendada personali digitaalset kirjaoskust ja oskusi tegutseda kooskõlas infoturbenõuetega, riskihindamise ja analüüsivõimekust, järelevalvekompetentse arvestades muutuvat keskkonda ja vajadusi nii partnerasutuste kui ka ettevõtete nõustamisel kemikaalide, biotsiidide, kosmeetikatoodete ja mürgistuste valdkonnas.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus, taristu planeerimine ja rajamine, rohepöörde väljakutsed

Keskonnaamet

Ülesanne: teha üksuse teenistujatele täienduskoolitusi ja infopäevi teenistusülesannete tulemuslikumaks täitmiseks.

Ülesanne: arendada personali uute olukordadega toimetulekuvõimet, sh muudatuste juhtimise oskusi, analüüsivõimet ja digipädevusi.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ülesanne: arendada järjepidevalt personali kemikaali ja ohtlike seadmete ning protsesside valdkonnas selleks, et oleks tagatud kompetentne nõustamine ja järelevalve teostamine.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus, kemikaalimajandus

Päästeamet

Ülesanne: teha koolitusi ja õppusi teenistujatele kriisiolukordade valmisoleku tõstmiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: arendada päästekomandode ja demineerimiskeskuse pommigrupi valdkondlikku pädevust keemiapäästesündmuste lahendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: parandada juhtimiskvaliteeti; luua tagasiside andmise ja hindamise süsteem; arendada uudsete lahenduste kasutuselevõtmist soodustavat juhtimiskultuuri; arendada meeskonnale ja inimestele keskenduvat juhtimist; rakendada ettevaatavat ja paindlikku tööjõu planeerimist ning erinevate töövormide vajaduspõhist lähenemist; arendada teadmiste põhiste juhtimisotsuste tegemist andmeanalüüsi, -kvaliteedi ja -haldamise toel.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Maksu- ja Tolliamet

Ülesanne: tõsta töötajate kompetentse (koolituste kaudu) ja motiveeritust ning arendada tulemuslikkust toetavat organisatsioonikultuuri.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ravimiamet

Ülesanne: korraldada regulaarselt töötajate koolitusi kompetentsi arendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4

- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: korraldada regulaarselt töötajate koolitusi kompetentsi arendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Transpordiamet

Ülesanne: korraldada regulaarselt töötajate koolitusi kompetentsi arendamiseks.

- Kemikaali elutsükkel: 2-4
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Tööinspeksioon

Ülesanne: tõsta töötajate kompetentse (koolituste kaudu) ja motiveeritust ning arendada tulemuslikkust toetavat organisatsioonikultuuri.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

1.21. KOV KORRALDAMINE

Ülesanne: korraldada oma haldusterritooriumil kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja nende üleandmist jäätmekäitlejatele.

Ülesanne: korraldada oma halduspiirkonnas vett saastava aine pinna- või põhjavette, pinnasele või pinnasesse äkksattumise tagajärgede likvideerimist.

- Kemikaali elutsükkel: 1-5
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Ülesanne: korraldada oma halduspiirkonnas rannikureostuse likvideerimist.

- Kemikaali elutsükkel: 3
- Kemikaalivaldkonna teema: kemikaaliohutus

Lisa 2. Konsulterimisel osalenud asutused

Sotsiaalministeerium

Keskkonnaministeerium

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Maaeluministeerium

Siseministeerium

Terviseamet

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Keskkonnaamet

Päästeamet

Põllumajandus- ja Toiduamet

Maksu- ja Tolliamet

Transpordiamet

Ravimiamet

Tööinspeksioon

Lisa 3. Intervjueeritud

Aive Telling – Sotsiaalministeerium, keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse juht

Enda Veskimäe – Terviseamet, kemikaaliohutuse osakonna juhataja

Ott Laius – Ravimiamet, peadirektori asetäitja

Silja Soon – Tööinspeksioon, järelevalveosakonna juhataja

Hannela Artus – Keskkonnaministeerium, keskkonnatehnoloogia osakonna nõunik

Reet Pruul – Keskkonnaministeerium, välisõhu osakonna nõunik

Kristi Leemet – Keskkonnaamet, peainspektor

Allar Leppind – Keskkonnaamet, keskkonnakasutuse järelevalve arendusosakonna juhataja

Rein Kalle – Keskkonnaamet, ringmajanduse osakonna juhataja

Merike Ring – MKM, ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna tööstusohutuse nõunik

Ardi Link – TTJA tehnikaosakonna peaspetsialist (kemikaalide käitlemine ja pürotehnika)

Ingrid Teinema – TTJA tehnikaosakonna juhataja

Sirje Arus – TTJA tehnikaosakonna peaspetsialist (ohtlike kemikaalide käitlemine)

Tarvo Järve – Maaeluministeerium, taimetervise osakonna juhataja asetäitja

Anu Nemvalts – Põllumajandus- ja Toiduamet, peadirektori asetäitja (taimekaitse, väetised)

Mari Tikan – Siseministeerium, pääste- ja ohutuspoliitika osakonna nõunik

Reelika Kuusik – Päästeamet, ohutusjärelevalve osakonna ekspert

Lauri Aasmann – Maksu- ja Tolliamet, tolliosakonna keeldude ja piirangute talituse arendusspetsialist

Kristjan Truu – Transpordiamet, laevanduse ohutuse ja järelevalve osakonna juhataja

Agnes Pilv – Transpordiamet, laevade järelevalve juhtivspetsialist

Andres Ojakann – Transpordiamet, laevade järelevalve vaneminspektor

Hallar Meybaum – Eesti Keemiatööstuse Liit, tegevjuht

Heli Nõmmsalu – MTÜ Balti Keskkonnafoorum, kemikaalide ekspert

Lisa 4. Aruteluseminarides osalejad

Seminar 1 – Valdkonna järelevalve korraldamise lahendused 13.12.2022

Aljona Honga – Terviseamet
Kristi Leemet – Keskkonnaamet
Tiina Kärner – Põllumajandus- ja Toiduamet
Silja Soon – Tööinspektsioon
Reelika Kuusik – Päästeamet
Lauri Aasmann – Maksu- ja Tolliamet
Ingrid Teinemaa – TTJA
Ardi Link – TTJA
Sirje Arus – TTJA
Jana Baljutis-Kütt – TTJA
Angela Priks – TTJA

Seminar 2 – Valdkonna korralduse lahendused: 23.01.2023

Heli Laarmann – Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja
Aive Telling – Sotsiaalministeeriumi keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse juht

Seminar 3 – Valdkonna korralduse lahendused: 27.01.2023

Kaupo Heinma – Keskkonnaministeeriumi asekanstler
Birgit Parmas – Keskkonnaministeeriumi keskkonnatehnoloogia osakonna juhataja
Liina Tarkus – Keskkonnaministeeriumi keskkonnatehnoloogia osakonna nõunik
Hendrik Kuusk – Maaeluministeeriumi toiduohutuse asekanstler
Merike Ring – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööstusohutuse nõunik
Viola Murd – Siseministeeriumi pääste- ja kriisivalmiduse asekanstler
Mari Tikan – Siseministeeriumi pääste- ja ohutuspoliitika osakonna nõunik